

Selma Lagerlöf

Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige. 1

En e-bok från Litteraturbanken.se (The Swedish Literature Bank), baserad på följande tryckta utgåva: Albert Bonniers förlag, Stockholm 1907.

DEN KRISTLIGA DAGVISAN.

Den signade dag, som vi nu här se av himmelen till oss nedkomma, han blive oss säll, han låte sig te oss alla till glädje och fromma! Ja, Herren, den högste, oss alla i dag för synder och sorger bevare!

Men såsom en fågel mot himmelens höjd sig lyfter på lediga vingar, han lovar sin Gud, är glad och förnöjd, när han över jorden sig svingar: så lyfter sig själen i hjärtelig fröjd till himlen med lovsång och böner.

Ack, låtom oss lova och bedja vår Gud, när stunderna växla och skrida, så skola vi stärkas att hålla hans bud och vaka och tåligen lida. Ja, låtom oss verka med allvar och flit, så länge oss dagen förunnas!

Sv. Ps. 424: 1, 5, 6.

SVERIGES KARTA.

Jag ser från skolans dar en bild, av fingrar märkt, med plumpar spilld, på kalkad vägg i prima, en karta, klistrad upp på lärft, utav den svenska jord vi ärvt, vårt land från fordomtima.

Där låg det mellan fjäll och sjö på Skandinavians halva ö, som, när den sågs från sidan, för vår primanska fantasi ett utsträckt lejon kunde bli i vila och förbidan.

På kartan stirrade vi små, och tanken hisnade att gå den ändlöst långa vägen från Ystad uppåt Torneå, - den nötte man ut järnskor på som i den gamla sägen.

Än tänker jag mig var provins i samma färger, som jag minns från kartans bjärta gränser: ett Skåne gult som skördefält, ett Sörmland grönt som björkens tält, då Värmland stålblått glänser.

Längst upp i norr ett blodrött snitt; där vidtog Ryssland tomt och vitt, och blicken återvände till Sveas bygd med berg och slätt, små städer liksom smultron tätt och strömmar utan ände.

De runno här, de flöto där, och det var vända och besvär att hålla hop dem alla; i klassens mummel, läxors sus jag hörde deras fjärran brus för mina öron svalla.

Ur minnet gledo namnen hän så snabbt som några timmerträn på Västerbottens älver, och barnatårars salta tåg förente sig med varje våg, som genom Norrland välver.

Men liksom Engelbrekt med mod från stad till stad, från flod till flod vi fram till målet lände. Erövringen var lång och svår, men nu var fosterjorden vår, nu, då dess drag vi kände. -

Där förr vi sutto, du och jag, ett släkte sitter nu i dag, som kan vad vi ej visste. Den, som hos oss var främst i led, bland denna ungdom sjönke ned kanhända till den siste.

Nu böjas över kartans blad de huvun små i lockig rad, som efter oss ta arvet. Vad oss syntes långt, för dem syns kort, och alla avstånd svinna bort i järnvägstidevarvet.

De läsa på det svarta nät, som korsar älvens blåa fjät och genom fjället spränger. Lokomotivets gälla sus i flodsystemets dova brus på kartan in sig mängder.

Men säg, vad tänker du därvid, du unga ätt i ångans tid, vars kinder kunskap bleker? Har väl i brinnande termin du dörren stängt för fantasin, som skimrar och som leker?

Nej, än mot gossens skolpulpet hon lutar sig i hemlighet, vår barndoms tröstarinna. Med hennes trollglas i sin hand i läxans torra ökensand skall liv och färg han finna.

Du hulda fe, du barnens vän, i bokens bräddar måla än din bildvärld för de unga! Åt hemmets skog och fjäll och älv, åt järnets döda massa själ, giv så en själ, en tunga!

Och präglade levande och varm en Sveriges bild i barnets barm, som mannen skall bevara, som han skall ägna glad en gång sin levnads gärning eller sång och dö för att försvara!

Carl Snoilsky.

NILS HOLGERSSONS UNDERBARA RESAGENOM SVERIGE

I.

POJKEN.

TOMTEN.

Söndag 20 mars.

Det var en gång en pojke. Han var så där en fjorton år gammal, lång och ranglig och linhårig. Inte stort dugde han till: han hade mest av allt lust att sova och äta, och därnäst tyckte han om att ställa till odygd.

Nu var det en söndagsmorgon, och pojkens föräldrar höllo på att göra sig i ordning för att gå i kyrkan. Pojken själv satt i skjortärmarna på bordskanten och tänkte på hur lyckligt det var, att både far och mor gingo sin väg, så att han skulle få rå sig själv under ett par timmar. »Nu kan jag då ta ner fars bössa och skjuta av ett skott, utan att någon behöver lägga sig i det,» sade han för sig själv.

Men det var nästan, som om far skulle ha gissat sig till pojkens tankar, för just som han stod på tröskeln och var färdig att gå, stannade han och vände sig mot honom. »Eftersom du inte vill gå i kyrkan med mor och mig,» sade han, »så tycker jag, att du åtminstone kan läsa predikan hemma. Vill du lova, att du gör det?«

»Ja,» sade pojken, »det kan jag väl göra.« Och han tänkte förstås, att inte skulle han läsa mer, än

han hade lust till.

Pojken tyckte, att han aldrig hade sett mor så fortfärdig. I ett nu var hon borta vid vägghyllan, tog ner Luthers postilla och lade den på bordet framme vid fönstret med dagens predikan uppslagen. Hon slog också upp i evangelieboken och lade den bredvid postillan. Sist drog hon fram till bordet den stora länstolen, som blev köpt på auktionen i Vemmenhögs prästgård förra året, och där eljest ingen annan än far fick sitta.

Pojken satt och tänkte, att mor gjorde sig alltför mycket besvär med den där uppdukningen, för han ämnade inte läsa mer än en eller annan sida. Men nu var det för andra gången alldeles så, som om far skulle ha kunnat se tvärsigenom honom. Han gick fram till pojken och sade med sträng röst: »Kom nu ihåg, att du läser ordentligt! För när vi kommer tillbaka, ska jag förhöra dig på varenda sida, och har du då hoppat över någon, så går det inte väl för dig.»

»Predikan är fjorton och en halv sida,» sade mor liksom för att råga måttet. »Du får nog sätta dig att läsa genast, om du ska hinna igenom den.»

Därmed gingo de äntligen, och då pojken stod i dörren och såg efter dem, tyckte han, att han hade blivit fångad i en fälla. »Nu går de nog och lyckönskar sig till att ha hittat på det så bra, att jag måste sitta och hänga över predikan hela tiden, som de är borta,» tänkte han.

Men far och mor gingo visst inte och lyckönskade sig till något, utan i stället voro de ganska bedrövade. De voro ett fattigt husmansfolk, och deras ställe var inte mycket större än en trädgårdstappa. Då de först flyttade dit, kunde där inte födas mer än en gris och ett par höns, men de voro ovanligt strävsamma och duktiga människor, och nu hade de både kor och gäss. Det hade gått ofantligt framåt för dem, och de skulle ha vandrat nöjda och glada till kyrkan den vackra morgonen, om de inte hade haft sonen att tänka på. Far klagade över att han var trög och lat: ingenting hade han velat lära i skolan, och han var så oduglig, att man nätt och jämnt kunde sätta honom till att valla gäss. Och mor nekade inte till att detta var sant, men hon var mest bedrövad över att han var vild och elak, hård mot djur och illvillig mot människor. »Måtte Gud bryta hans ondska och ge honom ett annat sinnelag!» sade mor. »Annars blir han till en olycka för både sig själv och oss.»

Pojken stod en lång stund och funderade om han skulle läsa predikan eller inte. Men så kom han överens med sig själv, att den här gången var det bäst att vara lydig. Han satte sig i prästgårdslänstolen och började läsa. Men då han hade hållit på en stund med att rabbla upp orden halvhögt, så var det, som om det där mumlandet skulle ha sövt honom, och han märkte, att han nickade till.

Ute var det allra vackraste vårväder. Året var inte längre kommet än till den tjugonde mars, men pojken bodde i Västra Vemmenhögs socken långt nere i södra Skåne, och där var våren redan i full gång. Det var inte grönt än, men det var friskt och knoppande. Det fanns vatten i alla diken, och hästhovsörten stod i blom på dikeskanten. Allt det krattet, som växte på stengårdsgården, hade blivit brunt och blankt. Bokskogen långt borta stod och liksom svällde och blev tätare för varje ögonblick. Himmelen var hög och rent blå. Stugdörren stod på glänt, så att det hördes in i rummet hur lärkorna drillade. Hönsen och gässen gingo på gården, och korna, som kände vårluften ända in i båsen, gävo ibland till ett råmande.

Pojken han läste och nickade och stred mot sömnen. »Nej, jag vill inte somna,» tänkte han, »för då hinner jag inte igenom det här på hela förmiddagen.»

Men hur det var, så somnade han.

Han visste inte om han hade sovit litet eller länge, men han vaknade vid att han hörde ett lätt buller bakom sig.

På själva fönsterbrädet rätt framför pojken stod en liten spegel, och i den syntes nästan hela rummet. I detsamma som nu pojken lyfte huvudet, råkade han titta i spegeln, och då såg han, att locket till mors kista hade blivit uppslaget.

Det var så, att mor ägde en stor, tung, järnbeslagen ekkista, som ingen annan än hon själv fick öppna. Där förvarade mor allt det, som hon hade ärvt efter sin mor, och som hon var särskilt rädd om. Där lågo ett par gammaldags bondkvinnedräkter av rött kläde med kort liv och veckad kjol och pärlbesatt bröstsmäck. Där funnos stärkta, vita huvudklutar och tunga silversöljor och kedjor. Folk ville inte gå med sådant nu för tiden, och mor hade flera gånger tänkt på att göra sig av med de gamla sakerna, men så hade hon inte haft hjärta till det.

Nu såg pojken i spegeln alldeles tydligt, att locket till kistan stod öppet. Han kunde inte förstå hur detta hade gått till, för mor hade stängt kistan, innan hon gick. Det skulle nog inte ha hänt mor, att hon hade lämnat den kistan öppen, när han var ensam hemma.

Han blev riktigt hemsk till mods. Han var rädd för att en tjuv hade smugit sig in i stugan. Han vågade inte röra sig, utan satt stilla och stirrade i spegeln.

Medan han satt så och väntade, att tjuven skulle visa sig, började han undra vad det var för en svart skugga, som föll över kistkanten. Han såg och såg och ville inte tro sina ögon. Men det där, som till en början var skugglikt, blev allt tydligare, och snart märkte han, att det var något verkligt. Det var inte bättre, det, än att en tomte satt och red grensle över kistkanten.

Pojken hade nog hört talas om tomtar, men han hade aldrig tänkt sig, att de kunde vara så små. Han var inte mer än en tvärhand hög, han, som satt på kistkanten. Han hade ett gammalt, rynkigt, skägglöst ansikte och var klädd i svart långrock, knäbyxor och bredskyggig, svart hatt. Han var mycket prydlig och fin med vita spetsar kring halsen och handlederna, spännen i skorna och strumpeband, knutna i rosetter. Han hade tagit upp ur kistan en broderad smäck och satt och såg på det gammaldags arbetet med sådan andakt, att han inte märkte, att pojken hade vaknat.

Pojken blev bra förvånad att få se tomten, men så särdeles rädd blev han däremot inte. Det var omöjligt att bli rädd för en, som var så liten. Och eftersom tomten satt där så upptagen av sitt, att han varken såg eller hörde, tänkte pojken, att det skulle vara lustigt att spela honom ett spratt: knuffa ner honom i kistan och slå igen locket över honom eller något i den vägen.

Men pojken var ändå inte så modig, att han vågade röra vid tomten med händerna, utan han såg sig om i stugan efter något, som han kunde stöta till honom med. Han lät blickarna vandra från liggsoffan till slagbordet och från slagbordet till spisen. Han såg på grytorna och kaffepannan, som stodo på en hylla bredvid spisen, på vattenspannen vid dörren och på slevar och knivar och gafflar och fat och tallrikar, som syntes genom den halvöppna skåpdörren. Han såg upp till fars bössa, som hängde på väggen bredvid de danska kungligas porträtt, och på pelargonierna och fuksiorna, som blommade i fönstret. Allra sist föllo hans blickar på en gammal flughåv, som hängde på fönsterkarmen.

Knappast hade han fått syn på flughåven, förrän han ryckte den till sig och sprang upp och svängde den utmed kistkanten. Och han blev själv förvånad över en sådan tur, som han hade. Han förstod nästan inte hur han hade burit sig åt, men han hade verkligen fångat tomten. Den stackaren låg på botten av den långa håven med huvudet neråt och kunde inte komma upp ur den.

I första ögonblicket visste pojken alls inte vad han skulle ta sig till med sin fångst. Han var bara noga

med att svänga håven fram och tillbaka, för att inte tomten skulle få rådrum att klättra upp.

Tomten började tala och bad så innerligt att bli frigiven. Han hade gjort dem gott under många år, sade han, och var värd bättre medfart. Om nu pojken släppte lös honom, så skulle han ge honom en gammal speciedaler, en silversked och en guldpenning, som var lika stor som boetten på hans fars silverur.

Pojken tyckte inte, att detta var mycket bjudet, men det hade gått honom så, att sedan han hade fått tomten i sitt våld, hade han blivit rädd för honom. Han märkte, att han hade gett sig i lag med något, som var främmande och hemskt och inte hörde hans värld till, och han var bara glad att bli av med otyget.

Han gick därför genast in på köpet och höll håven stilla, för att tomten skulle kunna krypa ut ur den. Men när tomten nästan var ute ur håven, kom pojken att tänka på att han borde ha betingat sig stora ägodelar och allt möjligt gott. Åtminstone borde han då ha ställt upp det villkoret, att tomten skulle ha trollat predikan in i huvudet på honom. »Så dum jag var, som gav honom fri!» tänkte han och började skaka håven, för att tomten skulle ramla ner igen.

Men i samma stund, som pojken gjorde detta, fick han en så förfärlig örfil, att han trodde huvudet skulle springa i bitar. Han for först mot ena väggen, sedan mot den andra, till sist sjönk han ner på golvet, och där blev han liggande sanslös.

Då han vaknade upp igen, var han ensam i stugan. Han såg inte till ett spår efter tomten. Kistlocket var stängt, och flughåven hängde på sin vanliga plats i fönstret. Om han inte hade känt hur högra kinden brände efter örfilen, skulle han ha varit frestad att tro, att det hade varit en dröm alltsammans. »Hur som helst så lär väl far och mor påstå, att det inte har varit annat,» tänkte han. »De kommer nog inte att göra något avdrag i predikan för tomtens skull. Det är bäst jag sätter mig att läsa igen.»

Men när han nu gick fram mot bordet, så lade han märke till något underligt. Det kunde ju inte vara så, att stugan hade vuxit. Men varav kom det sig då, att han måste gå så många fler steg, än han brukade, för att komma fram till bordet? Och vad gick det åt stolen? Den såg inte ut att vara större nu än nyss förut, men han måste först stiga upp på slån mellan stolbenen och sedan klättra för att nå till sitsen. Och på samma sätt var det med bordet. Han kunde inte se över bordskivan utan att kliva upp på armstödet.

»Vad i all världen är detta?» sade pojken. »Jag menar tomten har förgjort både länstolen och bordet och hela stugan.»

Postillan låg på bordet, och synbarligen var den sig lik, men det måtte ha varit något galet med den också, för han kunde inte komma åt att läsa ett ord i den utan att rent av ställa sig i själva boken.

Han läste ett par rader, men så råkade han att se upp. Därvid föllo hans blickar i spegeln, och då ropade han helt högt: »Se, där är ju en till!»

För i spegeln såg han tydligt en liten, liten parvel, som var klädd i toppluva och skinnbyxor.

»Den där är ju klädd alldeles som jag,» sade pojken och slog ihop händerna av förvåning. Men då såg han, att parveln i spegeln gjorde detsamma.

Då började han att dra sig i håret och nypa sig i armarna och svänga sig runt, och ögonblickligen gjorde han efter det, han, som syntes i spegeln.

Pojken sprang omkring spegeln ett par gånger för att se efter om det stod någon liten karl gömd bakom den. Men han fann ingen där, och då började han skälva av skräck. Ty nu förstod han, att tomten hade förtrollat honom, och att den där parveln, som han såg bilden av i spegeln, det var han själv.

VILDGÄSSEN.

Pojken kunde rakt inte förmå sig att tro, att han hade blivit förvandlad till tomte. »Det är väl bara en dröm och en inbillning,» tänkte han. »Om jag väntar ett par ögonblick, så blir jag nog människa igen.»

Han ställde sig framför spegeln och slöt ögonen. Han öppnade dem först efter ett par minuter och väntade då, att det skulle ha gått över. Men det hade det inte, utan han var och förblev lika liten. Eljest var han alldeles sådan, som han hade varit förut. Det vita linhåret och fräknarna över näsan och lapparna på skinnbyxorna och stoppen på strumpan, alltsammans var sig likt, med undantag av att det hade blivit förminskat.

Nej, det tjänade ingenting till att stå stilla och vänta, det märkte han. Han fick lov att försöka med något annat. Och det klokaste, han kunde företa sig, tyckte han skulle vara att leta reda på tomten och försona sig med honom.

Han hoppade ner på golvet och började söka. Han tittade bakom stolar och skåp och under liggsoffan och i bakugnen. Han kröp till och med ner i ett par råtthål, men han var inte i stånd att finna tomten.

Medan han sökte, grät han och bad och lovade allt tänkbart. Aldrig mer skulle han svika sitt ord till någon, aldrig mer skulle han vara elak, aldrig mer skulle han somna ifrån predikan. Om han bara finge bli människa igen, så skulle det bli en så präktig och snäll och lydig gosse av honom. Men vad han än lovade, så hjälpte det inte det minsta.

Med ens kom han ihåg, att han hade hört mor säga, att småfolket brukade bo i kostallet, och han beslöt genast att gå dit och se om han kunde finna tomten. Det var en lycka, att stugdörren stod på glänt, för han skulle inte ha kunnat nå upp till låset och öppna den, men nu slapp han igenom utan hinder.

Då han kom ut i förstun, såg han sig om efter sina träskor, för inne i rummet hade han förstås gått i strumpsockorna. Han undrade hur han skulle reda sig med de stora, klumpiga träskorna, men i detsamma såg han ett par små skor stå på tröskeln. När han märkte, att tomten hade varit så omtänksam, att han också hade förvandlat träskorna, blev han ännu mer ängslig. Det tycktes, som om det vore meningen, att den här bedrävelsen skulle räcka länge.

På den gamla ekbrädan, som låg framför förstudörren, hoppade en gråsparv. Han hade inte väl fått ögonen på pojken, förrän han ropade: »Tititt! Tititt! Se på Nils gåsapåg! Se på Tummetott! Se på Nils Holgersson Tummetott!»

Genast vände både gässen och hönsen sina blickar mot pojken, och det blev ett förfärligt kacklande. »Kukeliku,» gol tuppen, »det var rätt åt honom. Kukeliku, han har ryckt mig i kammen.» - »Ka, ka, ka, det var rätt åt honom,» ropade hönorna, och härmed höllo de på i oändlighet. Gässen foro ihop i en tät klunga, stucko huvudena tillsammans och frågade: »Vem kan ha gjort det? Vem kan ha gjort det?»

Men det märkvärdigaste härvid var, att pojken förstod vad de sade. Han var så förvånad, att han blev stående stilla på trappsteget och lyssnade. »Det måste komma sig därav, att jag är förvandlad

till tomte,» sade han. »Det är nog därför, som jag förstår fåglalåt.»

Han tyckte, att det var odrägligt, att hönsen inte ville sluta upp att säga, att det var rätt åt honom. Han kastade en sten mot dem och ropade: »Tig med er, ert pack!»

Men han hade inte tänkt på att han inte mer var sådan, att hönsen behövde vara rädda för honom. Hela hönshopen rusade emot honom, ställde sig runt omkring honom och skrek: »Ka, ka, ka, det var rätt åt dig. Ka, ka, ka, det var rätt åt dig.»

Pojken försökte komma undan dem, men hönsen sprungo efter och skreko, så att han höll på att mista hörseln. Han hade väl aldrig sluppit ifrån dem, om inte stugkatten hade kommit gående. Så snart hönsen sågo katten, tystnade de och låtsade inte tänka på annat än att krafsa i jorden efter mask.

Pojken sprang genast fram till katten. »Kära du Misse,» sade han, »du känner väl till alla vrår och smyghål här på gården? Du får vara snäll och tala om för mig var jag kan finna tomten.»

Katten svarade inte genast. Han satte sig ner, lade svansen prydligt i ring framför benen och stirrade på pojken. Det var en stor, svart katt med en vit fläck i bringan. Håret låg slätt och blänkte i solskenet. Klorna voro indragna, och ögonen voro jämngråa med bara en liten, smal springa mittpå. Katten såg genombeskedlig ut.

»Nog vet jag var tomten bor,» sade han med len röst, »men inte är det sagt, att jag vill tala om det för dig.»

»Kära Misse, du får lov att hjälpa mig,» sade pojken. »Ser du inte hur han har förtrollat mig?»

Katten öppnade litet på ögonen, så att den gröna elakheten började lysa fram. Han spann och surrade av belåtenhet, innan han svarade. »Ska jag kanske hjälpa dig, för det att du så ofta har ryckt mig i svansen?» sade han till sist.

Då blev pojken ond och glömde alldeles hur liten och maktlös han nu var. »Jag kan allt rycka dig i svansen än en gång, jag,» sade han och sprang emot katten.

I nästa ögonblick var katten så förändrad, att pojken knappt kunde tro, att det var samma djur. Vartenda hår på hans kropp stod på ända. Ryggen hade krökt sig, benen hade långt sig, klorna skrapade i marken, svansen hade blivit kort och tjock, öronen lade sig bakåt, munnen fräste, ögonen stodo vidöppna och lyste av röd eld.

Pojken ville inte låta skrämman sig av en katt, utan tog än ett steg framåt. Men då gjorde katten ett språng, kom ner rätt på pojken, slog omkull honom och ställde sig över honom med framfötterna på hans bröst och gapet öppet över hans strupe.

Pojken kände hur klorna trängde genom västen och skjortan in i skinnet och hur de vassa hörntänderna kittlade strupen. Han skrek på hjälp, allt vad han förmådde.

Men ingen kom, och han trodde förvisso, att hans sista stund var inne. Då kände han, att katten drog in klorna och släppte taget om strupen.

»Så där,» sade han, »nu kan det vara nog. Jag ska låta dig slippa undan den här gången för matmors skull. Jag ville bara, att du skulle veta vem av oss två det är, som nu har makten.»

Därmed gick katten sin väg och såg lika slät och from ut som nyss, när han kom. Pojken var så

skamsen, att han inte sade ett ord, utan bara skyndade till kostallet för att söka efter tomten.

Där funnos inte fler än tre kor. Men när pojken kom in, blev det ett bölande och ett oväsen, så att man gott kunde tro, att de voro åtminstone trettio.

»Mu, mu, mu,» ramade Majros. »Det är då gott, att det finns rättvisa till i världen.»

»Mu, mu, mu,» stämde de upp alla tre. Han kunde inte höra vad de sade, så skreko de över varandra.

Pojken ville fråga efter tomten, men han kunde inte göra sig hörd, därför att korna voro i fullt uppror. De buro sig åt så, som de brukade, när han släppte en främmande hund in till dem. De sparkade med bakbenen, skakade i sina halslänkar, vände huvudena utåt och måttade med hornen.

»Kom hit du bara,» sade Majros, »så ska du få dig en spark, som du inte ska glömma på länge!»

»Kom hit,» sade Gull-Lilja, »så ska du få dansa på mina horn!»

»Kom hit, så ska du få känna på hur det smakade, när du slängde på mig träskon, som du brukade göra i somras!» röt Stjärna.

»Kom hit, så ska du få betalt för getingen, som du släppte in i örat på mig!» vrålade Gull-Lilja.

Majros var den äldsta och klokaste av dem, och hon var allra ondast. »Kom hit,» sade hon, »så att jag får ge dig betalt för alla de gånger, som du har ryckt mjölkpallen undan mor din, och för alla de krokben, som du har satt för henne, när hon har kommit bärande med mjölkspännen, och för alla de tårar, som hon har stått här och gråtit över dig!»

Pojken ville säga dem, att han ångrade, att han hade varit stygg mot dem, och att han aldrig skulle bli annat än snäll, om de bara sade honom var tomten fanns. Men korna lyssnade inte till honom. De bråkade så, att han blev rädd för att någon av dem skulle lyckas slita sig lös, och han tyckte, att det var bäst att smyga sig bort ur kostallet.

Då han kom ut igen, var han rätt modlös. Han kunde förstå, att ingen på gården ville hjälpa honom att finna tomten. Och litet skulle det väl också båta, om han funne honom.

Han kröp upp på den breda stengårdsgården, som gick runt omkring torpet och var övervuxen med törne och björnbärsrankor. Där slog han sig ner för att tänka på hur det skulle gå, om han inte bleve människa igen. När nu far och mor komme hem ifrån kyrkan, skulle det väl bli ett undrande. Ja, ett undrande skulle det bli över hela landet, och folk skulle komma både från Östra Vemmenhög och från Torp och från Skurup; från hela Vemmenhögs härad skulle man komma för att titta på honom. Och kanske far och mor skulle ta honom med sig och visa honom på Kiviks marknad.

Nej, det var förskräckligt att tänka på. Han ville helst, att aldrig mer någon människa skulle få se honom.

Det var förfärligt vad han var olycklig. Ingen i hela världen var så olycklig som han. Han var inte en människa mer, utan ett vidunder.

Han började så småningom begripa vad det hade att betyda, att han inte mer var någon människa. Han var skild från allting nu: inte kunde han leka med andra pojkar, inte kunde han överta torpet efter föräldrarna, och rakt inte kunde han få någon tös att gifta sig med.

Han satt och såg på sitt hem. Det var ett litet, vitmenat korsvirkeshus och låg som nertryckt i marken under det höga, branta halmtaket. Uthusen voro också små, och åkerlapparna voro så smala, att en häst knappast kunde vända sig på dem. Men så litet och fattigt, som stället var, så var det nu alldeles för gott för honom. Han kunde inte begära bättre bostad än en håla under stallgolvet.

Det var förunderligt vackert väder. Det porlade, och det knoppades, och det kvittrade runt omkring honom. Men han satt i så tung sorg. Han skulle aldrig mer bli glad åt något.

Han hade aldrig sett himmelen så blå som i dag. Och flyttfåglar kom det farande. De kommo från utlandet och hade rest över Östersjön, styrande rätt mot Smygehuk, och nu voro de på väg norrut. De voro visst av många olika slag, men han kände inte igen några andra än vildgässen, som kommo flygande i två långa rader, som möttes i en vinkel.

Flera vildgåsfloccar hade redan farit förbi. De flögo högt uppe, men han hörde ändå hur de skreko: »Nu bär det till fjälls. Nu bär det till fjälls.»

Då vildgässen sågo tamgässen, som gingo på gården, sänkte de sig mot jorden och ropade: »Kom med! Kom med! Nu bär det till fjälls.»

Tamgässen kunde inte låta bli att sträcka upp huvudena och lyssna. Men de svarade helt förståndigt: »Vi har det bra, som vi har det. Vi har det bra, som vi har det.»

Det var, som sagt, en ofantligt vacker dag med en luft, som det måtte ha varit en sann glädje att flyga i, så frisk och så lätt. Och för varje ny vildgåsflocc, som flög förbi, blevo tamgässen alltmer oroliga. Ett par gånger flaxade de med vingarna, som om de skulle ha haft lust att följa med. Men då sade alltid en gammal gåsamor: »Var nu inte galna! De där får både hungra och frysa.»

Det var en ung gåskar, som vildgässens rop hade gett en riktig reslust. »Kommer det en flocc till, så följer jag med,» sade han.

Så kom en ny flocc och skrek som de andra. Då svarade den unga gåskaren: »Vänta! Vänta! Jag kommer.»

Han bredde ut vingarna och höjde sig i luften, men han var så ovan att flyga, att han föll ner till marken igen.

Vildgässen måtte i alla fall ha hört hans rop. De vände om och flögo sakta tillbaka för att se om han skulle komma.

»Vänta! Vänta!» ropade han och gjorde ett nytt försök.

Allt detta hörde pojken, där han låg på gårdsgården. »Det vore bra stor skada,» tänkte han, »om den stora gåskaren skulle fara sin väg. Det skulle bli en sorg för far och mor, om han vore borta, när de kommer hem från kyrkan.»

Då han tänkte på detta, glömde han åter alldeles, att han var liten och vanmäktig. Han tog ett språng rätt ner i gåsfloccen och slog armarna om halsen på gåskaren. »Du låter allt bli att flyga din väg, du,» ropade han.

Men just i detsamma hade gåskaren kommit underfund med hur han skulle bära sig åt för att höja sig från marken. Han kunde inte hejda sig för att skaka av pojken, utan denne fick följa med upp i luften.

Det bar av mot höjden så fort, att pojken hisnade. Innan han kom att tänka på att han borde släppa taget om gåskarlens hals, var han så högt uppe, att han skulle ha slagit ihjäl sig, om han hade fallit till marken.

Det enda han kunde göra för att få det något bättre var att försöka komma upp på gåsryggen. Och dit krånglade han sig också, fast inte utan stor möda. Och inte var det en lätt sak heller att hålla sig kvar på den glatta ryggen mellan de två svängande vingarna. Han fick gripa djupt ner i fjäder och dun med båda händerna för att inte ramla i backen.

DET RUTIGA TYGSTYCKET.

Pojken blev så huvudyr, att han inte visste till sig på en lång stund. Luften ven och väste emot honom, vingarna svingade, och det brusade i fjädrarna som en hel storm. Tretton gäss flögo omkring honom. Alla flaxade och kacklade. Det dansade för hans ögon, och det susade för hans öron. Han visste inte om de flögo högt eller lågt, eller vart det bar av med dem.

Äntligen kom han så mycket till sans, att han förstod, att han borde taga reda på vart gässen förde honom. Men detta var inte så lätt, för han visste inte hur han skulle få mod att se ner. Han var alldeles säker på att han skulle få svindel, om han försökte.

Vildgässen foro inte så särdeles högt, därför att den nykomna reskamraten inte kunde andas i den allra tunnaste luften. För hans skull flögo de också litet långsammare än vanligt.

Till sist tvang pojken sig ändå att kasta en blick åt jorden till. Då tyckte han, att under honom låg utbredd en stor duk, som var indelad i en otrolig massa små och stora rutor.

»Vart i all världen är jag nu kommen?» undrade han.

Han såg ingenting annat än ruta vid ruta. Somliga voro sneda och somliga långsmala, men överallt var det hörn och raka kanter. Ingenting var runt, och ingenting var krokigt.

»Vad är det för ett stort, rutigt stycke tyg, som jag ser ner på?» sade pojken för sig själv utan att vänta, att någon skulle svara.

Men vildgässen, som flögo omkring honom, ropade genast: »Åkrar och ängar. Åkrar och ängar.»

Då förstod han, att det stora, rutiga tygstycket var den platta skånska jorden, som han for fram över. Och han började begripa varför den såg så mångfärgad och rutig ut. De klargröna rutorna kände han först igen: det var rågåkrarna, som hade blivit sådda förra hösten och hade hållit sig gröna under snön. De gulgråa rutorna voro stubbåkrar, där det förra sommaren hade vuxit säd, de brunaktiga voro gamla klövervallar, och de svarta voro tomma betland eller upplöjda trädesåkrar. De rutorna, som voro bruna med gula kanter, voro säkert bokskogar, för i sådana stå de stora träden, som växa mitt i skogen, nakna om vintern, men småbokarna, som växa i skogsbrynet, behålla de torra, gulnade bladen ända till våren. Det fanns också mörka rutor med grått i mitten: det var de stora, kringbyggda gårdarna med de svartnade halmtaken och de stensatta gårdsplanerna. Och så fanns det rutor, som voro gröna i mitten och omgärdade med brunt: det var trädgårdarna, där gräsmattorna redan började grönska, fast buskarna och träden, som stodo omkring dem, ännu voro i nakna, bruna barken.

Pojken kunde inte låta bli att skratta, när han såg hur rutigt allting var.

Men när vildgässen hörde, att han skrattade, ropade de liksom bestraffande: »Fruktbart och gott land. Fruktbart och gott land.»

Pojken hade redan blivit allvarsam. »Att du kan skratta, du, som har råkat ut för det allra förskräckligaste, som kan hända en människa,» tänkte han.

Han höll sig allvarsam en stund, men snart kom han till att skratta igen.

Allt eftersom han hade blivit van vid ritten och farten, så att han kunde tänka på annat än att hålla sig kvar på gåsryggen, började han att lägga märke till hur full luften var av fågelflockar, som flögo norrut. Och det var ett hojtande och ett ropande från flock till flock. »Jaså, ni har kommit över i dag,» skreko somliga. – »Ja, vi har så,» svarade gässen. »Hur tror ni att det står till med våren?» – »Inte ett löv på träden och kallt vatten i sjöarna,» kom det till svar.

När gässen flögo fram över ett ställe, där det gick tamt fjäderfä ute, ropade de: »Vad heter gården? Vad heter gården?» Då sträckte tuppen upp huvudet och svarade: »Gården heter Lillgårde i år som i fjol, i år som i fjol.»

De flesta stugorna hade väl namn efter sina ägare, såsom det brukas i Skåne, men i stället för att svara, att detta var Per Matssons eller Ola Bossons, hittade tupparna på sådana namn, som de tyckte vara passande. De, som bodde på fattiga torp och husmansställen, ropade: »Den här gården heter Grynlösa.» Och de, som hörde till de allra fattigaste, skreko: »Den här gården heter Tuggelite, Tuggelite, Tuggelite.»

De stora, välbärgade bondgårdarna fingo granna namn av tupparna, sådana som Lyckåker, Äggeberga och Penningby.

Men tupparna på herrgårdarna voro för högfärdiga att hitta på något skämtsamt. En av dem gol och ropade med en kraft, som om han ville höras ända upp till solen: »Detta är Dybecks herrgård. I år som i fjol. I år som i fjol.»

Och litet längre bort stod en, som ropade: »Detta är Svaneholm. Det måtte väl hela världen ha reda på.»

Pojken märkte, att gässen inte flögo sin väg rakt fram. De svävade hit och dit över hela Söderslätt, liksom voro de glada att vara i Skåne igen och ville hälsa på i varenda gård.

De kommo till ett ställe, där det stod några stora, tunga byggnader med höga skorstenar och runt omkring dessa en mängd mindre hus. »Detta är Jordberga sockerbruk,» ropade tupparna. »Detta är Jordberga sockerbruk.»

Pojken ryckte till, där han satt på gåsryggen. Han borde ju ha känt igen det här stället. Det låg inte långt från hans hem, och här hade han förra året haft plats som vaktarpåg. Men det var nog så, att ingenting var sig riktigt likt, när man såg det så där uppifrån.

Och tänk! Och tänk! Åsa gåsapiga och lille Mats, som voro hans kamrater i fjol! Pojken skulle allt ha velat veta om de gingo kvar här ännu. Vad skulle de ha sagt, om de hade anat, att han flög fram högt över deras huvuden?

Så förlorade de Jordberga ur sikte och foro bortöver åt Svedala och Skabersjö och tillbaka över Börringekloster och Hækkeberga. Pojken fick se mer av Skåne på den enda dagen, än vad han hade sett förut under alla de år, han hade levat.

När vildgässen råkade på tamgäss, hade de allra roligast. De flögo då fram helt sakta och ropade neråt: »Nu bär det till fjälls. Kommer ni med? Kommer ni med?»

Men tamgässen svarade: »Vintern är kvar i landet. Ni är för tidigt ute. Far tillbaks! Far tillbaks!»

Vildgässen sänkte sig, för att de skulle höras bättre, och ropade: »Kom med, så ska vi lära er att flyga och simma!»

Då blevo tamgässen förargade och svarade inte med ett enda kacklande.

Men vildgässen sänkte sig än mer, så att de nästan snuddade vid marken, och sedan höjde de sig så blixtnabbt, som om de hade blivit förfärligt skrämde. »Oj, oj, oj!» ropade de. »Det var inga gäss. Det var bara får. Det var bara får.»

De på marken blevo alldeles ursinniga och skreko: »Måtte ni bli skjutna, så många som ni ä', så många som ni ä'!»

När pojken hörde allt detta skämtande, skrattade han. Så kom han ihåg hur illa han hade det ställt för sig, och då grät han. Men om en liten stund skrattade han på nytt.

Aldrig förr hade han farit fram med så god fart, och att rida fort och vilt, det hade han alltid tyckt om. Och han hade förstas aldrig tänkt på att det kunde kännas så friskt, som det gjorde, uppe i luften, och att det steg upp från jorden en så god lukt av mylla och kåda. Och inte heller hade han tänkt på hur det kunde vara att färdas fram så där högt över jorden. Men det var liksom att flyga bort från bekymmer och sorger och förtretligheter av alla de slag, som tänkas kunde.

II.

AKKA FRÅN KEBNEKAJSE.

KVÄLLEN.

Den stora tama gåskarlen, som hade följt med upp i luften, kände sig mycket stolt över att få fara fram och tillbaka över Söderslätt i sällskap med vildgässen och föra spektakel med tamfåglarna. Men hur lycklig han än var, kunde det inte hjälpas, att han började tröttna frampå eftermiddagen. Han försökte att ta djupare andetag och slå snabbare vingslag, men i alla fall blev han flera gåslängder efter de andra.

Då de vildgässen, som flögo sist, märkte, att den tame inte kunde följa med, började de ropa till den gåsen, som for i spetsen av vinkeln och ledde tåget: »Akka från Kebnekajse! Akka från Kebnekajse!» - »Vad vill ni mig?» frågade då förargåsen. - »Den vite blir efter. Den vite blir efter.» - »Säg honom, att det går lättare att flyga fort än långsamt!» ropade förargåsen och sträckte på som förut.

Gåskarlen försökte nog att följa rådet och öka farten, men därvid blev han så utmattad, att han sjönk ända ner mot de klippta pilträden, som kantade åkrar och ängar.

»Akka, Akka, Akka från Kebnekajse!» ropade då de, som flögo sist och sågo hur svårt han hade det. - »Vad vill ni nu igen?» frågade förargåsen och lät fasligt vresig. - »Den vite sjunker till jorden. Den vite sjunker till jorden.» - »Säg honom, att det går lättare att flyga högt än lågt!» ropade förargåsen. Och hon saktade inte farten det minsta, utan sträckte på som förut.

Gåskarlen försökte följa också detta rådet, men när han ville höja sig, blev han så andfådd, att han

höll på att spränga bröstet.

»Akka, Akka!» ropade då de, som flögo sist. - »Kan ni inte låta mig flyga i fred?» frågade förargåsen och lät än mera otålig än förut. - »Den vite håller på att störta. Den vite håller på att störta.» - »Säg honom, att den, som inte orkar följa med flocken, kan vända om hem!» ropade förargåsen. Och det föll henne visst inte in att sakta farten, utan hon sträckte på som förut.

»Jaså, står det till på det viset,» tänkte gåskarlen. Han begrep med ens, att vildgässen aldrig hade ämnat ta honom med sig upp till Lappland. De hade bara lockat honom hemifrån på lek.

Han kände sig bra förargad över att krafterna nu skulle svika honom, så att han inte fick visa de där landstrykarna, att också en tamgås kunde duga till något. Och det allra harmligaste var, att han hade råkat samman med Akka från Kebnekajse. För så tamgås han var, hade han hört talas om en förargås, som hette Akka och var mer än hundra år gammal. Hon hade så stort anseende, att de bästa vildgäss, som funnos, brukade sluta sig till henne. Men ingen hade ett sådant förakt för tamgäss som Akka och hennes flock, och gärna hade han velat visa dem, att han var deras jämlike.

Han flög sakta efter de andra, medan han overlade med sig själv om han skulle vända eller fortsätta. Då sade plötsligen den där parveln, som han bar på sin rygg: »Kära Mårten gåskarl, du förstår väl, att det är omöjligt för dig, som aldrig har flugit förr, att följa med vildgässen ända opp till Lappland. Ska du inte vända om hem, innan du förstör dig?»

Men husmanspojken var det värsta gåskarlen visste, och inte förr begrep han, att den stackarn trodde, att han inte kunde göra färden, än han beslöt att hålla ut. »Säger du ett ord mer om detta, kastar jag ner dig i första mangelgrav, som vi far fram över,» sade han och fick på samma gång sådana krafter av förargelsen, att han började flyga nästan lika bra som någon av de andra.

Länge hade han nog inte kunnat fortsätta på det viset, men det behövdes inte heller, därför att nu sjönk solen hastigt, och just i solnedgången satte gässen av rätt neråt. Och innan pojken och gåskarlen visste ordet av, stodo de på stranden av Vombsjön.

»Här är det väl allt meningen att vi ska stanna över natten,» tänkte pojken och sprang ner från gåskarlens rygg.

Han stod på en smal sandstrand, och framför honom låg en tämligen stor sjö. Den var stygg att se på, för den var nästan alldeles täckt av en isskorpa, som var svartnad och ojämn och full av sprickor och hål, såsom det brukar vara med våris. Men isen hade nog inte lång tid igen. Den var redan landlös och hade runt omkring sig ett brett bälte av svart, blankt vatten. Ännu fanns den dock kvar och spred köld och vinterhemsighet över nejden.

På andra sidan sjön tycktes det finnas öppen och ljus bygd, men där gässen hade slagit ner, låg en stor tallplantering. Och det såg ut, som om barrskogen skulle ha makt att binda vintern vid sig. Överallt eljest var marken bar, men under de risiga grenarna låg det snö, som hade smultit och frusit, smultit och frusit, så att den var hård som is.

Pojken tyckte, att han hade kommit till ett vildmarks- och vinterland, och han kände sig så ängslig, att han hade velat storskrika.

Han var hungrig. Han hade ingenting ätit på hela dagen. Men var skulle han ta mat ifrån? Det växer ingenting ätbart varken på mark eller träd i mars månad.

Ja, var skulle han få mat ifrån, och vem skulle ge honom husrum, och vem skulle bädda hans säng, och vem skulle värma honom vid sin eld, och vem skulle skydda honom för vilddjuren?

För nu var solen borta, och nu kom det köld från sjön, och mörker sjönk ner från himmelen, och fasa smög fram i skymningens spår, och i skogen började det att tassa och prassla.

Nu var det förbi med det glada modet, som pojken hade känt, medan han var uppe i luften, och i sin ångslan såg han sig om efter reskamraterna. Han hade ju inga andra att hålla sig till.

Då fick han se, att gåskarlen hade det ännu sämre än han själv. Han låg kvar på samma ställe, där han hade slagit ner, och det såg ut, som om han höll på att dö. Halsen låg slak utefter marken, ögonen voro slutna, och andedräkten kom bara som ett svagt väsande.

»Kära Mårten gåskarl,» sade pojken, »försök att få dig en klunk vatten! Det är inte två steg till sjön.»

Men gåskarlen gjorde inte en rörelse.

Pojken hade nog varit hård mot alla djur och mot gåskarlen också förr i världen, men nu tyckte han, att gåskarlen var det enda stöd han hade, och han blev fasligt rädd för att mista honom. Han började genast knuffa och skjuta på honom för att få honom ner till vattnet. Gåskarlen var stor och tung, så att det blev ett drygt arbete för pojken, men till sist lyckades han.

Gåskarlen kom ner i sjön med huvudet före. Ett ögonblick låg han stilla i dyn, men snart stack han upp huvudet, skakade vattnet ur ögonen och fnyste. Därpå sam han stolt in mellan vass och kaveldun.

Vildgässen lågo i sjön före honom. De hade inte sett sig om varken efter gåskarlen eller gåsryttaren, utan genast rusat ner i vattnet. De hade badat och putsat sig, och nu lågo de och sörplade i sig halvrutten nate och vattenklöver.

Den vita gåskarlen hade den lyckan att få syn på en liten abborre. Den grep han raskt, sam intill stranden med den och lade den framför pojken. »Här ska du få, till tack för att du hjälpte mig ner i vattnet,» sade han.

Det var första gången på hela den dagen, som pojken hörde ett vänligt ord. Han blev så glad, att han hade velat slå armarna om halsen på gåskarlen, men det kom han sig inte för med. Och åt gåvan blev han också glad. Först tyckte han nog, att det skulle vara omöjligt att äta rå fisk, men så fick han ändå lust att försöka.

Han kände efter om han hade fått slidkniven med sig, och som väl var, hängde den kvar bak på byxknappen, fast den var så förminskad, att den inte var så lång som en tändsticka. Nå, den dugde i alla fall till att fjälla och rensa fisken med, och det dröjde inte länge, innan abborren var uppäten.

Då pojken väl var mätt, kände han sig allt skamsen över att han hade kunnat äta något rått. »Det syns, att jag inte är en människa mer, utan en riktig tomte,» tänkte han.

Hela tiden, som pojken åt, stod gåskarlen tyst bredvid honom, men när han hade sväljt sista biten, sade han med låg röst: »Det är så, att vi har råkat ut för ett morskt gåsfolk, som föraktar all tamfågel.» - »Ja, jag har nog märkt det,» sade pojken. - »Det skulle allt vara mycket hedersamt för mig, om jag kunde följa med dem ända opp till Lappland och visa dem, att också en tamgås kan duga till något.» - »Jaa,» sade pojken och drog på det, för han trodde inte, att gåskarlen kunde gå i land med detta, men han ville inte säga emot honom. - »Men jag tror inte, att jag kan reda mig ensam på en sådan resa,» sade gåskarlen, »utan jag vill fråga om inte du kunde följa med och hjälpa mig.»

Pojken hade förstås inte tänkt sig annat än att vända om hem så snart som möjligt, och han blev så förvånad, att han inte visste vad han skulle svara. »Jag trodde, att vi var ovänner, du och jag,» sade

han. Men det tycktes gåskarlen alldeles ha glömt. Han kom bara ihåg, att pojken just nyss hade räddat livet på honom.

»Jag skulle väl allt hem till far och mor,» sade pojken. - »Ja, nog ska jag föra dig tillbaka till dem frampå hösten,» sade gåskarlen. »Jag ska inte lämna dig, förrän jag kan sätta ner dig på dörrtröskeln därhemma.»

Pojken tänkte, att det kunde vara rätt så bra att slippa visa sig för föräldrarna än på en tid. Han var inte ohågad för förslaget, och han skulle just säga, att han gick in på det, då de hörde ett starkt dånande bakom sig. Det var vildgässen, som hade kommit upp ur sjön, alla på en gång, och stodo och skakade av sig vattnet. Därpå ordnade de sig i en lång rad med förargåsen i spetsen och kommo fram till dem.

När den vita gåskarlen nu betraktade vildgässen, kände han sig inte rätt väl till mods. Han hade väntat, att de skulle vara mer lika tamgäss, och att han skulle känna mer släktskap med dem. De voro mycket mindre än han, och ingen av dem var vit, utan de voro alla gråa med vattring i brunt. Och deras ögon blev han nästan rädd för. De voro gula och lyste, som om det hade brunnit en eld bakom dem. Gåskarlen hade alltid fått lära sig, att det var mest passande att gå sakta och rultande, men dessa gingo inte, utan de halvsprungo. Men mest ängslig blev han, när han såg på deras fötter. De voro stora med slitna och söndertrasade sulor. Det märktes, att vildgässen aldrig frågade efter vad de trampade på. De togo inga omvägar. De voro mycket prydliga och väl putsade annars, men på fötterna såg man, att de voro fattigt vildmarksfolk.

Gåskarlen hann inte mer än viska till pojken: »Svara nu raskt för dig, men tala inte om vem du är!» så voro de framme.

När vildgässen hade stannat framför dem, nego de med halsarna många gånger, och gåskarlen gjorde så med, ännu flera gånger än de. Så snart som det var nog hälsat, sade förargåsen: »Nu skulle vi väl höra vad ni är för ena.»

»Det är inte mycket att säga om mig,» sade gåskarlen. »Jag är född i Skanör förra våren. I höstas blev jag såld till Holger Nilsson i Västra Vemmenhög, och där har jag varit alltsedan.» - »Du tycks inte ha någon ått att berömma dig av,» sade förargåsen. »Vad är det då, som gör dig så stormodig, att du vill vara i lag med vildgäss?» - »Det kan ju vara därför, att jag vill visa er vildgäss, att också vi tama duger något till,» sade gåskarlen. - »Ja, det vore gott, om du kunde visa oss det,» sade förargåsen. »Vi har nu redan sett hur pass kunnig du är i att flyga, men du är kanske dugligare i annan idrott. Det kan ju hända, att du är stark i att sträcksimma.» - »Nej, det kan jag inte berömma mig av,» sade gåskarlen. Han tyckte sig märka, att förargåsen redan hade bestämt sig för att sända hem honom, och han brydde sig inte om hur han svarade. »Jag har aldrig summit längre än tvärsöver en mærgelgrav,» fortfor han. - »Då väntar jag mig, att du är en mästare i att springa,» sade gåsen. - »Aldrig har jag sett en tamgås springa, och aldrig har jag själv gjort det heller,» sade gåskarlen och gjorde saken värre, än den var.

Den store vite var nu viss om att förargåsen skulle säga, att hon ingalunda kunde ta honom med. Han blev mycket förvånad, när hon sade: »Du svarar modigt på frågor, och den, som har mod, kan bli en god reskamrat, om han också är okunnig i början. Vad säger du om att stanna hos oss ett par dar, tills vi får se vad du går för?» - »Det är jag mycket belåten med,» sade gåskarlen och var helt glad.

Därpå pekade förargåsen med näbben och sade: »Men vem är det, som du har med dig? En sådan som han har jag aldrig förr sett.» - »Det är min kamrat,» sade gåskarlen. »Han har varit gåsvaktare i hela sitt liv. Han blir nog nyttig att få med på resan.» - »Ja, det kan väl vara bra för en tamgås,»

svarade den vilda. »Vad kallar du honom?» - »Han har flera namn,» sade gåskarlen tvekande och visste inte vad han skulle finna på i en hast, för han ville inte förråda, att pojken hade ett människonamn. »Jo, han heter Tummetott,» sade han till sist. - »Är han av tomtesläkt?» sade förargåsen. - »Vid vad tid brukar ni vildgäss ställa er att sova?» sade gåskarlen hastigt och försökte komma ifrån att svara på den sista frågan. »Mina ögon faller igen av sig själva så här dags.»

Det var lätt att se, att den gåsen, som talade med gåskarlen, var mycket gammal. Hela fjäderdräkten var isgrå utan mörka streck. Huvudet var större, benen voro grövre och fötterna mer slitna än någon annans. Fjädrarna voro styva, skuldrorna knotiga, och halsen var tunn. Allt detta var ålderns verk. Det var bara ögonen, som tiden inte hade fått makt med. De lyste klarare, liksom yngre än någon av de andras.

Hon vände sig nu mycket högdraget till gåskarlen. »Vet nu, gåskarl, att jag är Akka från Kebnekajse, och att den gåsen, som flyger närmast mig till höger, är Yksi från Vassijaure, och den till vänster är Kaksi från Nuolja! Vet också, att den andra högergåsen är Kolme från Sarjektjäkko, och den andra vänstergåsen är Neljä från Svappavaara, och att bakom dem flyger Viisi från Oviksfjällen och Kuusi från Sjangeli! Och vet, att dessa, liksom de sex gässlingarna, som flyger sist, tre till höger och tre till vänster, alla är högfjällsgäss av bästa ätt! Du ska inte ta oss för landstrykare, som slår sällskap med vem som helst, och du ska inte tro, att vi låter någon dela vår sovplats, som inte vill säga av vad för ätt han är kommen.»

När Akka, förargåsen, talade på detta sätt, steg pojken hastigt fram. Det hade bedrivit honom, att gåskarlen, som hade svarat så raskt för sig själv gav så undvikande svar, när det gällde honom. »Jag vill inte hålla hemligt vem jag är,» sade han. »Jag heter Nils Holgersson och är son till en husman, och ända till denna dag har jag varit en människa, men i förmiddags ...

Längre kom inte pojken. Så snart han sade, att han var en människa, ryggade förargåsen tre steg baklänges och de övriga ännu mera. Och de sträckte alla fram halsarna och fräste vredgat emot honom.

»Detta har jag misstänkt, alltsedan jag först såg dig här på stranden,» sade Akka. »Och nu må du genast laga dig bort. Vi tål inga människor ibland oss.»

»Det är väl inte möjligt,» sade gåskarlen medlande, »att ni vildgäss kan vara rädda för en, som är så liten. I morgon ska han visst ge sig av hem, men över natten måtte ni väl låta honom stanna här ibland oss. Det kan ingen av oss stå till svars med att låta en sådan stackare reda sig på egen hand med vessla och räv nu i natten.»

Vildgåsen kom nu närmare, men det syntes väl, att hon hade svårt för att betvinga sin fruktan. »Jag är lärd att vara rädd för allt, vad människor heter, de må vara stora eller små,» sade hon. »Men om du, gåskarl, vill svara för den här, att han inte gör oss något ont, så får han väl stanna hos oss i natt. Men jag tror inte, att vårt nattkvarter är till lags varken för dig eller för honom, för vi ämnar ställa oss att sova på den landlösa isen härute.»

Hon tänkte nog, att gåskarlen skulle bli tveksam, när han fick höra detta. Men han lät sig ingenting bekomma. »Ni är bra klok, som förstår att välja en så säker sovplats,» sade han.

»Men du ansvarar för att han i morgon ger sig av hem till sitt.» - »Det blir då så, att jag får lämna er, jag med,» sade gåskarlen. »Jag har lovat att inte överge honom.» - »Det står dig fritt att flyga vart du vill,» sade förargåsen.

Härmed lyfte hon vingarna och flög ut över isen, och den ena efter den andra av vildgässen följde henne.

Pojken var bedrövad över att hans Lapplandsresa inte kunde bli av, och till på köpet var han rädd för det kalla nattkvarteret. »Det blir allt värre och värre, gåskar!,» sade han. »För det första kommer vi att frysa ihjäl ute på isen.»

Men gåskarlen var vid gott mod. »Det har ingen fara,» sade han. »Jag ber dig nu bara, att du i all hast samlar ihop så mycket boss och gräs, som du kan bära.»

När pojken hade famnen full av torrt gräs, knep gåskarlen tag i hans skjortlinning, lyfte honom och for ut på isen, där vildgässen redan stodo och sovo med näbben under vingen.

»Bred nu ut gräset på isen, så att jag får något att stå på och inte fryser fast! Hjälp du mig, så ska jag hjälpa dig!» sade gåskarlen.

Pojken gjorde så, och när han var färdig, grep gåskarlen honom än en gång vid skjortlinningen och stack in honom under sin vinge. »Där tänker jag att du ska ligga varmt och bra,» sade han och tryckte till med vingen.

Pojken var så inbäddad i dun, att han inte kunde svara, men varmt och skönt låg han, och trött var han, och sov gjorde han inom ett ögonblick.

NATTEN.

Det är en sanning, att is alltid är trolös och ingenting att lita på. Mitt i natten flyttade sig den landlösa isskorpan på Vombsjön, så att den på ett ställe kom att stöta intill stranden. Det hände sig nu, att Smirre räv, som då för tiden bodde på östra sidan om sjön i Övedsklosters park, fick syn på det där stället, när han var ute på sin nattjakt. Smirre hade sett vildgässen redan på kvällen, men han hade inte vågat hoppas att kunna komma åt någon av dem. Han begav sig nu genast ut på isen.

När Smirre var vildgässen helt nära, råkade han att halka, så att hans klor skrapade mot isen. Gässen vaknade och flaxade med vingarna för att kasta sig upp i luften. Men Smirre var dem för snabb. Han slungade sig framåt, som om han hade varit kastad, grep en gås vid vingbenet och rusade tillbaka mot land igen.

Men denna natten voro inte vildgässen ensamma ute på isen, utan de hade en människa ibland sig, så liten hon än var. Pojken hade vaknat vid det att gåskarlen hade slagit ut med vingarna. Han hade fallit ner på isen och blivit sittande yrvaken. Han hade ingenting förstått av all oron, förrän han hade fått se en liten lågbent hund springa bort över isen med en gås i munnen.

Pojken skyndade genast efter för att ta gåsen från den där hunden. Han hörde nog, att gåskarlen ropade efter honom: »Akta dig, Tummetott! Akta dig!» Men pojken tyckte, att en så liten hund behövde han väl inte vara rädd för, och stormade åstad.

Vildgåsen, som Smirre räv släpade med sig, hörde slamret, när pojkens träskor slog mot isen, och hon kunde knappt tro sina öron. »Tänker den där parveln ta mig från räven?» undrade hon. Så eländigt hon än hade det, började det att kackla helt lustigt djupt nere i strupen på henne, nästan som om hon hade skrattat.

»Det första, som händer honom, blir, att han stupar ner i en spricka i isen,» tänkte hon.

Men så mörk natten var, såg pojken tydligt alla de springor och hål, som funnos i isen, och tog djärva språng över dem. Det kom sig därav, att han nu hade tomtarnas goda nattögon och kunde se i mörkret. Han såg både sjö och strand lika tydligt, som om det hade varit dager.

Smirre räv lämnade isen, där den stötte mot land, och just som han arbetade sig upp för strandlutningen, ropade pojken till honom: »Lägg ner gåsen, din lymmel!» Smirre visste inte vem det var, som ropade, och tog sig inte tid att se sig om, utan bara ökade farten.

Räven begav sig nu in i en skog av stora, präktiga bokar, och pojken följde efter utan en tanke på att han kunde löpa någon fara. Däremot tänkte han hela tiden på hur försmädligt han hade blivit mottagen av vildgässen förra kvällen, och han ville bra gärna visa dem, att en människa ändå är litet förmer än allt annat skapat.

Han ropade gång på gång åt den där hunden för att få honom att lägga ifrån sig bytet. »Vad är du för en hund, som inte skäms för att stjäla en hel gås?» sade han. »Lägg ner henne genast, annars ska du få se vad stryk du får! Lägg ner henne, annars ska jag tala om för husbonden hur du bär dig åt!»

Då Smirre räv märkte, att han blev tagen för en strykrädd hund, fann han detta så löjligt, att han höll på att tappa gåsen. Smirre var en storrövare, som inte nöjde sig med att bara jaga råttor och sorkar på åkrarna, utan också vågade sig fram till gårdarna för att stjäla höns och gäss. Han visste, att han var fruktad över hela trakten. Något så galet hade han inte hört, sedan han var liten unge.

Men pojken sprang så fort, att han tyckte, att de tjocka bokarna gled baklänges förbi honom, och han vann på Smirre. Äntligen var han honom så nära, att han fick fatt i svansen. »Nu tar jag gåsen ifrån dig ändå,» ropade han och höll emot, så mycket han kunde. Men han hade inte kraft nog att hejda Smirre. Räven ryckte honom med sig, så att det torra boklövet yrde omkring honom.

Men nu tycktes Smirre ha kommit underfund med hur ofarlig den var, som förföljde honom. Han stannade, lade ner gåsen på marken och ställde sig på henne med framfötterna, för att hon inte skulle flyga sin väg. Han skulle just till att bita av henne strupen, men dessförinnan kunde han inte låta bli att retas litet med parveln. »Skynda dig bort och klaga för husbonden, för nu biter jag ihjäl gåsen!» sade han.

Den, som blev förvånad, när han såg vilken spetsig nos och hörde vilken hes och arg röst den hunden hade, som han hade förföljt, det var allt pojken. Men han blev så förargad också över att räven gjorde narr av honom, att han inte tänkte på att bli rädd. Han grep fastare om svansen, tog spänntag mot en bokrot, och just som räven höll gapet över gåsens strupe, ryckte han till, allt vad han förmådde. Smirre blev så överraskad, att han lät sig dras baklänges ett par steg, och vildgåsen blev fri. Hon flaxade tungt uppåt. Hon hade ena vingen sårad, så att hon knappast kunde bruka den, och därtill kom, att hon ingenting såg i nattmörkret i skogen, utan var så hjälplös som en blind. Hon kunde därför inte hjälpa pojken på något sätt, utan hon sökte sig upp genom ett hål i grentaket och flög ner till sjön igen.

Men Smirre kastade sig mot pojken. »Får jag inte den ena, så ska jag väl ha den andra,» sade han, och det hördes på rösten hur ond han var. - »Nej, det ska du inte tro att du får,» sade pojken och var helt upprymd, därför att han hade räddat gåsen. Han höll sig alltjämt fast i rävsvansen och svängde med den över åt andra sidan, när räven försökte fånga honom.

Det blev en dans i skogen, så att boklövet yrde. Smirre svängde runt, runt, men svansen svängde också, och pojken höll sig fast i den, så att räven inte kunde gripa honom.

Pojken var så munter efter framgången, att han till en början bara skrattade och gjorde narr av räven, men Smirre var ihärdig, som gamla jägare bruka vara, och pojken började frukta, att han skulle bli fast till sist.

Då fick han syn på en liten ungbok, som hade skjutit i höjden så smal som en sticka för att snart nå upp i fria luften ovan grentaket, som de gamla bokarna bredde ut över den. Han släppte helt hastigt

taget om rävsvansen och klättrade uppför boken. Smirre räv var så ivrig, att han fortfor att dansa runt efter svansen en lång stund. »Bry dig inte om att dansa längre!» sade pojken.

Men Smirre kunde inte stå ut med den smäleken att inte få makt med en så liten parvel, och han lade sig nedanför trädet för att vakta ut honom.

Pojken hade det inte för gott, där han satt och red på en svag gren. Ungboken nådde ännu inte upp till det höga grenvalvet. Inte kunde han komma över till ett annat träd, och inte vågade han sig ner till marken.

Han frös så, att han höll på att stelna och släppa taget om grenen, och han var förfärligt sömnig, men han tordes inte somna, av fruktan för att han skulle ramla ner.

Det var otroligt så kusligt det var att sitta så där nattetid ute i skogen. Han hade aldrig förr vetat vad det ville säga, att det var natt. Det var, som om hela världen hade blivit förstenad och aldrig mer kunde komma till liv.

Så började det att dagas, och pojken blev glad, därför att allting blev sig likt igen, fast kölden kändes ännu vassare än förut under natten.

När solen äntligen steg upp, var den inte gul, utan röd. Pojken tyckte, att det såg ut, som om den vore ond, och han undrade vad den var ond för. Det var kanske därför, att natten hade gjort det så kallt och dystert på jorden, medan solen hade varit borta.

Solstrålarna jagade fram i stora knippen för att se vad natten hade ställt till, och det syntes hur alla ting rodnade, som om de hade haft dåligt samvete. Skyarna på himlen, de sidenglatta bokstammarna, skogstakets små sammanflätade grenar, rimfrosten, som täckte boklövet på marken, allt flammade upp och blev rött.

Men fler och fler strålnippen jagade genom rymden, och snart var all nattens hemskhet bortdriven. Försteningen var borta, och det kom fram så märkvärdigt mycket levande. Den svarta spillkråkan med den röda nacken började hamra med näbben mot en trädstam. Ekorren kilade ur sitt bo med en nöt, satte sig på en gren och började skala nöten. Staren kom flygande med en rottåga, och bofinken sjöng i trädtoppen.

Då förstod pojken, att solen hade sagt till alla dessa småtingar: »Vakna nu, och kom ut ur era bon! Nu är jag här. Nu behöver ni inte vara rädda för något.»

Från sjön hördes vildgässens rop, när de ordnade sig för flykten. Strax därpå kommo alla fjorton gässen flygande över skogen. Pojken försökte ropa till dem, men de flögo så högt uppe, att hans röst inte kunde nå dem. De trodde väl, att räven hade ätit upp honom för längesedan. De brydde sig inte en gång om att söka efter honom.

Pojken var nära att gråta av ångest, men solen stod nu på himmelen guldgul och glad och satte mod i hela världen. »Inte är det värt, Nils Holgersson, att du är ängslig eller orolig för något, så länge som jag finns.» sade solen.

GÅSLEKEN.

Måndag 21 mars.

Allt förblev oförändrat i skogen så lång tid ungefär, som en gås behöver för att äta sitt frukostmål, men just som morgonen höll på att övergå till förmiddag, kom en ensam vildgås flygande under det

täta grentaket. Hon letade sig tveksamt framåt mellan stammar och grenar och flög mycket sakta. Så snart som Smirre räv såg henne, lämnade han sin plats under ungboken och smög emot henne. Vildgåsen undvek inte räven, utan flög ganska nära honom. Smirre gjorde ett högt språng efter henne, men han förfelade henne, och gåsen for vidare ner mot sjön.

Det dröjde inte länge, förrän en ny vildgås kom flygande. Hon tog samma väg som den första och flög ännu lägre och långsammare. Också hon for tätt förbi Smirre räv, och han gjorde ett så högt språng efter henne, att hans öron snuddade vid hennes fötter, men hon undkom honom oskadd och fortsatte tyst som en skugga sin väg mot sjön.

En liten stund gick, och återigen kom en vildgås. Ännu lägre och långsammare flög hon, ännu svårare tycktes hon ha att leta sig fram mellan bokstammarna. Smirre gjorde ett väldigt hopp, och det felades bara en hårsman i att han hade gripit henne, men också denna gåsen räddade sig.

Strax efter att hon hade försvunnit, kom en fjärde vildgås. Fastän hon flög så långsamt och illa, att Smirre ansåg sig kunna fånga henne utan särdeles stor svårighet, var han nu rädd att misslyckas och ämnade låta henne flyga förbi oantastad. Men hon tog samma väg som de andra, och just då hon hade kommit mittöver Smirre, sänkte hon sig så djupt, att han förleddes att hoppa efter henne. Han nådde så högt, att han rörde vid henne med tassens, men hon kastade sig raskt åt sidan och bärgade sitt liv.

Innan Smirre hade flämtat ut, syntes tre gäss i rad. De flögo framåt på samma sätt som de andra, och Smirre gjorde höga språng efter dem alla, men det lyckades honom inte att fånga någon av dem.

Därpå kommo fem gäss, men dessa flögo bättre än de föregående, och fast också de tycktes vilja locka Smirre till språng, stod han emot frestelsen.

Om en rätt lång stund kom en ensam gås. Det var den trettonde. Det var en, som var så gammal, att hon var alldeles grå och inte hade ett mörkt streck på kroppen. Hon tycktes inte riktigt kunna bruka ena vingen och flög jämmerligt illa och snett, så att hon nästan rörde vid marken. Smirre inte bara gjorde ett högt språng efter henne, utan han förföljde henne springande och hoppande ända ner mot sjön, men inte heller den gången fick han någon lön för mödan.

När den fjortonde kom, tog det sig mycket vackert ut, därför att den var vit, och det glimmade som en ljusning i den mörka skogen, när den svängde sina stora vingar. När Smirre såg den, uppbjöd han all sin kraft och hoppade halvvägs mot grentaket, men den vita for förbi alldeles oskadd, den som de andra.

Nu blev det stilla en stund under bokarna. Det såg ut, som om hela vildgåsfloeken hade farit förbi.

Helt plötsligt kom Smirre ihåg sin fånge och lyfte ögonen mot ungboken. Som det var att vänta, var parveln borta och försvunnen.

Men Smirre hade inte lång tid att tänka på honom, för nu kom den första gåsen tillbaka från sjön och flög sakta som förut fram under grentaket. Trots all otur var Smirre glad, att hon kom tillbaka, och han störtade sig efter henne med ett högt hopp. Men han hade haft för bråttom och inte gett sig tid att beräkna språnget, utan kom på sidan om henne.

Efter denna gåsen kom ännu en och så en tredje, en fjärde, en femte, ända tills varvet avslutades med den gamla isgråa och den stora vita. De flögo alla sakta och lågt. Just då de svävade fram över Smirre räv, sänkte de sig, alldeles som om de ville inbjuda honom att fånga dem. Och Smirre förföljde dem och gjorde hopp, som voro ett par famnar höga, men var inte i stånd att gripa en enda ibland dem.

Det var den förfärligaste dag, som Smirre räv hade upplevat. Vildgässen foro oupphörligen fram över hans huvud, kommo och foro, kommo och foro. Stora, härliga gäss, som hade ätit sig feta på de tyska åkerfälten och hedarna, svävade hela dagen fram genom skogen så nära honom, att han många gånger rörde vid dem, och han fick inte stilla sin hunger med en enda.

Vintern var ännu knappast förliden, och Smirre mindes dagar och nätter, när han hade måst driva omkring sysslolös utan att äga ett villebråd att jaga, när flyttfåglarna voro borta, när råttorna gömde sig under den frusna jordytan, och när hönsen voro instängda. Men all vinterns hunger hade inte varit så svår att uthärda som denna dagens missräkning.

Smirre var ingen ung räv. Han hade mången gång haft hundarna efter sig och hört kulorna vina om öronen. Han hade legat gömd djupt i lyan, medan taxarna hade krupit inne i gångarna och varit nära att finna honom. Men all ångest, som Smirre hade erfarit under den jäktande jakten, var inte att jämföra med den, som han kände var gång han misslyckades att gripa en av vildgässen.

På morgonen, när leken började, hade Smirre räv varit så grann, att gässen hade häpnat, när de sågo honom. Smirre älskade prakt, och hans päls var skinande röd, bröstet var vitt, nosen svart och svansen yvig som en plym. Men när kvällen kom denna dagen, hängde Smirres päls i tovor, han badade i svett, ögonen voro utan glans, tungan hängde långt ut ur hans flämtande gap, och ur munnen flöt skum.

På eftermiddagen var Smirre så trött, att han föll i yrsel. Han såg intet annat än flygande gäss för sina ögon. Han tog språng mot solfläckar, som han såg på marken, och mot en stackars näselfjäril, som hade kommit för tidigt ut ur sin puppa.

Vildgässen fortsatte outtröttligt att flyga och flyga. De fortforo att pina Smirre hela dagen. Det rörde dem inte till medlidande, att Smirre var förstörd, hetsad, vansinnig. De fortsatte obevekligt, fast de förstodo, att han knappt såg dem, att han gjorde språng efter deras skuggor.

Först när Smirre räv sjönk ner på en hög torra löv, alldeles kraftlös och matt, nästan färdig att ge upp andan, slutade de att gäckas med honom.

»Nu vet du, räv, hur det går den, som vågar sig på Akka från Kebnekajse,» ropade de då i hans öra, och därmed lämnade de honom i ro.

III.

VILDFÅGELSLIV.

I BONDGÅRDEN.

Torsdag 24 mars.

Just i de dagarna tilldrog sig i Skåne en händelse, som blev mycket omtalad och till och med kom i tidningarna, men som många ha trott vara en dikt, därför att de inte ha varit i stånd att förklara den.

Det förhöll sig nämligen så, att en ekorrhona hade blivit fångad i ett hasselsnår, som växte på stranden av Vombsjön, och buren till en bondgård, som fanns i närheten. Alla människor i bondgården, både unga och gamla, blevo glada åt det lilla vackra djuret med den stora svansen, de

kloka, nyfikna ögonen och de små nätta fötterna. De ämnade hela sommaren fröjda sig åt att se på dess viga rörelser, dess behändiga sätt att skala nötter och dess lustiga lek. De gjorde genast i ordning åt det en gammal ekorrhör, som bestod av ett litet grönmålat hus och ett ståltrådshjul. Det lilla huset, som hade både dörr och fönster, skulle ekorrhonan använda till matrum och sängkammare; därför lade de dit en bädd av löv och satte in en skål mjölk och några nötter. Ståltrådshjulet däremot skulle hon ha till lekstuga, där hon kunde springa och klättra och svinga runt.

Människorna tyckte, att de hade ställt det mycket bra för ekorrhonan, och förvånade sig över att hon inte såg ut att trivas. I stället satt hon bedrövad och vresig i ett hörn av sin kammare, och stund efter annan gav hon till ett skarpt klagoskrik. Hon rörde inte vid maten, och hon svängde inte om hjulet en enda gång. »Det beror nog på att hon är rädd,» sade människorna i bondgården. »I morgon, när hon känner sig hemmastadd, kommer hon både att äta och leka.»

Emellertid hände det sig så, att kvinnorna i bondgården höllo på att rusta till gille, och just den dagen, då ekorrhonan hade blivit fångad, sysslade de med storbak. Och antingen hade de haft otur med att degarna inte hade velat jäsa, eller också voro de väl senfärdiga av sig, för de måste arbeta länge efter sedan det hade blivit mörkt.

Det rådde naturligtvis mycken iver och brådska i köket, och där var det nog ingen, som gav sig tid att undra på hur ekorrhonan hade det. Men det fanns en gammal mor i huset, som var för ålderstigen att vara med om baket. Det begrep hon själv, men hon tyckte i alla fall inte om att stå utanför det hela. Hon kände sig bedrövad, och fördenskull gick hon inte och lade sig, utan satte sig vid fönstret i dagligstugan och såg ut. I köket hade de för värmens skull ställt upp dörren, och genom den strömmade ett klart ljussken ut på gården. Det var en kringbyggd gård, och den blev så väl upplyst, att gumman kunde se sprickor och hål i rappningen på väggen mittemot. Hon såg också ekorrhören, som hängde just där ljusskenet föll allra klarast, och hon märkte hur ekorrhonan hela natten sprang från sin kammare ut i hjulet och från hjulet in i sin kammare utan att vila ett ögonblick. Hon tyckte, att det var en besynnerlig ofrid över djuret, men hon tänkte förstås, att det var det skarpa ljusskenet, som höll det vaket.

Mellan kostallet och häststallet fanns i den där gården en bred, täckt inkörsport, och den låg så till, att också den blev upplyst. Och när det hade lidit framåt natten en stund, såg gamla mor, att ur portvalvet kom sakta och försiktigt smygande in på gården en liten parvel, som inte var mer än en tvärhand hög, men gick i träskor och skinnbyxor som en annan arbetskarl. Gamla mor förstod genast, att det var tomten, och hon blev inte det minsta rädd. Hon hade alltid hört, att han höll till där på stället, fastän hon aldrig förr hade sett honom, och en tomte förde ju lycka med sig, var han visade sig.

Så snart som tomten hade kommit in på den stensatta gården, sprang han rakt fram till ekorrhören, och som den hängde så högt, att han inte kunde nå upp till den, gick hart till redskapsskjulet efter ett spö, reste det mot buren och svingade sig sedan upp på samma sätt, som en sjöman äntrar uppför ett tåg. När han var kommen till buren, ruskade han i det lilla gröna husets dörr, som om han hade velat öppna den, men gamla mor satt lugn, för hon visste, att barnen hade satt hänglås för dörren, av fruktan för att granngårdspojkarna skulle försöka stjäla bort ekorren. Gumman såg, att när tomten inte kunde få upp dörren, kom ekorrhonan ut i ståltrådshjulet. Där hade hon och tomten en lång överläggning med varandra. Och när tomten hade hört allt, vad det fångna djuret hade att säga honom, åkte han utför spöet ner till marken och sprang ut genom gårdporten.

Gumman trodde inte, att hon skulle få se något mer av tomten den natten, men hon dröjde i alla fall kvar vid fönstret. När en stund hade gått, kom han tillbaka. Han hade så bråttom, att hon tyckte fötterna knappt rörde vid marken, och fram till ekorrhören skyndade han. Gumman såg honom

tydligt med sina långsynta ögon, och hon såg till och med, att han bar något i händerna, men vad det var kunde hon inte begripa. Det, som han bar i vänstra handen, lade han ner på stenläggningen, men det, som han höll i den högra, tog han med sig upp till buren. Här sparkade han med träsken till det lilla fönstret, så att rutan krossades, och stack det, som han höll i handen, in till ekorrhonan. Därpå åkte han ner igen, tog det, som han hade lagt på marken, och klättrade upp till buren också med detta. Och strax därpå rusade han bort än en gång med sådan hast, att gumman knappt kunde följa honom med ögonen.

Men nu var det gamla mor, som inte längre satt stilla i stugan, utan helt sakta gick ut på gårdsplanen och ställde sig i skuggan av pumpen för att invänta tomten. Och en till var det, som också hade märkt honom och blivit nyfiken. Det var stugkatten. Han kom sakta smygande och stannade vid väggen just ett par steg utanför den klaraste ljusstrimman.

De stodo och väntade både länge och väl i den kalla marsnatten, och gumman började fundera på att gå in igen, när hon hörde slammer mot stenläggningen och såg, att den lilla parveln till tomte kom traskande än en gång. Liksom förut bar han börda i båda händerna, och det, som han bar på, pep och sprattlade. Och nu gick det upp ett ljus för gamla mor. Hon förstod, att tomten hade sprungit bort till nöthagen och hämtat ekorrhonans ungar, och att han bar dem till henne, för att de inte skulle svälta ihjäl.

Gamla mor stod stilla för att inte störa, och det såg heller inte ut, som om tomten skulle ha märkt henne. Han skulle just lägga ner den ena ungen på marken för att kunna svinga sig upp till buren med den andra, när han fick se stugkattens gröna ögon gnistra tätt bredvid honom. Han blef stående helt rådlös med en unge i vardera handen.

Han vände sig runt, såg sig om åt alla håll och blev nu varse gamla mor. Då besinnade han sig inte länge, utan gick fram och sträckte den ena ekorrungen upp till henne.

Och gamla mor ville inte visa sig ovärdig förtroendet, utan hon böjde sig ner och tog emot ekorrungen och stod och höll den, ända tills tomten hade svingat sig upp till buren med den andra och kom och hämtade den, som han hade anförtrott henne.

Nästa morgon, när folket i bondgården samlades till frukosten, var det omöjligt för gumman att låta bli att berätta vad hon hade sett förra natten. Och allihop skrattade förstås åt henne och sade, att hon bara hade drömt. Inte fanns det några ekorrungar så här tidigt på året.

Men hon var säker på sin sak och bad, att de skulle se efter i ekorburen, och det gjorde de. Och då lågo där på lövbädden i kammaren fyra små halvnakna och halvblinda ungar, som voro åtminstone ett par dar gamla.

När far själv i gården såg ungarna, sade han: »Det må vara hur det vill med detta, men visst är det, att vi här i gården har burit oss åt så, att vi får skämmas för både djur och människor.» Och därmed plockade han ut ekorrhonan och alla ungarna ur buren och lade dem i gamla mors förkläde. »Gå du ut i nöthagen med dem,» sade han, »och låt dem få sin frihet tillbaka!«

Denna händelse var det, som blev så mycket omtalad och till och med kom i tidningarna, men som de flesta inte ville sätta tro till, därför att de inte kunde förklara hur något sådant hade kunnat hända.

VITTSKÖVLE.

Lördag 26 mars.

Ett par dar senare tilldrog sig ännu en sådan där besynnerlig händelse. En flock vildgäss kom en

morgon och slog ner på en åker borta i östra Skåne, inte långt från den stora gården Vittskövle. I flocken funnos tretton gäss av vanlig grå färg och en vit gåskar, som bar på sin rygg en liten parvel, som var klädd i gula skinnbyxor, grön väst och vit toppluva.

De voro nu rätt nära Östersjön, och på åkern, där gässen hade slagit ner, var jorden sandblandad, såsom den brukar vara vid havskuster. Det tycktes, som om det där i trakten förut skulle ha funnits rörlig flygsand, som hade behövt bindas, för på flera håll sågos stora, planterade tallskogar.

När vildgäsen hade betat en stund, kommo några barn gående på åkerrenen. Den gåsen, som stod på vakt, kastade sig genast upp i luften med smällande vingslag, för att hela flocken skulle höra, att det var fara å färde. Alla vildgässen flögo upp, men den vite gick lugnt kvar på marken. När han såg de andra fly, lyfte han huvudet och ropade efter dem: »Inte behöver ni flyga undan för de där. Det är ju bara ett par barn.»

Den lilla parveln, som hade ridit på hans rygg, satt på en tuva i skogsbrynet och plockade sönder en tallkott för att komma åt fröna. Barnen voro honom så nära, att han inte tordes springa över åkern fram till den vite. Han gömde sig hastigt under ett stort, torrt tistelblad och uppgav på samma gång ett varningsrop.

Men den vite hade tydligen föresatt sig att inte låta skrämman sig. Han gick alltjämt kvar på åkern och såg inte en gång efter vart barnen styrde kosan.

De veko emellertid av från vägen, gingo över åkern och närmade sig gåskarlen. När han äntligen såg upp, voro de alldeles inpå honom, och nu blev han så bestört och förvirrad, att han glömde bort, att han kunde flyga, och skyndade undan dem springande. Barnen följde efter, jagade ner honom i ett dike och fångade honom där. Det största av dem stack in honom under sin arm och bar bort honom.

När parveln, som låg under tistelbladet, såg detta, sprang han upp, som om han hade velat ta gåskarlen ifrån barnen. Men så kom han väl ihåg hur liten och maktlös han var och kastade sig i stället ner på tuvan och hamrade ursinnigt på marken med knytnävarna.

Gåskarlen ropade på hjälp av alla krafter: »Tummetott, kom och hjälp mig! Tummetott, kom och hjälp mig!» Men härvid började pojken på att skratta mitt i ångesten. »Jo, jag är just den rätte, jag, att hjälpa någon,» sade han.

I alla fall reste han sig upp och följde efter gåskarlen. »Inte kan jag hjälpa honom,» sade han, »men jag vill åtminstone se var de gör av honom.»

Barnen hade ett gott försprång, men pojken hade ingen svårighet att behålla dem i sikte, förrän han kom till en sänka i marken, där en vårbäck brusade fram. Den var varken bred eller mäktig, men i alla fall måste han springa länge utmed kanten, innan han fann ett ställe, där han kunde hoppa över.

När han kom upp ur sänkan, voro barnen försvunna. Han kunde ändå se deras spår på en smal stig, som förde inåt skogen, och han fortsatte att följa dem.

Snart kom han till en korsväg, och här måtte barnen ha skilts åt, för det gick spår åt två håll. Nu såg parveln alldeles översiggiven ut.

Men i detsamma fick han på en ljungtuva se ett litet vitt dun. Han förstod, att gåskarlen hade kastat det vid vägkanten för att visa honom åt vilket håll han hade blivit buren, och därför fortsatte han sin färd. Han följde sedan barnen genom hela skogen. Gåskarlen såg han inte till, men varhelst han kunde ta miste om vägen, låg ett litet vitt dun och visade honom till rätta.

Parveln fortsatte troget att följa de där dunen. De förde honom ut ur skogen, över ett par åkerfält, upp på en väg och till sist fram genom en herrgårdsallé. Vid slutet av allén skymtade gavlar och torn av rött tegel, prydda med ljusa ränder och sirater. När parveln såg, att här låg en herrgård, trodde han sig förstå vad som hade blivit av gåskarlen. »Säkerligen har barnen burit gåskarlen fram till herrgården och sålt honom där, och då är han nog redan slaktad,» sade han för sig själv. Men han tycktes inte vilja nöja sig utan att få riktigt besked och sprang framåt med ökad iver. Han mötte inte någon i hela allén, och det var ju gott, för sådana som han brukade vara ängsliga för att bli sedda av människor.

Herrgården, som han kom till, var en präktig, gammaldags byggnad och bestod av fyra huslängor, som omgävo en borggård. På östra sidan fanns ett djupt portvalv, som ledde in på borggården. Så långt sprang parveln utan tvekan, men när han kom dit, stannade han. Längre vågade han sig inte, utan här blev han stående och funderade på vad han nu skulle ta sig till.

Parveln stod ännu kvar med fingret på näsan och tänkte, då han hörde steg bakom sig, och när han vände sig om, såg han en hel skara folk komma gående uppför allén. Han smög sig med största hast bakom en vattentunna, som råkade stå bredvid portvalvet, och gömde sig. De, som kommo, voro ett tjugotal unga män från en folkhögskola, som voro ute på fotvandring. De voro åtföljda av en lärare, och när de hade hunnit fram till portvalvet, bad denne, att de skulle vänta där en stund, medan han gick in och frågade om de finge bese den gamla borgen Vittskövle.

De nykomna voro varma och trötta, som om de skulle ha gjort en lång vandring. En av dem var så törstig, att han gick fram till vattentunnan och böjde sig ner för att dricka. Han hade en bleckportör hängande om halsen, och han tyckte visst, att denna hindrade honom, för han slängde den ner på marken. Härvid gick locket upp, så att man kunde se, att det låg några vårblommor i den.

Portören föll ner alldeles framför parveln, och nu måtte denne ha tyckt, att det yppade sig ett utmärkt tillfälle att komma in i borgen och få veta vad det hade blivit av gåskarlen. Han smög sig hastigt ner i portören och gömde sig, så gott han kunde, under sippor och hästhovsört.

Knappt var han gömd, förrän den unge mannen lyfte upp portören, hängde den på sig och smällde igen locket.

Läraren vände nu tillbaka och sade, att de hade fått tillåtelse att komma in i borgen. Till en början förde han dem inte längre än till borggården. Där stannade han och började tala med dem om den gamla byggnaden.

Han påminde dem om att de första människor, som hade funnits här i landet, hade måst bo i klippgrottor och jordhålor, i djurhudstält och riskåtor, och att en lång tid hade gått, innan de hade funnit på att timra sig hus av trädstammar. Och sedan, hur länge hade de inte måst arbeta och sträva, innan de från timmerstugan med det enda rummet hade nått fram till att resa en borg med hundra rum sådan som Vittskövle!

Det var för en trehundra femti år sedan, som de rika och mäktiga byggde sig sådana här borgar, sade han. Det syntes väl, att Vittskövle var rest på en tid, då krig och rövare gjorde det otryggt i Skåne. Runt omkring det fanns en vattenfylld grav, och över denna ledde fordoms en bro, som kunde vindas upp. Över portvalvet fanns ännu i dag ett vaktorn, utmed borgens sidor löpte väktargångar, och i hörnen stodo fasta torn med metertjocka väggar. Men ändå var inte den här borgen rest i den allra vildaste krigstiden, utan Jens Brahe, som byggde den, hade också lagt sig vinn om att göra den till ett prydligt och rikt sirat hus. Om de finge se det stora, fasta stenhuset på Glimminge, som var uppfört bara en mansålder tidigare, skulle de lätt märka, att Jens Holgersen Ulfstand, som var dess byggherre, inte hade frågat efter annat än att bygga stort och fast och starkt utan att kosta en tanke

på att få det vackert och bekvämt. Såge de däremot sådana slott som Marsvinsholm och Snogeholm och Övedskloster, som hade kommit till ett eller annat århundrade senare än Vittskövle, så skulle de finna, att tiderna då hade blivit fredligare. De herrar, som hade byggt dessa ställen, hade inte försett dem med befästningar, utan hade endast bemödat sig om att skaffa sig stora och präktiga bostäder.

Läraren talade långt och utförligt, och parveln, som låg instängd i portören, var nog bra otålig. Men han måtte ha legat mycket stilla, för portörens ägare märkte inte alls, att han bar honom med sig.

Slutligen gick ändå hela sällskapet in i borgen, men om parveln hade hoppats, att han skulle få något tillfälle att smyga sig ur portören, blev han bedragen, för eleven behöll den på sig, och parveln måste följa med genom alla rummen.

Det blev en långsam vandring. Läraren stannade i varje ögonblick för att förklara och undervisa.

I ett rum fanns en gammal spisel, och framför denna stannade läraren för att tala om de olika eldstäder, som människorna hade brukat under tidernas lopp. Den första eldstaden inomhus hade varit en stenhäll mittpå stuggolvet med en rököppning uppe i taket, som släppte in både regn och vind, den andra hade varit en stor, murad ugn utan skorsten, och den hade nog gjort det varmt i stugan, men också fyllt den med rök och os. Då Vittskövle byggdes, hade människorna just hunnit så långt som till den öppna spiseln, som hade en vid skorsten för röken, men också lät det mesta av värmen följa med upp i luften.

Om den där parveln någonsin hade varit häftig och otålig, fick han då den dagen en god övning i tålmod. Nu var det väl redan en timme, som han hade legat orörlig.

I nästa rum, som läraren kom till, stannade han framför en gammal säng med hög sänghimmel och rika gardiner. Och genast började han berätta om forna tiders sängar och sängställ.

Läraren gjorde sig ingen brådska. Men han visste ju heller inte, att det låg en liten stackare instängd i en portör och bara väntade på att han skulle sluta. När han kom till ett rum med gyllenläderstapeter, talade han om hur folk ända från de första tiderna hade klätt sina väggar, när han kom till ett gammalt familjeporträtt, berättade han om klädedräktens många öden, och i festsalarna beskrev han forna tiders sätt att fira bröllop och begravningar.

Därpå talade läraren också litet om de många duktiga män och kvinnor, som hade bebott borgen, om de gamla Brahearna och de gamla Barnekowarna, om Kristian Barnekow, som hade gett konungen sin häst mittunder flykten, om Margareta Ascheberg, som hade varit gift med Kjell Barnekow och som änka hade styrt gården och hela trakten i femtise år, om bankiren Hagerman, som var torparson från Vittskövle och hade blivit så rik, att han hade köpt hela gården, och om Stjernsvärdarna, som hade skaffat folket i Skåne bättre plogar, så att det hade kunnat överge de gamla spektaklen till träplogar, som tre par oxar knappast kunde rubba.

Under allt detta låg parveln stilla. Om han någon gång hade varit odygdig och stängt igen källardörren om mor eller far, så fick han nu lära sig hur de hade känt det, för det dröjde i timal, innan läraren slutade.

Till sist gick läraren åter ut på borggården, och där talade han om människosläktets långa arbete för att skaffa sig verktyg och vapen, kläder och hus, möbler och prydnader. Han sade, att en sådan gammal borg som Vittskövle var en milstolpe på vägen. Där kunde man se hur långt människorna voro hunna för trehundra femti år sedan och själv bedöma om det sedan dess hade gått framåt eller tillbaka för dem.

Men detta talet slapp parveln att lyssna till, för eleven, som bar honom, hade blivit törstig på nytt

och smög sig in i köket för att be om en dryck vatten. När nu parveln blev inburen i köket, måtte han ha försökt att se sig om efter gåskarlen. Han hade börjat röra på sig, och härvid råkade han att trycka för hårt mot locket, så att detta sprang upp. Portörlock springa ju alltid upp, och eleven tänkte inte vidare på saken, utan tryckte bara till det igen. Men då frågade kokerskan om han hade en orm i portören.

»Nej, jag har bara några växter,» svarade eleven. – »Nog var det något, som rörde sig där,» envisades kokerskan. Eleven slog då upp locket för att visa henne, att hon misstog sig. »Se nu själv om ...

Men längre hann han inte, för nu vågade inte parveln stanna längre i portören, utan stod med ett språng på golvet och rusade ut. Pigorna hunno knappast att se vad det var, som sprang, men de skyndade efter i alla fall.

Läraren stod ännu och talade, när han blev avbruten av höga rop. »Ta fast honom, ta fast honom!» skreko de, som kommo från köket, och alla de unga karlarna rusade efter parveln, som kilade undan fortare än en råtta. De försökte att genskjuta honom i porten, men det var inte så lätt att få fatt i en, som var så liten, och han kom lyckligt ut i det fria.

Parveln vågade inte springa neråt den öppna allén, utan vek av åt annat håll. Han rusade genom trädgården in på bakgården. Hela tiden jagade människorna efter honom under skrik och skratt. Den lilla stackaren flydde undan, allt vad han förmådde, men det tycktes ändå, som om människorna skulle vinna på honom.

När han ilade förbi en liten arbetarbostad, hörde han en gås kackla och såg ett vitt dun ligga på trappan. Där, där hade han gåskarlen! Han hade varit inne på falskt spår förut. Han tänkte inte mer på pigor och karlar, som jagade honom själv, utan han klättrade uppför trappan in i förstun. Längre kunde han inte komma, för stugdörren var låst. Han hörde hur gåskarlen skrek och jämrade sig där innanför, men han kunde inte få upp dörren. Den stora jakten, som förföljde honom själv, kom allt närmare, och inne i rummet skrek gåskarlen allt ömkligare. I denna yttersta nöd tog parveln äntligen mod till sig och bultade på dörren av alla krafter.

Ett barn kom och öppnade, och parveln såg in i rummet. Mittpå golvet satt en kvinna, som höll fast gåskarlen för att klippa av honom hans vingpennor. Det var hennes barn, som hade hittat honom, och hon ville inte göra honom något ont. Hon ämnade släppa honom till sina egna gäss, bara hon hade fått klippa hans vingar, så att han inte skulle kunna flyga sin väg. Men värre olycka kunde knappast hända gåskarlen, och han skrek och jämrade sig av alla krafter.

Och lycka var det, att kvinnan inte hade börjat klippningen tidigare. Nu hade bara två pennor fallit för saxen, när dörren öppnades, och den lilla parveln stod på tröskeln. Men en sådan som han hade kvinnan aldrig förr sett. Hon kunde inte tro annat, än att det var självaste Goa- Nisse, och hon tappade saxen i förfäran, slog ihop händerna och glömde att hålla fast gåskarlen.

Så snart denne kände sig fri, sprang han mot dörren. Han gav sig inte tid att stanna, men i förbifarten grep han parveln vid halslinningen och tog honom med sig. Och på trappan slog han ut vingarna och for upp i luften. På samma gång gjorde han en grann svängning med halsen och satte ner parveln på den dunglatta ryggen.

Så bar det av med dem upp i luften, och hela Vittskövle stod och stirrade efter dem.

I ÖVEDSKLOSTERS PARK.

Hela den dagen, som gässen lekte med räven, låg pojken och sov i ett övergivet ekorrbo. När han

vaknade framemot kvällen, var han ganska bekymrad. »Nu blir jag snart hemskickad, och då kan det nog inte undgås, att jag måste visa mig för far och mor,» tänkte han.

Men när han sökte upp vildgässen, som lågo och badade i Vombsjön, sade ingen av dem ett ord om att han skulle resa. »De tycker kanske, att den vite är för trött att fara hem med mig i kväll,» tänkte pojken.

Nästa morgon voro gässen vakna i första dagningen långt före soluppgången. Nu kände pojken sig säker om att det skulle bli hemresa av, men besynnerligt nog fingo både han och den vita gåskarlen följa med de vilda på deras morgontur. Pojken kunde rakt inte förstå vad som var orsaken till uppskovet, men så funderade han ut, att vildgässen inte ville sända bort gåskarlen på en så pass lång resa, innan denne hade fått äta sig väl mätt. Hur som helst så var han bara glad åt var stund, som gick, innan han måste möta föräldrarna.

Vildgässen foro fram över Övedsklosters herrgård, som låg i en härlig park öster om sjön och såg mycket präktig ut med sitt stora slott, sin vackra, stenlagda borggård, omgiven av låga murar och paviljonger, och sin fina, gammaldags trädgård med klippta häckar, täckta lövgångar, dammar, vattenkonster, härliga träd och rätskurna gräsmattor, där kantlisterna stodo brokiga av vårblommor.

När vildgässen foro över herrgården i den tidiga morgonstunden, var ingen människa ännu i rörelse. Då de noga hade förvissat sig om detta, sänkte de sig ner mot hundburen och ropade: »Vad är det här för en liten koja? Vad är det här för en liten koja?»

Genast kom bandhunden ut ur buren, ond och rasande, och skällde uppåt luften.

»Kallar ni det här för en koja, ni, era landstrykare? Ser ni inte, att det är ett högt slott av sten? Ser ni inte så vackra väggar det har, ser ni inte så många fönster och så stora portar och en så präktig terrass det har, vov, vov, vov? Kallar ni det här för en koja, ni? Ser ni inte gården, ser ni inte trädgården, ser ni inte växthusen, ser ni inte marmorbilderna? Kallar ni det här för en koja, ni? Brukar kojorna ha en park, där det finns både bokskogar och hasselsnår och lövängar och ekdungar och granhult och en djurgård, som är full av rådjur, vov, vov, vov? Kallar ni det här för en koja, ni? Har ni sett kojor, som har så många uthus omkring sig, att det ser ut som en hel by? Ni känner väl till många kojor, som har egen kyrka och egen prästgård, och som råder över herresäten och bondehemman och arrendegårdar och statarstugor, vov, vov, vov? Kallar ni det här för en koja, ni? Till den här kojans hör det största godset i Skåne, era tiggare. Ni kan inte se en bit jord, där ni hänger i skyn, som inte lyder under den här kojans, vov, vov, vov.»

Allt detta lyckades hunden ropa ut i ett andetag, och gässen flögo fram och åter över gården och hörde på honom, ända tills han måste göra ett uppehåll. Men då skreko de: »Vad blir du så ond för? Vi frågade inte efter slottet, vi frågade bara efter din hundkoja.»

När pojken hörde detta skämt, skrattade han först, men så trängde sig en tanke på honom, som på en gång gjorde honom allvarsam. »Tänk så många sådana här lustigheter du skulle få höra, om du finge följa med vildgässen genom hela landet ända opp till Lappland!» sade han till sig själv. »När du nu har det så illa ställt för dig, vore allt en sådan resa det bästa du kunde hitta på.»

Vildgässen foro bort på en av de vida åkrarna öster om herrgården för att beta gräsrötter och höllo på med detta i timal. Under tiden gick pojken in i den stora parken, som gränsade intill åkern, sökte reda på en nöthage och började titta uppåt buskarna för att se om det inte hängde någon nöt kvar sedan förra hösten. Men gång på gång kom tanken på resan tillbaka till honom, medan han gick i parken. Han målade ut för sig hur bra han skulle få det, om han följde med vildgässen. Svälta och frysa, det trodde han, att han skulle få göra ofta nog, men till gengäld skulle han slippa både att

arbeta och läsa.

Medan han gick där, kom den gamla gråa förargåsen fram till honom och frågade om han hade funnit något ätbart. Nej, det hade han inte, sade han, och då försökte hon att hjälpa honom. Några nötter kunde hon inte finna, hon heller, men hon upptäckte ett par nypon, som hängde på en törnrosbuske. Pojken åt upp dem med god aptit, men han undrade allt vad mor skulle ha sagt, om hon hade vetat, att han nu levde på rå fisk och gamla vinterståndna nypon.

När vildgässen äntligen hade ätit sig mätta, drogo de ner mot sjön igen, och där roade de sig med att leka ända till framemot middagstiden. Vildgässen utmanade den vita gåskarlen till tävlan i all möjlig idrott. De simmade i kapp, sprungo i kapp och flögo i kapp med honom. Den store tame gjorde sitt bästa, men han blev alltid slagen av de snabba vildgässen. Pojken satt på gåskarlens rygg hela tiden och uppmuntrade honom och hade lika roligt som de andra. Det var ett skrik och ett skratt och ett kacklande, så att det var märkvärdigt, att inte herrgårdsfolket hörde dem.

När vildgässen voro trötta på att leka, foro de ut på isen och vilade sig ett par timmar. Eftermiddagen tillbragte de nästan på samma sätt som förmiddagen. Först ett par timmars betande, sedan bad och lek i vattnet vid iskanten ända till solnedgången, då de genast ställde sig att sova.

»Detta vore just ett liv, som skulle passa mig,» tänkte pojken, när han kröp in under gåskarlens vinge. »Men i morgon blir jag väl hemskickad.»

Innan han somnade, låg han och tänkte på att om han finge följa med vildgässen, skulle han slippa alla bannor för att han var lat. Då finge han slå dank hela dagarna, och hans enda bekymmer skulle vara att skaffa sig något att äta. Men han behövde så litet nu för tiden, så det bleve det nog råd för.

Och så målade han ut för sig allt, vad han skulle få se, och så många äventyr han skulle få vara med om. Ja, det skulle bli annat än släpet och slitet därhemma. »Om jag bara finge följa med vildgässen på deras resa, skulle jag inte sörja över att jag har blivit förvandlad,» tänkte pojken.

Han var inte rädd för något annat, än att han skulle bli hemskickad, men inte heller på onsdagen sade gässen något om att han måste resa. Den dagen gick på samma sätt som tisdagen, och pojken trivdes allt bättre med vildmarkslivet. Han tyckte, att han hade den ensliga parken vid Övedskloster, som var stor som en skog, alldeles för sig själv, och han längtade inte tillbaka till den trånga stugan och de små åkrarna därhemma.

På onsdagen trodde han, att vildgässen tänkte behålla honom hos sig, men på torsdagen förlorade han hoppet igen.

Torsdagen började på samma sätt som de andra dagarna. Gässen betade på de vida åkrarna, och pojken sökte efter föda inne i parken. Om en stund kom Akka till honom och frågade om han hade funnit något ätbart. Nej, det hade han inte, och då sökte hon upp åt honom en torr kumminört, som stod med alla sina småfrukter i behåll.

När pojken hade ätit, sade Akka, att hon tyckte han sprang omkring i parken alldeles för oföväget. Hon undrade om han visste hur många fiender han hade att akta sig för, han, som var så liten. Nej, det visste han alls inte, och då började Akka räkna upp dem för honom.

När han gick i parken, sade hon, skulle han akta sig för räven och mården; när han kom till sjöstranden, skulle han ha en tanke på uttrarna; satt han på stengårdsgården, skulle han inte glömma vesslan, som kunde krypa genom de minsta hål, och om han ville lägga sig att sova i en lövhög, skulle han först undersöka om inte huggormen sov sin vintersömn i samma hög. Så snart han kom ut på öppna fältet, borde han ha ett öga på hök och vråk, på örn och falk, som svävade uppe i

skyn. I hasselsnåren kunde han bli fångad av sparvhöken; skator och kråkor funnos överallt, och dem skulle han inte tro alltför väl, och så snart det blev skymning, skulle han hålla öronen spända för att lyssna efter de stora ugglorna, som flögo fram med så ljudlösa vingslag, att de kunde komma alldeles inpå honom, innan han märkte dem.

Då pojken hörde, att det fanns så många, som stodo efter hans liv, begrep han, att det var alldeles omöjligt, att han kunde få behålla det. Han var inte så särdeles rädd för att dö, men han tyckte inte om att bli uppäten, och därför frågade han Akka vad han kunde göra för att skydda sig mot rovdjuren.

Akka svarade genast, att pojken borde försöka ställa sig väl med smådjursfolken i skog och på fält, med ekorrfolk och harfolk, med finkar och mesar och spettar och lärkor. Om han gjorde sig till deras vän, så kunde de varna honom för faror, skaffa honom gömställen, och i stort nödfall kunde de slå sig tillsammans och försvara honom.

Men när pojken senare på dagen ville följa rådet och vände sig till Sirle, ekorren, för att anhålla om hans bistånd, visade det sig, att denne inte ville hjälpa honom. »Inte må du vänta dig något gott av mig eller de andra smådjuren,» sade Sirle. »Tror du inte vi vet, att du är Nils gåsapåg, som förra året rev ner svalbon, krossade starägg, kastade kråkungar i mangelgraven, fångade trastar i snaror och satte ekorrar i bur? Du får allt hjälpa dig själv, så gott du kan, och du må vara glad, att vi inte sammangaddar oss mot dig och jagar dig tillbaka till dina egna.»

Detta var just ett sådant svar, som pojken inte skulle ha lämnat ostraffat förr i världen, när han var Nils gåsapåg, men nu blev han bara rädd för att också vildgässen skulle ha fått reda på hur elak han kunde vara. Han hade varit så ängslig att inte få stanna hos vildgässen, att han inte hade vågat sig på den minsta odygd, sedan han hade kommit i deras sällskap. Det var sant, att han inte hade förmått göra mycket ont, så liten som han var, men nog kunde han ha förstört många fågelbon och slagit sönder många ägg, om han hade haft lust. Nu hade han bara varit snäll, han hade inte ryckt en fjäder ur en gåsvinge, inte gett någon ett ohövligt svar, och var morgon, när han hade hälsat på Akka, hade han tagit av sig luvan och bugat sig.

Hela torsdagen gick han och tänkte på att det säkerligen var för hans elakhets skull, som inte vildgässen ville ta honom med sig upp till Lappland. Och när han fick höra på kvällen, att Sirle ekorres hustru hade blivit bortrövad, och att hans barn höllo på att svälta ihjäl, beslöt han sig för att hjälpa dem, och det är redan berättat hur väl detta lyckades honom.

När pojken på fredagen kom in i parken, hörde han bofinkarna sjunga i vartenda snår om hur Sirle ekorres hustru hade av grymma rövare blivit bortförd från sina späda ungar och hur Nils gåsapåg hade vågat sig in ibland människorna och burit de små ekorbarnen till henne.

»Vem är nu så firad i Övedsklosters park,» sjöngo bofinkarna, »som Tummetott, han, som alla fruktade på den tiden, då han var Nils gåsapåg? Sirle, ekorren, skall ge honom nötter, de fattiga hararna skola leka med honom, rådjuren skola ta honom på sin rygg och fly undan med honom, när Smirre räv närmar sig, mesarna skola varna honom för sparvhöken, och finkar och lärkor skola sjunga om hans hjältebragd.»

Pojken var alldeles säker på att både Akka och vildgässen hörde allt detta, men ändå gick hela fredagen, utan att de sade något om att han skulle få stanna hos dem.

Ända till lördagen fingo gässen beta på åkrarna omkring Öved, ostörda av Smirre räv. Men när de på lördagsmorgonen kommo ut på fälten, låg han i försåt för dem och förföljde dem från den ena åkern till den andra, så att de ingen matro fingo. När Akka förstod, att han inte ämnade lämna dem i fred,

fattade hon raskt sitt beslut, höjde sig i luften och flög med flocken flera mil bort över Färs härads slätter och Linderödsåsens enbackar. De slogo inte ner förrän i trakten av Vittskövle.

Men här vid Vittskövle blev gåskarlen bortstulen, såsom redan är omtalat. Om inte pojken hade ansträngt all sin kraft för att hjälpa honom, hade han aldrig kommit till rätta igen.

När pojken på lördagskvällen kom tillbaka med gåskarlen till Vombsjön, tyckte han, att han hade gjort ett gott dagsarbete, och undrade mycket på vad Akka och vildgässen skulle säga. Och vildgässen voro ingalunda sparsamma på beröm, men de sade inte det ordet, som han längtade att få höra.

Så blev det söndag igen. En hel vecka hade gått, sedan pojken hade blivit förtrollad, och alltjämt var han lika liten.

Men det såg inte ut, som om han skulle göra sig några bekymmer för den sakens skull. På söndagseftermiddagen satt han inkrupen i en stor, yvig videbuske nere vid sjöstranden och blåste på vasspipa. Runt omkring honom sutto så många mesar och bofinkar och starar, som busken kunde rymma, och kvittrade visor, som han försökte lära sig att spela. Men pojken var inte mycket hemma i konsten. Han blåste så falskt, att fjädrarna reste sig på alla de små läromästarna, och de skreko och flaxade i förtvivlan. Pojken skrattade så gott åt deras iver, att han tappade pipan.

Han började på nytt igen, och lika illa gick det, så att alla småfåglarna jämrade sig: »I dag spelar du sämre, än du brukar, Tummetott. Du tar inte en ren ton. Var har du dina tankar, Tummetott?»

»De är på annat håll,» sade pojken, och detta var sant. Han satt och undrade på hur länge han skulle få stanna kvar hos vildgässen eller om han skulle bli hemskickad kanske redan denna dag.

Plötsligen kastade pojken från sig pipan och hoppade ner ur busken. Han hade sett Akka och alla gässen komma fram till honom i en lång rad. De gingo så ovanligt långsamt och högtidligt, att pojken genast tyckte sig förstå, att han nu skulle få veta vad de ämnade företa sig med honom.

När de äntligen stannade, sade Akka: »Du kan allt ha skäl till att undra på mig, Tummetott, som inte har sagt tack till dig för att du räddade mig från Smirre räb. Men jag är sådan, att jag hellre tackar med handling än med ord. Och nu, Tummetott, tror jag, att det har lyckats mig att göra dig en stor tjänst. Jag har skickat bud till den där tomten, som har förtrollat dig. I början ville han inte höra talas om att bota dig, men jag har sänt bud på bud till honom och sagt honom hur väl du har uppfört dig bland oss. Han låter nu hälsa dig, att så snart som du vänder hem tillbaka, ska du få bli människa.»

Men tänk, att lika glad, som pojken hade varit, när vildgäsen började tala, lika bedrövad var han, när hon slutade! Han sade inte ett ord, utan vände sig bara bort och grät.

»Vad i all världen är detta?» sade Akka. »Det ser ut, som om du hade väntat dig mer av mig, än jag nu har erbjudit dig.»

Men pojken tänkte på sorgfria dagar och lustigt skämt, på äventyr och frihet och färder högt uppe över jorden, som han skulle gå miste om, och han riktigt tjöt av bedrövelse. »Jag bryr mig inte om att bli människa,» sade han. »Jag vill följa med er till Lappland.» – »Jag ska säga dig en sak,» sade Akka. »Den där tomten är lättretlig, och jag är rädd för att om du inte tar emot hans anbud nu, så blir det svårt för dig att beveka honom en annan gång.»

Det var besynnerligt med den där pojken, att så länge han levat, hade han aldrig tyckt om någon. Han hade inte tyckt om far och mor, inte om skolläraren, inte om skolkamraterna, inte om pojkar i

granngårdarna. Allt, vad de hade velat ha honom att göra, vare sig det hade varit lek eller arbete, hade han bara tyckt vara tråkigt. Därför fanns det nu ingen, som han saknade eller längtade efter.

De enda, som han något så när hade kunnat samsas med, hade varit Åsa gåsapiga och lille Mats, ett par barn, som hade gått vall med gäss på åkrarna liksom han själv. Men inte höll han riktigt av dem heller. Nej, långt ifrån.

»Jag vill inte bli människa,» tjöt pojken. »Jag vill följa med er till Lappland. Det är därför, som jag har varit snäll en hel vecka.» - »Inte vill jag neka dig att följa med oss, så långt som du vill,» sade Akka, »men tänk nu först efter om du inte hellre vill vända om hem! Det kan allt komma en dag, när du ångrar detta.»

»Nej,» sade pojken, »det är ingenting att ångra. Jag har aldrig haft det så bra som här hos er.»

»Ja, då ska det få bli, som du vill,» sade Akka.

»Tack!» sade pojken och kände sig så lycklig, att han måste gråta av glädje, liksom han förut hade gråtit av sorg.

IV.

GLIMMINGEHUS.

SVARTRÅTTOR OCH GRÅRÅTTOR.

I sydöstra Skåne inte långt från havet ligger en gammal borg, som kallas Glimmingehus. Den består av ett enda högt, stort och starkt stenhus, som synes milsvitt över slätten. Det är inte mer än fyra våningar högt, men det är så väldigt, att ett vanligt boningshus, som står på samma gård, tar sig ut som en liten barnlekstuga.

Det stora stenhuset har så tjocka ytterväggar och mellanväggar och takvälvningar, att det i dess inre knappt finns plats för något annat än de tjocka murarna. Trapporna äro trånga, förstugorna små och rummen fåtaliga. För att väggarna skola få behålla sin styrka, är endast ett ringa antal fönster upptaget i de övre våningarna, och i den nedersta finnas inga alls, bara smala ljusöppningar. Under de gamla krigstiderna voro människorna lika så glada att få stänga in sig i ett sådant där starkt och väldigt hus, som man nu är att få krypa in i en päls i smällkall vinter, men när den goda fredstiden kom, ville de inte längre bo i den gamla borgens mörka och kalla stensalar. De ha för längesedan övergivit det stora Glimmingehus och flyttat in i bostäder, som äro sådana, att ljus och luft kunna tränga in i dem.

På den tiden, då Nils Holgersson drog omkring med vildgässen, fanns det alltså inga människor på Glimmingehus, men därför saknade det visst inte invånare. På taket bodde varje sommar ett storkpar i ett stort bo, på vinden levde ett par kattugglor, i lönngångarna hängde flädermöss, i spisen i köket bodde en gammal katt, och nere i källaren funnos några hundratal av de gamla svartråttorna.

Råttor hållas just inte i högt anseende av de andra djuren, men svartråttorna på Glimmingehus utgjorde ett undantag. De omtalades alltid med aktning, därför att de hade visat mycken tapperhet i strid med sina fiender och mycken uthållighet under de stora olyckor, som hade övergått deras folk.

De tillhörde nämligen ett råttfolk, som en gång hade varit mycket talrikt och mäktigt, men nu höll på att dö ut. Under en mångfald av år hade svartråttorna ägt Skåne och hela landet. De hade funnits i varenda källare, på varenda vind, i lador och logar, i visthus och bagarstugor, i ladugårdar och stall, i kyrkor och borgar, i brännerier och kvarnar, i varje av människor rest byggnad, men nu voro de fördrivna från allt detta och nästan utrotade. Bara på ett och annat gammalt och ensligt ställe kunde man råka på några få av dem, och ingenstans funnos de till så stort antal som på Glimmingehus.

När ett djurfolk dör ut, bruka människorna oftast vara skuld till det, men så var inte fallet denna gång. Människorna hade visserligen kämpat med svartråttorna, men de hade inte kunnat göra dem någon nämnvärd skada. De, som hade besegrat dem, voro ett djurfolk av deras egen stam, som kallades gråråttor.

Dessa gråråttor hade inte bott i landet alltifrån urminnes tid såsom svartråttorna. De härstammade från ett par fattiga invandrare, som för en hundra år sedan stego i land i Malmö från en lybsk skuta. Dessa voro hemlösa, utsvultna stackare, som höllo till i själva hamnen, simmade omkring bland pålarna under bryggorna och åto avfall, som kastades i vattnet. De vågade sig aldrig upp till staden, som ägdes av svartråttorna.

Men så småningom, när gråråttorna hade växt till i antal, blevo de djärvare. Till en början flyttade de in i några öde och utdömda gamla hus, som svartråttorna hade övergivit. De sökte sin föda i rännstenar och sophögar och höllo till godo med allt skräp, som svartråttorna inte gitte ta vara på. De voro härdiga, förnöjsamma och oförskräckta, och inom få år hade de blivit så mäktiga, att de företogo sig att jaga bort svartråttorna från Malmö. De togo ifrån dem vindar, källare och magasiner, svälte ut dem eller beto ihjäl dem, för de voro inte alls rädda för strid.

Och när Malmö var taget, drogo de bort i små och stora skaror för att erövra hela landet. Det är nästan omöjligt att förstå varför inte svartråttorna samlade sig till ett stort, gemensamt härnadståg och tillintetgjorde gråråttorna, medan dessa ännu voro fåtaliga. Men de svarta voro väl så säkra på sin makt, att de inte kunde tro på möjligheten att förlora den. De sutto stilla på sina egendomar, och under tiden togo gråråttorna ifrån dem lantgård efter lantgård, by efter by, stad efter stad. De blevo utsvälta, utträngda, utrotade. I Skåne hade de inte kunnat bibehålla sig på något enda ställe utom på Glimmingehus.

Det gamla stenhuset ägde så säkra murar, och så få råttgångar ledde genom dessa, att svartråttorna hade lyckats försvara dem och hindra gråråttorna från att tränga in. År efter år, natt efter natt hade striden fortgått mellan angripare och försvarare, men svartråttorna hade hållit trogen vakt och kämpat med största dödsförakt, och tack vare det präktiga gamla huset hade de alltid segrat.

Det måste erkännas, att så länge som svartråttorna voro vid makten, hade de varit lika avskydda av alla andra levande varelser, som gråråttorna äro nu för tiden, och detta med full rätt. De hade kastat sig över arma, fjättrade fångar och pinat dem, de hade frossat på lik, de hade stulit bort den sista rovan i den fattiges källare, bitit fötterna av sovande gäss, rövat ägg och dunungar från hönsen och gjort tusen ogärningar. Men sedan de hade råkat i olycka, tycktes allt detta vara glömt, och ingen kunde låta bli att beundra de sista av släkten, som hade hållit ut så länge med sitt motstånd mot fienderna.

Gråråttorna, som bodde på Glimminge gård och i trakten däromkring, fortsatte alltjämt striden och försökte passa på varje lämpligt tillfälle att bemäktiga sig borgen. Det kunde tyckas, att de borde ha låtit den lilla skaran svartråttor besitta Glimmingehus i fred, sedan de själva hade vunnit hela det övriga landet, men detta föll dem visst inte in. De brukade säga, att det var en hederssak för dem att en gång besegra svartråttorna, men den, som kände gråråttorna, visste nog, att det var därför, att människorna använde Glimmingehus till spannmålsmagasin, som de grå inte kunde ge sig någon ro,

innan de hade intagit det.

STORKEN.

Måndag 28 mars.

Tidigt en morgon väcktes vildgässen, som stodo och sovo på Vombsjöns is, av starka rop uppifrån luften. »Trirop! Trirop!» ljöd det. »Trianut, tranan, låter hälsa Akka, vildgäsen, och hennes flock. I morgon står den stora trandansen på Kullaberg.»

Akka sträckte genast upp huvudet och svarade: »Hälsa och tacka! Hälsa och tacka!»

Därpå flögo tranorna vidare, men vildgässen hörde dem länge, där de foro och ropade ut över varje fält och varje skogsbacke: »Trianut låter hälsa. I morgon står den stora trandansen på Kullaberg.»

Över detta budskap blevo vildgässen mycket glada. »Du har lycka med dig,» sade de till den vita gåskarlen, »som får vara med om den stora trandansen.» - »Är det då så märkvärdigt att se tranor dansa?» frågade gåskarlen. »Det är vad du aldrig har drömt om,» svarade vildgässen.

»Det blir nu att tänka ut var vi i morgon ska göra av Tummetott, så att ingen olycka händer honom, medan vi reser till Kullaberg,» sade Akka. - »Inte ska Tummetott behöva vara ensam,» sade gåskarlen. »Om inte tranorna tillåter, att han får se deras dans, så stannar jag hos honom.» - »Ingen människa har ännu fått vara med om djurens möte på Kullaberg,» sade Akka, »och jag vågar inte ta Tummetott med mig dit. Men vi får tala vidare om detta längre fram på dagen. Nu måste vi först och främst tänka på att få oss något till livs.»

Akka gav därmed tecken till uppbrott. Också denna dag sökte hon sin betesmark långt borta för Smirre rävs skull och slog inte ner förrän på de sumpiga ängarna ett stycke söder om Glimmingehus.

Hela den dagen satt pojken vid stranden av en liten damm och blåste på vasspipor. Han var misslynt över att han inte skulle få se på trandansen och kunde inte förmå sig att säga ett ord vare sig till gåskarlen eller någon av de andra.

Det var bra bittert, att Akka ännu skulle misstro honom. När en pojke hade avstått från att bli människa för att få resa omkring med några fattiga vildgäss, så borde de väl begripa, att han inte hade lust att förråda dem. Och likaså borde de begripa, att när han hade offrat så mycket för att få följa dem, så var det deras plikt att låta honom se allt märkvärdigt, som de kunde visa honom.

»Jag får allt lov att säga dem min mening rent ut,» tänkte han. Men timme efter timme gick, utan att han kom sig för med att göra det. Det kan låta märkvärdigt, men pojken hade verkligen fått ett slags respekt för den gamla förargäsen. Det var inte lätt, det kände han, att sätta sig upp mot hennes vilja.

På ena sidan om den sumpiga ängsmarken, där gässen betade, låg en bred stengårdsgård. Och det hände sig nu, att när pojken framemot kvällen lyfte huvudet för att äntligen tala med Akka, föllo hans blickar på denna. Han gav till ett litet rop av förvåning, och alla gässen sågo genast upp och ställde sig att stirra åt samma håll som han. I första ögonblicket tyckte både de och pojken, att alla de gråa kullerstenarna, som gårdsgården bestod av, hade fått ben under sig och börjat springa, men snart sågo de, att det var en skara råttor, som löpte fram över den. De rörde sig mycket snabbt och sprungo fram tätt packade, led vid led, och voro så många, att de en god stund täckte hela gårdsgården.

Pojken hade varit rädd för råttor, redan när han var en stor, stark människa. Vad skulle han då inte vara nu, när han var så liten, att två eller tre av dem kunde rå på honom? Den ena rysningen efter

den andra for neråt hans rygg, medan han stod och såg på dem.

Men det var märkvärdigt, att gässen tycktes känna samma avsky för råttorna som han. De talade inte till dem, och när de voro förbi, skakade de på sig, som om de hade fått dy mellan fjädrarna.

»Så mycket gråråttor ute!» sade Yksi från Vassijaure. »Det är inte något gott tecken.»

Nu ämnade pojken passa på att säga Akka, att han tyckte, att hon borde låta honom följa med till Kullaberg, men han blev hindrad på nytt, därav att en stor fågel helt hastigt slog ner mittibland gässen.

När man såg denna fågel, kunde man tro, att han hade lånat kropp, hals och huvud av en liten vit gås. Men till allt detta hade han skaffat sig stora, svarta vingar, höga, röda ben och en lång, tjock näbb, som var för stor för det lilla huvudet och tyngde ner det, så att han fick något bekymrat och sorgset i sitt utseende.

Akka lade hastigt vingtäckarna till rätta och neg mångfaldiga gånger med halsen, när hon gick emot storken. Hon var inte särdeles förvånad att se honom i Skåne så tidigt på våren, därför att hon visste, att storkhannarna bruka fara ditöver i god tid för att se efter, att boet inte har lidit skada under vintern, innan storkhonorna göra sig besvär att flyga över Östersjön. Men hon undrade mycket vad det kunde ha att betyda, att han sökte upp henne, eftersom storkar helst umgås med folk av deras egen stam.

»Jag kan väl inte tro, att det är något i olag med bostaden, herr Ermenrich,» sade Akka.

Det visade sig nu, att det är sant, det, som säges, att en stork sällan kan öppna sin näbb utan att klaga. Vad som gjorde, att det, som storken sade, lät ännu bedrövligare, var, att han hade svårt att få fram orden. Han stod en lång stund och bara klapprade med näbben och talade sedan med hes och svag röst. Han beklagade sig över allt möjligt: boet, som låg överst på takåsen av Glimmingehus, hade blivit alldeles fördärvat av vinterstormarna, och ingen mat kunde han numera få i Skåne. Skåningarna höllo på att tillägna sig all hans egendom. De dikade ut hans sumpmarker och odlade hans mossar. Han ämnade flytta från detta land och aldrig mer komma tillbaka.

Medan storken klagade, kunde Akka, vildgåsen, som ingenstans ägde huld eller skydd, inte låta bli att tänka för sig själv: »Om jag hade det så bra som ni, herr Ermenrich, så skulle jag hålla mig för god att klaga. Ni har förblivit en fri och vild fågel, och ändå står ni så väl hos människorna, att ingen vill lossa ett skott på er eller stjäla ett ägg ur ert bo.» Men allt detta behöll hon för sig själv. Till storken sade hon endast, att hon inte kunde tro, att han skulle vilja flytta bort från ett hus, där storkar hade haft sitt tillhåll, alltsedan det byggdes.

Då frågade storken hastigt om gässen hade sett gråråttorna, som tågade mot Glimmingehus, och när Akka svarade, att hon hade sett otyget, började han berätta henne om de tappra svartråttorna, som i många år hade försvarat borgen. »Men i denna natt kommer Glimmingehus att falla i gråråttornas våld,» sade storken suckande.

»Varför just i denna natt, herr Ermenrich?» frågade Akka.

»Jo, därför att nästan alla svartråttorna i går kväll drog till Kullaberg,» sade storken, »eftersom de litade på att alla andra djur också skulle skynda dit. Men ni ser, att gråråttorna har stannat hemma, och nu samlar de sig för att intränga i borgen i natt, när den bara försvaras av några gamla stackare, som inte har orkat följa med till Kullaberg. De kommer nog att nå sitt mål, men i så många år har jag nu levat i grannsämja med svartråttorna, att det inte behagar mig att bo på samma ställe som deras fiender.»

Akka förstod nu, att storken hade blivit så förargad över gråråttornas handlingssätt, att han hade sökt upp henne för att få beklaga sig över dem. Men efter storkars sed hade han helt säkert inte gjort något för att förebygga olyckan. »Har ni skickat bud efter svartråttorna, herr Ermenrich?» frågade hon. - »Nej,» svarade storken, »det skulle inte tjäna något till. Innan de hinner tillbaka, är borgen redan tagen.» - »Det ska ni inte vara så säker på, herr Ermenrich,» sade Akka. »Jag känner en gammal vildgås, jag, som gärna vill hindra sådana nidingsdåd.»

När Akka sade detta, lyfte storken huvudet och såg stort på henne. Och det var ju inte underligt, för gamla Akka hade varken klor eller näbb, som dugde i en strid. Och till på köpet var hon en dagfågel, och så fort mörkret kom, föll hon hjälplöst i sömn, under det att råttorna kämpade just om natten.

Men Akka hade tydligen bestämt sig för att bistå svartråttorna. Hon kallade fram Yksi från Vassijaure och befallde honom att föra gässen upp till Vombsjön, och när gässen gjorde invändningar, sade hon myndigt: »Jag tror, att det blir bäst för oss alla, att ni lyder mig. Jag måste flyga fram till det stora stenhuset, och om ni följer mig, kan det inte undgås, att gårdsfolket får se oss och skjuter ner oss. Den ende, som jag vill föra med mig på denna resa, är Tummetott. Han kan göra mig mycken nytta, därför att han har goda ögon och kan hålla sig vaken om natten.»

Pojken var i sitt trilska lynne den dagen, och när han hörde vad Akka sade, sträckte han på sig för att bli så stor han kunde och steg fram med händerna på ryggen och näsan i vädret och ämnade säga, att han visst inte ville vara med om att slåss med gråråttor. Hon fick se sig om efter hjälp på annat håll.

Men i samma ögonblick, som pojken blev synlig, började storken röra på sig. Förut hade han enligt storkars vana stått med huvudet nerböjt och näbben tryckt emot halsen. Men nu hördes det gurgla djupt nere i hans strupe, som om han skulle ha skrattat. Han sänkte näbben blixtnabbt, fattade pojken och kastade honom ett par meter upp i luften. Detta konststycke gjorde han om sju gånger, allt under det att pojken skrek och gässen ropade: »Vad tar ni er till, herr Ermenrich? Det är ingen groda. Det är en människa, herr Ermenrich.»

Till sist satte ändå storken ner pojken alldeles oskadd. Därpå sade han till Akka: »Jag flyger nu tillbaka till Glimmingehus, mor Akka. Alla, som bor där, var mycket ängsliga, när jag reste. Ni kan vara viss om att de blir mycket glada, när jag berättar för dem, att Akka, vildgåsen, och Tummetott, människoparveln, kommer efter för att rädda dem.»

Därmed sträckte storken fram halsen, slog ut med vingarna och satte åstad som pilen, när den far från en hårt spänd båge. Akka förstod, att han gjorde narr av henne, men hon lät sig ingenting bekomma. Hon väntade, tills pojken hade funnit reda på sina träskor, som storken hade skakat av honom; därpå satte hon honom på sin rygg och följde storken. Och pojken för sin del gjorde intet motstånd och sade inte ett ord om att han inte ville följa med. Han hade blivit så ond på storken, att han riktigt satt och fnyste. Det där långa rödbenet trodde, att han ingenting dugde till, därför att han var liten, men han skulle allt visa honom vad Nils Holgersson från Västra Vemmenhög var för en karl.

Ett par ögonblick därefter stod Akka i storkboet på Glimmingehus. Det var ett stort och präktigt bo. Till underrede hade det ett hjul, och däröver lågo flera varv kvistar och grästuvor. Boet var så gammalt, att många buskar och örter hade slagit rot däruppe, och när storkmor låg på ägg i den runda hålan mitt i boet, hade hon inte allenast den granna utsikten över en god del av Skåne att fröjda sig åt, utan hon hade också nyponblommor och taklök att titta på.

Både pojken och Akka kunde genast se, att här försiggick något, som vände upp och ner på all vanlig ordning. På storkboets kant sutto nämligen två kattugglor, en gammal gråstrimmig katt och ett

dussin utgamla råttor med förväxta tänder och rinnande ögon. Det var just inte sådana djur, som man annars får se i fredligt Samkväm.

Ingen av dem vände sig om för att se på Akka eller hälsa henne välkommen. De tänkte inte på annat än att stirra efter några långa, gråa linjer, som skymtade fram här och där på de vinternakna fälten.

Alla svartråttorna höllo sig tysta. Man kunde se på dem, att de befunno sig i djup förtvivlan och väl visste, att de varken kunde försvara sina egna liv eller borgen. De båda ugglorna sutto och rullade med sina stora ögon, vredo på ögonkransarna och talade med hemska, skarpa röster om gråråttornas stora grymhet, och att de måste flytta bort ur sitt bo, därför att de hade hört om dem, att de varken skonade ägg eller dunungar. Den gamla strimmiga katten var viss om att gråråttorna skulle bita ihjäl honom, när de i så stort antal trängde in i borgen, och han grälade oupphörligen på svartråttorna. »Hur kunde ni vara så dumma och låta era bästa krigare dra bort?» sade han. »Hur kunde ni lita på gråråttorna? Det är alldeles oförlåtligt.»

De tolv svartråttorna svarade inte ett ord, men storken kunde trots sin bedrövelse inte låta bli att gäckas med katten. »Var inte ängslig, Måns huskatt!» sade han. »Ser du inte, att mor Akka och Tummetott har kommit hit för att rädda borgen? Du kan vara viss om att det skall lyckas dem. Nu måste jag ställa mig att sova, och jag gör det med största lugn. I morgon, när jag vaknar, finns nog inte en enda gråråtta på Glimmingehus.»

Pojken blinkade åt Akka och gjorde ett tecken, att han ville knuffa storken ner i backen, när denne nu ställde sig att sova på yttersta kanten av boet med ena benet uppdraget, men Akka hejdade honom. Hon såg inte alls förargad ut. I stället sade hon i belåten ton: »Det vore väl dåligt, om den, som är så gammal som jag, inte skulle kunna reda sig ur värre svårigheter än denna. Om bara ugglemannen och ugglekvinnan, som kan hålla sig vakna hela natten, vill flyga bort med ett par budskap för min räkning, så tänker jag, att allt ska gå väl.»

Båda kattugglorna voro villiga, och Akka bad då ugglemannen, att han skulle fara och söka upp de bortresta svartråttorna och råda dem att genast skynda hem. Ugglekvinnan skickade hon till Flammea, tornugglan, som bodde i Lunds domkyrka, med ett uppdrag, som var så hemligt, att Akka bara med viskande röst vågade anförtro henne det.

RÅTTFÅNGAREN.

Det led framemot midnatt, när gråråttorna efter mycket sökande lyckades finna en källarglugg, som stod öppen. Den satt tämligen högt uppe på väggen, men råttorna ställde sig på varandras axlar, och det dröjde inte länge, förrän den modigaste ibland dem satt i gluggen, färdig att tränga in på Glimmingehus, utanför vars murar så många av hennes förfäder hade stupat.

Gråråttan satt en stund stilla i gluggen och väntade, att hon skulle bli anfallen. Försvarens huvudhär var visserligen borta, men hon antog, att de svartråttor, som funnos kvar i borgen, inte skulle ge sig utan strid. Med klappande hjärta lyssnade hon efter det minsta buller, men allt förblev tyst. Då tog gråråttornas anförare mod till sig och hoppade ner i den kolmörka källaren.

Den ena gråråttan efter den andra följde anföraren. Alla höllo sig mycket tysta, och alla väntade på försåt av svartråttorna. Inte förrän så många av dem hade trängt in i källaren, att golvet inte kunde rymma fler, vågade de sig vidare.

Fast de aldrig förr hade varit inne i byggnaden, vållade det dem ingen svårighet att hitta. De letade mycket snart reda på de gångar i murarna, som svartråttorna hade betjänat sig av för att komma till de övre våningarna. Innan de började klättra uppför dessa trånga och branta stigar, lyssnade de åter mycket uppmärksamt. De kände sig vida mer förskräckta över att svartråttorna på detta sätt höllo

sig undan, än om de hade mött dem i öppen strid. De kunde knappt tro sin lycka, när de kommo upp i den första våningen utan missöden.

Genast vid sitt inträde möttes gråråttorna av lukten från säden, som förvarades i stora bingar på golvet. Men det var ännu inte tid för dem att börja njuta av sin seger. De sökte först med största noggrannhet igenom de dystra, nakna rummen. De sprungo upp i spisen, som stod mittpå golvet i det gamla borgköket, och voro nära att störta ner i brunnen i det inre rummet. Inte en enda av de smala ljusöppningarna lämnade de obesedd, men funno alltjämt inga svartråttor. När denna våning var helt och hållet i deras våld, började de att med samma försiktighet bemäktiga sig den nästa. Åter måste de våga en mödosam och farlig klättring genom murarna, medan de i andlös ängslan väntade, att fienden skulle kasta sig över dem. Och fast de lockades av den härligaste lukt från sädesbingarna, tvingade de sig att med största ordning undersöka de forna knektarnas pelarstödda borgstuga, deras stembord och spisel, de djupa fönsternischerna och hålet i golvet, som man i forna dagar hade tagit upp för att därigenom kunna hålla ner kokande beck över en inträngande fiende.

Alltjämt voro svartråttorna osynliga. De grå letade sig fram till tredje våningen med borgherrns stora högtidssal, som stod lika kal och naken som alla andra rum i det gamla huset, och de sökte sig till och med upp i översta våningen, som bestod av bara ett stort, ödsligt rum. Det enda ställe, som de inte tänkte på att genomforska, var det stora storkboet på taket, där just vid denna tid ugglekvinnan väckte Akka och meddelade henne, att Flammea, tornugglan, hade bifallit hennes begäran och skickat henne det hon önskade.

Sedan gråråttorna så samvetsgrant hade genomforskat hela borgen, kände de sig lugna. De förstodo, att svartråttorna hade flytt sin väg och inte tänkte på att göra motstånd, och de sprungo med glatt hjärta upp i sädesbingarna.

Men knappt hade gråråttorna sväljt de första vetekornen, förrän nerifrån gården hördes det skarpa ljudet av en liten gäll pipa. Gråråttorna lyfte huvudena från säden, lyssnade oroligt, sprungo ett par steg, som om de ämnade lämna bingen, men vände därpå om och började äta på nytt.

Åter ljöd pipan med stark och skärande klang, och nu skedde något märkvärdigt. En råtta, två råttor, ja, en hel hop råttor lämnade säden, hoppade ur bingen och skyndade på kortaste väg ner till källaren för att komma ut ur huset. Ännu voro likväl många gråråttor kvar. De tänkte på den möda, som det hade kostat dem att vinna Glimmingehus, och de ville inte lämna det. Men pipans toner nådde dem än en gång, och de måste följa dem. De störtade med vild iver upp ur bingarna, åkte ner genom de trånga hålen i murarna och tumlade över varandra i sin iver att komma ut.

Mittpå gårdsplanen stod en liten parvel, som blåste på en pipa. Runt omkring sig hade han redan en hel krets av råttor, som häpna och tjusade lyssnade till honom, och flera kommo till för varje ögonblick. En gång tog han pipan från munnen bara för en sekund för att kunna räcka lång näsa åt råttorna, och då såg det ut, som om de hade haft lust att kasta sig över honom och bita ihjäl honom, men så snart han blåste, voro de under hans makt.

När parveln hade spelat alla gråråttor ut ur Glimmingehus, började han sakta vandra från gårdsplanen ut på landsvägen, och alla gråråttorna följde honom, därför att tonerna ur den där pipan ljödo så ljuvliga i deras öron, att de inte kunde stå emot dem.

Parveln gick före dem och lockade dem med sig på vägen mot Vallby. Han förde dem i alla möjliga slags ringar och krokar och bukter fram genom häckar och ner i diken, och vart han gick, måste de följa efter. Han blåste oupphörligt på sin pipa, som tycktes vara gjord av ett djurhorn, fast hornet var så litet, att det inte finns något djur i våra dagar, ur vars panna det kunde ha varit brutet. Ingen visste heller vem som hade tillverkat det. Flammea, tornugglan, hade funnit det i en nisch i Lunds

domkyrkotorn. Hon hade visat det för Bataki, korpen, och de båda hade räknat ut, att det var ett sådant horn, som brukade tillverkas förr i världen av dem, som ville skaffa sig makt över råttor och möss. Men korpen var Akkas vän, och det var av honom, som hon hade fått veta, att Flammea ägde en sådan skatt.

Och det var sant, att råttorna inte kunde stå emot pipan. Pojken gick före dem och spelade, så länge som stjärnljuset varade, och hela tiden följde de honom. Han spelade i gryningen, han spelade i soluppgången, och alltjämt följde hela skaran av gråråttor efter honom och lockades allt längre och längre bort från de stora sädesloften på Glimmingehus.

V.

DEN STORA TRANDANSEN PÅKULLABERG.

Tisdag 29 mars.

Det måste erkännas, att fastän många präktiga byggnader äro resta i Skåne, finns ingen ibland dem, som har så vackra väggar som det gamla Kullaberg.

Kullaberg är lågt och långsträckt. Det är ingalunda ett stort eller mäktigt berg. På det breda bergtaket ligga skogar och åkerfält och en och annan ljunghed. Här och där resa sig runda ljungekullar och nakna bergknölar. Däruppe är inte synnerligen vackert; där ser det ut som på all annan höglänt mark i Skåne.

Den, som går på landsvägen, som löper fram mittöver berget, kan inte låta bli att känna sig en smula besviken.

Men så händer det kanske, att han viker av från vägen, går ut mot bergets sidor och ser ner för branterna, och då finner han med ens så mycket sevärt, att han knappast vet hur han skall hinna beskåda det alltsammans. Ty det förhåller sig så, att Kullaberg inte står på land med slätter och dalar omkring sig som andra berg, utan det har rusat ut i havet så långt, som det har kunnat komma. Ingen den minsta sträcka land ligger nedanför berget och skyddar det mot havsvågorna, utan dessa nå ända fram till bergväggarna och kunna nöta dem och forma dem efter sitt välbehag.

Därför stå bergväggarna där så rikt utsirade, som havet och dess medhjälpare vinden ha mäktat åstadkomma. Där finnas branta klyftor, som äro djupt inskurna i bergets sidor, och svarta klippuddar, som ha blivit blanknötta under vindens beständiga piskslag. Där finnas ensamma klippelare, som stå rätt upp ur vattnet, och mörka grottor med trånga ingångar. Där finnas lodräta, nakna stup och mjuka, lövklädda sluttningar. Där finnas små uddar och små vikar och små kullerstenar, som rasslande sköljas upp och ner vid varje böljeslag. Där finnas ståtliga klipp-portar, som äro välvda över vatten, där finnas vassa stenar, som ständigt översprutas av vitt skum, och andra, som spegla sig i svartgrönt, oföränderligt stilla vatten. Där finnas jättegrytor, som äro utsvarvade i klippan, och väldiga sprickor, som locka vandraren att våga sig in i bergets djup ända fram till Kullamannens håla.

Och uppför och utför alla dessa klyftor och klippor krypa och krångla rankor och revor. Träd växa där också, men vindens makt är så stor, att träden måste förvandla sig till rankor, de med, för att kunna hålla sig kvar ute på branterna. Ekarna ligga och krypa utefter marken, medan lövverket står över dem som ett trångt valv, och lågstammiga bokar stå i klyftorna som stora lövtält.

Dessa märkvärdiga bergväggar tillika med det vida, blå havet utanför dem och den skimrande, skarpa luften ovan dem är det, som göra Kullaberg så kärt för människor, att stora skaror av dem draga ditupp varje dag, så länge sommaren räcker. Svårare kan det vara att säga vad det är, som gör det så tilldragande för djuren, att de varje år samlas dit till ett stort lekmöte. Men detta är en sed, som har följts sedan uråldriga tider, och man borde ha varit med, redan när den första havsvågen krossades till skum mot stranden, för att kunna förklara varför just Kullaberg blev valt till mötesplats framför varje annat ställe.

När mötet skall äga rum, göra kronhjortarna, rådjuren, hararna, rävarna och de övriga vilda fyrfotingarna färden till Kullaberg redan på natten för att inte bli bemärkta av människorna. Strax innan solen går upp, tåga de alla fram till lekplatsen, som är en ljunghed till vänster om vägen inte särdeles långt från bergets yttersta udde.

Lekplatsen omgives på alla sidor av runda klippkullar, som dölja den för envar, som inte råkar komma alldeles inpå den. Och i mars månad är det inte mycket troligt, att någon vandrare skall förirra sig dit. Alla de främlingar, som annars bruka ströva omkring på kullarna och klättra uppåt bergets sidor, ha höststormarna jagat bort redan för många månader sedan. Och fyrvaktaren ute på udden, den gamla frun i Kullagården och Kullabonden och hans husfolk, de gå sina vanliga vägar och springa inte omkring på de ödsliga ljungfälten.

När fyrfotingarna ha kommit fram till lekplatsen, slå de sig ner på de runda bergkullarna. Varje djurslag håller sig för sig självt, fastän det är givet, att på en dag som denna allmän fred råder och ingen behöver frukta för att bli överfallen. Denna dag skulle en liten harunge kunna vandra över rävarnas kulle utan att förlora så mycket som ett av sina långa öron. Men djuren ställa ändå upp sig i särskilda flockar. Det är gammal sedvänja.

Sedan alla ha intagit sina platser, börja de se sig om efter fåglarna. Det brukar alltid vara vackert väder denna dag. Tranorna äro goda väderspåmän och skulle inte kalla tillsammans djuren, om de väntade regn. Men fast luften är klar, och ingenting hindrar utsikten, se fyrfotingarna inga fåglar. Detta är besynnerligt. Solen står högt på himlen, och fåglarna borde redan vara på väg.

Vad djuren på Kullaberg däremot lägga märke till, är en och annan liten, mörk sky, som sakta drager fram över slättlandet. Och se! En av dessa skyar styr nu plötsligen utmed kusten av Öresund upp mot Kullaberg. När skyn har kommit mittöver lekfältet, stannar den, och på samma gång börjar hela skyn att klinga och kvittra, som om den bara bestode av toner. Den stiger och sjunker, stiger och sjunker, men alltjämt klingar och kvittrar den. Till sist faller hela skyn ner över en kulle, hela skyn på en gång, och ögonblicket därefter är kullen fullkomligt skyld av gråa lärkor, granna röd-grå-vita bofinkar, spräckliga starar och gröngula mesar.

Strax därefter drar ännu en sky fram över slätten. Den stannar över varje gård, över statarstugor och slott, över köpingar och städer, över bondgårdar och järnvägsstationer, över fiskelägen och sockerbruk. För varje gång den stannar, suger den till sig från gårdarna nere på marken en liten uppvirvlande pelare av små gråa dammkorn. På detta sätt växer den och växer, och när den äntligen är samlad och styr upp mot Kullaberg, är den inte längre bara en sky, utan ett helt moln, som är så stort, att det kastar skugga på marken alltifrån Höganäs till Mölle. När den stannar över lekplatsen, skymmer den bort solen, och en lång stund måste det regna gråsparvar ner på en av kullarna, innan de, som ha flugit innerst i molnet, åter få se en skymt av dagsljuset.

Men det största av dessa fågelmoln är ändå det, som nu visar sig. Det har bildats av flockar, som ha kommit farande från alla håll och slutit sig till det. Det är tungt gråblått, och ingen solstråle tränger igenom det. Det kommer dystert och skräckingivande som ett åskmoln. Det är fullt av det hemskaste oväsen, det gräsligaste skrikande, det hånfullaste skratt och det mest olycksbådande kraxande. Alla

på lekplatsen bli glada, när det äntligen upplöser sig i ett regn av flaxande och kraxande, av kråkor och kajor och korpar och råkor.

Därefter synas på himlen inte bara skyar, utan en mängd olika streck och tecken. Så visa sig raka, prickade linjer i öster och nordost. Det är skogsfågel från Göinge härader: orrar och tjädrar, som komma flygande i långa rader med ett par meters avstånd från varandra. Och simfåglarna, som hålla till på Måkläppen utanför Falsterbo, komma nu svävande fram över Öresund i många besynnerliga flygordningar: i trianglar och långa krokare, i sneda hakar och halvcirklar.

Till det stora mötet, som ägde rum det året, då Nils Holgersson for omkring med vildgässen, kommo Akka och hennes flock senare än alla andra, och detta var inte att undra på, för Akka hade måst flyga över hela Skåne för att komma till Kullaberg. Dessutom hade hon, så snart hon vaknade, varit tvungen att fara ut och söka reda på Tummetott, som i många timmar hade gått och spelat för gråråttorna och lockat dem långt bort från Glimmingehus. Ugglemannen hade kommit tillbaka med budskapet, att svarråttorna skulle vara hemma igen strax efter soluppgången, och det var alltså inte mer någon fara att låta tornugglans pipa tystna och lämna gråråttorna frihet att gå vart de behagade.

Men det var inte Akka, som upptäckte pojken, där han gick med sitt långa följe, och helt hastigt sänkte sig över honom, omfattade honom med näbben och svävade uppåt luften med honom, utan det var herr Ermenrich, storken. För herr Ermenrich hade också givit sig ut att söka efter honom, och sedan han hade fört honom upp till storkboet, bad han honom förlåta, att han förra kvällen hade behandlat honom med vanvördnad.

Detta tyckte pojken mycket om, och storken och han blevo goda vänner. Akka visade sig också mycket vänlig mot honom, strök sitt gamla huvud flera gånger mot hans arm och prisade honom, därför att han hade hjälpt dem, som voro i betryck.

Men det får man säga till pojkens heder, att han inte ville ta emot beröm, som han inte hade förtjänat. »Nej, mor Akka,» sade han, »ni ska inte tro, att jag lockade bort de grå för att hjälpa de svarta. Jag ville bara visa herr Ermenrich, att jag dugde till något.»

Knappt hade han sagt detta, förrän Akka vände sig till storken och frågade om han trodde, att det var rådligt att föra Tummetott med till Kullaberg. »Jag menar, att vi kan lita på honom som på oss själva,» sade hon. Storken tillrådde genast mycket ivrigt att låta Tummetott följa med. »Visst ska ni ta Tummetott med till Kullaberg, mor Akka,» sade han. »Det är en lycka för oss, att vi kan löna honom för allt, vad han i natt har utstått för vår skull. Och eftersom det ännu grämer mig, att jag förra kvällen inte uppförde mig mot honom på ett passande sätt, så ska det bli jag, som bär honom på min rygg ända till mötesplatsen.»

Det finns inte mycket, som smakar bättre än att få beröm av sådana, som själva äro kloka och duktiga, och pojken hade visst aldrig känt sig så glad, som när vildgåsen och storken talade om honom på detta sätt.

Pojken gjorde alltså färden upp till Kullaberg ridande på storkrygg. Fastän han visste, att detta var en stor heder, vållade det honom ändå mycken ängslan, därför att herr Ermenrich var en mästare i att flyga och satte av med helt annan fart än vildgässen. Medan Akka flög sin raka väg med jämna vingslag, roade sig storken med en massa flygkonster. Än låg han stilla på en omätlig höjd och flöt i luften utan att röra vingarna, än kastade han sig neråt med en sådan fart, att det föreföll, som om han skulle störta till marken hjälplöst som en sten, än roade han sig med att fara runt omkring Akka i stora och små kretsar likt en virvelvind. Pojken hade aldrig varit med om något sådant förut, och fastän han satt i ständig skräck, måste han erkänna för sig själv, att han inte förut hade vetat vad en

god flykt ville säga.

Bara ett enda uppehåll gjordes under färden, och det var, när Akka på Vombsjön förenade sig med reskamraterna och ropade till dem, att gråråttorna hade blivit besegrade. Sedan flögo de resande raka vägen till Kullaberg.

Där slogo de ner överst på den kullen, som var förbehållen åt vildgässen, och då nu pojken lät blickarna vandra från kulle till kulle, såg han, att över en av dem höjde sig kronhjortarnas mångtaggiga horn och över en annan de gråa hägrarnas nacktofsar. En kulle var röd av rävar, en var svart och vit av havsfågel, en var grå av råttor. En var besatt med svarta korpar, som oupphörligen skreko, en med lärkor, som inte voro i stånd att hålla sig stilla, utan ständigt kastade sig upp i luften och sjöngo av glädje.

Såsom det ständigt har varit sed på Kullaberg, var det kråkorna, som började dagens lekar och upptåg med sin flygdans. De delade sig i två flockar, som flögo fram mot varandra, möttes, vände och började på nytt. Denna dans hade många turer och föreföll åskådarna, som inte voro inne i dansreglerna, alltför enformig. Kråkorna voro mycket stolta över sin dans, men alla andra voro glada, då den tog slut. Den föreföll djuren lika dyster och meningslös som vinterstormens lek med snöflingorna. De blevo nedstämda av att se den och väntade ivrigt på något, som skulle ge dem en smula glädje.

De behövde inte heller vänta förgäves, ty så snart som kråkorna hade slutat, kommo hararna framspringande. De strömmade fram i en lång rad utan synnerlig ordning. I somliga led kom en ensam, i andra sprungo tre eller fyra i bredd. Alla hade rest sig på två ben, och de rusade fram med sådan fart, att de långa öronen svängde åt alla håll. Medan de sprungo, snurrade de runt, gjorde höga hopp och dunkade framtassarna mot revbenen, så att det skrällde. Somliga slogo en lång rad av kullerbyttor, andra veko ihop sig och rullade framåt som hjul, en stod på ett ben och svingade runt, en gick på framfötterna. Det var alls ingen ordning, men det var mycken lustighet över hararnas lek, och de många djuren, som stodo och betraktade dem, började andas hastigare. Det var vår nu, lust och glädje voro i antågande. Vintern var slut. Sommaren nalkades. Snart var det bara en lek att leva.

Då hararna hade rasat ut, blev det de stora skogsfåglarnas tur att uppträda. Hundrade tjädertuppar i blänkande svartbrun skrud med ögonbrynen klart röda kastade sig upp i en stor ek, som stod mitt på lekplatsen. Den, som satt på översta grenen, blåste upp fjädrarna, sänkte vingarna och slog upp stjärten, så att de vita täckfjädrarna syntes. Därpå sträckte han fram halsen och utsände ett par djupa toner ur den förtjockade strupen. »Tjäck, tjäck, tjäck,» lät det. Mera kunde han inte få fram; det klunkade bara flera gånger djupt nere i strupen. Så slöt han ögonen och viskade: »Sis, sis, sis. Hör så vackert! Sis, sis, sis.» Och på samma gång föll han i sådan hänryckning, att han inte mer visste vad som skedde omkring honom.

Medan den första tjädertuppen ännu höll på med sisandet, började de tre, som sutto närmast under honom, att sjunga, och innan de hade gått igenom hela visan, började de tio, som sutto längre ner, och så fortsatte det från gren till gren, ända tills alla hundra tjädertupporna sjöngo och klunkade och sisade. De föllo alla i samma hänryckning under sin sång, och just detta verkade på de andra djuren som ett smittsamt rus. Blodet hade nyss gått lustigt och lätt, nu började det att gå tungt och hett. »Ja, det är sannerligen vår,» tänkte de många djurfolken. »Vinterns köld är försvunnen. Vårens eld brinner över jorden.»

När orrarna märkte, att tjädrarna hade sådan framgång, kunde de inte längre hålla sig tysta. Då det inte fanns något träd, där de kunde ta plats, rusade de ner på lekfältet, där ljungen stod så hög, att bara deras skönt svängda stjärtfjädrar och deras tjocka näbbar syntes, och började att sjunga: »Orr,

orr, orr.»

Just som orrarna begynte tävla med tjädrarna, skedde något oerhört. En räv smög nu, medan alla djuren inte tänkte på annat än tjäderleken, helt sakta fram till vildgässens kulle. Han gick mycket varsamt och kom långt uppåt kullen, innan någon märkte honom. Plötsligen fick ändå en gås syn på honom, och som hon inte kände tro, att en räv hade smugit in bland gässen i någon god avsikt, började hon ropa: »Akta er, vildgäss! Akta er!» Råven högg henne över strupen, kanske mest för att hon skulle tiga, men vildgässen hade redan hört ropet och höjde sig alla upp i luften. Och när de voro uppflugna, sågo djuren Smirre räv stå på vildgässens kulle med en död gås i munnen.

Men därför att han sålunda hade brutit lekdagens fred, fick Smirre ett så hårt straff, att han i alla sina livsdagar måste ångra, att han inte hade kunnat lägga band på sin hämndlystnad, utan försökt att på detta sätt äntligen komma åt Akka och hennes flock. Han blev genast omringad av en skara rävar och dömd enligt gammal sed, som bjuder, att vem helst som stör freden på den stora lekdagen, måste gå i landsflykt. Ingen räv ville mildra domen, eftersom de alla visste, att i vad ögonblick de försökte något sådant, skulle de bli bortdrivna från lekplatsen och aldrig mer tillåtas att beträda den. Alltså blev landsförvisningsdom utan gensägelse avkunnad över Smirre. Han förbjöds att uppehålla sig i Skåne. Han förvisades från hustru och anförvanter, från jaktmark, bostad, viloplatser och gömslen, som han hittills hade ägt, och måste fresta lyckan i främmande land. Och för att alla rävar i Skåne skulle veta, att Smirre var fågelfri i landskapet, bet den äldste bland rävarna av honom den höggra öronspetsen. Så snart detta var gjort, började alla de unga rävarna tjuta av blodtörst och kastade sig över Smirre. För honom återstod intet annat än att ta till flykten, och med alla ungrävarna hack i häl efter sig ilade han bort från Kullaberg.

Allt detta skedde, medan orrar och tjädrar höllo på med sin lek. Men dessa fåglar fördjupa sig till den grad i sin sång, att de varken höra eller se. De hade inte heller låtit störa sig.

Knappast var skogsfåglarnas tävlan avslutad, förrän kronhjortarna från Häckeberga framträdde för att visa sin stridslek. Det var flera par kronhjortar, som kämpade på samma gång. De störtade emot varandra med stor kraft, slogo dundrande samman hornen, så att taggarna hopflätades, och sökte tvinga varandra bakåt. Ljungtuvorna revos upp under klövarna, andedräkten stod som en rök, ur struparna trängde hemska vrålanden, och skummet flöt neråt bogarna.

Runt omkring på kullarna rådde andlös stillhet, medan de stridskunniga hjortarna drabbade samman. Och hos alla djuren väcktes nya känslor. Alla och envar kände de sig modiga och starka, upplivade av återkommande kraft, pånyttfödda av våren, hurtiga och färdiga till alla slags äventyr. De kände ingen vrede mot varandra, dock lyftes överallt vingar, nackfjädrar restes, klor vässades. Om häckebergarna hade fortsatt ännu ett ögonblick, skulle det ha uppstått vild kamp på kullarna, därför att alla hade gripits av en brinnande åtrå att visa, att också de voro fulla av liv, att vinterns vanmakt var över, att styrkan sjöd i kroppen.

Men kronhjortarna upphörde att strida just i rätta ögonblicket, och genast gick en viskning från kulle till kulle: »Nu kommer tranorna.»

Och så kommo de gråa, skymningsklädda fåglarna med plymer i vingarna och rött fjädersmycke i nacken. De stora fåglarna med sina höga ben, sina smärta halsar, sina små huvuden kommo glidande utför kullen i en hemlighetsfull yrsel. Under det att de gled framåt, svängde de runt, halvt flygande, halvt dansande. Med vingarna behagfullt lyftade rörde de sig i ofattbar hast. Det var något underligt och främmande över deras dans. Det var, som om gråa skuggor hade lekt en lek, som ögat knappast förmådde följa. Det var, som om de hade lärt den av dimmorna, som sväva fram över de ensliga mossarna. Det låg trolldom i den; alla, som inte förr hade varit på Kullaberg, begrepo varför hela mötet bar namn efter tranornas dans. Det låg vildhet i den, men den känsla, som den väckte, var

ändå en ljuv längtan. Ingen tänkte nu mer på att strida. I stället ville alla, både de bevingade och de, som inga vingar hade, höja sig oändligt, lyfta sig ovan skyarna, söka vad som fanns där bortom, lämna den tyngande kroppen, som drog ner mot jorden, och sväva bort mot det överjordiska.

Sådan längtan efter det ouppnåeliga, efter det bakom livet förborgade, kände djuren bara en gång om året, och det var den dagen, då de sågo den stora trandansen.

VI.

I REGNVÄDER.

Onsdag 30 mars.

Det var den första regndagen under resan. Så länge som vildgässen hade stannat kvar i trakten av Vombsjön, hade de haft vackert väder, men samma dag, som de anträdde färden norrut, började det att regna, och i flera timmar fick pojken sitta på gåsryggen genomvåt och huttrande av köld.

På morgonen, när de drogo åstad, hade det varit klart och lugnt. Vildgässen hade flugit högt uppe i luften, jämnt och utan brådska, i sträng ordning med Akka i spetsen och de övriga i två sneda rader bakom henne. De hade inte gett sig tid att ropa elakheter till djuren på marken, men som de inte voro i stånd att hålla sig riktigt tysta, framsjöngo de oupphörligen i takt med vingslagen sitt vanliga lockrop: »Var är du? Här är jag. Var är du? Här är jag.»

Alla togo del i detta ihärdiga ropande, och de hade bara avbrutit det då och då för att visa den vita gåskarlen vägmärkena, som de satte kurs efter. Märkena utgjordes under denna resa av Linderödsåsens karga backar, av Ovesholms herrgård, av Kristianstads kyrktorn, av Bäckaskogs kungsgård på det smala näset mellan Oppmannasjön och Ivösjön och av Ryssbergets tvära brant.

Det hade varit en enformig resa, och när regnmolnen började visa sig, tyckte pojken, att det var en riktig förströelse. Förr i världen, när han bara hade sett regnmolnen nerifrån, hade han tyckt, att de voro gråa och tråkiga, men det var helt annat att vara uppe ibland dem. Nu såg han tydligt, att molnen voro ofantliga forvagnar, som körde fram på himlen med skyhöga lass: några av dem voro lastade med väldiga, gråa säckar, några med tunnor, som voro så stora, att de kunde rymma en hel sjö, och några med stora kar och flaskor, som voro uppstaplade till en förfärlig höjd. Och när så många av dem hade kört fram, att de fyllde hela rymden, var det, som om någon hade givit ett tecken, för på en gång började det att ur kar, tunnor, flaskor och säckar flöda ner vatten över jorden.

Med detsamma som de första vårskurarna smattrade mot marken, höjdes sådana glädjeskrik av alla småfåglar i lundar och hagar, att hela luften genljöd av dem, och pojken hoppade högt, där han satt. »Nu får vi regn, regnet ger oss vår, våren ger oss blommor och gröna blad, gröna blad och blommor ger oss larver och insekter, larver och insekter ger oss mat; mycken och god mat är det bästa, som finns,» sjöngo småfåglarna.

Också vildgässen blevo glada åt regnet, som kom för att väcka växterna ur deras sömn och slå håll på sjöarnas istak. De orkade inte hålla sig så allvarliga som hittills, utan de började sända lustiga rop ner över nejderna.

När de flögo över de stora potatislanderna, som det finns så gott om i Kristianstadstrakten, och som ännu lågo nakna och svarta, skreko de: »Vakna opp och gör nytta! Här kommer det, som väcker er.

Nu har ni latat er länge nog.»

När de sågo människor, som skyndade att komma undan regnet, förmanade de dem och sade: »Vad har ni så bråttom för? Ser ni inte, att det regnar surlimpor och spettkakor, surlimpor och spettkakor?»

Det var ett stort, tjockt moln, som rörde sig raskt mot norr och följde tätt efter gässen. De tycktes inbilla sig, att de drogo molnet med sig, och när de just nu sågo under sig stora trädgårdar, ropade de helt stolta: »Här kommer vi med sippor, här kommer vi med rosor, här kommer vi med äppleblom och körsbärsknopp, här kommer vi med ärter och bönor och rovor och kål. Den som vill, får ta emot, den som vill, får ta emot.»

Så där hade det låtit, medan de första skurarna föllo, då alla ännu hade varit glada åt regnet. Men när det fortfor att falla hela eftermiddagen, blevo gässen otåliga och ropade till de törstiga skogarna omkring Ivösjön: »Har ni inte fått nog snart? Har ni inte fått nog snart?»

Himlen blev alltmer jämngrå, och solen gömde sig så väl, att ingen kunde begripa var den fanns. Regnet föll tätare, hamrade tungt mot vingarna och sökte sig mellan de oljade ytterfjädrarna ända in till kropparna. Jorden skymdes av regnrök; sjöar, berg och skogar flöto samman i ett otydligt virrvarr, och vägmärkena kunde inte skönjas. Färden gick allt långsammare, de glada ropen tystnade, och pojken kände kölden allt bittrare.

Men ändå hade han hållit modet uppe, så länge som han hade ridit fram genom luften. Och på eftermiddagen, när de hade slagit ner under en liten marig tall mitt ute på en stor mosse, där allt var vått och allt var kallt, där somliga tuvor voro täckta med snö och andra stucko upp nakna ur en pöl halvsvalt isvatten, då hade han inte heller känt sig modlös, utan sprungit omkring i friskt humör och sökt efter tranbär och frusna lingon. Men så kom kvällen, och mörkret sjönk ner så tätt, att inte en gång sådana ögon som pojken kunde se igenom det, och vildmarken blev så besynnerligt hemsk och förskräcklig. Pojken låg instoppad under gåskarlen vinge, men kunde inte sova, därför att han var kall och våt. Och han hörde så mycket prassel och rassel och smygande steg och hotande röster, han kände en sådan skräck, att han inte visste vart han skulle ta vägen. Han måste dit, där det fanns eld och ljus, om han inte skulle bli rent ihjalskrämd.

»Om jag skulle våga mig fram till människorna för den här enda natten?» tänkte pojken. »Bara så, att jag kunde få sitta vid en eld en stund och få mig en bit mat. Jag kunde ju vända tillbaka till vildgässen före soluppgången.»

Han kröp fram under vingen och gled ner till marken. Han väckte varken gåskarlen eller någon av de andra gässen, utan smög sig tyst och obemärkt bort över mossen.

Han visste inte rätt var i världen han befann sig, om det var i Skåne, i Småland eller i Blekinge. Men strax innan han hade kommit ner på mossen, hade han sett en skymt av en stor by, och ditåt styrde han nu sina steg. Det dröjde inte heller länge, innan han fann reda på en väg, och snart var han inne på bygatan, som var lång och trädplanterad och kantad med gård vid gård.

Pojken hade kommit till en av de stora kyrkbyarna, som äro så allmänna uppåt landet, men som man alls inte ser till nere på slätten.

Boningshusen voro av trä och mycket prydligt byggda. De flesta hade gavlar och frontespiser, kantade med utskurna lister, och glasverandor med en och annan kulört ruta. Väggarna voro strukna med ljus oljefärg, dörrar och fönsterkarmar lyste i blått och grönt eller till och med i rött. Medan pojken gick och betraktade husen, hörde han ända ut på vägen hur folket, som satt inne i de varma stugorna, pratade och skrattade. Orden kunde han inte urskilja, men han tyckte, att det var vackert

att höra människoröster. »Jag undrar allt vad de skulle säga, om jag bultade på och bad att bli insläppt,» tänkte han.

Detta var ju vad han hade ämnat göra, men nu hade mörkrädslan gått över, sedan han såg de upplysta fönstren. I stället kände han nu på nytt den där skyggheten, som alltid kom över honom i närheten av människor. »Jag ska se mig om i byn än en stund,» tänkte han, »innan jag ber att få komma in hos någon.»

På ett hus fanns en balkong. Och just som pojken gick förbi, slogos balkongdörrarna upp, och ett gult ljus strömmade fram genom fina, lätta gardiner. Så kom en vacker, ung fru ut på balkongen och lutade sig över räcket. »Det regnar, nu får vi snart vår,» sade hon. När pojken såg henne, kände han en besynnerlig ängslan. Det var, som om han ville gråta. För första gången blev han en smula orolig över att han hade stängt sig ute från människorna.

Kort därpå gick han förbi en handelsbod. Utanför boden stod en röd radsåningsmaskin. Han stannade och såg på den och kröp till sist upp på kuskens plats och satte sig där. När han hade kommit dit, smackade han med läpparna och låtsade, att han satt och körde. Han tänkte på hur roligt det skulle vara att få köra en sådan grann maskin över ett åkerfält. För ett ögonblick hade han glömt hurudan han nu var, men så kom han ihåg det, och då hoppade han hastigt ner ifrån maskinen. Det kom en allt större oro över honom. Det var nog mycket den gick miste om, som alltid skulle leva ute bland djuren. Människor voro allt bra märkvärdiga och duktiga.

Han gick förbi postkontoret och tänkte då på alla tidningar, som var dag komma med nyheter från världens fyra hörn. Han såg apoteket och doktorsbostaden, och han tänkte på att människors makt var så stor, att de kunde kämpa mot sjukdom och död. Han kom till kyrkan, och han tänkte på att människorna hade rest den, för att de där skulle få höra talas om en värld utom denna, som de levde i, om Gud och uppståndelse och ett evigt liv. Och ju längre han gick där, desto mer tyckte han om människorna.

Det är så med barn, att de inte tänka längre, än näsan räcker. Det, som ligger närmast i vägen för dem, vilja de prompt ha utan att bry sig om vad det kan kosta dem. Nils Holgersson hade inte haft förstånd på vad han förlorade, när han valde att förbli tomte, men nu blev han förfärligt rädd för att han kanske aldrig mer kunde få igen sin rätta skapnad.

Hur i all världen skulle han bära sig åt för att bli människa? Det ville han bra gärna veta.

Han kröp upp på en trappa och satte sig där mitt i det strömmande regnet och funderade. Han satt där i en timme, i två timmar, och han tänkte, så att pannan lade sig i veck. Men lika klok blev han. Det var, som om tankarna bara löpte runt i huvudet på honom. Ju längre han satt där, desto omöjligare tyckte han det var att finna någon lösning.

»Det här är säkert alldeles för svårt för en, som har lärt så litet som jag,» tänkte han till sist. »Det blir nog så, att jag får gå tillbaka till människorna i alla fall. Jag får fråga prästen och doktorn och skolläraren och andra, som är lärda och kan veta bot för sådant här.»

Ja, det beslöt han att han skulle göra genast, och han reste sig upp och skakade på sig, för han var så våt som en hund, som har varit nere i en vattenpöl.

Just i detsamma såg han, att en stor uggle kom flygande och slog ner i ett av träden, som kantade bygatan. Strax därpå började en kattuggla, som satt under taklisten, röra på sig och ropade: »Kivitt, kivitt! Är du hemma igen, kärruggla? Hur har du haft det i utlandet?»

»Tack ska du ha, kattuggla! Jag har haft det bra,» sade kärrugglan. »Har det hänt något märkligt

här hemma, medan jag har varit borta?»

»Inte här i Blekinge, kärruggla, men i Skåne har det hänt, att en pojke har blivit förvandlad av en tomt och gjord så liten som en ekorre, och sedan har han farit till Lappland med en tamgås.»

»Det var en märkvärdig nyhet, en märkvärdig nyhet. Kan han aldrig bli människa igen, kattuggla? Kan han aldrig bli människa igen?»

»Det är en hemlighet, kärruggla, men du ska ändå få veta den. Tomten har sagt, att om pojken vakar över den tama gåskarlen, så att han kommer hem oskadd och ...

»Vad mer, kattuggla? Vad mer? Vad mer?»

»Flyg med mig opp i kyrktornet, kärruggla, så ska du få veta alltsammans! Jag är rädd för att det kan vara någon, som lyssnar här på bygatan.»

Därmed flögo ugglorna sin väg, men pojken kastade mössan högt i luften. »Om jag bara vakar över gåskarlen, så att han kommer hem oskadd, så får jag bli människa. Hurra! Hurra! Då får jag bli människa!»

Han skrek hurra, så att det var märkvärdigt, att de inte hörde honom inne i husen. Men det gjorde de inte, och han skyndade ut till vildgässen i den våta mossen, så fort som benen kunde bära honom.

VII.

TRAPPAN MED DE TRE TRAPPSTEGEN.

Torsdag 31 mars.

Nästa dag ämnade vildgässen fara norrut genom Allbo härad i Småland. De sände Yksi och Kaksi dit för att kunskapa, men när de kommo tillbaka, sade de, att allt vatten var fruset och all mark snöbetäckt. »Låt oss då så gärna stanna där vi är!» sade vildgässen. »Vi kan inte fara fram över ett land, där det varken finns vatten eller bete.» - »Om vi stannar där vi nu är, kan vi få vänta ett helt månvarv,» sade då Akka. »Det är bättre att fara österut genom Blekinge och försöka om vi inte sedan kan komma över Småland genom Möre härad, som ligger nära kusten och har tidig vår.»

Sålunda kom pojken att nästa dag fara fram över Blekinge. Nu då det var ljusst, hade han kommit i sitt rätta lynne igen och kunde inte begripa vad som hade gått åt honom förra kvällen. Nu ville han visst inte ge upp resan och vildmarkslivet.

Det låg en tjock regnrök över Blekinge. Pojken kunde inte se hur det såg ut där. »Jag undrar om det är ett gott eller dåligt land, som jag rider över,» tänkte han och försökte att leta fram ur sitt minne vad han hade lärt om landet i skolan. Men på samma gång visste han nog, att detta inte skulle tjäna något till, eftersom han aldrig hade brukat läsa över läxorna.

Med ens såg pojken hela skolan framför sig. Barnen sutto vid de små pulpeterna och sträckte upp händerna, läraren satt i katedern och såg missnöjd ut, och själv stod han framme vid kartan och skulle svara på någon fråga om Blekinge, men hade inte ett ord att säga. Skollärares ansikte blev mörkare för varje sekund, som gick, och pojken tänkte på att läraren var mera noga med att de

skulle kunna sin geografi än något annat. Nu kom han också ner ur katedern, tog pekpinnen ifrån pojken och sände honom tillbaka till hans plats. »Det här slutar inte väl,» hade då pojken tänkt.

Men skolläraren hade gått fram till ett fönster och stått där en stund och tittat ut, och så hade han visslat till ett tag. Därpå hade han gått upp i katedern och sagt, att han skulle berätta dem något om Blekinge. Och vad han då hade talat om hade varit så roligt, att pojken hade hört på. Bara han tänkte efter, mindes han vart ord.

»Småland är ett högt hus med granar på taket,» sade läraren, »och där framför ligger en bred trappa med tre stora trappsteg, och den trappan kallas Blekinge.

Det är en trappa, som är duktigt tilltagen. Den sträcker sig åtta mil utefter framsidan av Smålandshuset, och den, som vill gå trappan utför ända ner till Östersjön, han har fyra mil att vandra.

Det är allt också en bra lång tid förfluten, sedan trappan blev byggd. Det har gått både dagar och år, sedan de första trappstegen högs ut av gråsten och lades ner jämna och släta till en bekväm farled mellan Småland och Östersjön.

Då trappan är så gammal, kan man nog förstå, att den inte ser likadan ut nu, som när den var ny. Inte vet jag hur mycket de brydde sig om sådant på den tiden, men så stor, som den var, kunde väl i alla fall ingen kvast rå med att hålla den ren. Efter ett par år började det att växa mossa och lav på den, torrt gräs och torra löv blåste ner över den om höstarna, och om vårarna blev den överhöljd av nedrasande stenar och grus. Och då allt detta fick ligga kvar och multna, så samlade det sig till sist så mycken mylla på trappan, att inte bara örter och gräs, utan till och med buskar och stora träd kunde slå rot där.

Men på samma gång har det uppkommit en stor skillnad mellan de tre trappstegen. Det översta, som ligger Småland närmast, är till största delen täckt med mager jord och småsten, och där vill det just inte växa andra träd än glasbjörk och hägg och gran, som tål kölden däroppe i höjden och är nöjda med litet. Allra bäst förstår man hur kargt och fattigt det är där, då man ser hur små åkerlapparna är, som är oppbrutna ur skogsmarken, och hur små stugor folket bygger åt sig, och hur långt det är mellan kyrkorna.

På mellantrappan åter finns det bättre jord, och den ligger inte heller bunden under så sträng köld; det ser man genast av att träden både är högre och av förnämligare slag. Där växer lönn och ek och lind, hängbjörk och hassel, men just inga barrträd. Och än bättre märker man det därpå, att det finns en myckenhet odlad jord, liksom därpå, att människorna har byggt sig vackra och stora hus. Det står många kyrkor på mellantrappan, och stora byar ligger omkring dem, och den tar sig på allt sätt bättre och präktigare ut än det övre trappsteget.

Men det allra nedersta trappsteget är ändå det bästa. Det är täckt med god och riklig mylla, och där det ligger och badar i havet, har det inte den minsta känning av Smålandskölden. Här nere trivs bokar och kastanjer och valnötsträd, och de växer sig så stora, att de når över kyrktaken. Här ligger också de största åkerfälten, men folket har inte bara skogsbruk och jordbruk att leva av, utan det sysslar också med fiske och handel och sjöfart. Därför finns här också de kostbaraste bostäderna och de vackraste kyrkorna, och kyrkbyarna har växt ut till köpingar och städer.

Men med detta är inte allt sagt om de tre trappstegen. För man måste betänka, att när det regnar oppe på taket till det stora Smålandshuset, eller när snön smälter däroppe, får vattnet lov att ta vägen någonstans, och då störtar förstås en del utför den stora trappan. I början flöt det nog fram över hela trappan, så bred, som den var, men så uppstod det sprickor i den, och så småningom har

nu vattnet vant sig att flyta utför den i några väl upparbetade fåror. Och vatten är vatten, var man än gör av det. Det har aldrig någon vila. På ett ställe gräver det och filar och för bort, och på ett annat lägger det till. De där fårorna har det grävt opp till dalar, dalväggarna har det täckt med mylla, och sen har buskar och rankor och träd klängt sig fast vid dem så tätt och så rikt, att de nästan skymmer bort vattenströmmen, som går fram nere i djupet. Men när strömmarna kommer till avsatserna mellan trappstegen, måste de kasta sig huvudstupa utför dem, och härav kommer vattnet i sådan skummande fart, att det får kraft att dra kvarnhjul och maskiner, och sådana har det också växt opp vid varenda fors.

Men med detta är ändå inte allt sagt om landet med de tre trappstegen. Utan det måste också sägas, att däroppe i Småland i det stora huset bodde en gång en jätte, som hade blivit gammal. Och det förtröt honom, att han i sin höga ålderdom skulle vara tvungen att gå utför den långa trappan för att meta lax i havet. Det syntes honom vida lämpligare, att laxen skulle komma opp till honom, där han bodde.

Därför gick han opp på taket av sitt stora hus, och där ställde han sig och slungade stora stenar ner i Östersjön. Han kastade dem med sådan kraft, att de flög över hela Blekinge och föll ner i havet. Och när stenarna föll ner, blev laxen så rädd, att den gick opp ur havet, flydde oppåt Blekingsströmmarna, rände i väg genom forsarna, kastade sig med höga språng oppför fallen och stannade, först när den var långt inne i Småland hos gammaljätten.

Hur sant detta är, det syns av de många öarna och skären, som ligger utanför Blekinges kust, och som inte är något annat än de många stora stenar, som jätten kastade.

Det märks också därav, att laxen alltjämt går opp i Blekingsströmmarna och genom forsar och lugnvatten arbetar sig ända fram till Småland.

Men den där jätten är värd mycken tack och ära av Blekingsborna, därför att laxfiske i strömmarna och stenhuggeri i skärgården, det är arbete, som ger föda åt många av dem än i denna dag.»

VIII.

VID RONNEBY Å.

Fredag 1 april.

Varken vildgässen eller Smirre räv hade trott, att de någonsin skulle råkas, sedan de hade lämnat Skåne. Men nu föll det sig så, att vildgässen kommo att ta vägen över Blekinge, och dit hade Smirre räv också begivit sig. Han hade hittills uppehållit sig i norra delen av landskapet, och där hade han ännu inte sett några herrgårdsparker eller djurgårdar, fulla av rådjur och läckra rådjurskalvar. Han var mer missnöjd, än han kunde säga.

En eftermiddag, då Smirre strök omkring i en ödslig skogstrakt i Mellanbygden, inte långt från Ronneby å, fick han se en flock vildgäss flyga fram genom luften. Han märkte strax, att en av gässen var vit, och då visste han ju vilka han hade att göra med.

Smirre började genast jaga efter gässen, lika mycket av lust att få ett gott mål mat som för att hämnas på dem för all förtret, som de hade vållat honom. Han såg, att de foro österut, tills de kommo till Ronneby å. Sedan ändrade de riktning och följde ån mot söder. Han förstod, att de

ämnade söka sig en sovplats utmed åstranden, och han tänkte, att han skulle kunna bemäktiga sig ett par av dem utan särdeles stor svårighet.

Men när Smirre äntligen fick syn på det ställe, där gässen hade slagit ner, märkte han, att de hade valt en så väl skyddad plats, att han inte kunde komma åt dem.

Ronneby å är ju inte något stort eller mäktigt vattendrag, men den är likafullt mycket omtalad för sina vackra stränders skull. På flera ställen tränger den fram mellan branta bergväggar, som stå lodräta upp ur vattnet och äro alldeles överväxta med kaprifolium och hägg, med hagtorn och al, med rönn och vide, och det finns inte mycket, som kan vara angenämare en vacker sommardag än att ro fram på den lilla mörka ån och se uppåt på allt det mjuka, gröna, som hakar sig fast vid de barska bergväggarna.

Men nu, då vildgässen och Smirre kommo till ån, var det kall och ruskig vårvinter, alla träd stodo nakna, och det var nog ingen, som tänkte det allra minsta på om strandbrädden var ful eller vacker. Vildgässen prisade sin lycka, att de under en sådan där brant bergvägg hade funnit reda på en sandremsa, så pass stor, att de kunde få plats på den. Framför dem brusade ån, som var strid och stark nu i snösmältningstiden, bakom sig hade de en obestiglig klippvägg, och nerhängande grenar skylde dem. De kunde inte ha det bättre.

Gässen somnade genast, men pojken kunde inte få en blund i ögonen. Så snart som solen var försvunnen, kände han mörkrädsla och vildmarksskräck och längtade till människorna. Där han låg instoppad under gåsvingen, kunde han ingenting se och bara dåligt höra, och han tänkte på att om det komme något ont åt gåskarlen, vore han inte i stånd att rädda honom. Prassel och rassel hörde han från alla håll, och han råkade i sådan oro, att han måste krypa fram under vingen och sätta sig på marken bredvid gässen.

Smirre stod på bergskränet lång i synen och såg ner på vildgässen. »Det här förföljandet kan du så gärna överge genast,» sade han till sig själv. »Du kan inte klättra utför ett så tvärbrant berg, du kan inte simma i en så vild ström, och det finns inte nedanför berget den minsta strimma av land, som leder fram till sovplatsen. De där gässen är för kloka för dig. Bry dig aldrig mer om att jaga dem!»

Men Smirre som andra rävar hade svårt att överge ett påbörjat företag, och han lade sig därför ytterst på bergkanten och tog inte ögonen från vildgässen. Medan han låg och betraktade dem, tänkte han på allt ont, som de hade gjort honom. Ja, det var deras skull, att han hade blivit utvisad från Skåne och hade måst flytta till det fattiga Blekinge. Han retade upp sig så, medan han låg där, att han önskade vildgässen döden, om han också inte själv skulle få äta dem.

När Smirres harm hade nått en sådan höjd, hörde han ett raslande i en stor tall, som växte tätt bredvid honom, och såg en ekorre komma ner ur trädet, häftigt förföljd av en mård. Ingen av dem märkte Smirre, och han satt stilla och betraktade jakten, som gick från träd till träd. Han såg på ekorren, som rörde sig bland grenarna så lätt, som om han hade kunnat flyga. Han såg på mården, som inte var en fullt så konstfärdig klättrare som ekorren, men ändå sprang uppför och utför trädstammar lika tryggt, som om de hade varit släta stigar i skogen. »Kunde jag klättra bara hälften så bra som en av de där,» tänkte räven, »så skulle de härnere inte länge få sova i ro.»

Så snart som ekorren hade blivit infångad, och jakten var till ända, gick Smirre fram till mården, men stannade på två stegs avstånd, till ett tecken att han inte ville beröva honom jaktbytet. Han hälsade mycket vänligt på mården och lyckönskade honom till fångsten. Smirre lade sina ord väl, som rävar alltid göra. Mården däremot, som med sin långsmala kropp, sitt fina huvud, sitt mjuka skinn och sin ljusbruna halsfläck tog sig ut som ett litet under av skönhet, var i själva verket bara en rå skogsbo, och han svarade honom knappast. »Det förvånar mig ändå,» sade Smirre, »att en sådan

jägare, som du är, nöjer sig med att jaga ekorrar, när det finns så mycket bättre villebråd inom räckhåll.» Här höll han inne, men när mården bara grinade åt honom helt oförsynt, fortfor han: »Kan det vara möjligt, att du inte har sett vildgässen, som står här under bergväggen? Eller är du inte nog god klättrare för att kunna komma ner till dem?»

Denna gången behövde han inte vänta på svar. Mården rusade emot honom med ryggen krökt och varje hår på ända. »Har du sett vildgäss?» fråste han till. »Var står de? Tala om det genast, eljest biter jag av dig strupen!» - »Nå, du får komma ihåg, att jag är dubbelt så stor som du, och vara en smula hövlig. Jag begär inte bättre än att få visa dig vildgässen.»

Ögonblicket därefter var mården på väg utför branten, och medan Smirre satt och såg hur han svängde sin ormsmala kropp från gren till gren, tänkte han: »Den där vackra trädjägaren har det grymmaste hjärta i hela skogen. Jag tror, att vildgässen ska få mig att tacka för ett blodigt uppvaknande.»

Men just då Smirre väntade att få höra gässens dödsskrän, såg han mården falla från en gren och plumsa ner i ån, så att vattnet stänkte högt. Strax därpå smällde det starkt i hårda vingar, och alla gässen lyfte under brådskande flykt.

Smirre ämnade genast skynda efter gässen, men han var så nyfiken att få veta hur de hade blivit räddade, att han satt kvar, ända tills mården kom uppklatrande. Den stackaren var dyvåt och stannade då och då för att gnida huvudet med framtassarna. »Var det inte det jag trodde, att du var en drummel och skulle ramla i ån?» sade Smirre föraktligt.

»Jag har inte burit mig drumligt åt. Du behöver inte gråla på mig,» sade mården. »Jag satt redan på en av de nedersta grenarna och tänkte över hur jag skulle komma åt att riva ihjäl en hel mängd av gässen, när en liten parvel, som inte var större än en ekorre, rusade opp och kastade en sten i huvudet på mig med sådan kraft, att jag föll i vattnet, och innan jag hann att kravla mig opp ...

Mården behövde inte berätta vidare. Han hade ingen åhörare mer. Smirre var redan långt borta, på väg efter gässen.

Under tiden hade Akka flugit söderut, medan hon sökte en ny sovplats. Det fanns ännu en smula dagsljus, och därtill stod halvmånen högt på himlen, så att hon kunde se någorlunda. Till all lycka var hon väl hemmastadd där i trakten, därför att det hade hänt mer än en gång, att hon hade blivit vinddriven åt Blekinge, när hon om våarna hade rest över Östersjön.

Hon följde ån, så länge som hon såg den slingra fram genom det månljusa landskapet som en svart, blänkande orm. På så sätt kom hon ända ner till Djupafors, där ån först gömmer sig i en underjordisk ränna och sedan klar och genomskinlig, som om den vore av glas, störtar sig ner i en trång klyfta, mot vars botten den slår sönder sig i glittrande droppar och kringflygande skum. Nedanför det vita fallet lågo några stenar, mellan vilka vattnet brusade bort i vild fors, och här slog Akka ner. Detta var återigen en god sovplats, i synnerhet så där sent på kvällen, när inga människor voro i rörelse. I solnedgången hade nog inte gässen kunnat slå ner där, för Djupafors ligger inte i någon ödemark. På ena sidan om fallet reser sig en pappersmassfabrik, och på den andra, som är brant och trädbevuxen, ligger Djupadals park, där människor ständigt ströva omkring på de hala och branta stigarna för att glädja sig åt den yra strömmens brusande färd nere i klyftan.

Det var på samma sätt här som på det förra stället, att ingen av resenärerna tänkte det minsta på att de hade kommit till en vacker och vittberömd plats. Snarare tyckte de väl, att det var hemskt och farligt att stå och sova på hala, våta stenar mitt i en dånande fors. Men de fingo ju vara nöjda, bara de voro fredade för rovdjur.

Gässen föll genast i sömn, men pojken hade inte ro att sova, utan satt bredvid dem för att kunna vaka över gåskarlen.

Om en stund kom Smirre springande utmed åstranden. Han fick genast syn på gässen, där de stodo ute i skumvirvlarna, och förstod, att han inte heller nu kunde komma åt dem. Men han kunde inte förmå sig att överge dem, utan satte sig på stranden och betraktade dem. Han kände sig mycket förödmjukad och tyckte, att hela hans anseende som jägare stod på spel.

Rätt som det var såg han en utter komma krypande upp ur forsen med en fisk i munnen. Smirre gick emot honom, men stannade på två stegs avstånd för att visa, att han inte ville ta ifrån honom jaktbytet. »Du är en märkvärdig en, som nöjer dig med att fånga fisk, när det står fullt med vildgäss ute på stenarna,» sade Smirre. Han var så ivrig, att han inte hade tid att lägga sina ord så väl, som han brukade. Uttern vände inte en gång huvudet utåt strömmen. Han var en landstrykare som alla uttrar, hade många gånger fiskat vid Vombsjön och kände väl till Smirre räv. »Jag vet nog hur du bär dig åt för att narra till dig en laxöring, Smirre,» sade han. - »Jaså, är det du, Gripe,» sade Smirre och blev glad, därför att han visste, att den här uttern var en djärv och kunnig simmare. »Jag undrar inte på att du inte vill se åt vildgässen, när du inte är i stånd att komma ut till dem.» Men uttern, som hade simhud mellan tårna, en styv svans, som var så god som en åra, och en päls, som var ogenomtränglig för väta, ville inte ha det sagt om sig, att det fanns en fors, som han inte kunde rå med. Han vände sig mot strömmen, och så snart som han hade fått syn på vildgässen, slängde han fisken ifrån sig och störtade utför den branta stranden ner i ån.

Om det hade varit längre lidet på våren, så att näktergalarna i Djupadals park hade varit hemma, skulle de sedan i många nätter ha sjungit om Gripes strid med forsen. För uttern blev flera gånger borttryckt av vågorna och förd neråt ån, men han kämpade sig ständigt uppåt igen. Han sam fram i dödvatten, han kröp över stenar och kom så småningom närmare vildgässen. Det var en vådlig färd, som väl kunde ha förtjänat att bli besungen av näktergalarna.

Smirre följde med blicken hans väg, så gott han kunde. Till sist såg han, att uttern var i färd med att klättra upp till vildgässen. Men just då skrek det till gällt och vilt. Uttern störtade baklänges ner i vattnet och rycktes bort, som om han hade varit en blind kattunge. Strax därpå smällde det hårt i gässens vingar. De lyfte och foro bort för att skaffa sig en annan sovplats.

Uttern kom snart upp på land. Han sade ingenting och började att slicka den ena framfoten. När Smirre hånade honom, därför att han inte hade lyckats, bröt han ut: »Det var inget fel på min simkonst, Smirre. Jag hade hunnit ända fram till gässen och skulle just klättra upp till dem, när en liten parvel kom springande och högg mig i foten med något vasst järn. Det gjorde så ont, att jag förlorade fotfästet, och så tog forsen mig.»

Han behövde inte berätta mer. Smirre var redan långt borta, på väg efter gässen.

Ännu en gång måste Akka och hennes flock ut på nattlig flykt. Till all lycka hade månen inte gått ner, och med hjälp av dess ljus lyckades det henne att finna en annan av de sovplatser, som hon kände till där i trakten. Hon följde åter den blänkande ån mot söder. Över Djupadals herrgård och över Ronnebys mörka tak och vita vattenfall svävade hon fram utan att slå ner. Men ett stycke söder om staden, inte långt från havet, ligger Ronneby hälsobrunn med badhus och brunnshus, med stora hotell och sommarbostäder för brunnsgäster. Allt detta står tomt och öde hela vintern, som alla fåglar nog samt veta, och mångfaldiga äro de fågelskaror, som under hårda stormtider söka skydd på de övergivna byggnadernas altaner och verandor.

Här slog vildgässen ner på en balkong, och som vanligt somnade de genast. Pojken däremot kunde inte sova, därför att han inte ville krypa in under gåskarlens vinge.

Balkongen vette åt söder, så att pojken hade utsikt över havet. Och när han nu inte kunde sova, satt han och såg på hur bra det tog sig ut, när hav och land möttes här i Blekinge.

Se, det är så, att hav och land kunna mötas på många olika sätt. Mångenstans kommer landet ner mot havet med flacka, tuviga ängar, och havet möter landet med flygsand, som det lägger upp i vallar och drivor. Det är, som om de båda tyckte så illa om varandra, att de bara vilja visa det sämsta de äga. Men det kan också hända, att när landet kommer ner emot havet, reser det upp en mur av berg framför sig, som om havet skulle vara något farligt; och när landet gör så, går havet emot det med vreda bränningar, piskar och ryter och slår mot klipporna och ser ut, som om det ville slita sönder landbacken.

Men i Blekinge går det helt annorlunda till, när hav och land mötas. Där splittrar landet sönder sig i uddar och öar och holmar, och havet delar sig i fjärdar och vikar och sund, och det är kanske detta, som gör, att det ser ut, som om de skulle mötas i glädje och endräkt.

Tänk nu först och främst på havet! Långt ute ligger det ödsligt och tomt och stort och har inte något annat att göra än att rulla sina gråa vågor. När det kommer in mot land, råkar det på det första skäret. Detta tar det genast väldet över, sliter av allt grönt och gör det lika naket och grått, som det självt är. Så möter det ännu ett skär. Med detta går det likadant. Och ännu ett. Ja, det går likadant med detta också. Det blir avklätt och utplundrat, som om det skulle ha fallit i rövarhänder. Men så komma skären allt tätare, och då förstår havet visst, att landet sänder emot det sina minsta barn för att beveka det till mildhet. Det blir också allt vänligare, ju längre inåt det kommer, rullar sina vågor mindre höga, dämpar sina stormar, lämnar grönska kvar i sprickor och rämnor, fördelar sig i små sund och vikar och blir till sist inne vid land så ofarligt, att småbåtar våga sig ut på det. Det kan visst inte känna igen sig självt, så ljust och vänligt har det blivit.

Och tänk så på landbacken! Den ligger enformig och är sig lik nästan överallt. Den består av flacka åkerfält med en och annan björkhage mellan dem eller också av långsträckta skogsåsar. Den ser ut, som om den bara tänkte på havre och rovor och potatis och gran och tall. Så kommer en havsvik, som skär långt in i den. Det bryr den sig inte om, utan kantar den med björk och al, alldeles som om den vore en vanlig sötvattenssjö. Så kommer ännu en vik infarande. Inte heller den bryr landbacken sig om att krusa för, utan den får samma beklädnad som den första. Men så börja fjärdarna vidga sig och bryta sig. De splittra sönder fälten och skogarna, och så kan inte landbacken undgå att märka dem. »Jag menar, att det är själva havet, som kommer,» säger landbacken, och så börjar den att pynta ut sig. Den kransar sig med blommor, far upp och ner i backar och kastar ut öar i havet. Den vill inte mer veta av tallar och granar, utan kastar bort dem som gamla vardagskläder och står sedan med stora ekträd och lindar och kastanjer och med blommande lövängar och blir så grann som en herrgårdspark. Och då den möter havet, är den så förändrad, att den inte kan känna igen sig själv.

Allt det där kan man ju inte riktigt se, förrän det blir sommar, men pojken märkte ändå hur mild och vänlig naturen var, och han började känna sig lugnare än förut på natten. Då hörde han plötsligt ett starkt och hemskt tjut nerifrån badhusparken. Och när han reste sig upp, såg han en räv stå i det vita månskenet på planen under balkongen. För Smirre hade följt efter gässen än en gång. Men när han hade funnit platsen, där de hade ställt sig, hade han förstått, att nu var det omöjligt att komma åt dem på något sätt, och då hade han inte kunnat låta bli att tjuta av förargelse.

När räven tjöt på detta sätt, vaknade den gamla Akka, förargåsen, och fastän hon nästan ingenting kunde se, tyckte hon sig ändå känna igen rösten. »Är det du, Smirre, som är ute i natt?» sade hon. - »Ja,» sade Smirre, »det är jag, och jag vill nu fråga vad ni gäss tycker om den natt, som jag har skaffat er.» - »Är det din mening att säga, att det är du, som har sänt emot oss både mården och uttern?» frågade Akka. - - »En god bragd ska inte förnekas,» sade Smirre. »Ni har en gång lekt

gåsleken med mig. Nu har jag börjat leka rävleken med er, och jag är inte sinnad att upphöra med den, så länge som en enda av er finns i livet, om jag så skulle nödgas följa er över hela landet.» - -
»Du, Smirre, borde ändå tänka på om det är rätt av dig, som är väpnad med både tand och klo, att på detta sätt förfölja oss, som är försvarslösa,» sade Akka. Smirre tyckte, att Akka lät rädd, och han sade hastigt: »Om du, Akka, vill ta och kasta ner till mig den där Tummetott, som nu så många gånger har stått mig emot, så lovar jag att sluta fred med dig. Jag ska då aldrig mer förfölja varken dig eller någon av de dina.» - »Inte kan jag ge dig Tummetott,» sade Akka. »Från den yngsta till den äldsta av oss vill vi gärna ge våra liv för hans skull.» - »Håller ni honom så kär,» sade Smirre, »då lovar jag dig, att han ska bli den första av er, som jag ska kräva hämnd på.»

Akka svarade inte mer, och sedan Smirre hade uppsänt ett par vrålanden till, blev allt tyst. Pojken låg alltjämt vaken. Nu var det Akkas ord till räven, som hindrade honom från att sova. Aldrig hade han trott, att han skulle få höra något så stort, som att någon ville våga livet för hans skull. Från den stunden kunde det inte mer sägas om Nils Holgersson, att han inte tyckte om någon.

IX.

KARLSKRONA.

Lördag 2 april.

Det var en kväll i Karlskrona, när det var månsken. Det var vackert och lugnt, men förut på dagen hade det stormat och regnat, och människorna trodde visst, att ovädret fortfor ännu, för knappt någon enda av dem hade vågat sig ut på gatan.

Medan staden låg där så ödslig, kommo Akka, vildgåsen, och hennes flock flygande över Vämmön och Pantarholmen ner emot den. De voro ute i sena kvällen för att söka sig en säker sovplats i skärgården. De kunde inte stanna på land, därför att de blevo störda av Smirre räv, varhelst de slog ner.

När nu pojken red fram högt uppe i luften och såg på havet och skärgården, som bredde ut sig framför honom, tyckte han, att allting tog sig besynnerligt och spöklikt ut. Himlen var inte längre blå, utan den välvde sig över honom som en kupa av grönt glas. Havet var mjölkvitt. Så långt som han kunde se, rullade det små vita vågor med silverskimmer på topparna. Mitt i detta vita lågo de mångfaldiga skärgårdsöarna alldeles kolsvarta. Vare sig att de voro stora eller små, vare sig att de voro jämna som ängar eller fulla av klippor, syntes de lika svarta. Ja, till och med boningshus och kyrkor och väderkvarnar, som annars bruka vara vita eller röda, avtecknade sig svarta mot den gröna himlen. Pojken tyckte, att det var, som om jorden hade blivit bortbytt under honom, och att han var kommen till en annan värld.

Han tänkte just, att denna natt ville han hålla sig tapper och inte bli rädd, då han fick se något, som riktigt skrämde honom. Det var en hög klippö, som var täckt med stora, kantiga block, och mellan de svarta blocken lyste det fram fläckar av klart, skimrande guld. Han kunde inte låta bli att tänka på Maglestenen vid Trolle-Ljungby, som trollen ibland lyfte upp på höga guldpelare, och han undrade om det här var något i samma väg.

Men med stenarna och guldets hade det väl ändå gått an, om det inte hade legat så mycket otyg i vattnet runt omkring ön. Det såg ut som valar och hajar och andra stora havsdjur, men pojken förstod, att det var havstrollen, som hade samlat sig kring ön och ämnade kravla sig upp på den för

att strida med landtrollen, som bodde där. Och de på land voro nog rädda, för han såg hur en stor jätte stod överst på toppen av ön och sträckte upp armarna liksom i förtvivlan över all den olycka, som skulle övergå honom och hans ö.

Pojken blev inte litet förskräckt, när han märkte, att Akka började sänka sig just över den där ön. »Nej, för all del! Där ska vi väl inte slå ner,» sade han.

Men gässen fortforo att sänka sig, och snart måste pojken förvåna sig över att han hade kunnat se så galet. De stora stenblocken voro för det första ingenting annat än hus. Hela ön var en stad, och de lysande guldfäckarna voro lyktor och upplysta fönsterrader. Jätten, som stod högst på ön och sträckte upp armarna, var en kyrka med två tvära torn, och alla havets troll och odjur, som han hade tyckt sig se, voro båtar och fartyg av alla slag, som lågo förtöjda runt omkring ön. På den sidan, som låg åt land, funnos mest roddbåtar och segelslupar och små kustångare, men vid den sidan, som vette åt havet, lågo pansarklädda krigsfartyg, somliga breda med ofantligt tjocka, bakåtlutande skorstenar, andra långa och smala och så formade, att de borde kunna glida genom vattnet liksom fiskar.

Vad kunde nu detta vara för en stad? Jo, det kunde pojken fundera ut, därför att han såg de många krigsskeppen. Han hade varit road av fartyg i hela sitt liv, fast han inte hade haft att göra med andra än de galejor, som han hade låtit segla i landsvägsdiket. Han hade mycket väl reda på att den staden, där det låg så många krigsfartyg, inte kunde vara någon annan än Karlskrona.

Pojkens morfar hade varit en gammal flottmatros, och så länge som han hade levat, hade han var dag berättat om Karlskrona, om det stora krigsvarvet och om allt annat, som fanns att se där i staden. Här kände pojken sig alldeles som hemma, och han blev glad, att han skulle få se allt detta, som han hade hört så mycket talas om.

Men han fick bara se en skymt av tornen och befästningarna, som stängde inloppet till hamnen, och av de många byggnaderna på varvet, innan Akka slog ner på det ena av de platta kyrktornen.

Det var nog en säker plats för dem, som ville komma undan en räv, och pojken började undra om han inte kunde våga att krypa in under gåskarlens vinge för denna enda natt. Jo, det kunde han bestämt, det vore allt gott för honom att få sova en smula. Han skulle försöka att få se litet mer av varvet och fartygen, sedan det hade blivit ljus.

Pojken tyckte själv, att det var besynnerligt, att han inte kunde hålla sig stilla och vänta till nästa morgon med att se fartygen. Han hade visst inte sovit i fem minuter, förrän han gled fram under vingen och klättrade utmed åskledaren och vattenrännorna ända ner till marken.

Han stod snart på ett stort torg, som utbreddes sig framför kyrkan. Det var belagt med kullriga stenar och likaså besvärligt för honom att vandra över, som det är för stort folk att gå på en tuvig äng. Sådana, som äro vana att hålla till i vildmarken eller bo långt borta på landet, känna sig alltid ängsliga, när de komma in i en stad, där husen stå raka och stela och gatorna ligga öppna, så att var och en kan se den, som går där. Och på samma sätt gick det nu med pojken. När han stod på det stora Karlskrona torg och såg på Tyska kyrkan och rådhuset och Storkyrkan, som han nyss hade kommit ner ifrån, så kunde han inte annat än önska, att han vore tillbaka uppe på tornet hos gässen.

Lycka var det, att det var alldeles tomt på torget. Där fanns ingen människa, om man inte skulle räkna en staty, som stod där på en hög fotställning. Pojken såg länge på statyn, som föreställde en stor, grov karl i trekantig hatt, långrock, knäbyxor och grova skor, och undrade vad det var för en. Han höll en lång käpp i handen och såg ut, som om han skulle kunna göra bruk av den också, för han

hade ett fasligt strängt ansikte med en stor, krokig näsa och en ful mun.

»Vad har den där långläppen här att göra?» sade pojken till sist. Han hade aldrig själv känt sig så liten och ömklig som den kvällen. Han försökte krya upp sig med att säga ett käckt ord. Sedan tänkte han inte mer på statyn, utan slog in på en bred gata, som ledde neråt sjön.

Men pojken hade inte gått långt, förrän han hörde, att någon kom efter honom. Det gick någon bakom honom, som stampade mot stenläggningen med tunga fötter och stötte mot marken med en skodd käpp. Det lät, som om själva den stora bronskarlen uppe på torget hade givit sig ut på vandring.

Pojken lyssnade efter stegen, medan han sprang neråt gatan, och allt säkrare blev han, att det var bronskarlen. Marken skalv, och husen skakade. Det kunde inte vara någon annan än han, som gick så tungt, och pojken blev rädd, när han tänkte på vad han nyss hade sagt åt honom. Han vågade inte vända huvudet för att se efter om det verkligen var han.

»Han kanske bara är ute och går för ro skull,» tänkte pojken. »Inte kan han väl vara ond på mig för de orden, som jag sade. Det var då alls inte så illa ment.»

I stället för att gå rakt fram och försöka att komma ner till varvet vek pojken av på en gata, som ledde åt öster. Han ville först och främst komma undan den där, som vandrade efter honom.

Men strax därpå hörde han, att bronskarlen tog av in på samma gata, och pojken blev så rädd, att han rakt inte visste var han skulle göra av sig. Och så svårt, som det var, att få reda på några gömställen i en stad, där alla portar stodo stängda! Då såg han på höger hand en gammal träkyrka, som låg ett stycke från gatan mitt i en stor plantering. Inte ett ögonblick betänkte han sig, utan rusade fram mot kyrkan. »Kommer jag bara dit, så ska jag väl vara skyddad för allt ont,» menade han.

När han sprang framåt, fick han helt hastigt syn på en karl, som stod på en sandgång och vinkade till honom. »Där är det visst någon, som vill hjälpa mig,» tänkte pojken, blev innerligt glad och skyndade åt det hållet. Han var verkligen så rädd, att hjärtat bultade i bröstet på honom.

Men när han kom fram till karlen, som stod i kanten av sandgången på en liten pall, blev han helt bestört. »Det kan väl inte ha varit den där, som vinkade åt mig,» tänkte han, för han såg, att hela karlen var av trä.

Han blev stående och stirrade på honom. Det var en grov karl på korta ben med ett brett, rödblommigt ansikte, blankt, svart hår och svart helskägg. På huvudet bar han en svart trähatt, på kroppen en brun trärock, kring livet ett svart träskärp, på benen hade han vida, gråa träknäbyxor och trästrumpor och på fötterna svarta träkängor. Han var nymålad och nyfernissad, så att han sken och blänkte i månskenet, och detta gjorde väl sitt till att ge honom en så godmodig uppsyn, att pojken genast fattade förtroende för honom.

I vänstra handen höll han en trätavla, och där läste pojken:

Ödmjukast jag er ber, Fast rösten nog är matt: Kom lägg en penning ner, Men lyften uppå min hatt!

Jaså, karlen var bara en fattigbössa. Pojken kände sig snopen. Han hade väntat sig, att detta skulle vara något riktigt märkvärdigt. Och nu kom han ihåg, att den där träkarlen hade morfar också talat om och sagt, att alla barn i Karlskrona tyckte så mycket om honom. Och det var nog sant, för också han hade svårt att skilja sig från träkarlen. Han hade något så gammaldags över sig, att man nog kunde ta honom för att vara många hundra år, och på samma gång såg han så stark och morsk och

levnadsglad ut, just som man kunde tänka sig, att folk gjorde förr i världen.

Pojken hade så roligt av att se på träkarlen, att han rent glömde bort den andre, som han flydde för. Men nu hörde han honom. Han vek av från gatan och kom in på kyrkogården. Han kom efter hit också! Vart skulle pojken ta vägen?

I detsamma såg han träkarlen böja sig ner mot honom och sträcka fram sin stora, breda hand. Det var omöjligt att tro honom om annat än gott, och pojken stod med ett hopp uppe i handen. Och träkarlen lyfte honom till sin hatt och stack in honom under den.

Nätt och jämnt var pojken gömd, nätt och jämnt hade träkarlen fått ner armen på rätt plats igen, så stannade bronskarlen framför honom och stötte ner käppen i marken, så att träkarlen skakade på sin pall. Därpå sade bronskarlen med stark och klingande röst: »Vad är han för en?» Träkarlens arm for uppåt, så att det knakade i det gamla trävirket, och han rörde vid hattbrättet, när han svarade: »Rosenbom med förlov, Ers Majestät. En gång i tiden högbåtsman på linjeskeppet Dristigheten, efter slutad krigstjänst kyrkvaktare vid Amiralitetskyrkan, på sistone skuren i trä och utställd på kyrkogården som fattigbössa.»

Det klack till i pojken, när han hörde, att träkarlen sade: »Ers Majestät». För när han nu tänkte efter, så visste han, att statyn på torget föreställde den, som hade grundlagt staden. Det var nog ingen mindre än självaste Karl den elfte, som han hade råkat ut för.

»Han gör bra reda för sig,» sade bronskarlen. »Kan han nu också säga mig om han har sett till en liten pilt, som springer omkring i staden i natt? Det är en näsvis kanalje, och får jag bara tag i honom, ska jag lära honom mores.» Därmed stötte han än en gång käppen i backen och såg förfärligt ond ut.

»Med förlov, Ers Majestät, jag har sett honom,» sade träkarlen, och pojken blev så rädd, att han började skälva, där han satt inkrupen under hatten och såg på bronskarlen genom en spricka i träet. Men han lugnade sig, när träkarlen fortsatte: »Ers Majestät är på orätt spår. Den där pilten hade visserligen för avsikt att springa in på varvet och sticka sig undan där.»

»Säger han det, Rosenbom? Ja, stå då inte längre stilla på sin pall, utan kom med mig, och hjälp mig att söka reda på honom! Fyra ögon ser mer än två, Rosenbom.»

Men träkarlen svarade med jämmerlig röst: »Jag skulle underdånigst be att få stå kvar där jag står. Jag ser frisk och skinande ut för målningens skull, men jag är gammal och murken och tål inte att röra mig.»

Bronskarlen hörde nog inte till dem, som tyckte om att bli motsagda. »Vad är det för fasoner? Kom han mans, Rosenbom!» Och han höjde sin långa käpp och gav den andre ett dånande slag över axeln. »Ser han, att han håller, Rosenbom?»

Därmed bröto de upp och gingo stora och väldiga fram på Karlskrona gator, tills de nådde en hög port, som ledde in till varvet. Därutänför gick en av flottans matrosar på vakt, men bronskarlen skred bara förbi honom och sparkade upp porten, utan att matrosen låtsade något därom.

Så snart som de hade kommit in på varvet, sågo de framför sig en vidsträckt hamn, avdelad med pålbroar. I de olika hamnbassängerna lågo krigsfartygen och sågo större och fruktansvärdare ut så här på nära håll än nyss, när pojken hade sett dem uppifrån. »Det var då inte så galet att tycka, att det var havstroll,» tänkte han.

»Var finner han det rådligast att vi börjar sökandet, Rosenbom?» sade bronskarlen.

»En sådan som han kunde väl allra lättast sticka sig undan i modellsalen,» svarade träkarlen.

På en smal landremsa, som sträckte sig åt höger från porten hela hamnen utefter, lågo ålderdomliga byggnader. Bronskarlen gick fram mot ett hus med låga väggar, små fönster och ett ansenligt tak. Han stötte sin stav mot dörren, så att den sprang upp, och stampade i väg uppför en trappa med nötta trappsteg. Därpå kommo de in i en stor sal, som var uppfylld av tacklade och fullriggade småfartyg. Pojken begrep, utan att någon sade honom det, att detta var modeller till de fartyg, som hade blivit byggda för svenska flottans räkning.

Det fanns fartyg av många olika slag. Det fanns gamla linjeskepp med sidorna späckade av kanoner, med höga uppbyggnader i för och akter och masterna tyngda av ett virrvarr av segel och tåg. Det fanns små skärgårdsfartyg med roddarbänkar utmed skeppssidorna, det fanns odäckade kanonslupar och rikt förgyllda fregatter, som voro modeller till dem, som kungarna hade begagnat vid sina resor. Äntligen funnos där också de tunga, breda pansarfartygen med torn och kanoner på däck, som äro i bruk nu för tiden, och smala, blanka torpedbåtar, som liknade långa, smärta fiskar.

När pojken bars omkring bland allt detta, blev han helt häpen. »Att så stora och granna fartyg har blivit byggda här i Sverige!» tänkte han för sig själv.

Han hade god tid att betrakta vad som farms därinne, för då bronskarlen fick se modellerna, glömde han bort allting annat. Han såg på dem alla, från de första till de sista, och frågade om dem. Och Rosenbom, högbåtsman på Dristigheten, berättade så mycket han visste om skeppens byggmästare och om dem, som hade fört dem, och om de öden, som de hade haft. Han berättade om Chapman och Puke och Trolle, om Hogland och Svensksund, ända fram till 1809, för sedan hade han inte varit med längre.

Både han och bronskarlen hade mest att säga om de gamla, granna träfartygen. De nya pansarskeppen tycktes de inte riktigt förstå sig på.

»Jag hör, att Rosenbom inte vet något om det här nya,» sade bronskarlen. »Låt oss därför gå och se på något annat! För detta roar mig, Rosenbom.»

Nu hade han visst alldeles upphört att söka efter pojken, och denne kände sig trygg och lugn, där han satt i trähatten.

Därpå vandrade de båda karlarna igenom de stora anläggningarna: segelsömmareverkstaden och ankarsmedjan, maskin- och snickeriverkstäderna. De sågo mastkranarna och dockorna, de stora förrådshusen, artillerigården, tyghuset, den långa repslagarebanan och den stora, övergivna dockan, som hade blivit sprängd i hälleberget. De gingo ut på pålbroarna, där örlogsfartygen lågo förtöjda, stego ombord på dem och besågo dem som två gamla sjöbussar, undrade och förkastade och gillade och förargades.

Pojken satt trygg under trähatten och hörde talas om hur det hade arbetats och kämpats på denna plats för att utrusta alla de flottor, som hade gått ut härifrån. Han hörde hur liv och blod hade vågats, hur den sista skärven hade offerats för att bygga krigsskeppen, hur snillrika män hade ansträngt all sin kraft för att förbättra och fullkomna dessa fartyg, som hade varit fäderneslandets värn. Det var inte utan, att pojken ett par gånger fick tårarna i ögonen, när han hörde talas om allt detta. Och han var glad åt att han fick så bra reda på det.

Allra sist gingo de in på en öppen gård, där galjonsbilderna från gamla linjeskepp stodo uppställda. Och en märkvärdigare syn hade pojken aldrig sett, för dessa bilder hade otroligt mäktiga, skräckinjagande ansikten. De voro stora, dristiga och vilda, fyllda av samma stolta anda, som hade utrustat de stora skeppen. De voro från en annan tid än hans. Han tyckte, att han krympte ihop inför

dem.

Men när de kommo hit, sade bronskarlen till träkarlen: »Ta av sig hatten, Rosenbom, för dem, som står här! De har alla varit i strid för fäderneslandet.»

Och Rosenbom hade glömt varför de hade börjat vandringen, han som bronskarlen. Utan att besinna sig lyfte han trähatten från huvudet och utropade:

»Jag lyfter hatten för den, som utvalde hamnen och grundade varvet och nyskapade flottan, för den kung, som har väckt allt detta till liv.»

»Tack, Rosenbom! Det var bra sagt. Rosenbom är en präktig karl. Men vad är nu detta, Rosenbom?»

För där stod Nils Holgersson mitt uppe på Rosenboms nakna hjässa. Men han var inte rädd nu mer, utan han lyfte sin vita luva och ropade: »Hurra för dig, Långläpp!»

Bronskarlen stötte käppen hårt i marken, men pojken fick aldrig veta vad han hade ämnat ta sig till, för nu rann solen upp, och med detsamma försvunno både bronskarl och träkarl, som om de hade varit gjorda av dimmor. Medan han ännu stod och stirrade efter dem, flögo vildgässen upp från kyrktornet och svävade fram och åter över staden. Med ens fingo de syn på Nils Holgersson, och då sköt den store vite ner ur skyn och hämtade honom.

X.

RESA TILL ÖLAND.

Söndag 3 april.

Vildgässen foro ut på en skärgårdsö för att beta. De råkade där tillsammans med några grågäss, och dessa blevo förvånade att se dem, eftersom de mycket väl visste, att deras fränder vildgässen helst fara fram över det inre av landet. De voro nyfikna och frågvisa och nöjde sig inte med mindre, än att vildgässen berättade om den förföljelse, som de hade att utstå av Smirre räv. När de hade slutat, sade en grågås, som tycktes vara lika gammal och lika klok som själva Akka: »Det var en stor olycka för er, att räven blev förklarad fredlös i sitt eget land. Han kommer säkert att hålla sitt ord och följa er ända opp till Lappland. Om jag vore som ni, skulle jag inte fara norrut över Småland, utan i stället ta den yttre vägen till Öland, så att han alldeles mister spåret. För att riktigt villa bort honom bör ni stanna ett par dar på Ölands södra udde. Där finns det gott om mat och gott om sällskap. Jag tror inte, att ni ska ångra er, om ni far ditöver.»

Detta var verkligen ett klokt råd, och vildgässen beslöto att följa det. Så snart de hade ätit sig väl mätta, började de färden till Öland. Ingen av dem hade någonsin varit där förut, men grågåsen hade givit dem goda vägmärken. De hade bara att resa rätt mot söder, tills de råkade det stora fågelsträcket, som gick fram utanför Blekingskusten. Alla de fåglar, som hade vinterbostad vid Västerhavet och nu ämnade sig till Finland och Ryssland, flögo fram där, och de brukade alla i förbifarten slå ner på Öland för att vila. Vildgässen skulle inte få svårt att finna vägvisare.

Den dagen var det alldeles stilla och varmt som på en sommardag, det bästa väder man kunde tänka sig för en sjöresa. Det enda betänkliga var, att det inte var fullt klart, utan grå och beslöjad himmel. Här och där stodo väldiga molnmassor, som hängde ända ner mot havsytan och skymde utsikten.

När de resande voro komna utanför skären, bredde havet ut sig så jämnt och speglade, att pojken, då han råkade se neråt, tyckte, att vattnet var försvunnet. Det fanns ingen jord mer under honom. Han hade inte något annat än moln och himmel omkring sig. Han blev alldeles huvudyr och klämde sig fast vid gåsryggen ängsligare, än när han satt där första gången. Det var, som om han omöjligt kunde hålla sig kvar: han måste falla åt något håll.

Det blev än värre, när de nådde fram till det stora fågelsträcket, som grågåsen hade talat om. Där kom verkligen flock efter flock flygande i alldeles samma riktning. De liksom följde en utstakad väg. Det var änder och grågäss, svärter och grisslor, lommar och alfågel, skrakar och doppingar, strandkator och sjöorrar. Men när nu pojken böjde sig framöver och tittade åt det håll, där havet borde ligga, såg han hela fågeltåget avspeglat i vattnet. Men han var så yr, att han inte förstod hur detta kom sig, utan tyckte, att hela fågelskaran flög med buken uppåt. Han undrade ändå inte mycket över detta, för han visste inte själv vad som var upp, och vad som var ner.

Fåglarna voro uttröttade och otåliga att komma fram. Ingen av dem skrek eller sade ett lustigt ord, och det gjorde, att allting föreföll så besynnerligt överkligt.

»Tänk, om vi har farit bort ifrån jorden!» sade han till sig själv. »Tänk, om vi håller på att resa opp till himlen!»

Han såg ingenting annat än moln och fåglar omkring sig och började hålla det för rimligt, att de foro mot himlen. Han blev glad och undrade vad han skulle få se däruppe. Yrseln gick över på en gång. Han blev så förfärligt glad vid länken på att han for upp till himlen och lämnade jorden.

I detsamma hörde han ett par knallande skott och såg ett par små vita rökpelare stiga upp.

Det blev oro och uppståndelse bland fåglarna. »Skyttar! Skyttar! Skyttar i båtarna!» ropade de. »Flyg högt! Flyg undan!»

Då såg pojken äntligen, att de alltjämt foro fram över havsytan, och att de alls inte voro i himlen. I en lång rad lågo små båtar, fyllda av skyttar, som lossade skott på skott. De främsta fågelflockarna hade inte märkt dem i tid. De hade hållit för lågt. Flera mörka kroppar sjönko ner mot havet, och för var och en, som föll, höjdes höga jämmerskrik av de levande.

Det var besynnerligt för den, som nyss trodde sig vara i himlen, att vakna upp till sådan skräck och jämmer. Akka sköt mot höjden så raskt hon kunde, och sedan satte flocken av med största möjliga fart. Vildgässen kommo också oskadda undan, men pojken kunde inte hämta sig från sin förvåning. Tänk, att någon kunde vilja skjuta på sådana som Akka och Yksi och Kaksi och gåskarlen och de andra! Människorna hade inte något begrepp om vad de gjorde.

Så bar det framåt igen i den stilla luften, och det var tyst som nyss förut, med undantag av att några uttröttade fåglar då och då ropade: »Är vi inte framme snart? Är ni säkra på att vi håller rätt väg?» Härpå svarade de, som flögo i spetsen: »Vi far rätt mot Öland, rätt mot Öland.»

Gräsänderna voro trötta, och lommarna foro om dem. »Ha inte så bråttom!» ropade då änderna. »Ni äter opp all maten för oss.» – »Den räcker till både för er och oss,» svarade lommarna.

Innan de ännu hade hunnit så långt, att de sågo Öland, kom en svag vind emot dem. Den förde med sig något, som liknade väldiga massor av vit rök, alldeles som skulle det vara stor eldsvåda någonstans.

När fåglarna sågo de första vita virvlarna, blevo de ängsliga och ökade farten. Men det där, som var likt en rök, bolmade fram allt tätare, och till sist omvärvde det dem alldeles. Ingen lukt kändes, och

röken var inte mörk och torr, utan vit och fuktig. Pojken förstod helt hastigt, att det inte var annat än dimma.

Då dimman blev så tät, att man inte kunde se en gåslängd framför sig, började fåglarna bära sig åt som riktiga galningar. Alla dessa, som förut hade farit fram med så god ordning, började leka i dimman. De flögo härs och tvärs för att locka varandra vilse. »Akta er!» ropade de. »Ni far ju bara runt. Vänd om för all del! Inte kommer ni till Öland på det där sättet.»

Alla visste mycket väl var de hade ön, men de gjorde sitt bästa för att villa bort varandra. »Se på de där alorna!» ljöd det i dimman. »De far tillbaka till Nordsjön.» - »Akta er, grågäss!» skrek någon från ett annat håll. »Om ni fortsätter så där, kommer ni ända till Rügen.»

Det var, som sagt, ingen fara för att de fåglar, som voro vana att färdas fram här, skulle låta narra sig åt galet håll. Men de, som fingo det svårt, det var vildgässen. Upptågsmakarna märkte, att de inte voro säkra om vägen, och gjorde allt, vad de kunde, för att förvilla dem.

»Vart ämnar ni er, gott folk?» ropade en svan. Han kom rätt fram mot Akka och såg deltagande och allvarlig ut.

»Vi ska resa till Öland, men vi har aldrig varit där förut,» sade Akka. Hon tyckte, att detta var en fågel att lita på.

»Det var för illa,» sade svanen. »De har ju lockat er vilse. Ni är på väg till Blekinge. Kom nu med mig, ska jag visa er rätt!«

Och så for han åstad med dem, och när han hade fört dem så långt bort från den stora stråkvägen, att de inga rop hörde, försvann han i dimman.

Nu foro de omkring en stund alldeles på måfå. Knappt hade de lyckats att finna reda på fåglarna igen, förrän en and kom fram till dem. »Det är bäst, att ni lägger er ner på vattnet, tills dimman går sin väg,» sade anden. »Det märks ju, att ni inte är vana att reda er på resor.»

Det var inte utan, att det lyckades de skälmarna att göra Akka huvudyr. Så vitt pojken kunde förstå, flögo vildgässen runt en lång stund.

»Akta er! Ser ni inte, att ni flyger opp och ner?» ropade en lom, när han störtade förbi. Pojken grep ovillkorligen tag om gåskarlens hals. Det var något, som han länge hade fruktat för.

Ingen kan säga när de skulle ha kommit fram, om det inte hade hörts ett dovt rullande skott långt borta.

Då sköt Akka fram halsen, smällde hårt med vingarna och satte full fart. Nu hade hon något att rätta sig efter. Grågåsen hade just sagt henne, att hon inte skulle slå ner ytterst på Ölands södra udde, därför att där stod en kanon, som människorna brukade skjuta på dimman med. Nu kände hon riktningen, och nu skulle ingen i världen kunna locka henne vilse.

ÖLANDS SÖDRA UDDE.

3-6 april.

På den sydligaste delen av Öland ligger en gammal kungsgård, som heter Ottenby. Det är en rätt stor egendom, som sträcker sig tvärsöver ön, från strand till strand, och den är märkvärdig därför, att den alltid har varit ett tillhåll för stora djurskaror. På sextonhundratalet, när kungarna brukade fara över till Öland för att jaga, var hela egendomen inte något annat än en stor hjortpark. På sjuttonhundratalet funnos där ett stuteri, där ädla rashästar uppföddes, och ett schäferi, där flera hundra får underhölls. I våra dagar finnas vid Ottenby varken fullblodshästar eller får. I deras ställe leva där stora skaror av unghästar, som skola användas vid våra kavalleriregementen.

Det finns säkert inte i hela landet någon gård, som kan vara en bättre uppehållsort för djur. Längs efter den östra kusten ligger den gamla schäferiängen, som är en fjärdedels mil lång, den största ängen på hela Öland, där djuren kunna beta och leka och tumla sig lika fritt som i vildmarken. Och där finns den berömda Ottenby lund med de hundraåriga ekarna, som ge skugga för sol och lä för den stränga Ölandsblåsten. Och så får man inte glömma den långa Ottenby mur, som går från strand till strand och skiljer Ottenby från den övriga ön, så att djuren kunna veta hur långt den gamla kungsgården sträcker sig och akta sig att ge sig in på annan mark, där de inte äro så väl fredade.

Men det är inte nog med att det finns gott om tama djur på Ottenby. Man skulle nästan kunna tro, att de vilda också hade en känsla av att på ett gammalt kronogods bör både vilt och tamt kunna räkna på huld och skydd, och att det är därför, som de i så stora skaror våga sig dit. Förutom att där ännu finnas kvar hjortar av den gamla stammen och att harar och grav-änder och rapphöns älska att leva där, så utgör den på våren och sensommaren en viloplats för många tusental av flyttfåglar. Framför allt är det på den sumpiga östra stranden nedanför schäferiängen, som flyttfågeln slå ner för att beta och vila.

När vildgässen och Nils Holgersson äntligen hade letat sig fram till Öland, slogo de som alla andra ner på stranden under schäferiängen. Dimman låg tät över ön liksom förut över havet. Men pojken blev ändå häpen över alla de fåglar, som han urskilde bara på det lilla stycke av stranden, som han kunde se ut över.

Det var en låg sandstrand med stenar och vattenpussar och en mängd uppkastad tång. Om pojken hade fått välja, skulle han väl aldrig ha tänkt på att slå ner där, men fåglarna ansågo visst detta för ett riktigt paradiset. Änder och grågäss gingo och betade på ängen, närmare vattnet sprungo snäppor och andra strandfåglar. Lommarna lågo i havet och fiskade, men mest liv och rörelse var det på de långa tångbankarna utanför kusten. Där stodo fåglarna tätt bredvid varandra och plockade i sig larver, som måtte ha funnits i gränslös mängd, för det märktes aldrig, att det uppstod någon klagan över brist på mat.

De allra flesta skulle resa vidare och hade slagit ner bara för att få vila, och så snart som anföraren för en flock tyckte, att kamraterna hade vederkvickt sig tillräckligt, sade han: »Är ni nu färdiga, så ger vi oss väl av.»

»Nej, vänta, vänta! Vi är inte mätta ännu på länge,» sade följesfolket.

»Ni tror väl inte, att jag ämnar låta er äta så mycket, att ni inte kan röra er?» sade anföraren, smällde i vingarna och satte av. Men det hände mer än en gång, att han måste vända om, därför att han inte kunde förmå de andra att följa med.

Utanför de yttersta tångbankarna låg en flock svanor. De brydde sig inte om att gå i land, utan vilade sig genom att ligga och gunga på vattnet. Då och då doko de ner med halsarna och hämtade

upp mat från havsbotten. När de hade fått fatt i något riktigt gott, gävo de till höga rop, som ljödo likt trumpetstötter.

När pojken hörde, att det låg svanor på grundet, skyndade han ut på tångbankarna. Han hade aldrig sett vildsvan på nära håll förut. Han hade lycka med sig, så att han kom alldeles fram till dem.

Pojken var inte den enda, som hade hört svanorna. Både vildgäss och grågäss och änder och lommar summo ut mellan bankarna, lade sig som en ring runt om svanflocken och stirrade på den. Svanorna blåste upp fjädrarna, höjde vingarna som segel och lyfte halsarna högt i vädret. Ibland sam en och annan av dem fram till en gås eller storlom eller dykand och sade ett par ord. Och då tycktes det, som om den tilltalade knappt skulle våga lyfta näbben för att svara.

Men så var det en smålom, en liten svart odygdspåse, som inte kunde stå ut med all denna högtidlighet. Han dök helt hastigt och försvann under vattenytan. Strax därpå skrek en av svanorna till och simmade undan så hastigt, att vattnet skummade. Därpå stannade han och började på nytt att se majestätisk ut. Men snart skrek en annan till på samma sätt som den första, och så skrek en tredje.

Nu orkade inte smålommen stanna längre under vattnet, utan han visade sig på vattenytan liten och svart och ondskefull. Svanorna störtade emot honom, men när de sågo vad det var för en liten stackare, vände de tvärt, liksom om de hölle sig för goda att bråka med honom. Då dök smålommen på nytt och nöp dem i fötterna. Det gjorde säkert ont, och det värsta var, att de inte kunde bibehålla sin värdighet. Med ens gjorde de slag i saken. De började piska luften med vingarna, så att det dånade, foro fram ett långt stycke liksom springande på vattnet, fingo äntligen luft under vingarna och lyfte.

När svanorna voro borta, blev det stor saknad efter dem, och de, som förut hade haft roligt åt smålommens tilltag, klandrade honom nu för hans oförsynthet.

Pojken gick åter inåt land. Där ställde han sig att se på hur snäpporna lekte. De liknade små, små tranor, hade liksom dessa små kroppar, höga ben, långa halsar och lätta, svävande rörelser, men de voro inte gråa, utan bruna. De stodo i en lång rad på stranden, där den spolades av vågorna. Så snart en våg strömmade in, sprang hela raden baklänges. Så snart den sögs ut, följde de efter. Och så höllo de på i timal.

De grannaste av alla fåglarna voro grav-änderna. De voro nog släkt med vanliga änder, för de hade som dessa en tung, satt kropp, bred näbb och simfötter, men de voro mycket praktfullare utstyrda. Själva fjäderskruden var vit, kring halsen buro de ett brett gult band, vingspegeln blänkte i grönt, rött och svart, vingspetsarna voro svarta, och huvudet var svartgrönt och skiftade som sidan.

Så snart några av dem visade sig på stranden, sade de andra fåglarna: »Titta på de där! De förstår sig på att kluta ut sig.» - »Om de inte vore så granna, skulle de inte behöva gräva sina bon nere i jorden, utan kunde ligga oppe i dagen som en annan,» sade en brun gräsandhona. - »De må bjuda till hur mycket som helst, så kan de då aldrig komma att ta sig något ut med en sådan näsa, som de har,» sade en grågås. Och detta var verkligen sant. Grav-änderna hade en stor knöl på näbbroten, som skämde bort deras utseende.

Utanför stranden foro måsar och tärnor fram över vattnet och fiskade. »Vad är det för fisk, som ni tar opp?» frågade en vildgås. - »Det är spigg. Det är Ölandsspigg. Det är den bästa spigg i världen,» sade en mås. »Vill du inte smaka?» Och han flög emot gåsen med munnen full av de små fiskarna och ville ge henne. »Usch då! Tror du jag vill äta sådan där otäckhet?» sade vildgåsen.

Nästa morgon var det alltjämt lika dimmigt. Vildgässen gingo på ängen och betade, men pojken hade

gått ner till stranden för att samla in musslor. Det fanns gott om dem, och när han tänkte på att han nästa dag kanske skulle vara på ett ställe, där han inte kunde få någon mat alls, så beslöt han, att han skulle försöka göra sig en liten påse, som han kunde plocka full av musslor. Han fann på ängen gammal starr, som var seg och stark, och av den började han fläta sig en ränsel. Detta hade han arbete med i flera timmar, men han var också riktigt nöjd med den, när den var färdig.

Vid middagstiden kommo alla vildgässen springande och frågade om han hade sett den vita gåskarlen. »Nej, inte har han varit med mig,» sade pojken. – »Vi hade honom med oss ända tills helt nyligen,» sade Akka, »men nu vet vi inte mer var han finns.»

Pojken for upp och blev förfärligt rädd. Han frågade om någon räv eller örn hade visat sig, eller om någon människa hade varit synlig i närheten. Men ingen hade kunnat märka något farligt. Gåskarlen hade nog bara gått vilse i dimman.

Men det var lika stor olycka för pojken, på vad sätt den vite än hade kommit bort, och han gav sig genast åstad för att söka efter honom. Dimman skyddade honom, så att han kunde springa osedd vart som helst, men den hindrade honom också från att se. Han sprang söderut efter kusten ända ner till fyren och mistkanonen på öns yttersta udde. Överallt var det samma fågelvimmel, men ingen gåskarl. Han vågade sig fram till Ottenby gård, och han sökte igenom varenda en av de gamla ihåliga ekarna i Ottenby lund, men han fann inte något spår av gåskarlen.

Han sökte, ända tills det började mörkna. Då måste han bege sig tillbaka till östra stranden. Han gick med tunga steg och var fasligt dystert till sinnes. Han visste inte vad det skulle bli av honom, om han inte fick reda på gåskarlen. Det fanns ingen, han mindre kunde undvara.

Men när han vandrade över schäferiängen, vad var det väl för ett stort vitt, som kom emot honom i dimman, om inte gåskarlen? Han var alldeles oskadd och mycket glad över att han äntligen hade kunnat leta sig tillbaka till de andra. Dimman hade gjort honom så yr i huvudet, sade han, att han hade gått runt på den stora ängen hela dagen. Pojken slog i glädjen armarna om hans hals och bad honom, att han skulle ta sig till vara och inte gå ifrån de andra. Och det lovade han säkert, att han aldrig mer skulle göra. Nej, aldrig mer.

Men nästa morgon, när pojken gick nere på strandbrädden och sökte musslor, kommo gässen springande och frågade om han hade sett till gåskarlen.

Nej, det hade han visst inte. Ja, då var gåskarlen borta igen. Han hade gått vilse i dimman på samma sätt som förra dagen.

Pojken sprang åstad i stor förfäran och började söka. Han fann ett ställe, där Ottenby mur var så nedrasad, att han kunde klättra över den. Sedan gick han omkring både nere på strandbrädden, som så småningom vidgade ut sig och blev så stor, att där fanns plats för åkrar och ängar och bondgårdar, och uppe på det platta höglandet, som intog mitten av ön, där det inte fanns andra byggnader än väderkvarnar, och där växtmattan var så tunn, att det vita kalkberget lyste fram under den.

Gåskarlen kunde han emellertid inte finna, och när det led mot kvällen, och pojken måste vända åter till stranden, kunde han inte tro annat, än att reskamraten var förlorad. Han var så modlös, att han inte visste vad han skulle ta sig till.

Han hade redan klättrat över muren igen, när han hörde en sten rasa ner tätt bredvid. När han vände sig om för att se vad det var, tyckte han sig urskilja något, som rörde sig i en stenhög, som låg alldeles invid muren. Han smög närmare och såg då den vita gåskarlen komma mödosamt vandrande uppför stenhögen med flera långa rottågor i munnen. Gåskarlen såg inte pojken, och denne ropade

inte till honom, utan tyckte, att det var skäl att först ta reda på varför gåskarlen på detta sätt försvann gång på gång.

Han fick också snart veta orsaken. Uppe i stenröset låg en ung grågås, som ropade av glädje, när gåskarlen kom. Pojken smög närmare, så att han hörde vad de sade, och fick då veta, att grågåsen var skadad i ena vingen, så att hon inte kunde flyga, och att hennes flock hade rest ifrån henne och lämnat henne ensam. Hon hade varit nära att dö av hunger, när den vita gåskarlen förra dagen hade fått höra hennes rop och sökt upp henne. Alltsedan hade han hållit på att bära mat till henne. Båda två hade de hoppats, att hon skulle bli frisk, innan han lämnade ön, men hon kunde ännu varken flyga eller gå. Hon var mycket bedrövad över detta, men han tröstade henne med att han inte skulle resa på länge. Till sist bjöd han henne godnatt och lovade, att han skulle komma tillbaka nästa dag.

Pojken lät gåskarlen gå, och så snart som han var borta, smög han sig i sin tur upp i stenröset. Han var ond för att han hade blivit narrad, och nu ville han säga den där grågåsen, att gåskarlen var hans egendom. Han skulle föra pojken upp till Lappland, och det kunde inte bli tal om att han finge stanna här för hennes skull. Men när han nu såg unggåsen på nära håll, förstod han både varför gåskarlen hade gått och burit mat till henne i två dar, och varför han inte hade velat tala om, att han hjälpte henne. Hon hade det vackraste lilla huvud, fjäderskruden var som mjukt siden, och ögonen voro milda och bedjande.

När hon fick se pojken, ville hon springa undan. Men den vänstra vingen var ur led och släpade mot marken, så att den hindrade alla hennes rörelser.

»Du ska inte vara rädd för mig,» sade pojken och såg inte alls så ond ut, som han hade ämnat visa sig. »Jag är Tummetott, som är Mårten gåskarls reskamrat,» fortfor han. Och så blev han stående och visste inte vad han ville säga.

Det kan ibland finnas något hos djur, som gör, att man undrar vad de äro för slags varelser. Man känner sig nästan rädd för att de skola vara förvandlade människor. Det var något sådant med grågåsen. Så snart som Tummetott sade vem han var, sänkte hon halsen och huvudet mycket behagfullt inför honom och sade med en röst, som var så vacker, att pojken inte kunde tro, att det var en gås, som talade: »Jag är mycket glad, att du har kommit hit för att bistå mig. Den vita gåskarlen har sagt mig, att ingen är så klok och så god som du.»

Hon sade detta med en sådan värdighet, att pojken blev riktigt blyg. »Det här kan väl inte vara någon fågel,» tänkte han. »Det är säkert en förtrollad prinsessa.»

Han fick stor lust att hjälpa henne och stack in sina små händer under fjädrarna och kände utmed vingbenet. Benet var inte brutet, men det var något i olag med leden. Han fick ner fingret i en tom ledhåla. »Akta dig nu!» sade han, tog ett fast tag om benpipan och passade in den, där den skulle vara. Han gjorde det riktigt raskt och bra för att vara första gången, som han försökte sig på dylikt, men det måtte ha gjort mycket ont, för den stackars unggåsen utstötte ett enda gällt skrik, och sedan sjönk hon ner bland stenarna utan att ge ifrån sig ett livstecken.

Pojken blev förfärligt skrämmd. Han hade velat hjälpa henne, men nu var hon ju död. Han tog ett långt hopp ner från stenröset och sprang sin väg. Han tyckte, att det var, som om han hade dödat en människa.

Nästa morgon var det klart och dimfritt, och Akka sade, att nu skulle de fortsätta resan. Alla de andra voro villiga att fara, men den vita gåskarlen gjorde invändningar. Pojken förstod nog, att han inte ville fara ifrån grågåsen. Men Akka hörde inte på honom, utan begav sig åstad.

Pojken sprang upp på gåskarlens rygg, och den vite följde flocken, fastän långsamt och ovilligt.

Pojken var riktigt glad, att de fingo fara ifrån ön. Han hade samvetskval för grågåsens skull och hade inte velat säga gåskarlens hur det hade gått, när han hade velat bota henne. Det vore nog bäst, om Mårten gåskarl aldrig finge veta detta, tänkte han. På samma gång undrade han på att den vite hade hjärta att fara ifrån grågåsen.

Men plötsligen vände gåskarlens. Tanken på unggåsen hade blivit honom övermäktig. Det finge gå hur det ville med Lapplandsresan. Han kunde inte följa med de andra, när han visste, att hon låg ensam och sjuk och skulle svälta ihjäl.

Med några vingslag var han framme vid stenröset. Men då låg det ingen grå unggås mellan stenarna. »Dunfin! Dunfin! Var är du?» frågade gåskarlens.

»Räven har nog varit framme och tagit henne,» tänkte pojken. Men i detsamma hörde han en vacker röst svara gåskarlens: »Jag är här, gåskarl, jag är här! Jag har bara tagit mig ett morgonbad.» Och upp ur vattnet kom den lilla grågåsen frisk och välbehållen och berättade, att Tummetott hade dragit hennes vinge i led, och att hon var alldeles bra och redo att följa med på färden.

Vattendropparna lågo som pärlstänk på hennes sidenskiftande fjädrar, och Tummetott tänkte återigen, att hon var en riktig liten prinsessa.

XII.

DEN STORA FJÄRILEN.

Onsdag 6 april.

Gässen foro fram längsefter den långa ön, som låg tydligt synbar under dem. Pojken kände sig glad och lätt om hjärtat under färden. Han var lika så nöjd och belåten, som han hade varit dyster och nedstämd dagen förut, när han hade strövat omkring nere på ön och sökt efter gåskarlens.

Han såg nu, att det inre av ön bestod av en kal högslätt med en bred krans av gott och fruktbart land längsmed kusterna, och han började förstå meningen med något, som han hade hört förra kvällen.

Han hade just suttit och vilat vid en av de många väderkvarnarna, som voro resta på högslätten, när ett par fårherdar hade kommit gående med hundarna vid sidan och en stor fårhjord i följe. Pojken hade inte blivit rädd, för han hade suttit väl gömd under kvarntrappan. Men det hade fallit sig så, att herdarna hade kommit och satt sig på samma trappa, och då hade det inte varit annat för pojken att göra än att hålla sig stilla.

Den ena herden var ung och såg ut, som folk gör mest, den andre var en gammal besynnerlig en. Kroppen var stor och knotig, men huvudet var litet, och ansiktet hade veka och milda drag. Det föreföll, som om kropp och huvud alls inte ville passa ihop.

En stund satt han tyst och stirrade in i dimman med en obeskrivligt trött blick. Så började han tala med kamraten. Denne tog då upp bröd och ost ur sin påse för att äta sin aftonvard. Han svarade nästan ingenting, men han hörde på mycket tåligt, alldeles som om han hade tänkt: »Jag ska väl göra dig den glädjen att låta dig prata en stund.»

»Nu ska jag tala om något för dig, Erik,» sade den gamla herden. »Jag har tänkt ut, att förr i världen,

då både människor och djur var mycket större, än de nu är, blev väl också fjärilarna alldeles ofantligt stora. Och en gång fanns det en fjäril, som var många mil lång och hade vingar, som var breda som sjöar. De där vingarna var blåa och silverblänkande och så granna, att när fjärilen var ute och flög, stod alla andra djur och stirrade efter den.

Det var förstas det felet med den, att den var för stor. Vingarna hade svårt att bära den. Men det hade nog gått bra, om den hade varit klok nog att hålla sig kvar över landbacken. Men det var den inte, utan den gav sig åstad ut över Östersjön. Och den var inte långt hunnen, förrän stormen kom emot den och började slita i vingarna. Ja, det är lätt att begripa, du Erik, hur det skulle gå, när en Östersjöstorm fick handskas med sköra fjärilvingar. Det dröjde inte, förrän de var borttryckta och bortvirvlade, och då föll förstas fjärilstackaren ner i havet. Den vräktes fram och tillbaka i vågorna till en början, och sedan strandade den på några klippgrund utanför Småland. Och där blev den liggande, så stor och lång, som den var.

Nu tänker jag mig, Erik, att om fjärilen hade blivit liggande på land, så hade den snart multnat och fallit sönder. Men eftersom den föll i havet, blev den genompyrd med kalk och så hård som sten. Du vet nog, att vi har funnit stenar på stranden, som inte har varit annat än förhårdnade maskar. Och nu tror jag, att det gick med den stora fjärilkroppen på samma sätt. Jag tror, att den blev till en lång, smal klippa, där den låg ute i Östersjön. Tror inte du det också?»

Han höll upp för att få svar, och den andre nickade åt honom. »Håll nu på, så att jag får höra vart du vill komma!» sade han.

»Och märk nu, Erik, att det här Öland, som du och jag lever på, det är ingenting annat än den gamla fjärilkroppen. Bara man tänker efter, så märker man, att ön är en fjäril. Mot norr syns den smala framkroppen och det runda huvudet, och mot söder ser man bakkroppen, som först breder ut sig och sedan smalnar av till en vass spets.»

Här höll han inne än en gång och såg på kamraten, liksom ängslig för hur denne skulle ta detta påstående. Men den unge fortsatte att äta i största lugn och nickade åt honom att fortsätta.

»Så snart som fjärilen hade blivit förbytt till en kalkstensklippa, kom mångahanda frön av örter och träd farande med vinden och ville slå rot på den. Men de hade allt svårt att få fäste på det kala och glatta berget. Det dröjde länge, innan någonting annat än starr kunde växa där. Sedan kom fårsvingeln och solvändan och törnriset. Men än i dag finns det inte så mycken växtlighet på Alvaret, att berget blir riktigt skylt, utan det lyser fram både här och där. Och ingen kan tänka på att plöja och så häroppe, där jordskorpan är så tunn.

Men om du nu går in på det, att Alvaret och landborgarna, som står runt omkring det, är bildade av fjärilkroppen, så kan du väl ha rätt att fråga var det landet, som ligger nedanför landborgarna, har kommit ifrån.» - »Ja, det är just det,» sade han, som åt. »Det skulle jag nog vilja veta.»

»Jo, du får komma ihåg, att Öland har legat i havet i bra många år, och under tiden har allt sådant, som vräker omkring med vågorna, tång och sand och snäckor, samlat sig runt om det och blivit liggande. Och så har sten och grus rasat ner från både östra och västra landborgen. På det sättet har ön fått breda stränder, där det kan växa säd och blommor och träd.

Häroppe på hårda fjärilryggen går endast får och kor och småhästar, här bor bara vipor och brockfågel, och inga andra byggnader finns här än väderkvarnar och några fattiga stenskjul, där vi herdar kryper in. Men nere på stranden ligger stora bondbyar och kyrkor och prästgårdar och fiskelägen och en hel stad.»

Han såg frågande på den andre. Denne hade slutat att äta och höll på att knyta ihop matsäckspåsen.

»Jag undrar vart du vill komma med allt det här,» sade han.

»Jo, det är bara detta, som jag ville veta,» sade herden, medan han sänkte rösten, så att han nästan viskade fram orden, och såg inåt dimman med sina små ögon, som syntes vara uttröttade av att speja efter allt det, som inte finns, »bara detta ville jag veta: om bönderna, som bor i de kringbyggda gårdarna nere under landborgarna, eller fiskarna, som tar opp strömningen ur havet, eller köpmännen i Borgholm eller badgästerna, som far hit var sommar, eller de resande, som vandrar omkring i Borgholms slottsruin, eller jägarna, som om hösten kommer hit och jagar rapphöns, eller målarna, som sitter här på Alvaret och målar av fåren och väderkvarnarna, - jag skulle vilja veta om någon av dem förstår, att den här ön har varit en fjäril, som har flugit omkring med stora, blänkande vingar.»

»Åja,» sade den unga herden plötsligt, »nog borde det ha gått opp för någon av dem, som har suttit en kväll på kanten av landborgen och hört näktergalarna slå i lövängen under dem och sett över Kalmar sund, att den här ön inte kan vara tillkommen som alla andra.»

»Jag ville fråga,» fortfor den gamle, »om ingen enda har haft den önskan att ge väderkvarnarna vingar så stora, att de kunde nå opp till himlen, så stora, att de vore i stånd att lyfta hela ön opp ur havet och låta den flyga som en fjäril bland fjärilar.»

»Det kan nog hända, att det är något i det, som du säger,» sade den unge, »för om sommarnätterna, när himlen välver sig hög och öppen över ön, har jag ibland tyckt, att det var, som om den ville höja sig ur havet och flyga sin väg.»

Men när den gamle nu äntligen hade fått den unge till att tala, hörde han inte mycket på honom. »Jag ville allt veta,» sade han med än lägre röst, »om någon kan förklara varför det bor en sådan längtan häruppe på Alvaret. Jag har känt den var dag i mitt liv, och jag tänker, att den tär sig in i bröstet på envar, som måste gå här. Jag ville veta om ingen annan har förstått, att all den trånaden kommer sig därav, att hela ön är en fjäril, som längtar efter sina vingar.»

XIII.

LILLA KARLSÖN.

STORMEN.

Fredag 8 april.

Vildgässen hade tillbragt natten på Ölands norra udde och voro nu på väg mot fastlandet. Det blåste rätt stark sunnanvind över Kalmar sund, så att de hade blivit kastade norrut. De arbetade sig ändå med god fart fram mot land. Men när de nalkades de första skären, hörde de ett väldigt dån, som om en mängd vingstarka fåglar hade kommit flygande, och vattnet under dem blev på en gång alldeles svart. Akka höll in vingarna så hastigt, att hon nästan blev stående stilla i luften. Därpå sänkte hon sig för att slå ner på havsytan. Men innan gässen hade nått vattnet, hann västanstormen fram till dem. Redan jagade den framför sig dammmoln, saltskum och småfåglar, nu ryckte den också med sig vildgässen, kastade dem över ända och vräkte dem ut mot havet.

Det blev en ohygglig storm. Vildgässen försökte vända gång på gång, men de förmådde inte, utan drevos utåt Östersjön. Stormen hade redan kastat dem förbi Öland, och havet låg tomt och ödsligt

framför dem. De hade intet annat att göra än att länsa undan.

När Akka märkte, att de inte voro i stånd att vända, tyckte hon, att det var onödigt att låta stormen driva dem över hela Östersjön. Hon sänkte sig därför ner på vattnet. Sjögången var redan häftig och växte i varje ögonblick. Vågorna rullade fram sjögröna med fräsande skum på kammarna. Den ena vräkte upp högre än den andra. Det var, som om de tävlade om vem som skulle kunna resa sig högst och skumma yrast. Men vildgässen voro inte rädda för vågsvallet. Detta tycktes tvärtom bereda dem ett stort nöje. De ansträngde sig inte med att simma, utan läto sig sköljas upp på vågkammarna och ner i vågdalarna och hade lika roligt som barn i en gunga. Deras enda bekymmer var, att flocken skulle bli skingrad. De stackars landfåglarna, som drevo förbi uppe i stormen, ropade avundsjukt: »Det är ingen nöd för er, som kan simma.»

Men vildgässen voro visst inte utom all fara. För det första gjorde gungningen dem ohjälpligt sömniga. Oupphörligen ville de vända huvudet bakåt, sticka näbben in under vingen och sova. Ingenting kan vara farligare än att på detta sätt falla i sömn, och Akka ropade oupphörligen: »Somna inte, vildgäss! Den, som somnar, kommer bort från flocken. Den, som kommer bort från flocken, är förlorad.»

Trots alla försök att stå emot, somnade den ena efter den andra, och själva Akka var mycket nära att slumra in, när hon plötsligen såg något runt, mörkt höja sig över toppen av en våg. »Sälär! Sälär! Sälär!» ropade Akka med hög, gäll röst och höjde sig i luften med smällande vingslag. Det var i yttersta stunden. Innan den sista vildgässen hade hunnit upp ur vattnet, voro sälarna så nära, att de nafsade efter hennes fötter.

Så voro vildgässen åter uppe i stormen, som drev dem framför sig utåt havet. Ingen vila unnade den varken sig eller dem. Och intet land sågo de, bara öde hav.

De slogo ner på vattnet igen, så snart de tordes. Men när de hade gungat på vågorna en stund, blevo de sömniga på nytt. Och när de somnade, kommo sälarna simmande. Om inte den gamla Akka hade varit så vaksam, skulle inte en enda av dem ha sluppit lyckligt undan.

Hela dagen fortfor stormen, och den anställde fruktansvärda härjningar bland de massor av fåglar, som vid denna tid på året voro ute på flyttresor. Somliga blevo drivna ur sin kosa bort till fjärran land, där de dogo av svält, andra blevo så uttröttade, att de sjönko ner i havet och drunknade. Många krossades mot klippväggarna, och många blevo ett rov för salarna.

Hela dagen varade stormen, och Akka började till sist undra om hon och flocken skulle förolyckas. De voro nu dödströtta, och ingenstans såg hon någon plats, där de kunde få vila. Mot kvällen vågade hon inte mer lägga sig ner på havet, därför att detta nu helt plötsligen fylldes av stora isflak, som törnade mot varandra, och hon fruktade för att de skulle bli krossade mellan dessa. Ett par gånger försökte vildgässen ställa sig på isflaken. Men en gång sopade den vilda stormen ner dem i vattnet. En annan gång kommo de obarmhjärtiga sälarna krypande upp på isen.

I solnedgången voro gässen än en gång uppe i luften. De flögo framåt, ängsliga för natten. Mörkret tycktes komma alltför hastigt över dem denna kväll, som var så full av faror.

Det var förfärligt, att de ännu inte sågo land. Hur skulle det gå med dem, om de nödgades stanna ute på havet hela natten? De skulle antingen bli krossade mellan isflaken eller ihjälbitna av salarna eller skingrade av stormen.

Himlen stod molnhöljd, månen höll sig dold, och mörkret kom hastigt. På samma gång fylldes hela naturen av en hemsighet, som kom de modigaste hjärtan att förfäras. Nödstillda flyttfåglars rop hade ljudit över havet hela dagen, utan att någon hade givit akt på dem, men nu, när man inte mer såg

vem det var, som upphävde dem, föreföllo de dystra och skrämmande. Nere på havet stötte drivis-flaken mot varandra med ett starkt dånande. Salarna stämde upp sina vilda jaktsånger. Det var, som om himmel och jord hölle på att störta samman.

FÅREN.

Pojken hade en stund suttit och sett ner i havet. Plötsligen tyckte han, att det började brusa starkare än förut. Han såg upp. Rätt framför honom på bara ett par meters avstånd reste sig en skrovlig och naken bergvägg. Nere vid dess fot slogos vågorna till högt uppsprutande skum. Vildgässen flögo rakt mot klippan, och pojken kunde inte förstå annat, än att de måste krossas mot den.

Knappt hann han undra över att inte Akka i tid hade sett denna fara, så voro de framme vid berget. Då märkte han också, att framför dem öppnade sig den halvrunda mynningen till en grotta. In i denna styrde gässen, och i nästa ögonblick voro de i säkerhet.

Det första, som de resande tänkte på, innan de gåvo sig ro att fröjda sig över sin räddning, var att se efter om alla kamraterna också voro bärgade. Där funnos då Akka, Yksi, Kolme, Neljä, Viisi, Kuusi, alla sex gässlingarna, gåskarlen, Dunfin och Tummetott, men Kaksi från Nuolja, den första vänstergåsen, var försvunnen, och ingen visste något om hennes öde.

När vildgässen märkte, att ingen annan än Kaksi hade blivit skild från flocken, togo de saken lätt. Kaksi var gammal och klok. Hon kände alla deras vägar och vanor, och hon skulle nog förstå att leta sig tillbaka till dem.

Så började vildgässen se sig om inne i bergshålan. Det kom ännu så mycken dager in genom öppningen, att de kunde se, att grottan var både djup och vid. De glädde sig åt att ha funnit ett så praktigt natthärbärge, när en av dem fick syn på några glänsande, gröna punkter, som lyste fram ur en mörk vrå. »Detta är ögon!» ropade då Akka. »Det finns stora djur härinne.» De störtade mot utgången, men Tummetott, som såg bättre i mörkret än vildgässen, ropade till dem: »Det är ingenting att fly för! Det är bara några får, som ligger utmed grottväggen.»

När vildgässen hade vant sig vid den skumma dagern i grottan, sågo de fåren mycket väl. De vuxna kunde vara ungefär lika många som de själva, men dessutom fanns det några små lamm. En stor gumse med långa, vridna horn tycktes vara den förnämsta av flocken. Vildgässen gingo emot honom under mycket nigande. »Väl mött i vildmarken!» hälsade de, men storgumsen låg stilla och sade inte ett välkomstord.

Vildgässen trodde då, att fåren voro missnöjda över att de hade tagit in i deras grotta. »Det är kanske inte till lags, att vi har kommit in här i huset?» sade Akka. »Men vi kan inte hjälpa det, för vi är vinddrivna. Vi har farit omkring i stormen hela dagen, och det vore allt gott att få stanna här i natt.» Efter detta dröjde det en god stund, innan något av fåren svarade med ord, men däremot hördes det tydligt, att ett par av dem drogo långa suckar. Akka visste nog, att får alltid äro blyga och besynnerliga, men de här tycktes inte alls ha något begrepp om hur de skulle skicka sig. Äntligen sade en gammal tacka, som hade ett långlagt och sorgset ansikte och en klagande röst: »Inte är det någon av oss, som nekar er att stanna, men detta är ett sorgens hus, och vi kan inte ta emot gäster som förr i världen.» - »Inte behöver ni vara ängsliga för sådant,» sade Akka. »Om ni visste vad vi har utstått i dag, skulle ni nog begripa, att vi är nöjda, bara vi får en trygg fläck att sova på.»

När Akka sade detta, reste sig den gamla tackan. »Jag tror nog, att det vore bättre för er att flyga omkring i starkaste storm än att stanna här. Men nu ska ni ändå inte fara härifrån, förrän vi har fått bjuda er på en så god välfägnad, som huset förmår.»

Hon visade dem fram till en grop i marken, som var full av vatten. Därbredvid låg en hög med agnar och boss, och den bad hon dem hålla till godo med. »Vi har haft sträng snövinter i år här på ön,» sade hon. »Bönderna, som äger oss, kom ut till oss med hö och havrehalm, för att vi inte skulle svälta ihjäl. Och det här skräpet är allt, som är kvar av välfägnaden.»

Gässen störtade sig genast över maten. De tyckte, att de hade råkat väl ut och voro i sitt bästa lynne. De märkte nog, att fåren voro ängsliga, men de visste hur lättskrämda får brukar vara och trodde inte, att det var någon verklig fara å färde. Så snart som de hade ätit, ämnade de som vanligt ställa sig att sova. Men då reste sig den stora gumsen och gick fram till dem. Gässen tänkte, att de aldrig hade sett ett får med så långa och grova horn. Också i annat var han märklig. Han hade stor, kullrig panna, kloka ögon och god hållning, som om han vore ett stolt och modigt djur.

»Jag kan inte stå till svars med att låta er somna, utan att tala om, att här är osäkert,» sade han. »Vi kan inte ta emot nattgäster nu för tiden.» Äntligen började Akka förstå, att detta var allvar. »Vi ska fara vår väg, eftersom ni nödvändigt önskar det,» sade hon. »Men vill ni inte först tala om vad det är, som plågar er? Vi har inte reda på någonting. Vi vet inte en gång vart vi är komna.» - »Detta är Lilla Karlsön,» sade gumsen. »Den ligger utanför Gottland, och det är inga andra än får och havsfåglar, som bor här.» - »Kanske ni är vildfår?» sade Akka. - »Det är inte långt ifrån,» svarade gumsen. »Vi har just ingenting att göra med människor. Det är en gammal överenskommelse mellan oss och bönderna i en gård inne på Gottland, att de ska förse oss med foder, ifall det blir snövinter, och till gengäld får de föra bort dem av oss, som blir övertaliga. Ön är liten, så att den kan inte föda alltför många av oss. Men eljest sköter vi oss själva hela året om, och vi bor inte i hus med dörrar och lås, utan vi håller till i sådana här grottor.»

»Stannar ni här ute om vintern med?» frågade Akka förvånad. - »Ja, det gör vi,» svarade gumsen. »Vi har gott bete häroppe på berget hela året om.» - »Jag tycker, att det låter, som om ni skulle ha det bättre än andra får,» sade Akka. »Men vad är det nu för en olycka, som har kommit över er?» - »Det var stark köld i vintras. Havet frös, och då gick tre stycken rävar hitöver på isen, och de har stannat kvar här alltsedan. Eljest finns det inte ett livsfarligt djur här på ön.» - »Jaså, vågar rävarna sig på en sådan som ni?» - »Ånej, inte om dagen, då kan jag nog försvara mig och de mina,» sade gumsen och skakade på hornen. »Men de smyger sig över oss om natten, när vi sover inne i grottorna. Vi försöker att hålla oss vakna, men någon gång måste man ju sova, och då kommer de över oss. De har redan dödat vartenda får i de andra grottorna, och där fanns flockar, som var lika stora som min.»

»Det är inte roligt att tala om, att vi är så hjälplösa,» sade nu den gamla tackan. »Vi kan inte reda oss bättre, än om vi vore tamfår.» - »Tror ni, att de kommer hit i natt?» sade Akka. - »Det är inte annat att vänta,» svarade den gamla. »De var här i går natt och stal ett lamm ifrån oss. De lär nog komma igen, så länge någon av oss finns i livet. Så har de gjort på de andra ställena.» - »Men om de får hålla på så här, så blir ni ju rent utödda,» sade Akka. - »Ja, det ska inte dröja länge, förrän det är slut med alla fåren på Lilla Karlsön,» sade tackan.

Akka stod där rätt tvehågsen. Inte var det roligt att ge sig ut i stormen igen, och inte var det gott att stanna i ett hus, där det väntades sådana gäster. När hon hade funderat en stund, vände hon sig till Tummetott. »Jag undrar om du vill hjälpa oss, som du har gjort många gånger förut,» sade hon. Jo, svarade pojken, det ville han nog. - »Det är allt synd om dig att inte få sova,» sade vildgäsen, »men jag undrar om du orkar vaka, tills rävarna kommer, och väcka oss då, så att vi får flyga undan.» Pojken blev så måttligt glad åt detta, men allting var bättre än att ge sig ut i stormen igen, så att han lovade, att han skulle hålla sig vaken.

Han gick fram till grottöppningen, kröp ner bakom en sten, för att han skulle få lä för stormen, och satte sig att vaka.

När pojken hade suttit där en stund, tycktes stormen avtaga. Himlen blev klar, och månskenet började leka på vågorna. Pojken gick till grottöppningen för att se ut. Grottan befann sig rätt högt uppåt berget. En smal och brant stig ledde ditupp. På den var det väl, han hade att vänta rävarna.

Inga rävar såg han ännu till, men däremot något, som han i första ögonblicket blev mycket mera rädd för. På strandremsan nedanför berget stodo några stora jättar eller andra stentroll, eller kanske att det rent av var människor. Först trodde han, att han drömde, men nu var han alldeles säker på att han inte hade fallit i sömn. Han såg de stora karlarna så tydligt, att det inte kunde vara någon synvilla. Somliga stodo ute på strandbrädden och andra alldeles inpå berget, som om de ämnade klättra uppför det. Somliga hade stora, tjocka huvuden, och andra hade inget alls. Somliga voro enarmade, och somliga hade pucklar både fram och bak. Han hade aldrig sett något så märkvärdigt.

Pojken stod och skrämde upp sig för de där trollen, så att han nästan glömde att spana efter rävarna. Men nu hörde han en klo skrapa mot en sten. Han såg tre rävar komma uppför branten, och så snart som han visste, att han hade något verkligt att göra med, blev han lugn igen och inte ett grand rädd. Det föll honom in, att det var bra synd att bara väcka gässen och lämna fåren åt sitt öde. Han tyckte, att han skulle vilja ställa till på annat sätt.

Han sprang hastigt inåt grottan, skakade storgumsen i hornen, så att han vaknade, och svängde sig på samma gång upp på hans rygg. »Res på er, far, så ska vi försöka att skrämra rävarna en smula!» sade pojken.

Han hade försökt att vara så tyst som möjligt, men rävarna måste allt ha hört något buller. När de kommo upp till grottans mynning, stannade de och överlade. »Det var bestämt någon av dem därinne, som rörde på sig,» sade en. »Jag undrar om de är vakna.» - »Å, gå på du bara!» sade en annan. »De kan i alla fall inte göra oss något.»

När de kommo längre in i grottan, stannade de och vädrade. »Vem ska vi ta i kväll?» viskade den, som gick först. - »I kväll ska vi ta storgumsen,» sade den siste. »Sedan får vi ett lätt arbete med de andra.»

Pojken satt på den gamla gumsens rygg och såg hur de smögo sig fram. »Stöt nu till rakt fram!» viskade pojken. Storgumsen stötte till, och den första räven kastades huvudstupa tillbaka mot öppningen. »Stöt nu till åt vänster!» sade pojken och vände gumsens stora huvud åt rätt håll. Gumsen måttade ett förfärligt slag, som träffade den andra räven i sidan. Han rullade runt flera gånger, innan han kom på benen igen och kunde fly. Pojken hade allt gärna önskat, att också den tredje skulle ha fått en stöt, men han hade redan givit sig av.

»Nu tänker jag, att de har fått nog för i natt,» sade pojken. - »Jag tror så med,» sade storgumsen. »Lägg dig nu på min rygg och kryp ner i ullen! Du kan förtjäna att få det gott och varmt efter all blåst, som du har varit ute i.»

HELVETESHÅLET.

Lördag 9 april.

Nästa dag gick storgumsen omkring med pojken på ryggen och visade honom ön. Den bestod av en enda väldig klippa. Den var som ett stort hus med lodräta väggar och platt tak. Gumsen gick först upp på bergtaket och visade pojken de goda betesmarkerna där, och denne fick lov att erkänna, att ön tycktes vara särskilt skapad för får. Det växte inte mycket annat uppe på berget än fårsvingel och sådana små torra, krydd-doftande växter, som får tycka om.

Men det fanns minsann annat än fårbete att se på för den, som väl var kommen uppför branten. Där syntes för det första hela havet, som nu låg blått och solbelyst och rullade fram i blanka dyningar. Bara vid en och annan udde sprutade det upp i skum. Rakt österut låg Gottland med jämn och långsträckt kust och i sydväst Stora Karlsön, som var byggd på samma sätt som Lillön. När gumsen gick ända fram till kanten av bergtaket, så att pojken kunde se neråt bergväggarna, märkte han, att de voro alldeles fulla av fågelbon, och i det blåa havet nedanför honom lågo svärtor och ejdrar och kryckjor och grisslor och tordmular så vackert och fredligt och sysslade med strömmingfiske.

»Det här är riktigt ett förlovat land,» sade pojken. »Ni bor bra vackert, ni får.» - »Ja, nog är här vackert,» sade storgumsen. Det var, som om han hade velat tillägga något, men han sade ingenting, utan bara suckade. »Men om du går här ensam, får du ta dig väl i akt för alla sprickor, som löper fram över berget,» fortsatte han om en stund. Och detta var en god varning, för det fanns djupa och breda sprickor på flera ställen. Den största av dem hette Helveteshålet. Den sprickan var många famnar djup och närapå en famn bred. »Om någon fölle ner här, vore det allt slut med honom,» sade storgumsen. Pojken tyckte, att det lät, som om han hade haft en särskild mening med vad han sade.

Sedan förde han pojken ner på strandbrädden. Han fick nu på nära håll se de där jättarna, som hade skrämt honom förra natten. Det var ingenting annat än stora klipp-pelare. Storgumsen kallade dem för »raukar». Pojken kunde inte se sig mätt på dem. Han tyckte, att om det någonsin hade funnits troll, som hade blivit förbytta till sten, så borde de se ut på det sättet.

Fastän det var vackert nere på strandremsan, tyckte pojken ändå bättre om sig uppe på bergshöjden. Det var hemskt härnere, därför att de överallt råkade på döda får. Här var det, som rävarna hade hållit sina måltider. Han såg helt och hållet avättna skelett, men också kroppar, som bara voro halvättna, och andra, som de knappt hade smakat på, utan låtit ligga orörda. Det var rent hjärtskärande att se, att vilddjuren hade kastat sig över fåren bara för ro skull, bara för att få jaga och riva ihjäl.

Storgumsen stannade inte framför de döda, utan gick lugnt förbi dem. Men pojken kunde i alla fall inte undgå att se all ohyggligheten.

Nu gick storgumsen åter upp på bergshöjden, men när han kom dit, stannade han och sade: »Om någon, som vore duktig och klok, finge se allt elände, som råder här, så skulle han väl inte vila, förrän de här rävarna hade fått sitt straff.» - »Rävarna måste väl leva de också,» sade pojken. - »Ja,» sade storgumsen, »de, som inte river ihjäl flera djur, än de behöver för sitt uppehälle, de må väl leva. Men de här är illgärningsmän.» - »Bönderna, som äger ön, borde väl kunna komma hit och hjälpa er,» menade pojken. - »De har rott hitöver flera gånger,» svarade gumsen, »men rävarna gömde sig undan i grottor och sprickor, så att de inte kom åt att skjuta dem.» - »Ni kan väl aldrig mena, far, att en liten stackare som jag ska kunna rå på dem, som inte ni och inte bönderna har kunnat få bukt med.» - »Den, som är liten och klipsk, kan allt ställa många ting till rätta,» sade storgumsen.

De talade inte mer om detta, utan pojken gick och satte sig hos vildgässen, som betade uppe på högslätten. Fastän han inte hade velat visa det för gumsen, var han mycket bedrövad för fårens skull, och han hade gärna velat hjälpa dem. »Jag får åtminstone tala vid Akka och Mårten gåskarl om saken,» tänkte han. »Kanske att de kan bistå mig med ett gott råd.»

En stund efteråt tog den vita gåskarlen pojken på ryggen och gick över bergslätten bortåt Helveteshålet till.

Han vandrade sorgglöst på det öppna bergtaket och tycktes inte tänka på hur vit och stor han var. Han sökte inte skydd bakom tuvor eller andra upphöjningar, utan gick rätt framåt. Det var besynnerligt, att han inte var mer försiktig, för han tycktes ha farit illa under gårdagsstormen. Han

haltade på högra benet, och den vänstra vingen hängde och släpade, som om den skulle vara bruten.

Han uppförde sig så, som skulle ingen fara finnas, nappade ett grässtrå här och ett annat där och såg sig inte om åt något håll. Pojken låg utsträckt på gåsryggen och tittade upp mot den blåa himlen. Han var nu så van att rida, att han kunde både stå och ligga på gåsryggen.

När gåskarlen och pojken voro så sorglösa, märkte de förstås inte, att de tre rävarna voro uppkomna på bergslätten. Och rävarna, som visste, att det är nästan omöjligt att komma en gås inpå livet på öppen mark, tänkte i början inte alls jaga efter gåskarlen. Men som de inte hade något annat att göra, gingo de ändå till sist ner i en av de långa springorna och försökte att smyga fram mot honom. De gingo så försiktigt till väga, att gåskarlen inte kunde se en skymt av dem.

De voro inte långt borta, när gåskarlen gjorde ett försök att höja sig i luften. Han slog ut med vingarna, men det lyckades honom inte att lyfta. När rävarna härav tyckte sig förstå, att han inte kunde flyga, skyndade de framåt med större iver än förut. De höllo sig inte längre dolda i klyftan, utan gingo upp på högslätten. De skyddade sig, så gott de kunde, bakom tuvor och hällar och kommo gåskarlen allt närmare, utan att han tycktes märka, att han var jagad. Till sist voro rävarna så nära, att de kunde ta sats till det sista språnget. Alla tre kastade sig på en gång med ett långt hopp mot gåskarlen.

I sista stund måste denne ändå ha märkt något, för han sprang undan, så att rävarna förfelade honom. Detta betydde i alla fall inte så mycket, för gåskarlen hade bara ett par famnars försprång, och därtill haltade han. Stackaren löpte i alla fall åstad, så fort han förmådde.

Pojken satt baklänges på gåsryggen och ropade och skrek åt rävarna: »Ni har ätit er för feta på fårkött, rävar. Ni kan inte hinna opp en gås en gång.» Han retades med dem, så att de blevo galna av ilska och bara tänkte på att rusa framåt.

Den vite sprang rätt emot den stora klyftan. När han kom fram till den, gjorde han ett slag med vingarna, så att han kom över. Rävarna voro just då alldeles inpå honom.

Gåskarlen skyndade framåt med samma hast som förut, också sedan han hade kommit över Helveteshålet. Men knappast hade han sprungit ett par meter, förrän pojken klappade honom på halsen och sade: »Nu kan du stanna, gåskarl.»

I detsamma hörde de bakom sig några vilda tjut och ett skrapande med klor och tunga fall. Men av rävarna sågo de ingenting mer.

Nästa morgon fann fyrvaktaren på Stora Karlsön en bit bark instucken under förstudörren, och däri stod inristat med sneda, kantiga bokstäver: »Rävarna på Lillön är nerfallna i Helveteshålet. Tag vara på dem!»

Och detta gjorde fyrvaktaren också.

XIV.

TVÅ STÄDER.

STADEN PÅ HAVSBOTTNEN.

Lördag 9 april.

Det blev en lugn och klar natt. Vildgässen brydde sig inte om att söka skydd i någon av grottorna, utan stodo och sovo uppe på bergshöjden, och pojken hade lagt sig i det korta, torra gräset bredvid gässen.

Det var starkt månsken den där natten, så starkt, att pojken hade svårt för att somna. Han låg och tänkte på hur länge han hade varit hemifrån, och han räknade ut, att det var tre veckor, sedan han hade börjat resan. På samma gång kom han ihåg, att det var påskafton denna kväll.

»I natt är det, som alla trollkärningar kommer hem från Blåkulla,» tänkte han och skrattade för sig själv. För han var litet rädd både för näcken och tomten, men trollkärningar trodde han inte det minsta på.

Om det hade funnits trollpackor ute den kvällen, så borde han då ha sett dem. Det var så klart ljust uppåt himlen, att inte den minsta svarta punkt kunde röra sig i luften, utan att han skulle märka den.

Medan han låg där med näsan i vädret och tänkte på detta, fick han syn på något vackert. Månskivan stod hel och rund tämligen högt uppe, och framför den kom en stor fågel flygande. Han flög inte förbi månen, utan han kom så, som om han skulle ha flugit ut ur den. Fågeln syntes svart mot den ljusa grunden, och vingarna sträckte sig från den ena kanten av månskivan till den andra. Han flög så jämnt fram i samma riktning, att pojken tyckte, att han var ritad på månskivan. Kroppen var liten, halsen lång och smal, benen hängde ner, långa och tunna. Det kunde inte vara annat än en stork.

Ett par ögonblick därefter slog herr Ermenrich, storken, ner bredvid honom. Han böjde sig över pojken och stötte till honom med näbben för att få honom vaken.

Pojken satte sig genast upp. »Jag sover inte, herr Ermenrich,» sade han. »Hur kommer det sig, att ni är ute mitt i natten, och hur står det till på Glimmingehus? Vill ni tala med mor Akka?»

»Det är för ljust att sova i natt,» svarade herr Ermenrich. »Därför företog jag mig att resa hitöver till Karlsön och söka upp dig, min vän Tummetott. Jag fick veta av en fiskmå, att du fanns här denna natt. Jag har ännu inte flyttat över till Glimmingehus, utan jag bor kvar i Pommern.»

Pojken blev alldeles otroligt glad över att herr Ermenrich hade sökt upp honom. De språkade om allt möjligt som gamla vänner. Till sist frågade storken om inte pojken hade lust att fara ut och rida en stund i den vackra natten.

Jo, det ville pojken mycket gärna, om storken bara lagade så, att han komme tillbaka till vildgässen före soluppgången. Det lovade han, och så bar det av med dem.

Herr Ermenrich flög på nytt rätt mot månen. De stego och stego, havet sjönk djupt ner, men flykten gick så sällsamt lätt, att det nästan föreföll, som om de låge stilla i luften.

Pojken tyckte, att det var en orimligt kort tid, som flykten hade varat, då herr Ermenrich sänkte sig för att slå ner.

De landade på en ödslig havsstrand, som var täckt med jämn, fin sand. Längs kusten löpte en lång rad av flygsandskullar med strandråg på topparna. De voro inte mycket höga, men de hindrade pojken från att se något av inlandet.

Herr Ermenrich ställde sig på en sandkulle, drog upp ena benet och böjde halsen bakåt för att sticka in näbben under vingen. »Du kan vandra omkring en stund här på stranden,» sade han till Tummetott, »medan jag vilar mig. Men gå inte längre bort, än att du hittar tillbaka till mig!»

Pojken ämnade för det första klättra upp på en flygsandskulle för att se hur landet såg ut därinnanför. Men när han hade gått ett par steg, stötte han med framkanten av träskon mot något hårt. Han böjde sig ner och såg, att på sanden låg en liten kopparslant, som var så tård av ärg, att den var nästan genomskinlig. Den var så dålig, att han inte en gång brydde sig om att stoppa den på sig, utan bara sparkade undan den.

Men när han åter stod upprätt, blev han helt häpen, för på två stegs avstånd reste sig en hög, mörk mur med en stor, tornförsedd port.

Ögonblicket förut, då pojken böjde sig ner, hade havet brett ut sig glittrande och blankt, och nu var det bortskymt av en lång mur med tinnar och torn. Och alldeles mittför honom, där det förut hade legat bara några tångbankar, öppnade sig den stora murporten.

Pojken förstod nog, att det var spökeri med i spelet. Men detta var inte något att bli rädd för, tyckte han. Det var inte några farliga troll eller annan ondskap, som han alltid fruktade att råka ut för om nätterna. Både muren och porten voro så präktigt uppförda, att han bara fick lust att se vad som kunde finnas bakom dem. »Jag får lov att ta reda på vad detta kan vara,» tänkte han och begav sig in genom porten.

I det djupa portvalvet sutto väktare, klädda i brokiga, puffade kläder, med långskaftade spjutyxor bredvid sig, och spelade tärning. De tänkte bara på spelet och gävo inte akt på pojken, som helt hastigt skyndade förbi dem.

Innanför porten fann han en öppen plats, belagd med stora, jämna stenflisor. Runt omkring stodo höga, präktiga hus, och mellan dem öppnade sig långa, smala gator.

På platsen framför porten vimlade det av människor. Männens buro långa, pälsbrämde kappor över underklädnader av siden, plymprydda baretter sutto på sned på deras huvud, på bröstet hängde präktiga kedjor. De voro allesammans så ståtligt utstyrda, att de kunde ha varit kungar.

Kvinnorna gingo i toppiga mössor, långa kjolar och trånga ärmar. De voro också präktigt klädda, men deras ståt gick inte på långt när upp mot männens.

Det här var ju alldeles som i den gamla sagoboken, som mor tog fram någon enda gång ur kistan och visade honom. Pojken kunde rakt inte tro sina ögon.

Men det, som var märkvärdigare att se än både männen och kvinnorna, det var själva staden. Varje hus var så byggt, att det vände en gavel åt gatan. Och gavlarna voro så utpyntade, att man kunde tro, att de ville tävla med varandra om vem som skulle kunna uppvisa de skönaste prydnaderna.

Den, som helt hastigt får se så mycket nytt, kan inte hinna att bevara alltsammans i minnet. Men pojken kunde ändå efteråt komma ihåg, att han hade sett trappstegsgavlar, som buro bilder av Kristus och hans apostlar på de olika avsatserna, gavlar, där bilder stodo i nisch vid nisch hela väggen uppefter, gavlar, som voro inlagda med mångfärgade glasbitar, och gavlar, som voro randiga och rutiga av vit och svart marmor.

Medan pojken beundrade allt detta, kom en häftig brådska över honom. »Något sådant har aldrig mina ögon förr sett. Något sådant får de aldrig mer se,» sade han till sig själv. Och han började springa inåt staden, gata upp och gata ner.

Gatorna voro trånga och smala, men inte tomma och dystra som i de städer, som han kände till. Det fanns folk överallt. Gamla gummor sutto vid sina dörrar och spunno utan spinnrock, bara med hjälp av en kavle. Köpmännens bodar voro som marknadsstånd öppna åt gatan. Alla hantverkare höllo sig utomhus med sitt arbete. På ett ställe kokades tran, på ett annat garvades hudar, på ett tredje håll fanns en lång repslagarbana.

Om pojken bara hade haft tid på sig, hade han kunnat få lära sig att förfärdiga allt möjligt. Här såg han hur vapensmeder hamrade ut tunna bröstharnesk, hur guldsmeder satte in ädla stenar i ringar och armband, hur svarvare förde sina järn, hur skomakare sulade röda, mjuka skor, hur gulddragaren tvinnade guldtråd, och hur vävarna slog in silke och guld i sina vävar.

Men pojken hade inte tid att stanna. Han bara rusade framåt för att hinna se så mycket som möjligt, innan alltsammans skulle försvinna igen.

Den höga muren löpte runt om hela staden, omstängde den, som en gårdsgård stänger för en åker. Vid slutet av varje gata såg han den, tornprydd och tinnkrönt. Uppe på muren gingo krigsknektar i blänkande harnesk och hjälmar.

När han hade sprungit tvärsigenom hela staden, kom han fram till ännu en port i muren. Därutanför låg havet med hamnen. Pojken såg gammaldags skepp med roddarbänkar mittöver och höga uppbyggnader i för och akter. Somliga lågo och togo in last, andra kastade just ankar. Bärare och köpmän skyndade om varandra. Överallt rådde brådska och liv.

Men inte heller här tyckte han sig ha tid att dröja. Han skyndade in mot staden igen, och nu kom han fram till Stortorget. Där stod domkyrkan med tre höga torn och djupa, bildprydda portvalv. Väggarna voro så utsirade av bildhuggare, att där inte fanns en sten, som inte hade sin prydnad. Och en sådan prakt, som skymtade fram genom den öppna porten, av gyllene kors och guldsmidda altaren och präster i guldskrudar! Mittemot kyrkan låg ett hus, som hade tinnar på taket och ett enda smalt, skyhögt torn. Det var väl rådhuset. Och mellan kyrkan och rådhuset, runt om hela torget, reste sig de sköna gavelhusen i mångfaldigaste utsmyckning.

Pojken hade sprungit sig både varm och trött. Han trodde sig nu ha sett det märkvärdigaste och började därför gå långsammare. Den gatan, som han nu hade slagit in på, var säkert den, där stadsborna köpte sina präktiga kläder. Han såg fullt av folk stå framför de små bodarna, där köpmännen bredde ut över disken blommigt, styvt siden, tjockt guldtyg, skiftande sammet, lätta florsdukar och spindelvävstunna spetsar.

Förut, när pojken sprang så fort, hade ingen gett akt på honom. Människorna hade visst trott, att det bara var en liten grå råtta, som kilade förbi dem. Men nu, när han gick gatan fram helt sakta, fick en av köpmännen syn på honom och började vinka åt honom.

Pojken blev först ängslig och ville skynda undan, men köpmannen bara vinkade och log och bredde ut på disken ett härligt stycke sidendamast liksom för att locka honom.

Pojken skakade på huvudet. »Jag blir aldrig så rik, att jag kan köpa en meter av det där tyget,» tänkte han.

Men nu hade de fått syn på honom i varenda bod hela gatan utefter. Vart han såg, stod en krämare och vinkade åt honom. De lämnade sina rika kunder och tänkte bara på honom. Han såg hur de skyndade in i bodens doldaste vrå för att hämta det bästa, de hade att sälja, och hur deras händer darrade av brådska och iver, medan de lade fram det på disken.

När pojken fortfor att gå framåt, kastade sig en av köpmännen över disken, sprang fatt honom och

lade ner framför honom silvertyg och vävda tapeter, som strålade av färger. Pojken kunde inte annat än skratta åt honom. Krämarens måtte väl begripa, att en fattig stackare som han inte kunde köpa sådana saker. Han stannade och höll ut sina två tomma händer, för att de skulle förstå, att han ingenting ägde, och lämna honom i fred.

Men köpmannen sträckte upp ett finger och nickade och sköt fram mot honom hela högen av härliga varor.

»Kan han mena, att han vill sälja allt detta för ett guldmynt?» undrade pojken.

Köpmannen tog fram ett litet, slitet och dåligt mynt, det ringaste man kunde se, och visade det för honom. Och han var så ivrig att få sälja, att han ökade på sin hög med ett par stora, tunga silverbägare.

Då började pojken gräva i sina fickor. Han visste nog, att han inte ägde en enda slant, men han kunde inte låta bli att känna efter.

Alla de andra köpmännen stodo och försökte att se hur handeln skulle avlöpa, och när de märkte, att pojken började gräva i fickorna, kastade de sig över diskarna, togo händerna fulla av guld- och silversmycken och bjödo ut dem till honom. Och alla visade de honom, att vad de begärde i betalning var bara en enda liten slant.

Men pojken vände ut och in på både väst- och byxfickor, för att de skulle se, att han ingenting ägde. Då fingo de tårarna i ögonen, alla dessa ståtliga köpmän, som voro så mycket rikare än han. Han blev till sist rörd över att de sågo så ängsliga ut, och han eftersinnade om han inte på något sätt kunde hjälpa dem. Och så kom han att tänka på den ärgiga slanten, som han nyss hade sett på stranden.

Han gav sig till att springa framåt gatan, och lyckan var med honom, så att han kom till samma port, som han först hade råkat på. Han rusade genom den och började leta efter den lilla ärggröna kopparslanten, som hade legat på stranden för en stund sedan.

Han fann den också mycket riktigt, men när han hade tagit upp den och ville skynda tillbaka inåt staden med den, såg han endast havet framför sig. Ingen stadsmur, ingen port, inga väktare, inga gator, inga hus syntes nu till, utan endast havet.

Pojken kunde inte hjälpa, att han fick tårarna i ögonen. Han hade trott i början, att det han såg inte var annat än en synvilla, men det hade han hunnit glömma. Han hade bara tänkt på hur vackert allting var. Han kände riktigt djup sorg över att staden var försvunnen.

I samma ögonblick vaknade herr Ermenrich och kom fram till honom. Men han hörde honom inte, utan storcken måste stöta till honom med näbben för att göra sig bemärkt. »Jag tror, att du står här och sover, du som jag,» sade herr Ermenrich.

»Ack, herr Ermenrich!» sade pojken. »Vad var det för en stad, som nyss stod här?»

»Har du sett en stad?» sade storcken. »Du har sovit och drömt, som jag säger.»

»Nej, jag har inte drömt,» sade Tummetott, och han berättade för storcken allt, vad han hade upplevat.

Då sade herr Ermenrich: »Jag för min del, Tummetott, tror, att du har fallit i sömn här på stranden och drömt allt detta. Men jag vill inte dölja för dig, att Bataki, korpen, som är den lärdaste av alla

fåglar, en gång har berättat för mig, att på den här stranden förr i världen har legat en stad, som kallades Vineta. Den var så rik och lycklig, att ingen stad någonsin har varit härligare, men dess invånare hängav sig olyckligtvis åt övermod och praktlystnad. Till straff för detta, säger Bataki, blev staden Vineta översvämmad av en stormflod och nersänkt i havet. Men dess invånare kan inte dö, och inte heller förstöres deras stad. Och en natt vart hundrade år stiger den i all sin prakt upp ur havet och ligger på jordytan jämnt en timme.»

»Ja, så måste det vara,» sade Tummetott, »för detta har jag sett.»

»Men när timmen är förbi, sjunker den ner i havet igen, om inte en köpman i Vineta under tiden har fått sälja något till en levande varelse. Om du, Tummetott, bara hade haft en aldrig så liten slant att betala köpmännen, hade Vineta fått ligga kvar här på stranden, och dess människor hade fått leva och dö som andra människor.»

»Herr Ermenrich,» sade pojken, »nu förstår jag varför ni kom och hämtade mig mitt i natten. Det var därför, att ni trodde, att jag skulle kunna frälsa den gamla staden. Jag är så ledsen, att det inte gick, som ni ville, herr Ermenrich.»

Han satte händerna för ögonen och grät. Det var inte gott att säga vem som såg mest bedrövad ut, pojken eller herr Ermenrich.

DEN LEVANDE STADEN.

Måndag 11 april.

Annandag påsk på eftermiddagen voro vildgässen och Tummetott ute på flykt. De foro fram över Gottland.

Den stora ön låg jämn och slät under dem. Marken var rutig alldeles som i Skåne, och det fanns gott om både kyrkor och gårdar. Men det var den skillnaden, att det låg flera lövängar mellan fälten här, och så voro inte gårdarna kringbyggda. Och några stora herrgårdar med gamla, tornprydda slott och vidsträckta parker fanns det alls inte.

Vildgässen hade tagit vägen över Gottland för Tummetotts skull. Han hade nu i två dagar varit sig alldeles olik och inte sagt ett glatt ord. Det kom sig därav, att han bara tänkte på den där staden, som på ett så besynnerligt sätt hade visat sig för honom. Han hade aldrig sett något så vackert och präktigt, och han kunde inte förlika sig med att han inte hade fått rädda den. Han var inte blödig av sig annars, men han riktigt sörjde över de sköna byggnaderna och de ståtliga människorna.

Både Akka och gåskarlen hade sökt övertyga Tummetott, att han hade varit ute för en dröm eller en synvilla, men pojken ville inte höra på något sådant. Han var så viss om att han verkligen hade sett vad han sett, att ingen kunde rubba honom från denna övertygelse. Han gick omkring så bedrövad, att hans reskamrater blevo oroliga för honom.

Just då pojken var som mest nedslagen, hade den gamla Kaksi kommit tillbaka till flocken. Hon hade blivit kastad mot Gottland och hade måst resa över hela ön, innan hon av några kråkor hade fått höra, att reskamraterna befunno sig på Lilla Karlsön. När Kaksi fick veta vad som felades Tummetott, sade hon helt plötsligt:

»Om Tummetott sörjer över en gammal stad, så kan vi snart trösta honom. Kom bara med, så ska jag föra er till en plats, som jag såg i går! Han ska inte länge behöva att vara bedrövad.»

Därpå hade gässen tagit farväl av fåren, och nu voro de på väg till det ställe, som Kaksi ville visa

Tummetott. Så sorgsen han än var, kunde han inte låta bli att som vanligt titta ner på landet, som han for fram över.

Han tyckte, att det såg ut, som om hela ön från början skulle ha varit en sådan där hög, brant klippa som Karlsön, fast mycket större förstås. Men sedan hade den på något sätt blivit utplattad. Någon hade tagit en stor kavle och kavlat över den, som om den hade varit ett stycke deg. Inte för att den hade blivit alldeles jämn och slät som en brödkaka, det hade den visst inte. Medan de hade farit utmed kusten, hade han på flera håll sett höga, vita kalkväggar med grottor och raukar, men på de flesta ställen voro de utplånade, och stranden sjönk oansenlig ner mot havet.

På Gottland hade de en vacker och fridfull helgdagseftermiddag. Det råde ett ljumt vårväder, träden hade stora knoppar, vårblommor klädde marken i lövängarna, popplarnas långa, tunna hängen svajade, och i de små trädgårdarna, som funnos vid var stuga, stodo krusbärsbuskarna alldeles gröna.

Värmen och vårknoppningen hade lockat ut människor på vägar och gårdar, och varhelst några av dem voro samlade, höllo de på att leka. Det var inte allenast barnen, som lekte, utan också de vuxna. De kastade till måls med stenar, och de slogo bollar upp i luften med så granna lyror, att de nästan nådde till vildgässen. Det såg muntert och trevligt ut att se stort folk leka, och pojken skulle nog ha glatt sig åt det, om han hade kunnat glömma sin harm över att han inte hade kunnat rädda den gamla staden.

Han måste ändå erkänna, att detta var en vacker färd. Det fanns så mycket sång och ljud i luften. Små barn lekte en ringlek och sjöngo till. Och frälsningsarmén var ute. Han såg en hel hop människor, klädda i svart och rött, sitta i en skogsbacke och spela på gitarrer och mässingsinstrument. På en väg kom en stor skara människor. Det var godtemplare, som hade varit på lustfärd. Han kände igen dem på de stora fanorna med guldinskrifterna, som svajade över dem. Och sång på sång sjöngo de, så länge som han kunde höra dem.

Pojken kunde aldrig sedan tänka på Gottland utan att på samma gång tänka på lekar och sånger.

En lång stund hade han suttit och sett ner, men nu råkade han att lyfta ögonen. Det kan ingen beskriva hur häpen han blev. Utan att han hade märkt det, hade gässen lämnat det inre av ön och farit västerut mot kusten. Nu låg det vida, blå havet framför honom. Men det var inte havet, som var märkvärdigt, utan en stad, som reste sig på havsstranden.

Pojken kom österifrån, och solen hade börjat sjunka mot väster. När han närmade sig staden, stodo dess murar och torn och höga gavelhus och kyrkor alldeles svarta mot den ljusa aftonhimlen. Han kunde därför inte se hur det i verkligheten stod till med dem, och under ett par ögonblick trodde han, att detta var en lika präktig stad som den han hade sett under påsknatten.

När han kom riktigt fram till den, såg han, att den var både lik och olik den där staden från havsbotten. Det var samma skillnad, som om man ena dagen finge se en man klädd i purpur och smycken och en annan dag såge honom utblottad och i trasor.

Ja, den här staden hade nog en gång varit likadan som den, han satt och tänkte på. Den här var också omgiven av en stadsmur med torn och portar. Men tornen i denna staden, som hade fått förbliva på land, stodo taklösa, ihåliga och tomma. Portarna voro utan dörrar, väktare och krigsknektar voro försvunna. All den glänsande prakten var borta. Det var bara den nakna, gråa stenstommen, som fanns där.

När pojken kom längre inöver staden, såg han, att den till största delen var bebyggd med små, låga hus, men här och där funnos kvar några höga gavelhus och några kyrkor, som voro från den gamla

tiden. Gavelhusens väggar voro vitmenade och alldeles utan prydnader, men därför att pojken så nyss hade sett den sjunkna staden, tyckte han sig förstå hur de hade varit smyckade: somliga med bildstoder och andra med svart och vit marmor. Och på samma sätt var det med de gamla kyrkorna. De flesta av dem voro taklösa med nakna innandömen. Fönsteröppningarna stodo tomma, golven voro gräsbeväxta, och uppåt väggarna klättrade murgröna. Men nu visste han hur de en gång hade sett ut, att de hade varit täckta av bildverk och målningar, att koret hade ägt smyckat altare och gyllne kors, och att där hade rört sig präster, som hade varit klädda i guldskrudar.

Pojken såg också de smala gatorna, som voro nästan folktomma på helgdagseftermiddagen. Han visste, han, vilken ström av ståtliga människor, som en gång hade myllrat fram på dem. Han visste, att de hade varit som stora verkstäder, fulla av alla slags arbetare.

Men vad Nils Holgersson inte såg, det var, att staden än i dag var både vacker och märkvärdig. Han såg varken de trevliga kojorna vid bakgatorna med svarta väggar, vita knutar och röda pelargonier bakom de blanka fönsterrutorna eller de många, vackra trädgårdarna och alléerna eller skönheten hos de rankklädda ruinerna. Hans ögon voro så fyllda av det förgångnas härlighet, att han inte kunde se något gott hos det nuvarande.

Vildgässen foro ett par gånger fram och tillbaka över staden, för att Tummetott riktigt väl skulle få se allting. Till sist sänkte de sig ner på det gräsbeväxta golvet i en ruinkyrka för att stanna där över natten.

När de redan hade ställt sig att sova, var Tummetott ännu vaken och såg genom de brustna takvalven upp mot den blekröda aftonhimlen. Då han hade suttit där en stund tänkte han, att han inte mer ville gräma sig över att han inte hade kunnat rädda den sjunkna staden.

Nej, det ville han inte, sedan han hade fått se den här. Om den staden, som han hade sett, inte hade fått sjunka ner på havsbotten igen, så hade den kanske om någon tid blivit lika förfallen, som denna var. Kanske skulle den inte ha kunnat motstå tiden och förgängelsen, utan snart ha stått med taklösa kyrkor och prydnadslösa hus och ödsliga, tomma gator såsom denna. Då var det bättre, att den fanns kvar i all sin härlighet nere i det fördolda.

»Det var bäst, att det gick, som det gick,» tänkte han. »Om jag hade makt att rädda staden, tror jag inte, att jag ville göra det.» Sedan sörjde han inte mer över den saken.

Och det är nog många av dem, som äro unga, som tänka på samma sätt. Men när människor bli gamla och ha fått vänja sig att vara nöjda med litet, då äro de mer glada åt det Visby, som finns, än åt ett grant Vineta på havsbotten.

XV.

SAGAN OM SMÅLAND.

Tisdag 12 april.

Vildgässen hade gjort en god resa över havet och slagit ner i Tjusts härad i norra Småland. Det häradet tycktes inte kunna bestämma sig för om det ville vara land eller hav. Överallt gingo havsfjärdarna in och skuro sönder landet i öar och halvöar, i uddar och näs. Havet var så påträngande, att det enda, som förmådde hålla sig uppe, var kullar och bergbackar. Allt lågland var

bortgömt under vattenytan.

Det var kväll, när vildgässen kommo in från havet, och det småkulliga landet låg vackert mellan de blänkande fjärdarna. Här och där på öarna såg pojken kojor och stugor, och ju längre inåt land han kom, desto större och bättre blevo bostäderna. Till sist växte de till stora, vita herrgårdsbyggnader. Utmed stränderna stod vanligen en krans av träd, därinnanför lågo åkerlappar, och uppe på toppen av de små kullarna togo träden vid på nytt. Han kunde inte låta bli att tänka på Blekinge. Detta var återigen ett ställe, där land och hav möttes på ett sådant där vackert och stilla sätt och liksom sökte att visa varandra det bästa och skönaste de hade.

Vildgässen slogo ner på en kal holme långt inne i Gåsfjärden. Vid första ögonkast åt stranden märkte de, att våren hade gjort stora framsteg, medan de hade varit borta på öarna. De stora, präktiga träden voro ännu inte lövklädda, men marken under dem var brokig av vitsippor, vårlök och blåsippor.

När vildgässen sågo blomstermattan, blevo de rädda för att de hade dröjt för länge i södra delen av landet. Akka sade genast, att det inte var tid att söka upp något av rastställena i Småland. Redan nästa morgon måste de dra norrut över Östergötland.

Pojken skulle alltså inte få se något av Småland, och det var inte utan, att detta harmade honom. Han hade inte hört talas så mycket om något annat landskap som om Småland, och han hade önskat att få se det med egna ögon.

Förra sommaren, när han hade haft tjänst som gåsapåg hos en bonde i närheten av Jordberga, hade han nästan var dag råkat ett par fattiga Smålandsbarn, som också vallade gäss. De barnen hade retat honom alldeles förskräckligt med sitt Småland.

Fast nog var det synd att säga, att Åsa gåsapiga hade retat honom. Hon var alldeles för klok för sådant. Men den, som kunde vara retsam med besked, det var hennes bror, lille Mats.

»Har du hört, Nils gåsapåg, hur det gick till, när Småland och Skåne blev skapade?» kunde han fråga, och om då Nils Holgersson sade nej, började han genast berätta den gamla skämtsagan.

»Jo, det var på den tiden, när Vår Herre höll på att skapa världen. Medan han arbetade som bäst, kom Sankte Per gående förbi. Han stannade och såg på, och så frågade han om det var ett svårt göra. 'Åja, det är inte så lätt heller,' sa Vår Herre. Sankte Per stod kvar ännu en stund, och när han märkte hur lätt det gick att lägga ut det ena landet efter det andra, fick han lust att försöka sig, han också. 'Kanske att du behöver vila dig litet,' sa Sankte Per, 'så kunde jag sköta arbetet åt dig under tiden.' Men det ville inte vår Herre. 'Jag vet inte om du är så hemma i konsten, att jag kan anförtro dig att ta vid där jag slutar,' svarade han. Då blev Sankte Per ond och sa, att han trodde sig om att skapa lika bra länder som Vår Herre själv.

Det förhöll sig så, att Vår Herre just då höll på att skapa Småland. Det var inte en gång halvfärdigt, men det såg ut att bli ett obeskrivligt vackert och fruktbart land. Vår Herre hade svårt att säga nej till Sankte Per, och dessutom tänkte han väl, att det, som var så bra påbörjat, borde ingen kunna förstöra. Därför sa han: 'Om du vill som jag, så ska vi pröva vem av oss som bäst förstår sig på den här sortens arbete. Du, som bara är en nybörjare, ska få fortsätta med detta, som jag har begynt, och jag ska skapa ett nytt land.' Detta gick Sankte Per genast in på, och så började de arbeta var och en på sitt håll.

Vår Herre flyttade sig ett stycke söderut, och där tog han sig för att skapa Skåne. Det dröjde inte länge, förrän han var färdig, och strax frågade han om Sankte Per hade slutat och ville komma och se på hans arbete. 'Jag har mitt i ordning för längesedan,' sa Sankte Per, och det hördes på rösten

hur nöjd han var med det, som han hade åstadkommit.

När Sankte Per fick se Skåne, måste han erkänna, att om det landet var inte annat än gott att säga. Det var ett bördigt och lättodlat land med stora slätter, vart han såg, och knappt en tillstymmelse till berg. Det syntes, att Vår Herre riktigt hade tänkt på att göra det sådant, att folk skulle trivas där. 'Ja, det här är ett bra land,' sa Sankte Per, 'men nog tror jag, att mitt är bättre.' - 'Då ska vi gå och se på det,' sa Vår Herre.

Landet hade redan varit färdigt i norr och öster, när Sankte Per hade börjat arbetet, men södra och västra delen och hela inlandet hade han ensam fått skapa. När nu Vår Herre kom upp dit, där Sankte Per hade arbetat, blev han så förskräckt, att han tvärstannade och sa: 'Hur i all världen har du burit dig åt med det här landet, Sankte Per?'

Sankte Per stod också och såg sig omkring helt förvånad. Han hade haft den tanken, att ingenting kunde vara så bra för ett land som mycken värme. Därför hade han dragit ihop en ofantlig massa sten och berg och murat opp ett högländ, och det hade han gjort, för att det skulle komma nära solen och få mycket med av solvärmens. Ovanpå stenhoparna hade han brett ut ett tunt lager av matjord, och så hade han menat, att allting var väl beställt.

Men nu hade det kommit ett par starka regnskuror, medan han var nere i Skåne, och mer hade det inte behövts för att visa vad hans arbete dugde till. När Vår Herre kom för att betrakta landet, var all matjorden bortsköljd, och nakna berggrunden stack fram överallt. Där det var som bäst, låg det lera och tungt grus över hållarna, men det såg så magert ut, att det var lätt att förstå, att där knappast skulle kunna växa annat än gran och en och mossa och ljung. Vad det fanns gott om, det var vatten. Det hade fyllt opp alla klyftor i berggrunden; och sjöar, åar och bäckar, det såg man överallt, för att nu inte tala om mossar och kärr, som utbredde sig över stora sträckor. Och det förargligaste var, att medan somliga trakter hade övernog av vatten, var det så ont om det på andra håll, att stora fält lågo som torra hedar, där sand och jord virvlade opp i skyar vid minsta fläkt.

'Vad kan du ha haft för mening med att skapa ett sådant här land?' sa Vår Herre, och Sankte Per urskuldade sig och sa, att han hade velat bygga opp landet så högt, att det skulle få mycket med av solvärmens. 'Men då får det ju också mycket med av nattkölden,' sa Vår Herre, 'för den kommer från himlen, den med. Jag är allt rädd för att det lilla, som kan växa här, kommer att frysa bort.'

Det hade förstås inte Sankte Per tänkt på.

'Ja, här blir ett magert och frostbundet land,' sa Vår Herre, 'det kan inte hjälpas, det.'»

När lille Mats hade hunnit så långt i berättelsen, föll Åsa gåsapiga honom i talet. »Jag kan inte lida, lille Mats, att du säger, att det är så eländigt i Småland,» sade hon. »Du glömmer rent bort så mycken god jord som finns där. Tänk bara på Möre härad borta vid Kalmar sund! Jag undrar var det finns en rikare sädesbygd. Där ligger åker vid åker alldeles som här i Skåne. Där är så god jord, att jag inte vet vad som inte skulle kunna växa där.»

»Det kan jag inte hjälpa,» sade lille Mats. »Jag berättar bara så, som andra har sagt förut.»

»Och jag har hört många säga, att ett vackrare kustland än Tjust det finns inte. Tänk på de vikarna och de holmarna och de herrgårdarna och de lundarna!» sade Åsa. - »Ja, det är nog sant, det,» medgav lille Mats. - »Och minns du inte,» fortfor Åsa, »att skollärarynnet sa, att en så livlig och vacker trakt som den biten av Småland, som ligger söder om Vättern, finns inte i hela Sverige? Tänk på den vackra sjön och de gula strandbergen och på Grenna och Jönköping med tändsticksfabriken och Munksjö, och tänk på Huskvarna och alla de stora anläggningarna där!» - »Ja, det är nog sant, det,» sade lille Mats än en gång. - »Och tänk på Visingsö, lille Mats, med de ruinerna och den

ekskogen och de sagorna! Tänk på den dalen, där Emån går fram, med alla de byarna och kvarnarna och trämassfabrikerna och sågarna och snickerierna!» – »Ja, det är allt sant, det,» sade lille Mats och såg helt bekymrad ut.

Helt hastigt hade han sett upp. »Nu är vi allt bra dumma,» sade han. »Alltihop det här ligger ju i Vår Herres Småland, i den delen av landet, som var färdig, redan innan Sankte Per kom till arbetet. Det är ju bara riktigt, att det skulle vara vackert och präktigt där. Men i Sankte Pers Småland ser det allt så ut, som det står i sagan. Och det var inte underligt, att Vår Herre blev bedrövad, när han såg det,» fortfor lille Mats, i det han återtog sin berättelse. »Sankte Per miste inte modet i alla fall, utan han försökte trösta Vår Herre. 'Ta inte så illa vid dig för det här!' sa han. 'Vänta bara, tills jag hinner skapa folk, som kan odla opp mossarna och röja opp åkrar ur stenbackarna!'

Då vart det äntligen slut med Vår Herres tålmod, och han sa: 'Nej, du kan få gå ner till Skåne, som jag har gjort till ett gott och lättskött land, och skapa skåningen, men smålänningen vill jag själv skapa.' Och så skapade Vår Herre smålänningen och gjorde honom kvick och förnöjsam och glad och flitig och tilltagsen och duktig, för att han skulle kunna skaffa sig sin bärgning i sitt fattiga land.»

Därmed tystnade lille Mats, och om nu Nils Holgersson också hade tegat, så hade allt gått väl, men han kunde omöjligt låta bli att fråga hur Sankte Per hade gått i land med att skapa skåningen.

»Ja, vad tycker du själv?» sade lille Mats och såg så försmädlig ut, att Nils Holgersson kastade sig över honom för att slå honom. Men Mats var bara en liten fyr, och Åsa gåsapiga, som var ett år äldre, sprang genast fram för att hjälpa honom. Så godlynt hon var, for hon upp som ett lejon, så snart som någon rörde brodern. Och inte ville Nils Holgersson slåss med en tös, utan han vände dem ryggen och gick sin väg och såg sedan inte åt de där Smålandsbarnen på hela dagen.

XVI.

KRÅKORNA.

LERKRUKAN.

I sydvästra hörnet av Småland ligger ett härad, som kallas Sunnerbo. Det är ett ganska slätt och jämnt land, och den, som ser det på vintern, när det är täckt med snö, kan inte föreställa sig annat, än att under snön utbreda sig plöjda trädesmarker, gröna rågåkrar och slagna klöverbullar, såsom det brukar vara i slättbygder. Men när snön äntligen töar bort i Sunnerbo i början av april, visar det sig, att det, som ligger gömt under den, inte är annat än torra sandhedar, nakna klipphällar och stora, sankta mossar. Åkrar finns det nog här och där, men de äro så obetydliga, att man knappt lägger märke till dem, och små gråa eller röda bondstugor finns det också, men de ligga gärna instuckna i något björkhult, nästan som om de vore rädda för att visa sig.

Där Sunnerbo härad stöter mot Hallandsgränsen, finns en sandhed, som är så vidsträckt, att den, som står vid ena kanten, inte kan se över till motsatta sidan. På hela heden växer ingenting annat än ljung, och det skulle inte vara lätt heller att förmå andra växter att trivas där. Allra först finge man då rota ut ljungen, för med den förhåller det sig så, att fastän den bara har en liten förkrympt stam, små förkrympta grenar och torra, förkrympta blad, inbillar den sig, att den är ett träd. Därför bär den sig åt på samma sätt som de riktiga träden, breder ut sig skogvis över vida sträckor, håller troget ihop och kommer alla främmande växter, som vilja tränga in på dess område, att dö ut.

Det enda ställe på heden, där inte ljungen är allrådande, är en låg, stenig ås, som stryker fram mittöver den. Där finns det både enbuskar, rännar och några stora, vackra björkar. På den tiden, när Nils Holgersson for omkring med vildgässen, fanns där också en stuga med en liten bit röjd jord omkring, men folket, som en gång hade bott där, hade av en eller annan anledning flyttat därifrån. Den lilla stugan stod tom, och åkern låg obrukad.

När människorna hade dragit bort från stugan, hade de skjutit till spjället, lagt på fönsterhakarna och låst dörren. Men de hade inte tänkt på att en ruta i fönstret var utslagen och bara tillstoppad med en trasa. Efter ett par somrars regnskurar hade den där trasan murknat och sjunkit ihop, och till sist hade det lyckats en kråka att peta bort den.

Åsen på ljungheden var nämligen inte så ödslig, som man kunde tro, utan den var bebodd av ett stort kråkfolk. Hela året om bodde kråkorna naturligtvis inte där. De flyttade till utlandet på vintern, på höstarna foro de från den ena åkern till den andra i hela Götaland och plockade säd, om somrarna spridde de sig till gårdarna i Sunnerbo härad och levde av ägg, bär och fågelungar, men varje vår, när de skulle bygga bo och lägga ägg, kommo de tillbaka till ljungheden.

Den, som plockade trasan ur fönstret, var en kråkhanne, som hette Garm Vitfjäder, men aldrig kallades annat än Fumle eller Drumle eller rent av Fumle-Drumle, därför att han alltid bar sig dumt och oskickligt åt och inte dugde till annat än att göra narr av. Fumle-Drumle var större och starkare än någon annan av kråkorna, men det hjälpte honom inte det minsta, utan han var och förblev ett åtlöje. Inte heller båtade det honom, att han var av en mycket god ätt. Om allt hade gått rätt till, borde han till och med ha varit anförare för hela flocken, därför att den värdigheten hade sedan urminnes tid tillhört den äldsta av Vitfjädrarna. Men långt innan Fumle-Drumle var född, hade makten gått ifrån hans släkt och innehades nu av en grym och vild kråka, som hette Vind-Ile.

Det där maktombytet berodde på att kråkorna på Kråkåsen hade fått lust att ändra levnadssätt. Det kan nog hända, att mången tror, att allt, vad kråka heter, lever på samma vis, men detta är alldeles oriktigt. Det finns hela kråkfolk, som föra ett hederligt liv, det vill säga, att de bara äta frön, maskar, larver och redan döda djur, och det finns andra, som föra ett riktigt rövarliv, som kasta sig över ungharar och småfåglar och plundra vartenda fågelbo, som de få syn på.

De gamla Vitfjädrarna hade varit stränga och måttliga, och så länge som de hade anført flocken, hade de tvungit kråkorna att uppföra sig så, att andra fåglar inte hade något ont att säga om dem. Men kråkorna voro talrika, och fattigdomen var stor ibland dem. De stodo inte i längden ut med att föra en så sträng vandel, utan gjorde uppror mot Vitfjädrarna och gävo makten åt Vind-Ile, som var den värsta boplundrare och rövare, som tänkas kunde, om inte hans hustru, Vind-Kåra, var än värre. Under deras styrelse hade kråkorna börjat föra ett sådant leverne, att de nu voro mer fruktade än duvhökar och berguvar.

Fumle-Drumle hade naturligtvis ingenting att säga i flocken. Alla voro ense om att han inte det minsta bråddes på förfäderna, och att han inte kunde duga till anförare. Ingen skulle ha talat om honom, ifall han inte ständigt hade gjort nya dumheter. Några, som voro riktigt kloka, sade ibland, att det kanske var en lycka för Fumle-Drumle, att han var en sådan tafatt stackare, annars hade Vind-Ile och Kåra nog inte låtit honom, som var av den gamla hövdingaätten, stanna kvar vid flocken.

Nu voro de däremot rätt vänliga mot honom och togo honom gärna med sig på sina jakter. Där kunde alla märka hur mycket skickligare och djärvare de voro än han.

Ingen av kråkorna visste, att det var Fumle-Drumle, som hade plockat trasan ur fönstret, och hade de vetat detta, skulle de ha blivit otroligt förvånade. En sådan djärvhet som att närma sig en människoboning hade de inte tilltrott honom. Själv förteg han saken mycket noga och hade sina

goda skäl därtill. Ile och Kåra behandlade honom alltid väl om dagen, och då de andra voro närvarande, men en mycket mörk natt, när kamraterna redan sutto på nattkvisten, hade han blivit överfallen av ett par kråkor och nästan mördad. Efter detta flyttade han sig var kväll, sedan det hade blivit mörkt, från sin vanliga sovplats in i den tomma stugan.

Det hände sig nu en eftermiddag, när kråkorna redan hade fått sina bon i ordning på Kråkåsen, att de gjorde ett märkvärdigt fynd. Vind-Ile, Fumle-Drumle och ett par andra hade flugit ner i en stor grop, som befann sig i ena hörnet av heden. Gropen var inte något annat än ett grustag, men kråkorna kunde inte nöja sig med en så enkel förklaring, utan flögo ständigt ner i den och vände på vartenda sandkorn för att komma underfund med varför människorna hade grävt den. Bäst som nu kråkorna gingo där, störtade en massa grus ner från ena sidan. De skyndade till och hade den lyckan att bland nedrasade stenar och tuvor finna en tämligen stor lerkruka, som var stängd med ett trälock. De ville naturligtvis veta om det fanns något i den, och de försökte både att hacka hål på krukan och att bända upp locket, men intetdera lyckades dem.

De stodo helt rådlösa och betraktade krukan, när de hörde någon säga: »Ska jag komma ner och hjälpa er, kråkor?» De sågo hastigt upp. På kanten av gropen satt en räv och blickade ner till dem. Han var en av de vackraste rävar både till färg och skapnad, som de någonsin hade sett. Det enda felet med honom var, att han hade mist ena örat.

»Om du har lust att göra oss en tjänst,» sade Vind-Ile, »ska, vi inte säga nej.» På samma gång flögo både han och de andra upp ur gropen. Räven hoppade ner i deras ställe, bet i krukan och drog i locket, men kunde inte öppna den, han heller.

»Kan du fundera ut vad som finns i den?» sade Vind-Ile. Räven rullade krukan fram och tillbaka och lyssnade uppmärksamt. »Det kan inte vara annat än silverpengar,» sade han.

Detta var mer, än kråkorna hade väntat sig. »Tror du, att det kan vara silver?» sade de, och ögonen höllo på att trilla ur huvudet av lystnad, för så märkvärdigt det än kan låta, finns det ingenting i världen, som kråkor älska så mycket som silverpengar.

»Hör hur de skramlar!» sade räven och rullade krukan runt en gång till. »Jag kan bara inte förstå hur vi ska komma åt dem.» - »Nej, det blir väl omöjligt,» sade kråkorna. Räven stod och gned huvudet mot vänstra benet och funderade. Kanske att det nu kunde lyckas honom att med kråkornas hjälp bli herre över den där parveln, som alltid undgick honom. »Nog vet jag den, som skulle kunna öppna krukan åt er,» sade räven. - »Säg det då! Säg det!» ropade kråkorna och voro så ivriga, att de flaxade ner i gropen. - »Det ska jag göra, bara ni först lovar att gå in på mina villkor,» sade han.

Räven berättade nu för kråkorna om Tummetott och sade dem, att om de kunde föra honom till heden, så skulle han nog öppna krukan åt dem. Men som lön för detta råd begärde han, att de skulle utlämna Tummetott till honom, så snart som han hade skaffat dem silverpengarna. Kråkorna hade intet skäl att spara Tummetott, utan de gingo genast in på saken.

Detta allt var lätt överenskommet, men värre var det att få reda på var Tummetott och vildgässen befunno sig.

Vind-Ile for själv åstad med femtio kråkor och sade, att han snart skulle vara tillbaka. Men den ena dagen gick efter den andra, utan att kråkorna på Kråkåsen sågo en skymt av honom.

KRÅKRÖVAD.

Onsdag 13 april.

Vildgässen voro uppe i första gryningen för att hinna skaffa sig en smula mat, innan de skulle börja resan uppåt Östergötland. Holmen i Gåsfjärden, som de hade sovit på, var liten och kal, men i vattnet runt omkring den fanns det växter, som de kunde äta sig mätta av. Värre var det för pojken. Han var inte i stånd att finna något ätbart.

När han stod hungrig och morgonkulan och såg sig om åt alla håll, föllo hans blickar på ett par ekorrar, som lekte på en trädbevuxen udde mittför klippholmen. Han undrade om ekorrarna ännu ägde kvar något av sitt vinterförråd, och han bad den vita gåskarlen föra honom över till udden, så att han kunde få tigga ett par hasselnötter av dem.

Den store vite simmade genast över sundet med honom, men som olyckan ville det, hade ekorrarna så roligt med att jaga varandra från träd till träd, att de inte brydde sig om att lyssna till pojken. I stället drogo de sig längre inåt dungen. Han skyndade efter och kom snart ur sikte för gåskarlen, som låg kvar vid stranden.

Pojken vadade fram mellan några vitsippstånd, som voro så höga, att de räckte honom ända upp till hakan, när han kände, att någon fattade honom bakifrån och försökte lyfta upp honom. Han vände sig om och såg, att en kråka hade gripit tag i hans skjortlinning. Han sökte rycka sig lös, men innan detta hade lyckats honom, skyndade ännu en kråka fram, högg fast i hans ena strumpa och ryckte omkull honom.

Om Nils Holgersson genast hade ropat på hjälp, skulle den vita gåskarlen säkerligen ha kunnat befria honom, men pojken ansåg väl, att han borde kunna reda sig ensam mot ett par kråkor. Han sparkade och slog, men kråkorna släppte inte taget, och det lyckades dem att höja sig upp i luften med honom. Härvid foro de så ovarsamt fram, att hans huvud stötte mot en gren. Han fick ett hårt slag över hjässan, det svartnade för hans ögon, och han miste sansen.

När han åter slog upp ögonen, befann han sig högt över jorden. Han återkom långsamt till medvetande, och i början visste han varken var han var eller vad han såg. När han blickade ner, tyckte han, att under honom bredde ut sig en ofantligt stor, ullig matta, som var vävd av grönt och brunt i stora, oregelbundna fasoner. Mattan var mycket tjock och präktig, men han tyckte, att det var synd, att den var så illa medfaren. Den var riktigt trasig, långa revor löpte fram genom den, och på sina ställen voro stora flikar borttryckta. Och det märkvärdigaste var, att den tycktes ligga utbredd över ett spegelgolv, för under hålen och revorna i mattan framskimrade blankt och glänsande glas.

Vad pojken därefter lade märke till, var, att solen kom upprullande på himlen. Strax började spegelglaset under hålen och revorna i mattan att blänka i rött och guld. Det såg mycket präktigt ut, och pojken var glad åt de vackra färgskiftningarna, fastän han inte rätt förstod vad det var, som han såg. Men nu sänkte sig kråkorna, och med ens märkte han, att den stora mattan under honom var jorden, som här var klädd med grön barrskog och brun, naken lövskog, och att hålen och revorna voro blänkande fjärdar och småsjöar.

Han kom ihåg, att första gången han hade farit fram uppe i luften, hade han tyckt, att den skånska jorden såg ut som ett rutigt tygstycke. Men det här, som liknade en sönderriven matta, vad kunde det vara för ett land?

Han började göra sig en massa frågor. Varför satt han inte på den vita gåskarlens rygg? Varför flög en stor svärm kråkor omkring honom? Och varför rycktes och slängdes han hit och dit, så att han höll på att gå av?

Så blev alltsammans klart för honom på en gång. Han hade blivit bortrövad av ett par kråkor. Den

vita gåskarlen låg kvar vid stranden och väntade, och vildgässen skulle i dag resa uppåt Östergötland. Själv fördes han åt sydväst, det förstod han därav, att han hade solskivan bakom sig. Och den stora skogsmattan, som låg under honom, var säkert Småland.

»Hur ska det nu gå med den vita gåskarlen, när jag inte kan ta vård om honom?» tänkte pojken och började ropa åt kråkorna, att de genast skulle föra honom tillbaka till vildgässen. Han var inte en smul orolig för sin egen del. Han trodde, att det var av rent okynne, som de förde bort honom.

Kråkorna frågade inte det minsta efter hans uppmaningar, utan flögo framåt, så fort de förmådde. Men om en stund smälde en av dem i vingarna på det sätt, som betyder: »Se opp! Fara!» Strax därpå dök de ner i en granskog, trängde mellan de risiga grenarna ända till skogsbotten och satte ner pojken under en tät gran, där han var så väl gömd, att inte en gång en falk hade kunnat få syn på honom.

Femtio kråkor ställde upp sig runt omkring pojken med näbbarna riktade mot honom för att vakta honom. »Nu kanske jag kan få veta, kråkor, vad ni har för mening med att föra bort mig,» sade han. Men han fick knappast tala till punkt, förrän en stor kråka väste åt honom: »Tig du bara! Annars hackar jag ut ögonen på dig.»

Det var tydligt, att kråkan menade vad hon sade, och pojken hade intet annat att göra än att lyda. Så satt han där och stirrade på kråkorna, och kråkorna stirrade på honom.

Ju längre han såg på dem, dess mindre tyckte han om dem. Det var fasligt vad deras fjäderskrudar voro dammiga och illa tilltygade, alldeles som om de varken kände till bad eller inoljning. Tårna och klorna voro smutsiga av fasttorkad jord, och det satt fullt med matrester i mungiporna. Detta var annat slags fåglar än vildgäss, det märkte han. Han tyckte, att de hade grymma, snikna, vaksamma och djärva utseenden alldeles som bovar och landstrykare.

»Det är bestämt ett riktigt rövarpack, som jag har råkat ut för,» tänkte han.

I detsamma hörde han vildgässens lockrop uppöver sig. »Var är du? Här är jag. Var är du? Här är jag.»

Han förstod, att Akka och de andra hade gett sig ut för att söka honom, men innan han hann att svara dem, väste den stora kråkan, som tycktes vara anförare för bandet, i hans öra: »Tänk på dina ögon!» Och det var inte annat för honom att göra än att tiga.

Vildgässen måtte inte ha vetat, att han var dem så nära, utan bara tillfälligtvis kommit att fara över denna skog. Han hörde deras rop ett par gånger till; sedan dog det bort. »Ja, nu måste du reda dig på egen hand, Nils Holgersson,» sade han då till sig själv. »Nu får du visa om du har lärt dig något under de här veckorna i vildmarken.»

En stund därefter gjorde kråkorna min av att bryta upp, och då de också nu tycktes ämna bära honom med sig på det sättet, att en höll i skjortlinningen och en i strumpan, sade pojken: »Är det ingen av er kråkor, som är så stark, att hon kan bära mig på sin rygg? Ni har redan farit så illa fram med mig, att det känns, som om jag vore itu. Låt mig bara rida! Jag ska inte kasta mig ner från kråkryggen, det lovar jag er.»

»Inte ska du tro, att vi bryr oss om hur du har det,» sade anföraren, men nu kom den största av kråkorna, en rufsig och otymplig en, som hade en vit fjäder i vingen, fram och sade: »Det vore väl bättre för oss alla, Vind-Ile, om Tummetott komme fram hel än halv, och därför ska jag försöka bära honom på ryggen.» - »Om du orkar, Fumle- Drumle, så är det inte mig emot,» sade Vind-Ile. »Men tappa inte bort honom!«

Härmed var redan mycket vunnet, och pojken kände sig riktigt nöjd igen. »Inte är det lönt att förlora humöret, därför att jag har blivit bortstulen av kråkorna,» tänkte han. »De stackarna ska jag väl komma till rätta med.»

Kråkorna flögo allt fortfarande mot sydväst fram över Småland. Det var en präktig morgon, solig och lugn, och fåglarna nere på jorden höllo som bäst på att sjunga sina friarvisor. I en hög, mörk skog satt själva trasten med hängande vingar och förtjockad strupe uppe i en grantopp och slog slag på slag. »Vad du är vacker! Vad du är vacker! Vad du är vacker!» sjöng han. »Ingen är så vacker. Ingen är så vacker. Ingen är så vacker.» Och så snart som han hade slutat denna visa, började han den på nytt.

Men pojken for just då fram över skogen, och när han hade hört visan ett par gånger och märkte, att trasten inte kunde någon annan, satte han båda händerna som en lur för munnen och ropade neråt: »Det där har vi hört förr. Det där har vi hört förr.» - »Vem är det? Vem är det? Vem är det? Vem gör narr av mig?» frågade trasten och försökte få syn på den, som ropade. - »Det är Kråkrövad, som gör narr av din visa,» svarade pojken. Kråkhövdingen vände på huvudet i detsamma och sade: »Akta dina ögon, Tummetott!» Men pojken tänkte: »Nej, det bryr jag mig inte om. Jag vill just visa dig, att jag inte är rädd för dig.»

Allt längre inåt landet foro de, och skogar och sjöar fanns det överallt. I en björkhage satt skogsduvan på en naken gren, och framför henne stod duvhannen. Han blåste upp fjädrarna, krökte på nacken, höjde och sänkte kroppen, så att bröstfjädrarna brusade mot grenen. Under tiden kuttrade han: »Du, du, du är den vackraste i skogen. Ingen i skogen är så vacker som du, du, du.»

Men uppe i luften for pojken förbi, och när han hörde duvhannen, kunde han inte hålla sig tyst. »Tro honom inte! Tro honom inte!» ropade han.

»Vem, vem, vem är det, som ljuger på mig?» kuttrade duvhannen och försökte att få syn på den, som hade skrikit till honom. »Det är Kråktagen, som ljuger på dig,» svarade pojken. Återigen vände Vind-Ile huvudet mot pojken och befalld honom att tiga, men Fumle-Drumle, som bar honom, sade: »Låt honom prata, så tror småfåglarna, att vi kråkor har blivit kvicka och roliga fåglar!» - »De är väl inte så dumma heller,» sade Vind-Ile, men han tyckte nog om tanken, för sedan lät han pojken ropa, så mycket han ville.

Skog och skogsmark var det mesta, som de flögo fram över, men det fanns förstås också både kyrkor och kyrkbyar och småkojor i skogsbrynet. På ett ställe sågo de en gammal trevlig herrgård. Den låg med skogen bakom sig och sjön framför sig, hade röda väggar och brutet tak, väldiga lönnar omkring gårdsplanen och stora, risiga krusbärsbuskar i trädgården. Överst på väderflöjeln satt staren och sjöng så, att var ton hördes in till honan, som låg på ägg i holken i päronträdet. »Vi har fyra små vackra ägg,» sjöng staren. »Vi har fyra små vackra, runda ägg. Vi har hela boet fullt av präktiga ägg.»

När staren sjöng visan för tusende gången, for pojken över gården. Han satte händerna för munnen som ett rör och ropade: »Skatan ska ta dem. Skatan ska ta dem.»

»Vem är det, som vill skrämma mig?» frågade staren och flaxade oroligt med vingarna. - »Det är Kråkfångad, som skrämmer dig,» sade pojken. Denna gången sökte inte kråkhövdingen tysta ner honom. I stället hade både han och hela flocken så roligt, att de kraxade av belåtenhet.

Ju längre inåt landet de kommo, desto större blevo sjöarna, och desto rikare blevo de på öar och uddar. Och på en sjöstrand stod andraken och krumbuktade sig för andhonan. »Jag ska vara dig trogen i alla mina dar. Jag ska vara dig trogen i alla mina dar,» sade andraken. - »Varar inte till

sommarns slut,» skrek pojken, som for förbi. - »Vad är du för en?» ropade andraken. - »Jag heter Kråkstulen,» skrek pojken.

Vid middagstiden slogo kråkorna ner i en beteshage. De foro omkring och skaffade sig mat, men ingen av dem tänkte på att ge pojken något. Så kom Fumle-Drumle farande fram till hövdingen med en kvist av en törnbuske, som det satt några röda nypon på. »Här ska du få, Vind-Ile,» sade han. »Det är vacker mat, som passar åt dig.» Vind-Ile fnyste föraktligt. »Tror du, att jag vill äta gamla torra nypon?» sade han. - »Och jag, som trodde, att du skulle bli glad åt dem!» sade Fumle-Drumle och slängde bort nyponkvisten liksom i missmod. Men den föll ner alldeles framför pojken, och han var inte sen att gripa fatt i den och äta sig mätt.

När kråkorna hade ätit, började de att prata. »Vad tänker du på, Vind-Ile? Du är så tyst i dag,» sade en av dem till anföraren. - »Jag tänker på att i den här trakten levde en gång en höna, som var mycket glad åt sin matmor och för att riktigt glädja henne gick och värpte en kull ägg, som hon gömde under ett lagårdsgolv. Hela tiden hon ruvade äggen, fröjdade hon sig vid tanken på hur glad matmodern skulle bli åt kycklingarna. Matmodern undrade förstas var hönan höll till en så lång tid. Hon sökte henne, men fann henne inte. Kan du gissa, Långnäbb, vem som fann henne och äggen?»

»Jag tänker, att jag kan gissa det, Vind-Ile, men när du har talat om detta, så ska jag berätta något liknande. Kommer ni ihåg den stora, svarta kattan i Hinneryds prästgård? Hon var missnöjd med husbondfolket, därför att de alltid togo de nyfödda ungarna ifrån henne och dränkte dem. Inte mer än en enda gång lyckades hon hålla dem gömda, och det var, när hon hade lagt dem i en halmstack ute i marken. Hon var nog så nöjd med de ungarna, men jag tror, att jag fick mer glädje av dem, jag, än hon.»

Nu blevo allihop så ivriga, att de föllo varandra i talet. »Vad är det för konst att stjäla ägg och småungar?» sade en. »Jag har en gång jagat en unghare, som var närapå fullvuxen. Det var att följa honom ur snår i snår.» Längre kom hon inte, förrän en annan tog ordet ifrån henne. »Det kan nog vara lustigt att vålla höns och kattor förargelse, men ändå märkvärdigare finner jag det, att en kråka kan skaffa en människa förtret. Jag stal en gång en silversked ...

Men nu tyckte pojken, att han var för god att sitta och höra på sådant snack. »Nej, hör nu, kråkor!» sade han. »Jag tycker ni borde skämmas för att tala om all er elakhet. Jag har levat bland vildgäss i tre veckor, och av dem har jag inte sett och hört annat än gott. Ni måste ha en dålig hövding, som låter er röva och mörda på det där sättet. Ni borde allt börja ett annat liv, för jag kan tala om för er, att människorna har blifvit så uppledsna på er ondska, att de med all makt försöker att rota ut er. Och då lär det nog snart bli slut med er.»

När Vind-Ile och kråkorna hörde detta, blevo de så onda, att de ämnade kasta sig över pojken och slita sönder honom. Men Fumle-Drumle skrattade och kraxade och ställde sig framför honom. »Nej, nej, nej!» sade han och tycktes bli alldeles förskräckt. »Vad tror ni Vind-Kåra ska säga, om ni river sönder Tummetott, innan han har skaffat oss silverpengarna?» - »Det ska vara du, Fumle-Drumle, som är rädd för kvinnfolk,» sade Ile, men i alla fall lämnade både han och de andra Tummetott i fred.

Kort därefter drogo kråkorna vidare. Allt hittills hade pojken tänkt för sig själv, att Småland inte var ett så fattigt land, som han hade hört. Nog var det skogigt och fullt av bergåsar, men utmed åar och sjöar lågo odlade marker, och någon riktig ödslighet hade han inte råkat på. Men ju längre in i landet de kommo, desto sällsyntare blevo byarna och stugorna. Till sist tyckte han, att han for fram över ett riktigt ökenland, där han inte såg annat än mossar och hedar och enbackar.

Solen var nergången, men det var ännu full dager, när kråkorna nådde den stora ljungheden. Vind-Ile sände en kråka i förväg för att berätta, att han hade haft framgång, och när det blev känt, lyfte

Vind-Kåra med flera hundra kråkor från Kråkåsen för att möta de ankommande. Mittunder det bedövande kraxande, som de mötande kråkorna upphävde, sade nu Fumle-Drumle till pojken: »Du har varit så lustig och glad under resan, att jag riktigt tycker om dig. Därför vill jag ge dig ett gott råd. Så snart som vi slår ner, blir du ombedd att utföra ett arbete, som kan synas dig mycket lätt. Men akta dig för att göra det!»

Strax därefter satte Fumle-Drumle ner Nils Holgersson på botten av en sandgrop. Pojken kastade sig omkull och blev liggande, som om han hade varit förbi av trötthet. Så många kråkor flaxade omkring honom, att luften brusade som en storm, men han såg inte upp.

»Tummetott,» sade Vind-Ile, »stig nu opp! Du ska nu hjälpa oss med en sak, som är mycket lätt för dig.»

Men pojken rörde sig inte, utan låtsade, som om han sov. Då tog Vind-Ile honom vid armen och släpade honom fram över sanden till en lerkruka av gammaldags fason, som stod mitt i gropen. »Res dig, Tummetott,» sade han, »och öppna den här krukan!» - »Varför kan du inte låta mig få sova?» sade pojken. »Jag är för trött att göra något i kväll. Vänta till i morgon!»

»Öppna krukan!» sade Vind-Ile och skakade honom. Pojken satte sig då upp och mönstrade krukan noga. »Hur ska jag, fattiga barn, kunna öppna en sådan kruka? Den är ju lika stor som jag själv.» - »Öppna den!» befallde Vind-Ile än en gång. »Annars ska det gå dig illa.» Pojken reste sig, vacklade fram till krukan, kände på locket och lät armarna sjunka. »Jag brukar inte vara så här svag,» sade han. »Om ni bara vill låta mig sova till i morgon, tror jag nog, att jag ska få bukt med locket.»

Men Vind-Ile var otålig, och han rusade fram och nöp pojken i benet. Sådan behandling ville inte pojken tåla av en kråka. Han ryckte sig hastigt lös, sprang ett par steg baklänges, drog sin kniv ur slidan och höll den utsträckt framför sig. »Akta dig du!» ropade han till Vind-Ile.

Denne var likväl så förbittrad, att han inte väjde undan för faran. Alldeles som om han hade varit blind, störtade han mot pojken och kom så rätt mot kniven, att den trängde genom hans öga in i hjärnan. Pojken drog hastigt kniven tillbaka, men Vind-Ile bara slog ut med vingarna. Sedan sjönk han ner död.

»Vind-Ile är död! Den främmande har dödat vår hövding Vind-Ile!» ropade de närmaste kråkorna, och därefter uppstod ett förfärligt oväsen. Somliga jämrade sig, andra ropade på hämnd. Allesammans sprungo eller flaxade fram mot pojken med Fumle-Drumle i spetsen. Men han bar sig som vanligt galet åt. Han bara flaxade med utbredda vingar över pojken och hindrade de andra att komma fram och borra näbbarna i honom.

Nu tyckte allt pojken, att han hade det illa ställt för sig. Inte kunde han springa undan kråkorna, och inte fanns det något ställe, där han kunde gömma sig. Men så kom han att tänka på lerkrukan. Han tog ett häftigt tag i locket och ryckte av det. Därpå hoppade han upp i krukan för att gömma sig i den. Men den var ett dåligt gömställe, för den var nästan till randen full av små tunna silverslantar. Pojken kom inte nog djupt ner i den. Då böjde han sig och började kasta ut slantarna.

Ända hittills hade kråkorna flaxat omkring honom i tät svärm och huggit efter honom, men när han kastade ut slantarna, glömde de med ens sin hämndlystnad och skyndade att plocka. Pojken slängde ut pengar nävtals, och alla kråkorna, ja, själva Vind-Kåra fångade upp dem. Och var och en, som lyckades att få fatt i en penning, for i största hast bort till boet för att gömma den.

När pojken hade kastat ut alla silverpengarna ur krukan, såg han upp. Inte mer än en enda kråka fanns kvar i sandgropen. Det var Fumle-Drumle med vitfjädern i vingen, han, som hade burit honom. »Du har gjort mig en större tjänst, Tummetott, än du själv förstår,» sade kråkan med helt annan röst

och ett annat tonfall än förut, »och jag vill rädda ditt liv. Sätt dig opp på min rygg, så ska jag föra dig till ett gömställe, där du kan vara säker för i natt! I morgon ska jag laga så, att du kommer tillbaka till vildgässen.»

STUGAN.

Torsdag 14 april.

Nästa morgon, när pojken vaknade, låg han på en säng. När han såg, att han befann sig inomhus med fyra väggar omkring sig och tak över sig, tyckte han, att han var hemma. »Jag undrar om mor snart kommer med kaffe,» mumlade han, där han låg i halvsömnen. Men så kom han ihåg, att han befann sig i en övergiven stuga på Kråkåsen, och att Fumle-Drumle med vitfjädern hade burit honom dit kvällen förut.

Pojken var öm i hela kroppen efter den färden, som han hade gjort förra dagen, och han tyckte, att det var skönt att få ligga stilla, medan han väntade på Fumle-Drumle, som hade lovat, att han skulle komma och hämta honom.

Det hängde gardiner av rutigt bomullstyg framför sängen, och han sköt dem åt sidan för att se ut i stugan. Han fick genast klart för sig, att en sådan byggnad som denna hade han aldrig sett make till. Väggarna bestodo av bara ett par rader stockar; sedan tog taket vid. Något innertak fanns det inte, utan han kunde se ända upp till takåsen. Hela stugan var så liten, att den snarare tycktes vara gjord för sådana som han än för riktiga människor, men ändå voro spisen och spismuren så stort tilltagna, att han inte tyckte sig ha sett större. Ingångsdörren fanns på ena gavelväggen vid sidan av spisen och var så smal, att den snarast liknade en lucka. På den andra gavelväggen såg han ett lågt och brett fönster med många små rutor. Det fanns nästan inga flyttbara möbler i stugan. Bänken vid ena långsidan och bordet under fönstret voro väggfasta och likaså den stora sängen, där han låg, och det brokiga väggskåpet.

Pojken kunde inte låta bli att undra vem som ägde stugan, och varför den stod övergiven. Det såg nog ut, som om folket, som hade bott där, hade ämnat komma tillbaka. Kaffepannan och grötgrytan stodo kvar i spisen, och det låg litet ved i spisvrån. Ugnsrakan och grisslan reste sig i ett hörn, spinnrocken stod uppflyttad på en bänk, på hyllan ovan fönstret lågo blånor och lin, ett par garnhärvor, ett talgljus och en bunt tändstickor.

Ja, det såg visst ut, som om de, som hade ägt stugan, hade ämnat komma tillbaka. Det låg sängkläder i sängen, och på väggen sutto ännu långa remsor av tyg, där tre män till häst, som hette Kasper, Melkior och Baltasar, voro utmålade. Samma hästar och samma ryttare voro avbildade mångfaldiga gånger. De redo runt om hela stugan och fortsatte sin färd till och med uppåt takbjälkarna.

Men i taket fick pojken syn på något, som bragte honom på benen i en fart. Det var ett par torra brödkakor, som hängde där på ett spett. De sågo nog möglade och gamla ut, men det var ändå bröd. Han gav dem ett slag med ugnsgrisslan, så att ett stycke föll till golvet. Han åt och stoppade sin påse full. Det var otroligt vad bröd var gott i alla fall.

Han såg sig om i stugan än en gång för att försöka upptäcka om det inte fanns något mer, som han kunde ha nytta av att ta med sig. »Jag kan väl få ta det, som jag behöver, när ingen annan bryr sig om det,» tänkte han. Men det mesta, som fanns, var för stort och tungt. Det enda, som han kunde orka med, skulle vara några stycken tändstickor.

Han klättrade upp på bordet och svängde sig sedan med hjälp av gardinen upp på fönsterhyllan. Medan han stod där och stoppade in tändstickorna i sin påse, kom kråkan med vitfjädern in genom

fönstret.

»Se här är jag nu!» sade Fumle-Drumle och slog ner på bordet. »Jag har inte kunnat komma förr, därför att vi kråkor i dag har valt en ny hövding efter Vind-Ile.» - »Vem har ni då valt?» sade pojken. - »Jo, vi har valt en, som inte ska tillåta röveri och orättfärdighet. Vi har valt Garm Vitfjäder, som förr kallades Fumle-Drumle,» svarade han och sträckte på sig, så att han såg helt majestätisk ut. - »Det var ett gott val,» sade pojken och lyckönskade honom. - »Ja, du må väl önska mig lycka,» sade Garm och började berätta pojken sådana dagar han förr hade haft med Vind-Ile och Kåra.

Mittunder detta hörde pojken utanför fönstret en röst, som han tyckte sig känna igen. »Är det här, som han finns?» frågade Smirre räv. - »Ja, härinne är han gömd,» svarade en kråkröst. - »Ta dig i akt, Tummetott!» ropade Garm. »Vind-Kåra står härutanför med den där räven, som vill äta opp dig.» Mer hann han inte säga, för Smirre gjorde ett språng mot fönstret. De gamla murkna fönsterbågarna gävo vika, och Smirre stod i nästa ögonblick på fönsterbordet. Garm Vitfjäder, som inte hade tid att flyga undan, bet han ihjäl med detsamma. Därpå hoppade han ner på golvet och såg sig om efter pojken.

Denne försökte gömma sig bakom en stor blånvindel, men Smirre hade redan sett honom och kröp ihop för att ta sats till språng. Och så liten och låg var stugan, att pojken förstod, att räven kunde nå honom utan minsta svårighet. Men i detta ögonblick var pojken inte utan försvarsvapen. Hastigt repade han eld på en tändsticka, förde den intill blånorna, och när de flammade upp, kastade han dem ner på Smirre räv. Då elden kom över räven, greps denne av en vansinnig förskräckelse. Han tänkte inte mer på pojken, utan flydde besinningslöst ur stugan.

Men det såg ut, som om pojken hade undgått en fara genom att kasta sig i en ännu större. Från blåntotten, som han hade kastat mot Smirre, hade elden hunnit sprida sig till sängomhänget. Han sprang ner och försökte kväva den, men den blossade redan alltför häftigt. Stugan fylldes hastigt med rök, och Smirre räv, som hade stannat utanför fönstret, började förstå hur det stod till därinne. »Nå, Tummetott,» ropade han, »vilket väljer du nu, att låta steka dig eller att komma ut till mig? Nog skulle jag tycka bäst om att få äta dig, men på vad sätt än döden drabbar dig, är det mig kärt.»

Pojken kunde inte tro annat, än att räven skulle få rätt, för elden tog till förfärande hastigt. Hela sängen brann redan, ur golvet steg upp rök, och utmed de målade tyglisterna kröp elden från ryttare till ryttare. Pojken hade hoppat upp i spisen och försökte att öppna luckan till bakugnen, när han hörde, att en nyckel stacks i låset och sakta vreds omkring. Det måtte vara människor, som kommo, och i sådan nöd, som han nu befann sig, blev han inte rädd, utan bara glad. Han stod redan på tröskeln, när dörren äntligen gick upp. Han såg ett par barn framför sig, men vad min de höllo, när de sågo stugan i full låga, det gav han sig inte tid att se efter, utan rusade förbi dem ut i det fria.

Han tordes inte springa långt. Han visste nog, att Smirre räv lurade på honom, och han förstod, att han måste hålla sig i barnens närhet. Han vände sig om för att se vad de voro för slags folk, men han hade inte betraktat dem en sekund, förrän han ilade emot dem och ropade: »Se goddag, Åsa gåsapiga! Se goddag, lille Mats!»

För när pojken såg de där barnen, glömde han alldeles var han befann sig. Kråkor och brinnande stuga och talande djur försvunno ur hans minne. Han gick på en stubbåker i Västra Vemmenhög och vaktade en gåsflock, och på fältet bredvid gingo de där Smålandsbarnen med sina gäss. Och så snart han fick se dem, sprang han upp på stengårdsgården och ropade: »Se goddag, Åsa gåsapiga! Se goddag, lille Mats!»

Men när de båda barnen sågo en så liten parvel komma emot dem med utsträckt hand, fattade de i varandra, togo ett par steg baklänges och sågo dödligt förskräckta ut.

När pojken såg deras skräck, vaknade han upp och kom ihåg vem han var. Och då tyckte han, att ingenting värre kunde hända honom, än att just de barnen skulle få se, att han hade blivit förtrollad. Skam och sorg över att han inte mer var människa överväldigade honom. Han vände sig om och flydde. Han visste inte själv vart.

Men ett gott möte gjorde pojken, när han kom ner på heden. För där i ljungen skymtade han något vitt, och fram emot honom kom den vita gåskarlen i sällskap med Dunfin. När den vite såg pojken komma springande med sådan fart, trodde han, att svåra fiender förföljde honom. Han slängde honom i all hast upp på sin rygg och for åstad med honom.

XVII.

DEN GAMLA BONDKVINNAN.

Torsdag 14 april.

Tre trötta resande voro ute i sena kvällen och sökte natthärbärke. De foro fram i en fattig och ödlig del av norra Småland, men en sådan vilostad, som de önskade sig, borde de ändå ha kunnat finna, för de voro inga veklingar, som frågade efter mjuka bäddar eller väl ombonade rum. »Om en av de här långa bergåsarna hade en topp, som vore så brant och hög, att en räv inte på något håll kunde klättra oppför den, då hade vi en god sovplats,» sade en av dem. – »Om en enda av de stora mossarna låge ofrusen och vore så sank och våt, att en räv inte vågade sig ut på den, så vore det också ett riktigt bra natthärbärke,» sade den andra. – »Om isen på en av de frusna sjöarna, som vi far förbi, vore landlös, så att en räv inte kunde komma ut på den, så skulle vi just ha funnit vad vi söker,» sade den tredje.

Det värsta var, att när solen hade gått ner, blevo två av de resande så sömniga, att de varje ögonblick höllo på att störta till marken. Den tredje, som kunde hålla sig vaken, blev oroligare, allt som natten närmade sig. »Det var då en olycka,» tänkte han, »att vi har kommit till ett land, där sjöar och mossar är frusna, så att räven kan komma fram överallt. Isarna har ju töat bort på andra ställen, men nu är vi väl oppe i det allra kallaste Småland, dit våren ännu inte har hunnit. Jag begriper inte hur jag ska bära mig åt för att finna en bra sovplats. Om jag inte får reda på ett ställe, som är väl skyddat, har vi Smirre räv över oss innan morgonen.»

Han stirrade åt alla sidor, men han såg inte något härbärke, där han kunde ta in. Och en mörk och kulen kväll var det med blåst och duggregn. Det blev hemskare och otrevligare omkring honom för varje ögonblick.

Det kan väl låta besynnerligt, men de resande tycktes inte alls ha lust att be om husrum i någon gård. De hade redan farit förbi många kyrkbyar utan att klappa på en enda dörr. Små backstugor i skogsbrynet, som alla fattiga vandrare äro glada att råka på, låtsade de inte heller om. Man kunde nästan vara frestad att säga, att de förtjänade att ha det svårt, då de inte begärde hjälp där den stod dem till buds.

Men sent omsider, när det hade blivit så mörkt, att det knappt fanns en strimma av dager kvar under himmelen, och de två, som behövde sova, färdades fram i halvsömn, råkade de på en bondgård, som låg ensam, långt skild från alla grannar. Och inte nog med att den låg så ödligt, utan den såg ut att vara alldeles obebodd. Ingen rök steg upp ur skorstenen, intet ljussken lyste ur fönstren, ingen människa rörde sig på gårdsplanen. När den av de tre, som kunde hålla sig vaken, såg stället, tänkte

han: »Nu får det gå hur det vill, men i den här gården måste vi försöka att komma in. Något bättre kan vi nog inte finna.»

Strax därpå stodo de alla tre på gårdsplanen. De två somnade i samma stund, som de fingo stanna, men den tredje såg sig ivrigt omkring för att finna ut var han kunde komma in under tak. Det var ingen liten gård. Utom boningshus och stall och lagård funnos där långa länkor med lador och logar och bodar och redskapsskjul. Men alltsammans såg fasligt fattigt och förfallet ut. Husen hade gråa, mossslupna, lutande väggar, som tycktes vara färdiga att ramla omkull. I taken funnos gapande hål, och dörrarna hängde snett på brustna gångjärn. Det var tydligt, att ingen på långa tider hade brytt sig om att slå spik i vägg på detta ställe.

Emellertid hade han, som var vaken, räknat ut vilket hus som var lagården. Han ruskade upp reskamraterna ur deras sömn och förde dem fram mot lagårdsdörren. Denna var lyckligtvis inte stängd med annat än en krok, som han lätt kunde peta upp med ett spö. Han drog redan en suck av lättnad vid tanken på att de snart skulle vara i säkerhet. Men när lagårdsdörren svängde upp med ett gällt gnisslande, hörde han, att en ko började råma. »Kommer ni nu äntligen, matmor?» sade kon. »Jag trodde, att ni inte tänkte ge mig någon mat i kväll.»

Den vakne stannade helt förskräckt i dörren, när han märkte, att inte lagården stod tom. Men han såg snart, att där inte fanns mer än en enda ko och en tre eller fyra höns, och då fattade han mod igen. »Vi är tre fattiga resande, som önskar att komma in på något ställe, där ingen räv kan överfalla oss och ingen människa fånga oss,» sade han. »Vi undrar mycket om detta kan vara en bra plats för oss.» - »Jag kan inte tro annat,» svarade kon. »Nog är väggarna dåliga, men inte går räven igenom dem ännu, och här bor ingen annan än en gammal gumma, som visst inte är i stånd att ta någon till fånga. Men vad är ni för ena?» fortfor hon, i det att hon vred sig i båset för att få syn på nykomlingarna. - »Jo, jag är Nils Holgersson från Västra Vemmenhög, som har blivit förvandlad till tomt,» svarade den första av de inträdande, »och jag har med mig en tamgås, som jag brukar rida på, och en grågås.» - »Så rart främmande har inte varit inom mina väggar förr,» sade kon, »och ni ska vara välkomna, fast nog hade jag hellre önskat, att det hade varit min matmor, som hade kommit för att ge mig kvällsvard.»

Pojken förde nu in gässen i lagården, som var ganska stor, och ställde dem i ett tomt bås, där de ögonblickligen somnade. Åt sig själv drog han ihop en liten bädd av halm och väntade sig, att han genast skulle falla i sömn, han också.

Men härav blev ingenting, för den stackars kon, som inte hade fått sin kvällsvard, höll sig inte stilla ett ögonblick. Hon skakade i halslänken, flyttade sig i båset och klagade över hur hungrig hon var. Pojken kunde inte få en blund i ögonen, utan blev liggande och gick igenom allt, som hade hänt honom under de sista dagarna.

Han tänkte på Åsa gåsapiga och lille Mats, som han så oförmodat hade träffat, och han funderade ut, att den lilla stugan, som han hade råkat sätta eld på, måtte ha varit deras gamla hem i Småland. Han kunde ju dra sig till minnes, att han hade hört dem tala om just en sådan stuga och om den stora ljungheden, som låg nedanför den. Nu hade de kommit vandrande för att få återse sitt hem, och så hade det stått i lågor, då de hade nått fram till det! Det var nog en stor sorg, som han hade vållat dem, och det gjorde honom mycket ont. Om han någonsin mer bleve människa, så finge han lov att försöka gottgöra dem för skada och missräkning.

Sedan gingo hans tankar till kråkorna, och när han tänkte på Fumle-Drumle, som hade räddat honom och hade mött döden så kort efter att han hade blivit vald till hövding, blev han så bedrövad, att han fick tårarna i ögonen.

Han hade haft det bra svårt de sista dagarna. Men en stor lycka hade det ändå varit, att gåskarlen och Dunfin hade funnit reda på honom.

Gåskarlen hade berättat, att så snart som vildgässen hade märkt, att Tummetott var försvunnen, hade de frågat smådjuren i skogen efter honom. De hade snart fått veta, att det var en flock Smålandskråkor, som hade fört bort honom, Men kråkorna voro redan ur sikte, och vartåt de hade styrt kosan, hade ingen kunnat säga. För att de skulle finna pojken så snart som möjligt, hade då Akka befallt vildgässen att ge sig av två och två åt skilda håll och leta efter honom. Men efter två dagars sökande, antingen de så hade funnit honom eller inte, skulle de mötas i nordvästra Småland på en hög bergstopp, som liknade ett tvärt avhugget torn och kallades Taberg. Och sedan Akka hade gett dem de bästa vägmärken och noga beskrivit för dem hur de skulle hitta till Taberg, hade de skilts åt.

Den vita gåskarlen hade valt Dunfin till reskamrat, och de hade flugit omkring hit och dit under den största oro för Tummetott. Under detta kringirrande hade de hört en trast, som satt i en trädtopp, ropa och gorma över att en, som kallat sig Kråkrövad, hade gjort narr av honom. De hade gett sig i samtal med trasten, och han hade visat dem åt vilket håll den där Kråkrövad hade farit. Sedermera hade de råkat en duvhanne, en stare och en gräsand, som alla hade jämrat sig över en illgärningsman, som hade stört dem i deras sång, och som hade hetat Kråktagen, Kråkfångad och Kråkstulen. På detta sätt hade de kunnat spåra Tummetott ända ner till ljungheden i Sunnerbo härad.

Så snart som gåskarlen och Dunfin hade funnit Tummetott, hade de gett sig av mot norr för att komma till Taberg. Men det hade varit en lång väg att fara, och mörkret hade kommit över dem, innan de hade fått sikte på bergtoppen. »Men bara vi kommer dit i morgon, ska väl alla bekymmer vara slut,» tänkte pojken och borrhade sig djupt ner i halmen för att få det varmare.

Kon hade hela tiden stått och bråkat i båset. Nu började hon plötsligt tala med pojken: »Jag tyckte, att en av dem, som kom in här, berättade, att han var en tomte. Om det är så, förstår han sig väl på att sköta om en ko.» - »Vad är det, som fattas dig?» frågade pojken. - »Det fattas mig allt möjligt,» sade kon. »Jag är varken mjölkad eller ryktad. Inte har jag fått nattfoder i krubban, och inte har jag fått bäddat under mig. Matmor kom hit in i skymningen för att göra i ordning åt mig, som hon brukade, men hon kände sig så sjuk, att hon strax måste gå in igen, och hon har inte kommit tillbaka.» - »Det är bedrövligt, att jag ska vara så liten och kraftlös,» sade pojken. »Jag tror inte, att jag är i stånd att hjälpa dig.»

-»Inte ska du inbilla mig, att du är kraftlös, därför att du är liten,» sade kon. »Alla tomtar, som jag har hört talas om, har varit så starka, att de har kunnat dra ett helt lass hö och slå ihjäl en ko med ett knytnävslag.» Pojken kunde inte låta bli att skratta åt kon. »Det var nog tomtar av annat slag än jag, det,» sade han. »Men jag ska lossa din halslänk och öppna dörren för dig, så att du kan gå ut och dricka i en av vattenpussarna på gården, och så ska jag försöka klättra opp på höloftet och vräka ner hö i din krubba.» - »Ja, det vore ju alltid någon hjälp,» sade kon.

Pojken gjorde, som han hade sagt, och när kon stod med fylld krubba framför sig, tänkte han, att han äntligen skulle få sova. Men han hade knappt krupit ner i bädden, förrän hon på nytt började tala med honom.

»Du blir väl rent utledsen på mig, ifall jag ber dig om en sak till,» sade kon. - »Det gör jag inte, om det bara är något, som jag kan rå med,» sade pojken. - »Då vill jag be dig, att du går in i stugan här mittemot och ser efter hur det står till med matmor. Jag är rädd för, att det har hänt henne en olycka.» - »Nej, det kan jag inte,» sade pojken. »Jag törs inte visa mig för människor.» - »Du kan väl inte vara rädd för en gammal sjuk gumba,» sade kon. »Men du behöver inte heller gå in i stugan.

Ställ dig bara utanför dörren, och titta in genom dörrspringan!» - »Ja, om det inte är något annat ni begär av mig, så får jag väl göra det,» sade pojken.

Därmed öppnade han lagårdsdörren och begav sig ut på gårdsplanen. Det var en förfärlig natt att komma ut i. Varken måne eller stjärnor lyste, vinden ven, och regnet skvalade ner. Men det värsta var, att sju stora ugglor sutto i rad på takåsen av boningshuset. Det var rysligt bara att höra dem, där de sutto och klagade på vädret, och än värre var det att tänka på att om en enda av dem fick syn på honom, så var det ute med honom.

»Stackare den, som liten är!» sade pojken, när han gav sig ut på gårdsplanen. Och det hade han skäl att säga. Han blåste omkull två gånger, innan han kom fram till boningshuset, och ena gången svepte vinden ner honom i en vattenpuss, som var så djup, att han höll på att drunkna. Men fram kom han i alla fall.

Han klättrade uppför ett par trappsteg, krånglade sig över en tröskel och kom in i förstun. Stugdörren var stängd, men nere i ena hörnet var ett stort stycke borttaget, för att katten skulle kunna gå ut och in. Det var alltså ingen svårighet för pojken att se efter hur det stod till i stugan.

Knappast hade han kastat en blick dit in, förrän han ryckte till och drog tillbaka huvudet. En gammal, gråhårig kvinna låg utsträckt på golvet därinne. Hon varken rörde sig eller jämrade sig, och hennes ansikte lyste besynnerligt vitt. Det var, som om en osynlig måne hade kastat ett blekt ljus över det.

Pojken kom ihåg, att när hans morfar hade dött, hade också hans ansikte blivit så där underligt vitt. Och han förstod, att den gamla människan, som låg på golvet i stugan, måste vara död. Döden hade väl kommit över henne så hastigt, att hon inte en gång hade hunnit lägga sig på sin säng.

Han blev förfärligt rädd, när han tänkte på att han mitt i mörka natten befann sig ensam med en död. Han kastade sig huvudstupa utför trappan och rusade tillbaka till lagården.

När han talade om för kon vad han hade sett i stugan, hörde hon upp att äta. »Jaså, matmor är död,» sade hon. »Då lär det snart bli slut med mig också.» - »Det blir väl alltid någon, som tar hand om er,» sade pojken tröstande. - »Du vet inte, du,» sade kon, »att jag redan är dubbelt så gammal, som en ko brukar vara, innan hon läggs på slaktbänken. Men jag bryr mig heller inte om att leva längre, sedan hon därinne inte mer kan komma och pyssla om mig.»

Hon sade inte mer på en stund, men pojken märkte nog, att hon varken sov eller åt. Det dröjde inte länge, innan hon började tala på nytt. »Ligger hon på nakna golvet?» frågade hon. - »Ja, det gör hon,» sade pojken. - »Hon hade för vana att komma ut i lagården,» fortsatte kon, »och tala om allt, som bekymrade henne. Jag förstod vad hon sade, fast jag inte kunde svara henne. De här sista dagarna gick hon och talade om, att hon var rädd för att hon inte skulle ha någon hos sig, när hon dog. Hon var ängslig för att ingen skulle trycka till hennes ögon eller lägga hennes händer i kors över bröstet, sedan hon var död. Kanske att du vill gå in och göra detta?» Pojken blev tvehågsen. Han mindes, att när hans morfar hade dött, hade mor varit noga med att lägga honom till rätta. Han visste, att detta var något, som måste göras. Men å andra sidan så kände han, att han inte i den hemska natten vågade gå till den döda. Han sade inte nej, men han tog heller inte ett steg mot lagårdsdörren.

Ett par ögonblick stod den gamla kon tyst, liksom om hon hade väntat på svar. Men när pojken ingenting sade, upprepade hon inte sin begäran. I stället började hon att tala med honom om sin matmor.

Det var mycket att tala om. Det var först och främst att berätta om alla de barn, som hon hade dragit

upp. De hade ju varit i lagården var dag, och om sommaren hade de gått vall med boskapen på mossen och i hagarna, så att den gamla kon hade väl reda på dem. De hade varit präktiga allihop och glada och arbetsamma. En ko visste nog vad hennes vaktare dugde till.

Och likaså var det mycket att berätta om gården. Den hade inte alltid varit så fattig, som den nu var. Den var mycket vidsträckt, fast den till största delen bestod av mossar och steniga hagar. Det var inte mycket plats för åkrar där, men det fanns ypperligt bete överallt. En tid hade det stått ko i vartenda bås i lagården, och oxstallet, som nu stod alldeles tomt, hade varit fullt av oxar. Och då hade det rått lust och glädje både i stuga och fähus. När matmodern öppnade lagårdsdörren, hade hon trallat och sjungit, och alla korna hade råmat av glädje, när de hörde henne komma.

Men husbonden hade dött, medan barnen voro så små, att de ännu ingen nytta kunde göra, och matmodern hade måst överta gården och allt arbetet och omsorgen. Hon hade varit stark som en karl, och hon hade både plöjt och skördat. Om kvällarna, när hon kom in i lagården för att mjölka, var hon ibland så trött, att hon grät. Men när hon tänkte på sina barn, blev hon glad igen. Då slängde hon bort tårarna ur ögonen och sade: »Det gör ingenting. Jag får goda dar, jag med, bara mina barn blir vuxna. Ja, bara de blir vuxna.»

Men så snart barnen voro vuxna, kom en så besynnerlig längtan över dem. De ville inte stanna hemma, utan de reste bort till främmande land. Deras mor fick aldrig någon hjälp av dem. Ett par av barnen hade hunnit gifta sig, innan de foro, och de hade lämnat sina småbarn kvar i hemmet. Och dessa barnen följde nu matmodern i lagården, såsom hennes egna hade gjort. De vallade korna, och de voro bra och präktigt folk. Och om kvällarna, när matmodern var så trött, att hon kunde somna mittunder mjölkningen, väckte hon upp sig till nytt mod genom att tänka på dem. »Jag får nog goda dar jag med,» sade hon och ruskade av sig sömnen, »bara de blir vuxna.»

Men när dessa barnen blevo vuxna, reste de bort till föräldrarna i det främmande landet. Ingen kom tillbaka, ingen stannade hemma. Den gamla matmodern blev ensam kvar på gården.

Hon bad dem nog aldrig, att de skulle stanna kvar hos henne. »Tycker du, Rödlinna, att jag skulle be dem stanna här hos mig, när de kan få fara ut i världen och få det bra?» brukade hon säga, när hon stod i båset hos den gamla kon. »Här i Småland har de ju bara fattigdom att vänta.»

Men när det sista barnbarnet var rest, hade det varit slut med matmodern. Hon blev på en gång lutande och grå, och hon stapplade, då hon gick, som om hon inte mer orkade röra sig. Och hon slutade upp att arbeta. Hon ville inte sköta om gården, utan lät allting förfalla. Hon hjälpte inte mer upp husen, och hon sålde bort både oxar och kor. Den enda hon behöll var den gamla kon, som nu talade med Tummetott. Henne lät hon leva, därför att alla barnen hade gått vall med henne.

Hon kunde nog ha tagit i sin tjänst pigor och drängar, som hade hjälpt henne med arbetet, men hon tålde inte att se främmande omkring sig, sedan hennes egna hade övergivit henne. Och kanske att hon var mest nöjd med att gården förföll, när intet av barnen skulle komma att överta den. Inte brydde hon sig om, att hon själv blev fattig, därför att hon inte vårdade sig om det, som var hennes. Men hon var ängslig för att barnen skulle få reda på hur svårt hon hade det. »Bara inte barnen får veta detta! Bara inte barnen får veta detta!» suckade hon, när hon stapplade genom lagården.

Barnen skrevo jämt och bådo, att hon skulle fara ut till dem, men det ville hon inte. Hon ville inte se det land, som hade tagit dem ifrån henne. Hon var ond på det. »Det är väl dumt av mig, att jag inte tycker om det där landet, som har varit så bra för dem,» sade hon. »Men jag vill inte se det.»

Hon tänkte aldrig på annat än barnen och på detta, att de hade måst resa. När det blev sommar, ledde hon ut kon, för att hon skulle få beta på den stora mossen. Själv satt hon hela dagarna vid

kanten av mossen med händerna i skötet, och när hon gick hem, sade hon: »Ser du, Rödlinna, om här hade funnits stora, feta åkrar i stället för denna ofruktbara mossen, då hade de inte behövt resa.»

Hon kunde vredgas på mossen, som bredde ut sig så stor och inte gjorde någon nytta. Hon kunde sitta och tala om att det var mossens skull, att barnen hade farit ifrån henne.

Denna sista kvällen hade hon varit mer darrande och svag än någonsin förut. Hon hade inte en gång orkat med mjölkningen. Hon hade stått lutad mot båset och talat om, att två bönder hade varit hos henne och bett att få köpa mossen. De ville dika ut den och så och skörda på den. Detta hade gjort henne både ängslig och glad. »Hör du, Rödlinna,» hade hon sagt, »hör du, att de sade, att det kan växa råg på mossen? Nu ska jag skriva till barnen, att de kommer hem. Nu behöver de inte stanna borta längre, nu kan de få sitt bröd här hemma.»

Det var detta, som hon hade gått in i stugan för att göra. - - -

Pojken hörde inte mer vad den gamla kon berättade. Han hade öppnat lagårdsdörren och gått över gården in till den döda, som han nyss förut hade varit så rädd för.

Allra först stod han en stund stilla och såg sig omkring.

Det var inte så fattigt i stugan, som han hade väntat sig. Den var rikligt försedd med sådana saker, som bruka finnas hos dem, som ha släktingar i Amerika. I ett hörn fanns en amerikansk gungstol, på bordet framför fönstret låg en brokig plyschduk, ett vackert täcke var brett över sängen, på väggarna hängde de bortresta barnens och barnbarnens fotografier i granna, utskurna ramar, på dragkistan stodo höga vaser och ett par stakar med tjocka, vridna ljus.

Pojken sökte reda på en tändstickslåda och tände de där ljusen, inte därför, att han behövde se bättre, än han redan gjorde, utan därför, att han tyckte, att detta var ett sätt att hedra den döda.

Sedan gick han fram till henne, tryckte igen hennes ögon, lade hennes händer i kors över bröstet och strök det tunna, gråa håret tillbaka ur ansiktet.

Han tänkte inte mer på att vara rädd för henne. Han var så innerligt bedrövad över att hon hade måst leva fram sin ålderdom i ensamhet och längtan. Nu skulle han åtminstone vaka över hennes döda kropp denna natt.

Han letade reda på psalmboken och satte sig att läsa upp ett par psalmer halvhögt. Men mitt i läsningen stannade han, därför att han hade kommit, att tänka på mor och far.

Tänk, att föräldrar kan längta så efter sina barn! Det hade han aldrig vetat. Tänk, att livet kan vara liksom slut för dem, när barnen är borta! Tänk, om de där hemma längtade efter honom på samma sätt, som denna gamla hade längtat!

Den tanken gjorde honom glad, men han tordes inte tro på den. Han hade inte varit sådan, att någon kunde längta efter honom.

Men vad han inte hade varit, det kunde han kanske bli.

Runt omkring sig såg han de bortrestas porträtt. Det var stora, starka karlar och kvinnor med allvarsamma ansikten. Det var brudar i långa slöjor och herrar i fina kläder, och det var barn, som hade krusat hår och vackra, vita klänningar. Och han tyckte, att de alla stirrade blinda ut i luften och inte ville se.

»Stackars er!» sade pojken till porträtten. »Er mor är död. Ni kan inte mer gottgöra, att ni reste ifrån henne. Men min mor lever!»

Här avbröt han sig och nickade och smålog åt sig själv. »Min mor lever,» sade han. »Både far och mor lever.»

XVIII.

FRÅN TABERG TILL HUSKVARNA.

Fredag 15 april.

Pojken satt vaken nästan hela natten, men mot morgonen somnade han in, och då drömde han om far och mor. Han kunde knappt känna igen dem. Båda två hade fått gråa hår och gamla, rynkiga ansikten. Han frågade vad detta kom sig av, och de svarade, att de hade åldrats så mycket, därför att de hade längtat efter honom. Han blev både rörd och förvånad, för han hade aldrig trott annat, än att de skulle vara glada att slippa honom.

När pojken vaknade, var morgonen kommen med vackert och klart väder. Han åt själv först ett stycke bröd, som han fann i stugan, gav därpå morgonfoder åt både gäss och ko och ställde upp lagårdsdörren, för att kon skulle kunna bege sig till närmaste gård. När hon kom gående ensam, skulle nog grannarna förstå, att det stod illa till med hennes matmor. De skulle skynda upp till ödegården för att se hur den gamla hade det, och så skulle de finna hennes döda kropp och begrava den.

Knappt hade pojken och gässen höjt sig i luften, förrän de fingo syn på ett högt berg med nästan lodräta väggar och en tvärt avbruten topp, och de förstodo, att detta måste vara Taberg. Och på toppen av Taberg stod Akka med Yksi och Kaksi, Kolme och Neljä, Viisi och Kuusi och alla sex gässlingarna och väntade på dem. Det blev en glädje och ett kacklande och ett flaxande och ett ropande, som ingen kan beskriva, när de sågo, att det hade lyckats gåskarlen och Dunfin att finna reda på Tummetott.

Det växte skog tämligen högt uppåt Tabergssidorna, men den översta toppen var kal, och därifrån kunde man se vitt omkring åt alla håll. Blickade man åt öster, åt söder eller åt väster, så var det nästan intet annat att se än ett fattigt högland med mörka granskogar, bruna mossar, istäckta sjöar och blånande bergåsar. Pojken kunde inte låta bli att tycka, att det var sant, att den, som hade skapat detta, inte hade gjort sig mycken möda med sitt arbete, utan hade yxat till det i en hast. Men blickade man åt norr, var det en helt annan sak. Här såg landet ut, som om det skulle ha blivit utformat med största kärlek och omsorg. Åt det hållet syntes idel vackra berg, mjuka dalar och slingrande åar ända fram till den stora sjön Vättern, som låg isfri och skinande klar och lyste, som om den inte vore fylld med vatten, utan med blått ljus.

Det var just Vättern, som gjorde det så vackert att se mot norr, därför att det såg ut, som om ett blått skimmer hade stigit upp från sjön och brett ut sig också över land. Lundar och höjder och taken och spirorna av Jönköpings stad, som skymtade fram på Vänerstranden, lågo omsvepta av ljust blått, som smekte ögat. Om det funnes länder i himmelen, skulle de väl också vara så där blåa, tänkte pojken och tyckte, att han hade fått en liten aning om hur det såg ut i paradiset.

När gässen frampå dagen fortsatte sin flyttresa, foro de uppåt den blåa dalen. De voro i det allra

bästa lynne, skreko och larmade, så att ingen, som hade öron, kunde undgå att lägga märke till dem.

Nu råkade detta vara den första riktigt vackra vårdagen, som man hade haft i den här trakten. Allt hitintills hade våren gjort sitt arbete under regn och rusk, och när det nu helt hastigt hade blivit vackert väder, fylldes människorna av en sådan längtan efter sommarvärme och gröna skogar, att de hade svårt att sköta sina sysslor. Och när vildgässen foro förbi fria och muntra högt över jorden, var det inte en enda, som inte släppte vad hon hade för händer och blickade efter dem.

De första, som sågo vildgässen den dagen, voro gruvarbetarna på Taberg, som bröto malm vid själva bergytan. När de hörde dem kackla, höllo de upp med att borra sina språnghål, och en av dem ropade till fåglarna: »Vart ska ni fara? Vart ska ni fara?» Gässen förstodo inte vad han sade, men pojken lutade sig ut över gåsryggen och svarade i deras ställe: »Dit, där det varken finns hacka eller hammare.» När gruvarbetarna hörde orden, trodde de, att det var deras egen längtan, som hade kommit gåskacklet att ljuda som människotal. »Låt oss följa med! Låt oss följa med!» ropade de. - »Inte i år,» skrek pojken. »Inte i år.»

Vildgässen följde Tabergsån ner mot Munksjön, och alltjämt förde de samma oväsen. Här på den smala landremsan mellan Munksjön och Vättern låg Jönköping med sina stora fabriksanläggningar. Vildgässen foro först över Munksjö pappersbruk. Det var just då slut på middagsrasten, och de stora arbetarskarorna strömmade fram mot fabriksporten. När de hörde vildgässen, stannade de ett ögonblick för att lyssna till dem. »Vart ska ni fara? Vart ska ni fara?» ropade en arbetare. Vildgässen förstodo inte vad han sade, men pojken svarade i deras ställe: »Dit, där det varken finns maskiner eller ångpannor.» När arbetarna hörde svaret, trodde de, att det var deras egen längtan, som kom gåskacklet att ljuda som människotal. »Låt oss följa med!» ropade en hel mängd av dem. »Låt oss följa med!» - »Inte i år,» svarade pojken. »Inte i år.»

Därnäst foro gässen fram över den vittberömda tändsticksfabriken, som ligger på Vätterstranden, stor som en fästning, och sträcker sina höga skorstenar mot himlen. Ingen människa rörde sig ute på gårdarna, men i en stor sal sutto unga arbeterskor och fyllde tändsticksaskar. De hade öppnat ett fönster för det vackra vädrets skull, och genom detta trängde vildgässens rop in till dem. Den, som satt närmast fönstret, lutade sig ut med en tändsticksask i handen och ropade: »Vart ska ni fara? Vart ska ni fara?» - »Till det landet, där det varken behövs ljus eller tändstickor,» sade pojken. Flickan trodde nog, att vad hon hade hört bara var gåskackel, men eftersom hon tyckte sig ha urskilt ett par ord, ropade hon till svar: »Låt mig följa med! Låt mig följa med!» - »Inte i år,» svarade pojken. »Inte i år.»

Öster om fabrikena reser sig Jönköping på den härligaste plats, som någon stad kan inta. Den smala Vättern har höga, branta sandstränder både på östra och västra sidan, men rätt i söder äro sandmurarna nerbrutna liksom för att ge rum för en stor port, genom vilken man når fram till sjön. Och mitt i porten, med berg till höger och berg till vänster, med Munksjön bakom sig och Vättern framför sig, ligger Jönköping.

Gässen foro fram över den långa, smala staden och förde samma oväsen här som ute på landsbygden. Men i staden var det ingen, som svarade dem. Det var inte att vänta, att stadsborna skulle stanna ute på gatan och ropa åt vildgässen.

Färden gick vidare framåt Vätterstranden, och om en stund kommo gässen till Sanna sjukhem. Några av de sjuka hade gått ut på en veranda för att fröjda sig åt vårluften och fingo sålunda höra gåskacklet. »Vart ska ni fara? Vart ska ni fara?» frågade en av dem med så svag röst, att den knappast hördes. - »Till det landet, där det varken finns sorg eller sjukdom,» svarade pojken. - »Låt oss följa med!» sade de sjuka. - »Inte i år,» svarade pojken. »Inte i år.»

När de hade farit ännu ett stycke framåt, kommo de till Huskvarna. Det låg i en dal. Bergen stodo branta och skönt formade däromkring. En å kom störtande utför höjden i långa, smala fall. Stora verkstäder och fabriker lågo under bergväggarna, över dalbotten utbredde sig arbetarbostäder, omgivna av trädgårdstäppor, och mitt i dalen lågo skolhusen. Just som vildgässen kommo farande, ringde en klocka, och en mängd barn marscherade ut led vid led. De voro så många, att hela skolgården fylldes av dem. »Vart ska ni fara? Vart ska ni fara?» ropade barnen, när de hörde vildgässen. - »Dit, där det varken finns böcker eller läxor,» svarade pojken. - »Ta oss med!» skreko barnen. »Ta oss med!» - »Inte i år, men till året,» ropade pojken. »Inte i år, men till året.»

XIX.

DEN STORA FÅGELSJÖN.

JARRO GRÄSANDEN.

På östra stranden av Vättern ligger Omberg, öster om Omberg ligger Dagsmosse, öster om Dagsmosse ligger sjön Tåkern. Runt omkring Tåkern utbreder sig den stora, jämna Östgötslätten.

Tåkern är en ganska stor sjö, och än större lär den ha varit förr i världen. Men så tyckte människorna, att den täckte över en alltför stor del av den fruktbara slätten, och de försökte att tappa ut vattnet ur den för att komma åt att så och skörda på sjöbotten. Det lyckades dem dock inte att torrlägga hela sjön, som väl hade varit meningen, utan den gömmer alltjämt bort en massa land. Men efter urtappningen har sjön blivit så grund, att den nästan ingenstans är mer än ett par meter djup. Stränderna ha blivit sankta och dyga mader, och överallt ute i sjön sticka små dyholmar upp över vattenytan.

Nu finns det en, som tycker om att stå med fötterna i vatten, bara den får ha kroppen och huvudet uppe i luften, och det är vassen. Den kan inte finna något bättre ställe att växa på än utefter de långgrunda Tåkernstränderna och runt om de små dyholmarna. Den trivs så väl, att den blir mer än manshög och så tät, att det är nästan omöjligt att skjuta fram en båt genom den. Den bildar en bred, grön inhägnad runt omkring hela sjön, så att denna bara är tillgänglig på några ställen, där människorna ha skaffat bort vassen.

Men om vassen stänger ute människorna, ger den till gengäld skydd och hägn åt en mängd annat. Inne i vassen finns det mångfaldiga små dammar och kanaler med grönt, stillastående vatten, där andmaten och naten frodas, och där mygglarver, fiskyngel och klumpmaskar kläckas ut i oräkneliga skaror. Och vid stränderna av dessa små dammar och kanaler finns en myckenhet väl undandolda platser, där sjöfåglarna kunna kläcka ut sina ägg och föda upp sina ungar utan att bli störda vare sig av fiender eller av matbekymmer.

Det bor också en orimlig massa fåglar i Tåkernvassen, och flera samlas dit år för år, allt som det blir bekant vilken präktig uppehållsort den är. De första, som slogo sig ner där, voro gräsänderna, och de bo där ännu i tusental. Men de äga inte mer hela sjön, utan de ha måst dela med sig av utrymmet åt svanor, doppingar, sothöns, lommar, skedänder och en hel hop andra.

Tåkern är säkerligen den största och yppersta fågelsjö, som finns i hela landet, och fåglarna måste skatta sig lyckliga, så länge som de äga en sådan tillflyktsort. Men det är ovisst hur lång tid de få behålla väldet över vassruggar och dy-stränder, för människorna kunna inte glömma, att sjön breder ut sig över en myckenhet god och fruktbar jord, och gång efter annan kommer det upp förslag bland

dem, att de skola torrlägga den. Och om dessa förslag ginge i verkställighet, bleve de mångtusende vattenfåglarna tvungna att flytta från trakten.

På den tiden, då Nils Holgersson for omkring med vildgässen, fanns vid Tåkern en gräsand, som hette Jarro. Det var en ungfågel, som hade levat bara en sommar, en höst och en vinter. Nu var det hans första vår. Han var nyss hemkommen från Nordafrika och hade nått Tåkern i så god tid, att isen ännu låg kvar på sjön.

En kväll, när han och de andra unga andrakarna roade sig med att sträcka fram och tillbaka över sjön, lossade en jägare av ett par skott efter dem, och Jarro träffades i bröstet. Han trodde, att han skulle dö, men för att den, som hade skjutit honom, inte skulle få honom i sitt våld, fortsatte han att flyga, så länge som han möjligen kunde. Han tänkte inte på vart han styrde kosan, utan strävade bara att komma långt bort. När krafterna sveko honom, så att han inte kunde flyga längre, befann han sig inte mer över sjön. Han hade flugit ett stycke inåt land och sjönk nu ner framför ingången till en av de stora bondgårdarna, som resa sig på Tåkernstranden.

Kort därefter gick en ung dräng över gården. Han fick syn på Jarro och kom och lyfte upp honom. Men Jarro, som inte begärde annat än att få dö i fred, samlade då sina sista krafter och nöp drängen hårt i fingret, för att denne skulle släppa honom.

Inte lyckades det Jarro att göra sig fri, men det där anfallet hade ändå det goda med sig, att drängen märkte, att fågeln levde. Han bar helt varligen in honom i stugan och visade honom för matmodern, som var en ung kvinna med ett milt ansikte. Hon tog genast Jarro från drängen, smekte honom över ryggen och torkade bort blodet, som sipprade fram genom halsdunet. Hon betraktade honom mycket noga, och när hon såg hur vacker han var med sitt mörkgröna, glänsande huvud, sitt vita halsband, sin brunröda rygg och sin blåa vingspegel, tyckte hon säkert, att det var synd, att han skulle dö. Hon gjorde raskt i ordning en korg, där hon bäddade ner fågeln.

Jarro hade hela tiden flaxat och kämpat för att komma loss, men när han nu förstod, att människorna inte ämnade döda honom, lade han sig med en känsla av välbehag till rätta i korgen. Nu först märktes det hur utmattad han var av plågor och blodförlust. Matmodern bar korgen över golvet för att ställa den i vrån vid spisen, men redan innan hon satte ner den, hade Jarro slutit ögonen och sjunkit i sömn.

Om en stund vaknade Jarro vid att någon sakta stötte till honom. När han slog upp ögonen, erfor han en så stor skräck, att han höll på att mista sansen. Nu var han väl förlorad, för här stod den, som var farligare än både människor och rovfåglar. Det var ingen mindre än Cesar själv, den långhåriga fågelhunden, som nyfiket nosade på honom.

Hur ömkansvärt rädd hade inte Jarro varit förra sommaren, när han ännu var en liten gul dununge, var gång det hade ljudit över vassruggarna: »Cesar kommer! Cesar kommer!» När han hade sett den brun- och vitfläckiga hunden med det tandfyllda gapet komma vadande genom vassen, hade han trott sig skåda döden själv. Han hade alltid hoppats, att han inte skulle behöva uppleva den stunden, när han mötte Cesar öga mot öga.

Men han måtte till sin olycka ha råkat falla ner i den gården, där Cesar var hemma, för nu stod han där över honom. »Vad är du för en?» brummade han. »Hur har du kommit in i stugan? Hör du inte hemma nere bland vassruggarna?»

Det var med knapp nöd Jarro kunde få mod att svara. »Var inte ond på mig, Cesar, därför att jag har kommit in i stugan!» sade han. »Det är inte mitt fel. Jag har blivit skadskjuten. Det är människorna själva, som har lagt mig i den här korgen.»

»Jaså, det är människorna själva, som har lagt hit dig,» sade Cesar. »Då är det säkert deras mening att bota dig, fast jag för min del tycker, att de skulle göra klokare i att äta opp dig, när du är i deras våld. Men i alla fall är du fridlyst i stugan. Du behöver inte se så rädd ut. Nu är vi inte nere på Tåkern.»

Härmed gick Cesar och lade sig att sova framför den flammande spisbrasan. Så snart som Jarro förstod, att denna gräsliga fara var förbi, föll den stora mattigheten över honom, och han sjönk på nytt i sömn.

Nästa gång Jarro vaknade, såg han, att ett fat med gryn och vatten stod framför honom. Han var ännu ganska sjuk, men han kände sig hungrig i alla fall och började äta. När matmodern såg, att han åt, kom hon fram och smekte honom och såg glad ut. Därefter somnade Jarro in på nytt. Under flera dagar gjorde han ingenting annat än åt och sov.

En morgon kände sig Jarro så frisk, att han steg upp ur korgen och vandrade framåt golvet. Men han hade inte hunnit långt, förrän han föll omkull och blev liggande. Då kom Cesar, öppnade sitt stora gap och fattade om honom. Jarro trodde naturligtvis, att hunden ämnade bita ihjäl honom, men Cesar bar honom tillbaka till korgen utan att skada honom. Härav fick Jarro ett sådant förtroende till Cesar, att han vid nästa utfärd i stugan gick fram till hunden och lade sig bredvid honom. Efter detta blevo Cesar och han goda vänner, och Jarro låg var dag flera timmar och sov mellan Cesars tassar.

Ändå större tillgivenhet än för Cesar kände Jarro för matmodern. För henne erfor han inte den minsta skräck, utan han strök sitt huvud mot hennes hand, när hon kom och gav honom mat. När hon gick ut ur stugan, suckade han av sorg, och när hon kom tillbaka, ropade han välkommen till henne på sitt eget språk.

Jarro glömde alldeles bort hur rädd han hade varit för både hundar och människor förr i världen. Han tyckte, att de voro blida och goda, och han älskade dem. Han önskade, att han vore frisk, så att han kunde flyga ner till Tåkern och tala om för gräsänderna, att deras gamla fiender inte voro farliga, och att de alls inte behövde frukta dem.

Han hade lagt märke till att såväl människorna som Cesar hade lugna ögon, som det gjorde en gott att se in i. Den enda i stugan, vars blickar han inte gärna ville möta, var Klorina, stugkattan. Hon gjorde honom ingenting ont hon heller, men han kunde inte fatta något förtroende för henne. Dessutom retades hon ständigt med honom, därför att han älskade människorna. »Du tror, att de vårdar dig, därför att de tycker om dig,» sade Klorina. »Vänta bara, tills du blir lagom fet! Då vrider de nacken av dig. Jag känner till dem, jag.»

Jarro hade ett ömt och tillgivet hjärta som alla fåglar och blev utsägligt bedrövad, när han hörde detta. Han kunde inte tänka sig, att matmodern skulle vilja vrida halsen av honom, och inte heller kunde han tro något sådant om hennes son, den lilla gossen, som brukade sitta i timal bredvid hans korg och jollra och småprata. Han tyckte sig förstå, att de båda kände samma kärlek för honom som han för dem.

En dag, då Jarro och Cesar lågo på den vanliga platsen framför spisen, satt Klorina uppe på spishallen och började att retas med gräsanden.

»Jag undrar, Jarro, vad ni gräsänder ska ta er till nästa år, när Tåkern blir urtappad och förvandlad till åker,» sade Klorina. - »Vad är det du säger, Klorina?» ropade Jarro och sprang upp helt förfärad. - »Jag glömmet alltid, Jarro, att inte du, såsom Cesar och jag, förstår människornas språk,» svarade kattan. »Annars skulle du väl ha hört, att de karlarna, som i går var inne i stugan, talade om att allt vattnet skulle tappas ut ur Tåkern, och att sjöbottnen nästa år skulle ligga torr som ett stug-golv.»

Och nu undrar jag vart ni gräsänder då ska ta vägen.» När Jarro hörde detta tal, blev han så ond, att han väste som en snok. »Du är lika elak som en sothöna,» skrek han till Klorina. »Du vill bara reta opp mig mot människorna. Jag tror inte, att de vill göra något sådant. De måste väl veta, att Tåkern är gräsändernas egendom. Varför skulle de göra så många fåglar hemlösa och olyckliga? Du har säkert hittat på allt detta för att skrämma mig. Jag önskar, att du måste bli söndersliten av Gorgo, örnen. Jag önskar, att matmor måste klippa av dig morrhåren.»

Men Jarro kunde inte tysta ner Klorina med detta utfall. »Jaså, du tror jag ljuger,» sade hon. »Fråga då Cesar! Han var också inne i stugan i går kväll. Cesar ljuger aldrig.»

»Cesar,» sade Jarro, »du förstår människornas språk mycket bättre än Klorina. Säg, att hon inte har hört rätt! Tänk, hur det skulle bli, om människorna torrlade Tåkern och förvandlade sjöbotten till åker! Då skulle där inte längre finnas nate eller andmat för de vuxna änderna och inte fiskyngel eller grodungar eller myggglarver för andungarna. Då skulle också vassruggarna försvinna, där andungarna nu kan hålla sig dolda, ända tills de kan flyga. Alla änder skulle tvingas att flytta härifrån och söka sig en annan bostad. Men var ska de finna en sådan tillflyktsort som Tåkern? Cesar, säg, att Klorina inte har hört rätt!»

Det var märkvärdigt att ge akt på Cesars uppförande under detta samtal. Han hade varit klarvaken hela tiden förut, men nu, när Jarro vände sig till honom, gäspade han, lade ner sin långa nos på framtassarna och sov djupt inom ett ögonblick.

Kattan såg ner på Cesar med ett illparigt leende. »Jag tror, att Cesar inte bryr sig om att svara dig,» sade hon till Jarro. »Det är med honom som med alla hundar: de vill aldrig erkänna, att människorna kan göra något orätt. Men du kan lita på mitt ord i alla fall. Jag ska säga dig varför de vill torrlägga sjön just nu. Så länge som ni gräsänder ännu hade väldet på Tåkern, ville de inte tappa ur den, för av er hade de ändå någon nytta. Men nu har ju doppingar och sothöns och andra fåglar, som inte är matnyttiga, inkräktat nära nog alla vassruggarna, och människorna tycker inte, att de behöver hålla sjön vid makt för deras skull.»

Jarro brydde sig inte om att svara Klorina, men han lyfte upp huvudet och ropade i Cesars öra: »Cesar! Du vet, att på Tåkern ännu finns så många änder, att de fyller luften som skyar. Säg, att det inte är sant, att människorna ämnar göra alla dessa hemlösa!»

Härvid for Cesar upp och gjorde ett så häftigt utfall mot Klorina, att hon måste rädda sig upp på en hylla. »Jag ska lära dig att hålla dig tyst, när jag vill sova,» röt Cesar. »Nog vet jag, att det är fråga om att tappa vattnet ur sjön nu i år. Men om detta har det talats många gånger förut, utan att det har blivit något av. Och den där urtappningen är en sak, som jag inte gillar. För hur skulle det gå med jakten, om Tåkern bleve torrlagd? Du är ett nöt, som gläder dig åt något sådant. Vad ska du och jag ha att roa oss med, när det inte mer finns några fåglar på Tåkern?»

LOCKFÅGELN.

Söndag 17 april.

Ett par dar senare var Jarro så frisk, att han kunde flyga genom hela stugan. Han blev då mycket smekt av matmodern, och den lilla gossen sprang ut på gården och plockade åt honom de första grässtråna, som hade kommit upp. När matmodern smekte honom, tänkte Jarro, att fastän han nu var så stark, att han kunde flyga ner till Tåkern när som helst, skulle han inte vilja skiljas från människorna. Han hade ingenting emot att stanna hos dem hela sitt liv.

Men tidigt en morgon lade matmodern över Jarro en grimma eller snara, som hindrade honom från att bruka vingarna, och lämnade honom därpå till drängen, som hade hittat honom ute på gården.

Drängen stack honom under armen och gick ner till Tåkern med honom.

Isen hade smält bort, medan Jarro hade varit sjuk. Den gamla, torra fjolårsvassen stod ännu kvar utmed stränder och holmar, men alla vattenväxter hade börjat att skjuta skott nere i djupet, och de gröna topparna hade hunnit upp till vattenbrynet. Och nu voro nästan alla flyttfåglarna hemkomna. Spovarnas krökta näbbar tittade fram ur vassen. Doppingarna gled omkring med ny fjäderkrage om halsen, och beckasinerna höllo på att plocka ihop strån till sina reden.

Drängen gick ner i en eka, lade Jarro på båtbottnen och började att staka sig ut på sjön. Jarro, som nu hade vant sig att bara vänta gott av människorna, sade till Cesar, som också var med, att han var mycket tacksam mot drängen, därför att han förde honom ut på sjön. Men drängen behövde inte hålla honom så hårt fångslad, för han ämnade inte flyga bort. Härpå svarade Cesar ingenting. Han var mycket fåordig denna morgon.

Det enda, som föreföll Jarro en smula underligt, var, att drängen hade tagit med sig sin bössa. Han kunde inte tro, att någon av det goda folket i bondgården skulle vilja skjuta fåglar. Cesar hade dessutom sagt honom, att människorna inte jagade så här års. »Det är förbjuden tid,» hade han sagt, »fast det naturligtvis inte gäller för mig.»

Drängen for emellertid ut till en av de små vassomkransade dyholmarna. Där steg han ur båten, drog ihop gammal vass till en stor hög och lade sig ner bakom den. Jarro fick, med grimman över vingarna och tjudrad vid båten med ett långt snöre, vandra omkring ute på grundet.

Plötsligen fick Jarro syn på några av de unga andrakarna, i vilkas sällskap han förr i världen hade sträckt fram och åter över sjön. De voro långt borta, men Jarro kallade dem till sig med ett par höga rop. De besvarade dem, och en stor, vacker flock närmade sig. Redan innan de voro framkomna, började Jarro berätta dem om sin underbara räddning och om människornas godhet. I detsamma smällde två skott bakom honom. Tre änder sjönko döda ner i vassen, och Cesar plumsade ut och fångade upp dem.

Då förstod Jarro. Människorna hade räddat honom för att kunna använda honom som lockfågel. Och det hade också lyckats dem. Tre änder hade dött för hans skull. Han tyckte, att han ville dö av blygsel. Han tyckte, att till och med hans vän Cesar såg föraktfullt på honom, och när de kommo hem till stugan, vågade han inte lägga sig att sova bredvid hunden.

Nästa morgon fördes Jarro återigen ut på grundet. Också denna gång fick han snart syn på några änder. Men när han märkte, att de flögo emot honom, ropade han till dem: »Bort, bort! Akta er! Far åt annat håll! Det ligger en jägare gömd bakom vasshögen. Jag är bara en lockfågel.» Och han lyckades verkligen hindra dem från att komma inom skotthåll.

Jarro hade knappt tid att smaka på ett grässtrå, så upptagen var han av att hålla vakt. Han ropade ut sin varning, så snart en fågel närmade sig. Han varnade till och med doppingarna, fastän han avskydde dem, därför att de tränga ut änderna från deras bästa gömslen. Men han ville inte, att någon fågel skulle råka i olycka för hans skull. Och tack vare Jarros vaksamhet måste drängen fara hem utan att ha fått lossa av ett enda skott.

Detta oakttat såg Cesar mindre missnöjd ut än förra dagen, och när kvällen kom, tog han Jarro i sitt gap, bar honom bort till spisen och lät honom sova mellan framtassarna.

Men Jarro trivdes inte mer i stugan, utan var djupt olycklig. Hans hjärta led av den tanken, att människorna aldrig hade älskat honom. När matmor eller den lilla gossen kom fram för att smeka honom, stack han in näbben under vingen och låtsade, att han sov.

Flera dar hade Jarro fortsatt sin bedrövliga vaktjänst, och han var redan känd över hela Tåkern. Då hände det en morgon, medan han som vanligt ropade: »Ta er i akt, fåglar! Kom inte nära mig! Jag är bara en lockfågel,» att ett doppingbo kom flytande fram mot grundet, där han stod bunden. Detta var inte något synnerligen märkvärdigt. Det var ett bo från förra året, och eftersom doppingbona äro så byggda, att de kunna flyta på vattnet som båtar, händer det ofta, att de komma i drift utåt sjön. Men Jarro blev ändå stående och tittade på boet, därför att det kom så rätt fram mot holmen, att det såg ut, som om någon hade styrt dess färd över vattnet.

När boet kom närmare, såg Jarro, att en liten människa, den minsta han någonsin hade sett, satt i boet och rodde det framåt med ett par pinnar. Och denna lilla människa ropade till honom: »Gå så nära till vattnet, som du kan, Jarro, och håll dig flygfärdig! Du ska snart bli befriad.»

Några ögonblick därefter låg doppingboet inne vid land, men den lilla roddaren lämnade det inte, utan satt stilla, inkrupen mellan kvistar och strån. Jarro höll sig också nästan orörlig. Han var alldeles förlamad av ängslan för att befriaren skulle bli upptäckt.

Det nästa, som inträffade, var, att en flock vildgäss kom flygande. Jarro vaknade då till besinning och varnade dem med höga rop, men de flögo trots detta flera gånger fram och tillbaka över grundet. De höllo sig så högt uppe, att de voro utom skotthåll, men drängen lät ändå förleda sig att skjuta av ett par skott efter dem. Dessa skott voro inte väl avlossade, förrän den lilla parveln sprang i land, drog en liten kniv ur slidan och skar sönder Jarros grimma med ett par raska snitt. »Flyg nu din väg, Jarro, innan karlen hinner att ladda om!» ropade han, under det att han själv sprang ner i doppingboet och stötte från land.

Jägaren hade haft blickarna riktade på gässen och hade inte märkt, att Jarro hade blivit befriad, men Cesar hade bättre följt med vad som hände, och just när Jarro lyfte vingarna, störtade han fram och grep honom över nacken.

Jarro skrek ömkligt, men parveln, som hade befriat honom, sade med största lugn till Cesar: »Om du är lika hederlig, som du ser ut, så kan du väl inte vilja tvinga en bra fågel att sitta här och locka andra i olycka.»

När Cesar hörde dessa ord, grinade han styggt med överläppen, men om ett ögonblick släppte han Jarro. »Flyg, Jarro!» sade han. »Du är sannerligen för god att vara lockfågel. Det var inte heller därför, som jag ville hålla dig kvar, utan fördenskull, att det blir tomt i stugan efter dig.»

SJÖSÄNKNINGEN.

Onsdag 20 april.

Det blev verkligen mycket tomt i bondstugan efter Jarro. Hunden och katten funno tiden lång, när de inte hade honom att tvista om, och matmor saknade det glada snatter, som han hade låtit höra var gång hon kom in i stugan. Men den, som längtade mest efter Jarro, var den lilla gossen, Per Ola. Han var bara tre år och enda barnet, och i hela sitt liv hade han inte haft en sådan lekkamrat som Jarro. När han fick höra, att Jarro hade återvänt till Tåkern och änderna, kunde han inte låta sig nöja med detta, utan tänkte jämt på hur han skulle få honom tillbaka.

Per Ola hade talat mycket med Jarro, medan denne låg stilla i sin korg, och han var viss om att anden förstod honom. Han bad mor, att hon skulle föra honom ner till sjön, för att han skulle få råka Jarro och övertala honom att vända tillbaka till dem. Mor ville inte lyssna till detta, men den lille övergav inte sin plan fördenskull.

Dagen efter den, då Jarro hade försvunnit, sprang Per Ola ute på gården. Han lekte ensam som

vanligt, men Cesar låg på trappan, och när mor släppte ut gossen, hade hon sagt: »Se efter Per Ola, Cesar!»

Om nu allt hade varit som vanligt, hade Cesar också åttlytt befallningen, och gossen hade blivit så väl övervakad, att han inte hade lupit den ringaste fara. Men Cesar var sig inte lik i de dagarna. Han visste, att bönderna, som bodde utmed Tåkern, hade täta överläggningar om sjösänkningen, och att de nära nog hade beslutat den. Änderna skulle bort, och Cesar skulle aldrig mer kunna få en ärlig jakt. Han var så upptagen av att tänka på denna olycka, att han inte kom ihåg att vaka över Per Ola.

Och den lille var inte väl lämnad ensam på gården, förrän han insåg, att nu var rätta stunden kommen att gå ner till Tåkern och tala med Jarro. Han öppnade en grind och vandrade ner mot sjön på den där smala stigen, som löpte fram över maderna. Så länge som man kunde se honom hemifrån, gick han långsamt, men sedan ökade han farten. Han var mycket rädd för att mor eller någon annan skulle ropa åt honom, att han inte fick gå. Han ville ju inte göra något ont, bara övertala Jarro att komma tillbaka, men han kände på sig, att de där hemma inte skulle ha gillat företaget.

När Per Ola kom ner till sjöstranden, ropade han flera gånger efter Jarro. Därpå stod han en lång stund och väntade, men ingen Jarro visade sig. Han såg flera fåglar, som liknade gräsanden, men de flögo förbi utan att låtsa om honom, och alltså kunde han förstå, att ingen av dem var den rätta.

När Jarro inte kom till honom, tänkte den lilla gossen, att han säkert skulle finna honom lättare, om han begåve sig ut på sjön. Det fanns flera goda farkoster vid stranden, men de voro fastbundna. Den enda, som låg lös och ledig, var en gammal, gisten eka, som var så dålig, att ingen tänkte på att begagna den. Men Per Ola krånglade sig upp i den utan att bry sig om, att det stod vatten över hela bottnen. Han orkade inte bruka årorna, men i stället satte han sig att vagga och gunga i ekan. Säkert hade ingen stor människa lyckats att föra en eka ut på Tåkern på det sättet, men när vattenståndet är högt och olyckan är framme, ha små barn en förunderlig förmåga att komma ut till sjöss. Per Ola drev snart omkring på Tåkern och ropade på Jarro.

När den gamla ekan så där vaggades ut på sjön, öppnades dess springor allt vidare, och vattnet riktigt strömmade in i den. Per Ola frågade inte det minsta efter detta. Han satt på den lilla toften i fören, ropade åt varje fågel han såg och undrade på att inte Jarro visade sig.

Till sist fick Jarro verkligen syn på Per Ola. Han hörde, att någon ropade på honom med det namn, som han hade haft bland människorna, och han förstod, att gossen hade gett sig ut på Tåkern för att söka honom. Jarro blev utsägligt glad över att finna, att en av människorna verkligen älskade honom. Han sköt ner mot Per Ola som en pil, satte sig bredvid honom och lät honom smeka sig. De voro båda två mycket lyckliga att återse varandra.

Men plötsligen märkte Jarro hur det stod till med ekan. Den var till hälften full av vatten och var mycket nära att sjunka. Jarro sökte tala om för Per Ola, att han, som varken kunde flyga eller simma, måste söka att komma upp på land, men Per Ola förstod honom inte. Då dröjde inte Jarro ett ögonblick, utan skyndade bort för att skaffa hjälp.

Jarro kom tillbaka om en liten stund och bar då på sin rygg en liten parvel, som var mycket mindre än Per Ola. Om han inte hade kunnat både tala och röra sig, skulle gossen ha trott, att det var en docka. Och den lilla parveln befallde Per Ola att genast ta upp en lång, smal stör, som låg på bottnen av ekan, och försöka att staka denna fram mot en av de små vassholmarna. Per Ola lydte honom, och han och parveln hjälptes åt att driva fram ekan. Med ett par tag voro de framme vid en liten vassomkransad holme, och nu blev Per Ola tillsagd, att han skulle gå i land. Och just i samma stund, som Per Ola satte foten på land, fylldes ekan med vatten och sjönk till bottnen.

När gossen såg detta, kände han sig viss om att far och mor skulle bli mycket onda på honom. Han skulle ha börjat gråta, om han inte strax hade fått annat att tänka på. Det kom nämligen en flock stora, gråa fåglar och slog ner på ön, och den lilla parveln tog honom fram till dem och berättade för honom vad de hette, och vad de sade. Och detta var så roligt, att Per Ola glömde allting annat.

Emellertid hade folket i bondgården märkt, att gossen var försvunnen, och hade börjat söka efter honom. De letade igenom uthusen, tittade i brunnen och sågo efter i källaren. Sedan gingo de ut på vägar och stigar, vandrade till granngården för att höra om han hade förirrat sig dit och spanade efter honom också nere vid Tåkern. Men hur de än sökte, kunde de inte finna honom.

Cesar, hunden, förstod mycket väl, att husbondfolket letade efter Per Ola, men han gjorde inte något för att föra dem på rätt spår. I stället låg han stilla, som om hela saken inte hade angått honom.

Längre fram på dagen upptäckte man Per Olas fotspår nere vid båtstaden. Och så kom man att tänka på att den gamla gistna ekan inte längre låg kvar vid stranden. Då började man förstå hur alltsammans hade gått till.

Husbonden och hans drängar sköto genast ut båtarna och foro för att söka efter gossen. De rodde omkring på Tåkern ända till sena kvällen utan att se den minsta skymt av honom. De kunde inte tro annat, än att den gamla farkosten hade sjunkit, och att den lille låg död på sjöbotten.

På kvällen drev Per Olas mor omkring på stranden. Alla andra voro övertygade om att gossen var drunknad, men hon kunde inte förmå sig att tro detta, utan hon sökte honom alltjämt. Hon sökte inne mellan vass och säv, gick och gick på den sankta stranden utan att tänka på hur djupt hon sjönk med foten och hur våt hon hade blivit. Hon var utsägligt förtvivlad. Hjärtat värkte i hennes bröst. Hon grät inte, men vred sina händer och ropade på sitt barn med hög, klagande röst.

Runt omkring sig hörde hon svanors och änders och spovars skrik. Hon tyckte, att de följde efter henne och klagade och jämrade, också de. »De måste visst ha en sorg, eftersom de jämrar sig så,» tänkte hon. Men så kom hon ihåg sig. Det var ju bara fåglar, som hon hörde klaga. De hade väl inga bekymmer.

Det var besynnerligt, att de inte tystnade efter solnedgången. Men hon hörde alla de oräkneliga fågelskarorna, som funnos omkring Tåkern, ge upp skrik på skrik. Flera av dem följde efter henne, vart hon gick, andra kommo susande förbi på snabba vingar. Hela luften var full av klagan och jämmer.

Men den ångest, som hon själv bar på, öppnade hennes hjärta. Hon tyckte, att hon inte stod så långt borta från alla andra levande varelser, som människor annars göra. Hon förstod mycket bättre än någonsin förut hur fåglarna hade det. De hade sin jämna omsorg för hem och barn, de som hon. Det var nog inte så stor skillnad mellan dem och henne, som hon hittills hade trott.

Så kom hon att tänka på att det var så gott som beslutat, att alla dessa tusental av svanor och änders och lommar skulle mista sina hem här vid Tåkern. »Det blir nog bekymmersamt för dem,» tänkte hon. »Var ska de sedan föda opp sina ungar?»

Hon blev stående och grubblade på detta. Det syntes vara ett gott och behagligt verk att förvandla en sjö till åker och äng, men det finge väl vara en annan sjö än Tåkern, en annan sjö, som inte var hem för så många tusental av djur.

Hon tänkte på att det var nästa dag, som beslutet om sjösänkningen skulle fattas, och hon undrade om det var fördenskull, som hennes lilla gosse hade kommit bort just i dag. Om det var Guds mening, att sorgen skulle komma och öppna hennes hjärta till barmhärtighet just i dag, innan det

var för sent att avstyra den grymma handlingen?

Hon gick hastigt upp till gården och började tala vid sin man om allt detta. Hon talade om sjön och om fåglarna och sade honom, att hon trodde, att Per Olas död var ett Guds straff över dem båda. Och hon märkte snart, att han var av samma mening som hon.

De ägde redan en stor gård, men om sjösänkningen komme till stånd, skulle en så vidsträckt del av sjöbottnen tillfalla dem, att deras egendom bleve nära nog fördubblad. Därför hade de varit ivrigare för företaget än någon annan av strandägarna. De övriga hade varit ängsliga för omkostnaderna och ängsliga för att torrläggningen inte skulle lyckas bättre nu än förra gången. Per Olas far visste med sig, att det var han, som hade förmått dem att gå med på företaget. Han hade använt all sin övertalningsförmåga för att kunna lämna sin son en dubbelt större gård, än hans far hade lämnat honom.

Han stod nu och undrade om det låg någon Guds mening under detta, att Tåkern hade tagit sonen ifrån honom, dagen innan han skulle skriva kontrakt om dess torrläggning. Hustrun behövde inte säga många ord till honom, förrän han svarade: »Det kan hända, att Gud inte vill, att vi ska rubba på hans ordning. Jag ska tala med de andra om detta i morgon, och jag tänker, att vi besluter, att allt får vara, som det är.»

Medan husbondefolket talade om detta, låg Cesar framför spisen. Han lyfte huvudet och lyssnade mycket noga. När han tyckte sig vara säker på sin sak, gick han fram till matmodern, fattade tag i hennes kjol och förde henne mot dörren. »Men Cesar då!» sade hon och ville göra sig lös. »Vet du var Per Ola är?» utbrast hon därpå. Cesar skällde glatt och kastade sig mot dörren. Hon öppnade den, och Cesar rusade åstad ner mot Tåkern. Matmodern var så säker, att han visste var Per Ola fanns, att hon bara sprang efter. Och inte förr hade de kommit ner till stranden, än de hörde barngråt ute från sjön.

Per Ola hade haft den roligaste dag i sitt liv tillsammans med Tummetott och fåglarna, men nu hade han börjat gråta, därför att han var hungrig och mörkrädd. Och han blev glad, när far och mor och Cesar kommo och hämtade honom.

XX.

SPÅDOMEN.

Fredag 22 april.

Pojken låg och sov en natt på en holme i Tåkern, men så väcktes han av årslag. Knappt hade han fått upp ögonen, förrän det föll ett så starkt ljussken in i dem, att han började blinka.

Först kunde han inte begripa vad det var, som lyste så klart härute på sjön, men snart såg han, att i vasskanten låg en eka, som hade ett stort, brinnande tjärbloss uppsatt på en järnten i aktern. Blossets röda låga speglades klart i den nattsvarta sjön, och det granna skenet måste ha lockat fiskarna, för kring flammen i djupet syntes en mängd mörka streck, som ständigt rörde sig och bytte plats.

Två gamla män funnos i ekan. Den ene satt vid årorna, den andre stod på aktertoften och höll i handen ett kort spjut, som var försett med grova hullingar. Den, som rodde, tycktes vara en fattig

fiskare. Han var liten, torr och väderbiten och hade en tunn och sliten rock på sig. Man kunde se, att han var så van att vara ute i alla väder, att han inte frågade efter kölden. Den andre var välfödd och välklädd och såg ut som en myndig och självsäker bonde.

»Håll stilla nu!» sade bonden, när de voro mittför holmen, där pojken låg. Med detsamma stötte han spjutet ner i vattnet. När han lyfte det, följde en lång, präktig ål med upp ur djupet.

»Se där!» sade han, medan han lossade ålen från ljustret. »Det var en, som inte skäms för sig. Nu tänker jag vi har fått så mycket, att vi kan vända om hem.»

Men kamraten lyfte inte årorna, utan satt och såg sig omkring. »Det är vackert härute på sjön i kväll,» sade han. Och det var det också. Det var alldeles lugnt, så att hela vattenytan låg i ostörd vila med undantag av strimman, där båten hade gått fram. Den låg och blänkte som en väg av guld i eldskenet. Himlen var klar och starkt blå och tätt genomstungen av stjärnor. Stränderna voro bortskymda av vassholmarna utom mot väster. Där sköt Omberg upp högt och mörkt, mycket väldigare, än det brukade vara, och skar bort ett stort, trekantigt stycke av himlavalvet.

Den andre vände huvudet, så att han fick eldskenet ur ögonen, och såg sig omkring. »Ja, det är vackert här i Östergylln,» sade han, »men det bästa med landskapet är ändå inte skönheten.» - »Vad är det då, som är det bästa?» frågade roddaren. - »Jo, att det alltid har varit ett ansett och hedrat landskap.» - »Det kan nog vara sant förstås.» - »Och så detta, att man vet, att det alltid ska förbli så.» - »Hur i all världen kan man veta det?» frågade han, som satt vid årorna.

Bonden rätade på sig, där han stod och stödde sig mot spjutet. »Det finns en gammal historia, som har gått från far till son i min släkt, och i den får man veta hur det ska gå med Östergötland.» - »Då kan du gärna berätta den för mig,» sade roddaren. - »Vi brukar just inte berätta den för vem som helst, men inte vill jag hålla den hemlig för en gammal kamrat.»

»På Ulvåsa här i Östergötland,» fortfor han, och nu hördes det på tonen, att han talade om något, som han hade hört av andra och kunde utantill, »bodde för många år sedan en fru, som hade den gåvan, att hon kunde se in i framtiden och säga folk vad som skulle komma att hända dem, lika säkert och noggrant, som om det redan hade skett. För detta blev hon vida beryktad, och det är lätt att förstå, att människor skulle komma både nära och fjärran ifrån och söka henne för att få veta vad de skulle ha att gå genom av ont eller gott.

En dag, när Ulvåsa-frun satt i sin sal och spann, såsom det var brukligt förr i världen, kom en fattig bonde in i rummet och satte sig på bänken långt nere vid dörren.

'Jag undrar vad ni sitter och tänker på, kära fru,' sade bonden om en stund.

'Jag sitter och tänker på höga och heliga ting,' svarade hon. - 'Då går det väl inte an, att jag frågar er om något, som ligger mig på hjärtat,' sade bonden.

'Det är väl ingenting annat, som ligger dig om hjärtat, än att du ska få skörda mycket korn på din åker. Men jag brukar få spörsmål från kejsaren om hur det ska gå med hans krona och från påven om hur det ska gå med hans nycklar.' - 'Ja, sådant är väl inte lätt att svara på,' sade bonden. 'Jag har också hört, att ingen lär gå härifrån utan att vara missnöjd med det han har fått höra.'

När bonden sade detta, såg han, att Ulvåsa-frun bet sig i läppen och flyttade sig högre upp på bänken. 'Jaså, detta är vad du har hört om mig,' sade hon. 'Då kan du ju fresta på att fråga mig om det, som du vill veta, så får du se om jag inte kan svara så, att du blir nöjd.'

Efter detta dröjde inte bonden att framföra sitt ärende. Han sade, att han hade kommit för att fråga

hur det i en framtid skulle gå med Östergötland. Det fanns ingenting han höll så kärt som hembygden, och han menade, att han skulle känna sig lycklig ända till sin sista stund, om han kunde få ett gott svar på frågan.

'Är det inte något annat du vill veta,' sade den visa frun, 'så tror jag, att du ska bli belåten. För här, som jag nu sitter, kan jag säga dig, att med Östergötland lär det komma att gå så, att det alltid ska ha något att berömma sig av framför andra landskap.'

'Ja, det var ett gott svar, kära fru,' sade bonden, 'och nu vore jag fullt tillfreds, om jag bara kunde förstå hur sådant skulle vara möjligt.'

'Varför skulle det inte vara möjligt?' sade Ulvåsa-frun. 'Vet du inte, att Östergötland är vittberyktat allaredan? Eller tror du, att det finns något landskap i Sverige, som kan berömma sig av att äga på samma gång två sådana kloster som de i Alvastra och Vreta och en sådan skön domkyrka som den i Linköping?'

'Det kan nog så vara,' sade bonden, 'men jag är en gammal man, och jag vet, att människors sinnen är ombytliga. Jag fruktar, att det ska komma en tid, när de inte vill ge oss någon ära varken för Alvastra eller Vreta eller för vår domkyrka.'

'Häri kan du ha rätt,' sade Ulvåsa-frun, 'men inte behöver du tvivla på min spådom fördenskull. Jag ska nu låta bygga opp ett nytt kloster på Vadstena gård, och det tör komma att bli det namnkunnigaste i Norden. Dit ska både höga och låga vallfärda, och alla ska prisa det här landskapet, därför att det äger en så helig ort inom sina gränser.'

Bonden svarade, att detta var han bra glad åt att få veta. Men han visste ju, att allting var förgängligt, och han undrade mycket vad som skulle kunna ge landet anseende, om Vadstena kloster en gång komme i vanrykte.

'Du är inte lätt att göra till lags,' sade Ulvåsa-frun, 'men nog kan jag se så långt framåt, att jag kan säga dig, att innan Vadstena kloster har mist sin glans, kommer det att därinvid resas ett slott, som blir det präktigaste på sin tid. Kungar och furstar ska gästa det, och det ska räknas hela landskapet till heder, att det äger ett sådant smycke.'

'Detta är jag också mycket glad att höra,' sade bonden. 'Men jag är en gammal man, och jag vet hur det brukar gå med all denna världens härlighet. Och om slottet råkar i förfall, undrar jag mycket vad som ska kunna dra folks blickar till det här landskapet.'

'Det är inte litet, som du vill veta,' sade Ulvåsa-frun, 'men nog kan jag se så långt in i tiden, att jag kan märka hur det blir liv och rörelse uppe i skogarna omkring Finspång. Jag ser hur där resas hyttor och smedjor, och jag tror, att hela landskapet ska bli hedrat, därför att järn nu blir tillverkat inom dess område.'

Bonden nekade inte till att han var orimligt glad att höra detta. Men om det skulle gå så illa, att också Finspångsbruket sjönke i anseende, då vore det väl inte möjligt, att något nytt kunde uppstå, som Östergötland skulle få att berömma sig av.

'Du är inte lätt att ställa tillfreds,' sade Ulvåsa-frun, 'men nog kan jag se så långt framåt, att jag märker hur det utmed sjöstränderna byggs opp gårdar, stora som slott, av herrar, som har fört krig i främmande land. Jag tror, att de herrgårdarna ska bringa landskapet lika mycken ära som något annat jag har talat om.'

'Men om det kommer en tid, när ingen mer lovprisar de stora herrgårdarna?' envisades bonden.

'Du behöver inte vara ängslig i alla fall,' sade Ulvåsafrun. 'Jag ser nu hur det porlar fram hälsokällor på Medevi ängar nära Vätterstranden. Jag tror, att brunnarna vid Medevi ska skaffa landet så mycken berömmelse, som du kan önska.'

'Det var en stor sak att få reda på,' sade bonden. 'Men om det kommer en tid, när människor söker sin hälsa vid andra källor?'

'Du ska inte göra dig bekymmer fördenskull,' svarade Ulvåsa-frun. 'Jag ser hur människor myllrar och arbetar från Motala till Mem. De gräver en farled tvärsigenom landet, och då kommer Östergötlands lov åter på allas läppar.'

Men bonden såg i alla fall orolig ut.

'Jag ser, att forsarna i Motala ström börjar dra hjul,' sade Ulvåsa-frun, och nu rann det opp ett par röda fläckar på hennes kinder, för hon begynte på att bli otålig. 'Jag hör hammare dåna i Motala och vävstolar slamra i Norrköping.'

'Ja, det är gott att veta,' sade bonden, 'men allting är föränderligt, och jag är rädd, att också detta kan bli glömt och förgäta.'

När nu bonden ändå inte var nöjd, tog det slut på fruns tålamod. 'Du säger, att allting är förgängligt,' sade hon, 'men nu ska jag ändå nämna något, som alltid kommer att bli sig likt. Och det är, att sådana högfärdiga och envisa bönder som du, det ska det finnas här i landskapet till världens slut.'

Knappt hade Ulvåsa-frun sagt detta, förrän bonden steg opp, glad och nöjd, och tackade henne för gott besked. Nu äntligen var han belåten, sade han.

'Sannerligen jag nu förstår hur du menar det,' sade då Ulvåsa-frun.

'Jo, jag menar det så, kära fru,' sade bonden, 'att allt, vad kungar och klosterfolk och herremän och köpstadsbor bygger och upprättar, det har bara bestånd för några år. Men när ni säger mig, att i Östergötland alltid ska finnas bönder, som är ärekära och uthålliga, så vet jag också, att det ska få behålla sin gamla heder. För det är bara de, som går böjda under det eviga arbetet med jorden, som kan hålla det här landet oppe i välstånd och anseende från tid till tid.'»

XXI.

VADMALSVÅDEN.

Lördag 23 april.

Pojken for fram högt uppe i luften. Han hade den stora Östgötaslätten under sig och satt och räknade de många vita kyrkorna, som höjde sig ur små trädgångar. Det dröjde inte länge, förrän han hade hunnit till femtio. Sedan blev han förvillad och kunde inte hålla ordning på räkningen.

De allra flesta gårdarna voro bebyggda med stora, vitmålade tvåvåningshus, som sågo så ståtliga ut, att pojken inte kunde låta bli att förundra sig över dem. »Det måtte inte bo några bönder här i landet,» sade han för sig själv, »eftersom jag inte ser några bondgårdar.»

Då skreko genast alla vildgässen: »Här bor bönderna som herrskap. Här bor bönderna som herrskap.»

På slätten voro is och snö försvunna, och vårarbetet hade börjat. »Vad är det för långa kräftor, som kryper fram över åkrarna?» frågade pojken om en stund. - »Plogar och oxar. Plogar och oxar,» svarade alla vildgässen.

Oxarna rörde sig så långsamt på åkrarna, att det inte kunde märkas, att de flyttade sig, och gässen ropade till dem: »Ni kommer inte fram förrän nästa år. Ni kommer inte fram förrän nästa år.» Men oxarna blevo inte svaret skyldiga. De lyfte mularna i vädret och bölade: »Vi gör mer nytta på en timme än sådana som ni i hela ert liv.»

På några ställen drogos plogarna av hästar. Dessa gingo fram med mycket större iver och hast än oxarna, men gässen kunde inte låta bli att retas med dem heller. »Skäms ni inte att sköta oxgöra?» ropade de till hästarna. »Skäms ni inte att sköta oxgöra?» - »Skäms ni inte själva att sköta latmansgöra?» gnäggade hästarna tillbaka.

Medan hästar och oxar voro ute på arbete, gick stallgumsen omkring hemma på gårdsplanen. Han var nyklippt och lättroilig, knuffade omkull småpojkar, körde in bandhunden i hans koja och gick sedan och stoltserade, som om han vore ensam herre på gården. »Gumse, gumse, var har du gjort av din ull?» frågade vildgässen, som foro förbi uppe i luften. - »Den har jag skickat till Drags fabriker i Norrköping,» svarade gumsen med ett långt bråkande. - »Gumse, gumse, var har du gjort av dina horn?» frågade gässen. Men några horn hade gumsen till sin stora sorg aldrig haft, och man kunde inte göra honom värre förtret än att fråga efter dem. Han sprang omkring en lång stund och stångade i luften, så ond blev han.

På landsvägen kom en man, som drev framför sig en flock skånska grisar, som inte voro mer än några veckor gamla och skulle säljas uppåt landet. De traskade på tappert, så små de voro, och höllo sig tätt intill varandra liksom för att få skydd. »Nöff, nöff, nöff, vi har kommit för tidigt från far och mor. Nöff, nöff, nöff, hur ska det gå *med* oss fattiga barn?» sade smågrisarna. Inte en gång vildgässen hade hjärta att föra spektakel med sådana små stackare. »Det blir bättre för er, än ni nånsin kan tro,» ropade de, när de foro förbi dem.

Vildgässen voro aldrig i så gott humör, som när de fingo fara fram över en slättbygd. Då gjorde de sig ingen brådska, utan flögo från gård till gård och skämtade med tamdjuren.

Medan pojken red fram över slätten, kom han att tänka på en saga, som han hade hört någon gång för längesedan. Han mindes den inte riktigt, men det var något om en kjortel, som till hälften var sömmad av guldvävd sammet och till hälften av grå vadmal. Men den, som ägde kjorteln, prydde vadmalsvåden med så mycket pärlor och ädla stenar, att den lyste skönare och dyrbarare än gyllentyget.

Han kom ihåg det där om vadmalsvåden, när han såg ner på Östergötland, därför att det bestod av en stor slätt, som låg inklämd mellan två bergiga skogstrakter, en i norr och en i söder. De båda skogshöjderna lågo vackert blåa och skimrade i morgonljuset, som om de vore täckta med guldslöjor, och slätten, som bara bredde ut den ena vinternakna åkern efter den andra, var i och för sig inte vackrare att se på än grå vadmal.

Men människorna hade nog trivts väl på slätten, därför att den var givmild och god, och de hade försökt att pryda den på bästa sätt. Där pojken for fram högt uppe, tyckte han, att städer och gårdar, kyrkor och fabriker, slott och järnvägsstationer voro utsållade över den som små och stora smycken. Det blänkte i tegeltaken, och fönsterrutorna lyste som juveler. Gula landsvägar, blanka

järnvägsskenor och blåa kanaler löpte fram mellan orterna som silkesyddaslingor. Linköping låg kring sin domkyrka som en pärlinfattning kring en dyrbar sten, och gårdarna på landet voro som små bröstnålar och knappar. Det var inte mycken reda i mönstret, men det var en prakt, som man aldrig kunde tröttna att se på.

Gässen hade lämnat Ombergstrakten och foro mot öster utefter Göta kanal. Den höll också på att göra sig i ordning för sommaren. Arbetare gingo och lagade kanalbankarna och tjärbeströko de stora slussportarna.

Ja, det arbetades överallt för att kunna ta väl emot våren, också i städerna. Där stodo målare och murare på ställningar utanför husen och gjorde dem fina, tjänstflickorna hade stigit upp i de öppna fönstren och tvättade rutorna. Nere vid hamnen putsades segelbåtar och ångfartyg.

Vid Norrköping lämnade vildgässen slättbygden och flögo uppåt Kolmården. De hade en stund följt längsefter en gammal backig landsväg, som slingrade sig utmed klyftor och gick fram under vilda bergväggar, när pojken plötsligen gav till ett utrop. Han hade suttit och svängt foten fram och tillbaka, och den ena träskon hade glidit av honom.

»Gåskarl, gåskarl, jag har tappat min sko!» skrek pojken.

Gåskarlen vände och sänkte sig mot marken, men då såg pojken, att två barn, som hade kommit gående framåt vägen, hade tagit upp hans sko.

»Gåskarl, gåskarl,» skrek pojken hastigt, »far oppåt igen! Det är för sent. Jag kan inte få igen min sko.»

Men nere på vägen stodo Åsa gåsapiga och hennes bror, lille Mats, och betraktade en liten träsko, som hade fallit ner från himlen.

»Det var vildgässen, som tappade den,» sade lille Mats.

Åsa gåsapiga stod länge tyst och funderade över fyndet. Till sist sade hon långsamt och eftersinnande: »Kommer du ihåg, lille Mats, att när vi gick förbi Övedskloster, hörde vi talas om att de i en bondgård hade sett en tomte, som var klädd i skinnbyxor och hade träskor på fötterna som en annan arbetskarl? Och minns du, att när vi kom till Vittskövle, berättade en tös, att hon hade sett en GoaNisse med träskor, som flög bort på ryggen av en gås? Och när vi själva kom hem till vår stuga, lille Mats, såg vi ju en pyssling, som var klädd på samma sätt, och som också klev opp på en gås och flög sin väg. Kanske att det var samma en, som red fram häroppe i luften på sin gås och tappade träskon.»

»Ja, det måtte det säkert ha varit,» sade lille Mats.

De vände på träskon och betraktade den noga, för det är inte alla dar, som man hittar Goa-Nisses träsko på landsvägen.

»Vänta, vänta, lille Mats!» sade Åsa gåsapiga. »Här står något att läsa på ena sidan.»

»Ja, det gör det. Men det är så små bokstäver.»

»Låt mig se! Jo, det står – Det står: Nils Holgersson fr. V. Vemmenhög.»

»Det var det märkvärdigaste jag nånsin har hört!» sade lille Mats.

Converted and published on <https://SamoLit.com/>